

REPUBLIKA HRVATSKA
PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA
Županijska skupština

Klasa: 021-04/05-02/99
Ur.broj. 2170-01-11-01-05-2
Rijeka, 27. listopada 2005.

Na temelje članka 28. točka 2. Statuta Primorsko-goranske županije („Službene novine“ broj 22/01), a u svezi s člankom 11. stavak 1. Zakona o prostornom uređenju („Narodne novine“ broj 30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04), Županijska skupština Primorsko-goranske županije na sjednici od 27. listopada 2005. godine, donijela je sljedeći

ZAKLJUČAK

Prihvaća se Izvješće o stanju u prostoru Primorsko-goranske županije.

Predsjednik
Marinko Dumanić

PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA
Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje

**IZVJEŠĆE
O STANJU U PROSTORU
PRIMORSKO-GORANSKE ŽUPANIJE
2004.**

Rijeka, travanj 2005.

Elaborat:

Izvješće o stanju u prostoru Primorsko-goranske županije - 2004.

Osnova za izradu:

Zakon o prostornom uređenju (NN 30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04)

Naručitelj:

**Primorsko-goranska županija
51 000 Rijeka
Ul. Adamića 10**

Izrada:

**Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje
51 000 Rijeka
Splitska 2**

Koordinator izrade:

Miroslav Štimac, dipl.ing.arh.

Vrijeme izrade:

XI. 2004. – IV. 2005. godine

Ravnatelj:

prof. dr. sc. Mladen Črnjar

IZRADA

Koordinator:

1. Miroslav Štimac, dipl.ing.arh.

Radni tim:

1. Jasna Juretić, dipl.ing.građ. - Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje
2. Jasminka Pilar dipl.ing.arh. – Urbanistica d.o.o. Zagreb
3. Miroslav Štimac, dipl.ing.arh. - Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje

Suradnici:

a) Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje

1. Mirjana Marinić, dipl.ing.arh.
2. Ines Tomadin, dipl.ing.geod.
3. Ana Kovač-Gencel, dipl.ing.arh,
4. Anelo Šćulac, ing.građ..
5. Neda Pešun arh.tehn

b) Ured državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji, Služba za prostorno uređenje, zaštitu okoliša, graditeljstvo i imovinsko-pravne poslove

1. Milena Ljubičić, dipl.ing.geod.
2. Ljiljana Buljan, dipl.ing.građ.

c) Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, Odjel inspekcijskog nadzora Područna jedinica u Rijeci

1. Žarko Vogrinc, dipl.ing.građ.

d) Urbanistica d.o.o. Zagreb

1. Ana Putar, dipl.ing.arh.
2. Domagoj Šumanovac, ing.arh.
3. Nevenka Dolenc, prof.sociol.
4. Daniel Rogić, dipl.ing.arh.
5. dr.sc. Miro Šverko
6. mr.sc. Rafaela Kovačević-Pašalić, dipl.ing.geograf.

Podaci:

1. Državni zavod za statistiku
2. Ured državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji, Služba za gospodarstvo
3. Ured državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji, Služba za prostorno uređenje, graditeljstvo, zaštitu okoliša i imovinsko-pravne poslove
4. Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Uprava za inspekcijske poslove, Područna jedinica u Rijeci
5. Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Rijeka, Sektor za informatiku i statistiku
6. Primorsko-goranska županija, Upravni odjel za gospodarski razvoj
7. Primorsko-goranska županija, Upravni odjel za pomorstvo, promet i veze
8. Primorsko-goranska županija, Upravni odjel za upravljanje imovinom i komunalne djelatnosti
9. Primorsko-goranska županija, Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje
10. Lučka uprava Rijeka
11. Hrvatske željeznice, Razvoj i investicije, služba za studije, razvoj i pripremu
12. Hrvatske ceste d.o.o , ispostava Rijeka,
13. Hrvatske vode, VGO Rijeka
14. Županijska uprava za ceste Primorsko - goranske županije
15. HEP - PRIJENOS d.o.o.Prijenosno područje Opatija
16. Energo
17. www.ekoplus.hr
18. www.pgz.hr

Sadržaj:

1.	UVOD	1
1.1.	Ciljevi izrade Izvješća	1
1.2.	Sadržaj Izvješća	3
2.	STANJE	5
2.1.	Izgrađene osobitosti	5
2.1.1.	Prostorne cjeline	5
2.1.2.	Sustav naselja	9
2.1.3.	Struktura naselja	15
2.1.4.	Namjena prostora	25
2.1.5.	Infrastrukturni sustavi	44
2.2.	Gospodarenje prostorom	69
2.2.1.	Stanovništvo	69
2.2.2.	Gospodarske djelatnosti	105
2.2.3.	Komunalne djelatnosti	119
2.2.4.	Javne ustanove	133
2.2.5.	Samouprava	147
2.3.	Prirodne osobitosti	151
2.3.1.	Zaštićena područja	151
2.3.2.	Stanje okoliša	168
2.4.	Planski dokumenti	187
2.4.1.	Izvješće i Program mjera	187
2.4.2.	Dokumenti prostornog uređenja	190
2.4.3.	Drugi dokumenti	207
2.4.4.	Geografski informacijski sustav i geodetske podloge	228
3.	ANALIZA STANJA U PROSTORU	231
3.1.	Izgrađene osobitosti	231
3.1.1.	Prostorne cjeline	231
3.1.2.	Sustav naselja	232
3.1.3.	Struktura naselja	233
3.1.4.	Namjena prostora	234
3.1.5.	Infrastruktura	235
3.2.	Gospodarenje prostorom	239
3.2.1.	Stanovništvo	239
3.2.2.	Gospodarske djelatnosti	240
3.2.3.	Komunalne djelatnosti	245
3.2.4.	Javne ustanove	246
3.2.5.	Samouprava	247

3.3.	Prirodne osobitosti	249
3.3.1.	Stanje okoliša	249
3.3.2.	Zaštićena prirodna i kulturno-povijesna područja	250
3.4.	Planski dokumenti	255
3.4.1.	Izvješće i Program mjera	255
3.4.2.	Dokumenti prostornog uređenja	256
3.4.3.	Stanje i analiza ostalih studija i istraživanja	261
3.4.4.	Koncesije	262
3.4.5.	Provedba dokumenata prostornog uređenja	264
4.	OCJENA STANJA U PROSTORU	269
4.1.	Sinteza i ocjena stanja u prostoru	269
4.2.	Gospodarenje prostorom	270
4.3.	Prirodne osobitosti	271
4.4.	Planski dokumenti	272
4.5.	Ocjena provedbe Programa mjera 2001-2002.	273
5.	SMJERNICE PROGRAMA MJERA	277
5.1.	Smjernice iz važećeg Programa	277
5.2.	Smjernice iz ocjene stanja u prostoru	279
5.2.1.	Namjena prostora	279
5.2.2.	Gospodarenje prostorom	279
5.2.3.	Prirodne osobitosti	279
5.2.4.	Planski dokumenti	280

1. UVOD

Za potrebe praćenja stanja u prostoru, izrade i praćenja provedbe dokumenata prostornog uređenja, te drugih dokumenata, tijela državne uprave i druga upravna tijela nadležna za poslove prostornog uređenja vode dokumentaciju prostora.

Dokumentacija prostora sastoji se iz dokumenata praćenja stanja u prostoru. Osnovni dokument praćenja stanja u prostoru je izvješće o stanju u prostoru.

Prema odredbama Zakona o prostornom uređenju (NN 30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04) o stanju prostora izrađuje se četverogodišnje izvješće o stanju u prostoru (u daljnjem tekstu: Izvješće). Izvješće sadrži analizu provođenja dokumenata prostornog uređenja i drugih dokumenata, ocjenu provedenih mjera i njihove učinkovitosti na svrhovito gospodarenje prostorom, na zaštitu vrijednosti prostora i okoliša te druge elemente od važnosti za prostor za koji se izrađuje.

Predstavnička tijela županije na temelju Izvješća donose četverogodišnji program mjera za unapređenje stanja u prostoru (u daljnjem tekstu: Program mjera). Program mjera sadrži procjenu potrebe izrade novih, odnosno izmjenu i dopunu postojećih dokumenata prostornog uređenja, potrebu pribavljanja podataka i stručnih podloga za njihovu izradu, te druge mjere od značaja za izradu i donošenje tih dokumenata. Programom mjera, ovisno o posebnim obilježjima prostora za koji se donosi, utvrđuju se i druge mjere za provođenje politike uređenja prostora i dokumenata prostornog uređenja.

Dakle, Izvješćem se analiziraju učinci prethodnog Programa mjera, da bi se Programom za slijedeće razdoblje korigirali propusti i održao zacrtani pravac razvoja određen Prostornim planom Primorsko-goranske županije i drugim županijskim dokumentima i aktima. Time se zatvara krug kontinuiranog praćenja i usmjeravanja razvoja Primorsko-goranska županije.

Izvješća i Program mjera objavljuju se u Službenim novinama Primorsko-goranske županije.

1.1. Ciljevi izrade Izvješća

Izvješće je utemeljeno na činjenicama i sadrži podatke o prostoru i planskim mjerama te primjere koji se koriste za vrednovanje uvjeta i prostornog razvoja u pojedinim dijelovima Hrvatske.

Izvješće o stanju u prostoru značajno je, jer će sadržanim informacijama:

- definirati rezultate izrade prostornih planova u županiji u odnosu na Program mjera 2001-2002,
- ocijeniti učinkovitost planskih mjera za unapređenje stanja u prostoru,
- promicati opredjeljenja o smjernicama prostornog razvoja Županije,
- utvrditi racionalnost korištenja prostora,
- provjeriti načela razvoja utvrđenih Prostornim planom Primorsko-goranske županije,
- odrediti potrebu dopune i/ili izmjene Prostornog plana Primorsko-goranske županije,
- istaknuti ulogu općina i gradova u formiranju cjelovitog sustava Županije i potrebu njihove međusobne suradnje,

- potaknuti raspravu u stručnoj javnosti o procesima i pojavama u prostoru i redefiniranju uloge prostornog planiranja,
- promovirati ciljeve europske prostorno planerske politike,
- promicati opredjeljenja o politikama prostornog razvoja u Županiji i Hrvatskoj odgovarajućim institucijama europskog prostornog sustava,
- potaknuti izmjene ideja sa specialistima iz ostalih Županija, i
- sagledati prostorne odnose prema susjednim županijama i zemljama.

Pored navedenog, osnovna uloga izvješća je omogućiti uvid u stanje prostora Županije, kako bi se u narednom periodu poduzimale odgovarajuće mjere u postizanju zacrtanih ciljeva razvoja. Stoga se temeljem Izvješća o stanju u prostoru Primorsko-goranske županije prvenstveno izrađuje Program mjera za unapređenje stanja u prostoru Primorsko-goranske županije.

Osnovni koncept Izvješća:

- Izvješće je najvećoj mogućoj mjeri kompatibilno i usporedivo u sadržaju i pokazateljima sa sličnim dokumentima drugih Županija uz uvažavanje specifičnosti procesa i prilika na području Županije,
- Izvješće je sveobuhvatni dokument, kojim se izvijesti o prostornom razvoju u Županiji putem analize:
 - osnovnih prostornih struktura (urbana, ruralna područja i prometni koridori, sustav središnjih naselja, struktura korištenja zemljišta),
 - zaštite prostora (zaštita okoliša i vrijedne prirodne i izgrađene baštine)
 - stanja problema, interesa i konflikata i mogućih trendova budućeg prostornog razvoja,
 - stanja prostornog planiranja i institucionalnog razvoja u tom području, te
 - prostorno planske perspektive osnovnih prostornih kategorija.
- u Izvješću se koriste odgovarajući grafički i tekstualni prikazi statističkih podataka prema Popisu 2001. godine i stanja na temelju evidencija i praćenja županijskih ureda i upravnih odjela.
- **Izvješće se izrađuje temeljem podataka do kraja 2003. i početka 2004. godine.**

1.2. Sadržaj Izviješća

Prvo izviješće o stanju u prostoru Primorsko-goranske županije izrađeno je 1995. godine. Njime je izvršena detaljna analiza stanja prostora i dokumentacije, te dani orijentiri daljnjeg razvoja.

Nakon deset godina potrebna je ponovna detaljnija analiza stanja u prostoru, te se ovo Izviješće ne zadržava samo na analizi postojeće dokumentacije prostora. Njime se razmatra stanje u samom prostoru, ocjenjujući dosadašnje učinke važeće regulative i dokumenata prostornog uređenja (prostorni planovi).

Stoga se određuje slijedeći osnovni sadržaj Izviješća:

- 1. Uvod**
- 2. Stanje**
- 3. Analiza stanja u prostoru**
- 4. Ocjena stanja u prostoru**
- 5. Smjernice programa mjera**

Temeljem saznanja dobivenih iz ocjene stanja u prostoru potrebno je postaviti osnovne smjernice izrade Programa mjera za unapređenje stanja u prostoru Primorsko-goranske županije za 2006. i 2007. godinu.

2. STANJE

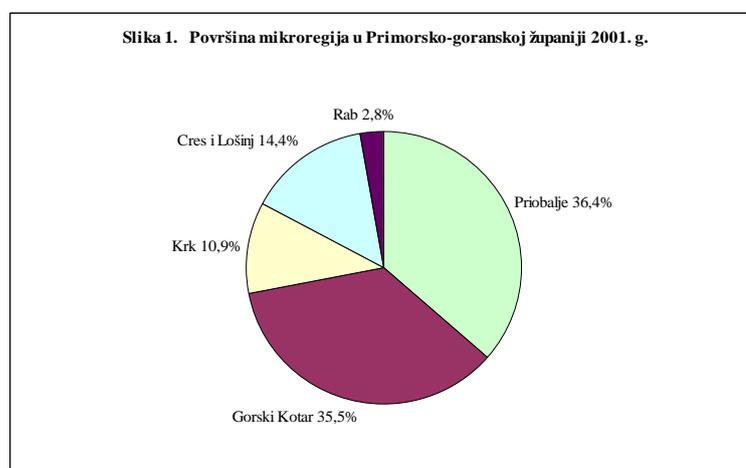
2.1. Izgrađene osobitosti

2.1.1. Prostorne cjeline

2.1.1.1. Homogene cjeline

Unutar Primorsko - goranske županije (regija) razlikuju se tri osnovna područja: goransko područje, priobalno i otočno područje. Ta područja izdvajaju se po načelu homogenosti prema svojim prirodno - geografskim, društveno-ekonomskim i povijesno - kulturnim osobitostima. Osim nekih sličnosti koje se odnose, primjerice, na nepovoljan prirodni priraštaj stanovništva i neadekvatne mjere zaštite okoliša, znatno se više međusobno razlikuju po naseljenosti, strukturi i tipovima naselja, njihovoj funkcionalnoj opremljenosti, gospodarskom razvoju, demografskim i ekološkim prilikama, ali i u kvaliteti prostora i prometnoj povezanosti.

Upravo na toj osnovi razlikovanja i prema osobitostima svakog pojedinog područja, mogu se prepoznati jače homogenizirana područja ili mikroregije (Gorski kotar, priobalje, Otok Krk, Otoci Cres i Mali Lošinj i Otok Rab) (**Slika 1**), te područja ili prostorne cjeline istih ili sličnih funkcionalnih karakteristika (Delnice, Čabar, Vrbovsko, Risnjak, Bjelolasica, Rijeka - centar, Opatija, Rupa, Crikvenica - N.Vinodolski, Krk, Cres, Mali Lošinj i Rab), te posebna prostorna cjelina "Rijeka - prsten", izdvojena kao najjače razvijena prostorna cjelina Županije.

Slika 1

2.1.1.2. Urbana područja - konurbacije

Prema kriteriju po kojem se urbanim područjem smatra područje grada sa njemu pripadajućim naseljima, možemo utvrditi da u Primorsko - goranskoj županiji nema osjetno više urbanih područja od ruralnih (2.073 km² urbanog područja, ili 57,78% ukupne površine Županije bez morskog dijela, naspram 1.515 km² ruralnog područja, što je 42,22% ukupne površine Županije), ali u pogledu naseljenosti više od 2/3 (ili 77,79%) svih

stanovnika Županije živi upravo u urbanim područjima¹. Područja jačih urbanizacijskih procesa prikazana su na **Kartogramu 1**.

Gledano s demografsko - ekonomskog aspekta, najjače urbano područje smješteno je u priobalnom dijelu, koje je uz nekoliko jačih urbanih naselja (Bakar, Kastav, Kraljevica, Novi Vinodolski) i sa tri veća grada: Opatijom, Crikvenicom i posebno Rijekom, naj snažnije žarište gospodarskog razvoja Županije. Ta tri grada tvore snažno urbano područje (konurbaciju) i čine kontinuiranu urbanu zonu koja se linearno proteže uz obalni pojas povezujući tako pet prostornih cjelina: Rijeka - centar, Rijeka - prsten, Opatija, Rupa i Crikvenica - Novi Vinodolski. Područje priobalja ima najveću koncentraciju stanovništva i dobara, a to je i najvitalniji dio cjelokupnog prostora Primorsko - goranske županije.

Pozitivan demografski trend razvoja nekih gradskih naselja u neposrednoj blizini grada Rijeke tijekom proteklih deset godina mogao bi biti realna pretpostavka za proširenje urbanog područja (konurbacije) sa tri nova urbana centra: Kastav, Bakar i Kraljevica, koji su sada u sastavu prostorne cjeline "Rijeka-prsten". Time bi se smanjio sadašnji demografski pritisak na Rijeku, kao i popratni infrastrukturni problemi, i što je osobito važno za Županiju, otvorila mogućnost za revitalizaciju primorskog zaleđa. Naime, riječka aglomeracija ima prenaplašenu koncentraciju društvene i fizičke infrastrukture naspram ostalog dijela Županije. Na gotovo desetini ukupnog područja Županije sa tri grada i šest općinskih centara (od ukupno 35) i sa 87 naselja (od sveukupno 536 naselja) živi više od polovice cjelokupnog stanovništva Županije i približno dvije trećine stanovništva od ukupnog broja stanovnika priobalnog područja².

Urbanizacijski procesi koji su očekivano najjače izraženi u blizini Rijeke (suburbanizacija) kao snažnog gospodarskog centra, blago se šire duž cijelog priobalnog područja zahvaćajući prostorne cjeline: Opatija, Rupa i prostornu cjelinu Crikvenica - Novi Vinodolski, te dio prostorne cjeline Krk - posebno uz grad Krk i općinsko središte Omišalj, postupno tvoreći urbana područja.

Primorsko - goranska županija približila se očekivanom stupnju urbanizacije od 77,78% udjela urbanog stanovništva u ukupnom stanovništvu³, koji je nešto viši od prosjeka za Republiku Hrvatsku (69,08%), ali gledano po područjima, odnosno prostornim cjelinama razlike su značajne. Najveći udio gradskog stanovništva Županije živi u priobalnom području, pri čemu grad Rijeka doprinosi sa čak 47,15%, dok je osjetno niži na otočnom području, a posebno je nizak na goranskom području.

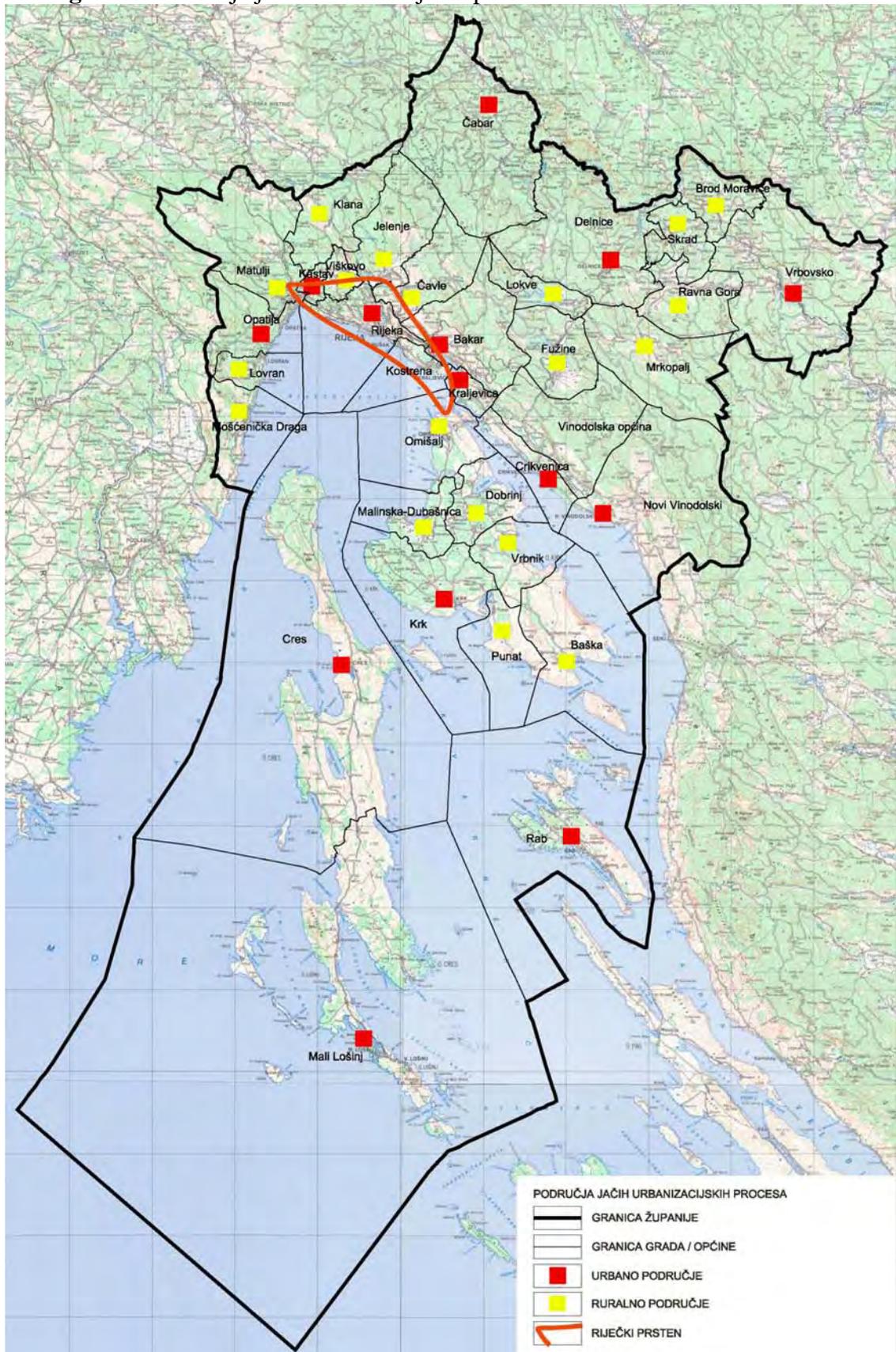
Visok udio gradskog stanovništva Rijeke i riječke aglomeracije u ukupnom stanovništvu Rijeke rezultat je još uvijek prisutnog procesa preseljenja iz manjih središta u grad i niske stope prirodnog priraštaja u cijeloj Županiji. Posljedice takvog preseljenja najizraženije su u demografskom pogledu, pri čemu gradska naselja demografski jačaju, dok seoska gubljenjem stanovništva polako odumiru. Tome posebno doprinosi disperzna naseljenost i prevlast malih naselja karakteristična za otočni dio Županije, a napose naselja Gorskog kotara, gdje je proces odumiranja naselja sve ubrzaniji.

¹ Izvor: Statistički ljetopis Primorsko – goranske županije 2002.god.

² Izvor: Statistički ljetopis Primorsko – goranske županije 2002.god.

³ Izvor: Statistički ljetopis Primorsko – goranske županije 2002.god

Kartogram 1. Područja jačih urbanizacijskih procesa

2.1.1.3. Ruralna područja

Uvažavajući kriterij po kojem je ruralno područje svako izvangradsko područje, za Primorsko - goransku županiju može se istaći da ruralno područje u razvojnom pogledu osjetno zaostaje za urbanim. Gotovo čitavo područje goranskog i otočnog dijela Županije je ruralno područje sa svega 22,22% stanovnika od ukupnog broja stanovnika Županije (ili 67.856 stanovnika). Male je gustoće naseljenosti (44,78 st/km² - spram urbanog područja sa gustoćom naseljenosti od 114,64 st/km²) i sa velikim brojem raštrkanih sela (259 sela goranskog dijela Županije i 144 otočnog), čiji se broj stalno smanjuje.

Općenito, ruralna područja goranskog i otočnog dijela Županije slabo su naseljena, osim malog dijela u blizini općinskih središta ili uz magistralne prometne pravce, i nezaustavljivo gube stanovništvo, uglavnom preseljenjem u gradove i općinske centre. Slaba dostupnost usluga više razine, opskrbnih funkcija i niska stopa zaposlenosti najznačajnijim su razlogom što mnoga sela ostaju bez stanovnika. Podaci iz popisa stanovništva 2001. god. pokazuju da je 35 seoskih naselja Županije ostalo bez stanovnika, od čega najviše u goranskom dijelu, čak 28, te u 5 naselja na otocima.

Kako je ruralno područje Županije u pravilu zanemareno i u gospodarskom i socijalnom pogledu, nužne su mjere za revitalizaciju toga područja i ublažavanja procesa depopulacije. Do sada su otoci zahvaćeni depopulacijskim procesima na razini Republike Hrvatske tretirani kao područja od "posebne državne skrbi" ali samo u izgradnji stanova i povratka stanovništva, a ne i u gospodarskoj i infrastrukturnoj opremljenosti, dok je goransko područje ostalo bez poticajnih mjera za oživljavanjem sela. U tom smjeru idu i preporuke iz Strategije i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske za sustavnu aktivnost ulaganja u životni standard sela, koje osim društveno-gospodarskih uključuju i kulturne i rekreacijske potrebe seoskog stanovništva, čime bi se obogatila veza selo - grad, a ona seoska područja koja realno ostaju bez stanovnika mogu biti u funkciji sekundarnog stanovanja, odnosno seoskog turizma i rekreacije.

2.1.1.4. Obalno područje

Obalno područje hrvatskog Jadrana je prostor najvećeg gospodarskog potencijala za Republiku Hrvatsku, ali ujedno i jedno od njezinih najugroženijih dijelova. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju (NN100/04) utvrđeno je zaštitno obalno područje koje obuhvaća sve otoke, pojas kopna u širini od 1.000 m od obalne crte i pojas mora u širini od 300 m od obalne crte. Zaštitno obalno područje (ZOP) od posebnog je interesa za Republiku Hrvatsku. Uredbom o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora (NN 128/04) određeni su uvjeti i mjere za uređenje zaštićenog obalnog područja mora u svrhu njegove zaštite i svrhovitog, održivog i gospodarski učinkovitog korištenja.

Primorsko - goranska županija, po duljini svoje obalne linije⁴ (1.065 km) zauzima treće mjesto u Republici Hrvatskoj, iza Zadarske i Splitsko - dalmatinske županije. Duljina obalne linije na kopnu iznosi 133 km (12,5%), dok je duljina obalne linije otoka 932 km (87,5%) ukupne obalne linije. Od ukupno 35 jedinica lokalne samouprave, njih čak 21 (60%) u cjelosti su ili djelomično obuhvaćene ZOP - om, i to:

⁴ Statistički ljetopis Primorsko – goranske županije 2002.

Gradovi:	1. Rijeka,	7. Mali Lošinj,
	2. Bakar,	8. Opatija,
	3. Cres,	9. Crikvenica,
	4. Kastav,	10. Novi Vinodolski,
	5. Kraljevica,	11. Rab,
	6. Krk,	
Općine:	12. Baška,	17. Matulji,
	13. Dobrinj,	18. Mošćenička Draga,
	14. Kostrena,	19. Punat,
	15. Lovran,	20. Omišalj,
	16. Malinska - Dubašnica,	21. Vrbnik.

Prema podacima iz Izvješća o stanju u prostoru Republike Hrvatske 2003.god., dužina zauzete obalne linije s građevinskim područjima naselja na području Županije iznosi 233 km (21,8% ukupne dužine obalne linije), a dužina zauzete obalne linije s izgrađenim strukturama izvan građevinskog područja naselja iznosi 137 km (12,8% ukupne dužine obalne linije).

Procesi urbanizacije na obalnom području nepovratno utječu na zemljište, more i kvalitetu krajolika. Razvojni pritisci očituju se prvenstveno u:

- nekontroliranom širenju gradnje duž obalne linije i u uskom obalnom pojasu, pri čemu je zastupljena i bespravna gradnja, ali manje nego na područjima drugih priobalnih županija,
- prevladavajućoj izgradnji apartmanskih građevina, koje kapacitiraju prostor svojom preizgrađenošću i izazivaju brojne konflikte, a ne doprinose razvoju turističke privrede; u Primorsko - goranskoj županiji pojave apartmanske gradnje registrirane su na opatijskome i crikveniškome području, te na otocima,
- privatizaciji pomorskog dobra,
- narušavanju vrijednih obalnih ekosustava i biološke raznolikosti,
- nekvalitetnoj gradnji i uređenju površina i dr.

2.1.2. Sustav naselja

2.1.2.1. Središnja naselja

Za sustav središnjih naselja najvažnija su funkcionalna obilježja naselja kao i demografski pokazatelji po kojima se naselja svrstavaju, odnosno rangiraju. Tako je u Županiji najvišeg ranga županijsko središte Rijeka, zatim središta gradova (njih 13, ili sa Rijekom 14), središta općina (21 općina) te ostala naselja koja su imala značaj lokalnih središta, a danas dijele funkcije s općinskim/gradskim središtima.

Za uspostavu policentričnog razvoja na području Primorsko - goranske županije, koji za posljedicu ima i uspostavu ravnomjernijeg rasporeda stanovništva, dobara i usluga na cjelokupnom prostoru, od velikog je značaja postavljen sustav naselja, čija središnja naselja preuzimaju ulogu razvojnih centara za čitavo područje Županije. Gradovi su po svojoj opremljenosti društvenom i fizičkom infrastrukturom bolje pripremljeni za preuzimanje razvojne uloge u prostoru, stoga je i razumljivo da se čitav sustav središnjih naselja oslanja upravo na gradove, odnosno gradska naselja. Međutim, prevelika koncentracija gradova i gradskih naselja na relativno malom području s jedne strane i raspršenost seoskih naselja s druge strane - često bez vitalnih struktura - rezultirala je

polarizacijom u prostoru. Tako imamo razvijeno priobalje i nerazvijeno, gotovo zanemareno goransko područje i otoke.

Središnja naselja prema kriterijima svoje pozicije u sustavu naselja trebala bi biti tip razvojnog naselja za njihovo gravitacijsko područje i to primjerene društvene i gospodarske razvijenosti da bi se mogao uspostaviti policentrični razvoj Županije. Kako bi po optimalnim kriterijima za određivanje razvojnog tipa naselja (primjerice, stupanj urbanizacije, društveno – gospodarski potencijal i dr.) u Županiji vrlo malo naselja realno moglo preuzeti ulogu razvojnog središta, prišlo se kriterijskom odabiru područja s većom koncentracijom stanovništva. Kriteriji za određivanje razvojnih središta su slijedeći:

- sva naselja s više od 1000 stanovnika,
- sva općinska središta, prema teritorijalnom ustrojstvu Republike Hrvatske,
- sva naselja koja se nalaze u središtu područja s radijusom od 3 km, a imaju više od 1.500 stanovnika.

Odstupanja su i pri smanjenim kriterijima prisutna, primjerice za Rab i Čabar koji imaju svega oko 500 stanovnika, ali sa pripadajućim naseljima taj se broj uvećava za oko 6.000 stanovnika za Čabar i preko 9.000 za Rab.

Sustav središnjih naselja Županije prikazan je u **Tablici 1** i **Kartogramu 2**.

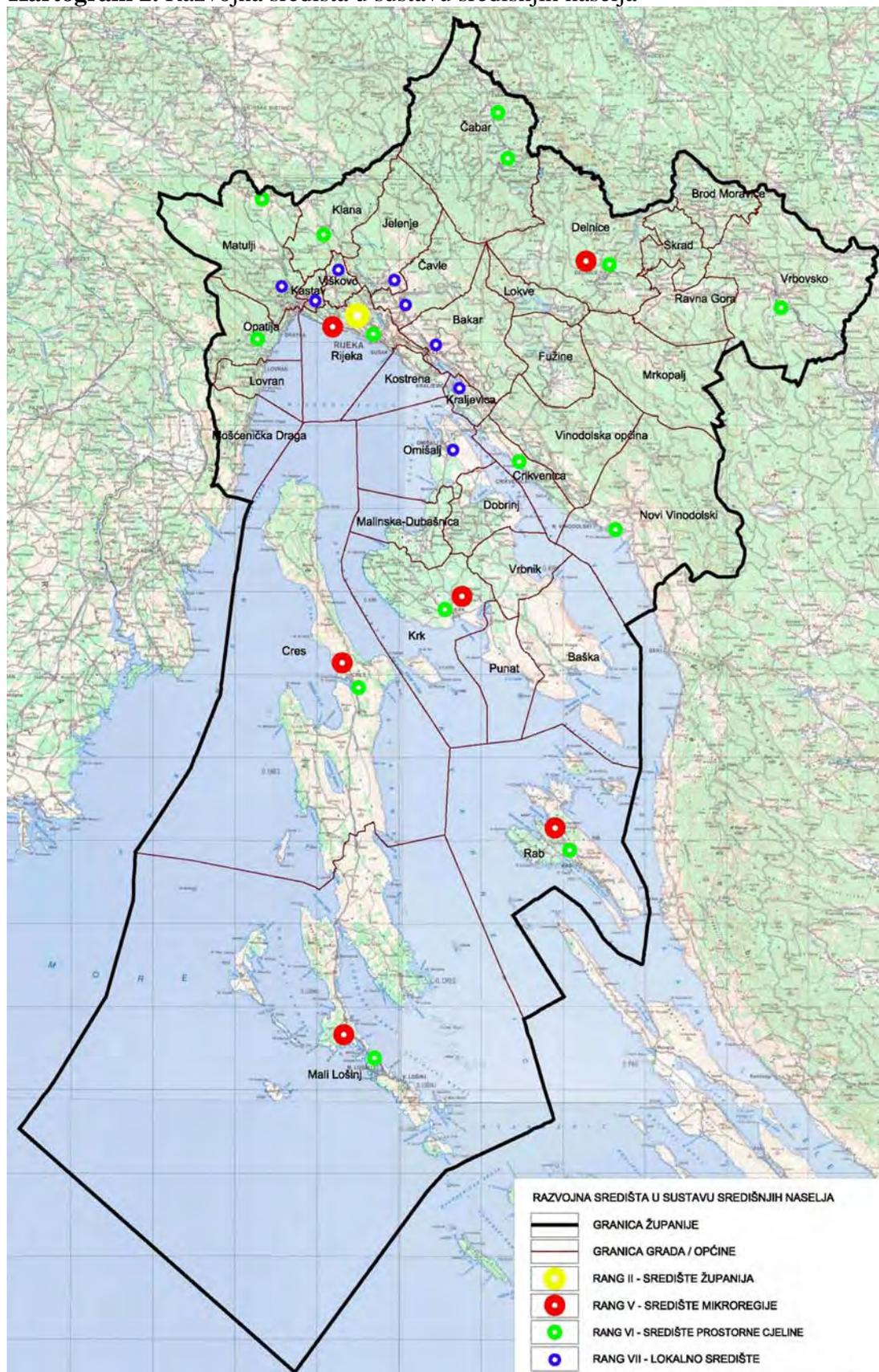
Tablica 1. Kategorizacija središnjih naselja Primorsko - goranske županije

SREDIŠNJE NASELJE					
REGIJA (Županija)	MIKROREGIJE	PROST. CJELINE	SREDIŠTA U RIJEČKOM PRSTENU	LOKALNO SREDIŠTE*	
II. KATEGORIJA	V. KATEGORIJA	VI. KATEGORIJA	VII. KATEGORIJA	VII. KATEGORIJA	
Rijeka	Rijeka	Rijeka	Matulji	Kostrena	
			Kraljevica		
			Bakar		
			Omišalj		
			Dražice		
			Viškovo		
			Kastav		
			Čavle		
					Lovran
					Mošćenička Draga
		Crikvenica-N.Vinodolski	Bribir		
		Klana-Rupa	-		
	Mali Lošinj - Cres	Mali Lošinj		Veli Lošinj	
				Nerezine	
				Osor	
		Cres		Martinšćica	
	Rab	Rab		Lopar	
	Krak	Krak		Punat	
				Malinska	
				Vrbnik	
				Baška	
			Dobrinj		
Delnice	Delnice		Ravna Gora		
			Mrkopalj		
			Skrad		
			Lokve		
			Fužine		
			Brod na Kupa		
			Brod Moravice		
	Vrbovsko	Prežid			
	Čabar-Gerovo	Tršće			

* Rang "lokalno središte" je upućujući, a uključuje središnja naselja općina/gradova i neka važnija lokalna središta.

** Središnje naselja Kostrena sastoji se iz statističkih naselja Kostrena Sv. Lucija, Šodići, Žurkovo, Žuknica i Rožići.

Kartogram 2. Razvojna središta u sustavu središnjih naselja

Jači razvojni procesi zbivaju se u središnjim naseljima područja "Riječkog prstena", Kastvu, Bakru i Kraljevici, zatim u prostornoj cjelini priobalnog dijela Županije u naseljima Crikvenica i Novi Vinodolski, te dijelovima otoka Krka. To su, ujedno, i jedina središnja naselja Županije koja bilježe porast stanovništva u posljednjih deset godina i realno predstavljaju buduća žarišta razvoja pripadajućeg područja i smjer odvijanja urbanizacijskih procesa.

Osim što se prema Strategiji prostornog uređenja središnja naselja dijele na veći broj kategorija, neka se naselja planiraju razvijati zajednički na način da dijele određene funkcije (npr. Čabar - Gerovo, Klana - Rupa, Crikvenica - Novi Vinodolski, Cres - Mali Lošinj) unutar gradskih regija ili kao konurbacije, stvarajući tako jače točke privlačnosti u socijalnom i gospodarskom pogledu.

2.1.2.2. Urbani sustav

"Sustav naselja" uglavnom je "urbani sustav", jer su jedino gradovi i gradska naselja u socio - ekonomskom pogledu sposobni preuzeti ulogu razvojnih žarišta pripadajućih područja. Stoga se dogovorno na razini države prešlo na administrativni kriterij⁵ pri definiranju grada, po kome se gradom naziva jedinica lokalne samouprave sa sjedištem tijela županije, odnosno, gradom se smatra svako mjesto sa više od 10.000 stanovnika koje predstavlja jednu cjelinu u društveno-gospodarskom i povijesno - urbanom pogledu. U sastav grada, osim gradskog naselja, mogu biti uključene i prigradska naselja, koja s njime čine jednu cjelinu u prirodno - gospodarskom i društvenom pogledu.

Iako svi gradovi i gradska naselja u Primorsko - goranskoj županiji, a koja su to postala prema važećem statističkom kriteriju, realno nemaju urbanotvorne funkcije, prostorni razmještaj je bio važan čimbenik u određivanju mreže naselja na razini Županije. Izrazito neuravnotežen prostorni razvoj Primorsko - goranske županije bio je podlogom za definiranje strateških ciljeva razvitka Županije, od kojih je naglasak stavljen na "ujednačen rast i razvoj svakog dijela Županije na načelu policentrizma".

Dosadašnja uloga gradova je nedovoljno istaknuta, kao i formiranje cjelovitog urbanog sustava na razini Županije. U urbanom sustavu nedostaje veći broj malih (od 2.000 - 7.000 stanovnika) i manjih gradova (od 7.000 - 15.000 stanovnika), posebice u goranskom i otočnom dijelu Županije, gdje bi oni trebali biti nositeljima razvoja svojih gravitacijskih područja, dok srednjih (od 15.000 - 30.000 stanovnika) i većih gradova (od 30.000 - 80 000 stanovnika) jednostavno nema u sastavu županijske urbane mreže.

Stoga je realnije govoriti o "urbanim područjima" a ne "gradovima" u urbanom sustavu Županije, koja po kriterijskom odabiru⁶ tvore područja jače (od 7.000 - 15.000 stanovnika) ili slabije (od 2.000 - 7.000 stanovnika) urbane razvijenosti, a prema važnosti njihovih gravitacijskih područja određena su za centre lokalne samouprave.

Sukladno tomu, okosnicu "urbanog sustava" Županije čine "urbana područja jače razvijenosti" koja su smještena u priobalnom području - uz gradove Rijeku, Opatiju i Crikvenicu, to su još i naselja "riječkog prstena" - Matulji, Kastav, Viškovo, Jelenje, Čavle, Kostrena i Bakar, sa blagim prijelazom na otočno područje (Mali Lošinj i Rab), a u kategoriji "urbanog područja slabije razvijenosti" nalaze se sva središnja naselja goranske cjeline (Delnice, Čabar, Vrbovsko), zatim nekoliko središnjih naselja na samoj crti

⁵ Izvor: *Izvješće o stanju u prostoru Republike Hrvatske 2003.god.*

⁶ Izvor: *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske, 1997.god.*

priobalja (Lovran, Opatija, Kraljevica, Novi Vinodolski i Omišalj), te naselja na otocima (Malinska, Krk, Cres).

Kumulativno gledano, Županija je premašila hrvatski prosjek sa udjelom od 77,78% (naspram hrvatskog od 69,08%) urbanog stanovništva, ali ostaje problem neharmonične mreže središnjih naselja i neujednačenih životnih uvjeta njihovih stanovnika. Posebno je zabrinjavajuća činjenica da u sustavu urbane i razvojne transformacije naselja goransko područje ima svega 5,46% urbanog stanovništva, a otočno 8,61%, dok priobalni dio sa gradom Rijekom ima koncentraciju od čak 63,7% urbanog stanovništva od sveukupnog stanovništva Županije⁷.

2.1.2.3. Ruralni sustav

Sustav središnjih naselja (sustav razvojnih žarišta) koji čini hijerarhijska i funkcionalna mreža gradova i važnijih naselja u urbaniziranom i ruralnom području Županije predstavlja dobru pretpostavku da se Primorsko - goranska županija razvije na principu policentričnosti. Iako mnoga naselja, posebice ruralna, koja ulaze u planirani sustav središnjih naselja još nemaju realne osnove da u društveno - ekonomskom pogledu preuzmu ulogu žarišta razvoja, ona to određenim poticajnim mjerama mogu postati do planske 2015. godine.

Ruralni sustav središnjih naselja - za razliku od urbanog - nije jedinstven u prostornom i razvojnom pogledu, jer ga s jedne strane karakteriziraju raštrkana seoska naselja emigracijskog karaktera (goransko i otočno područje), sa izrazito malom gustoćom naseljenosti, a s druge strane naselja zbijena uz veća gradska središta (priobalni dio), čineći tako suburbano područje jake koncentracije stanovništva.

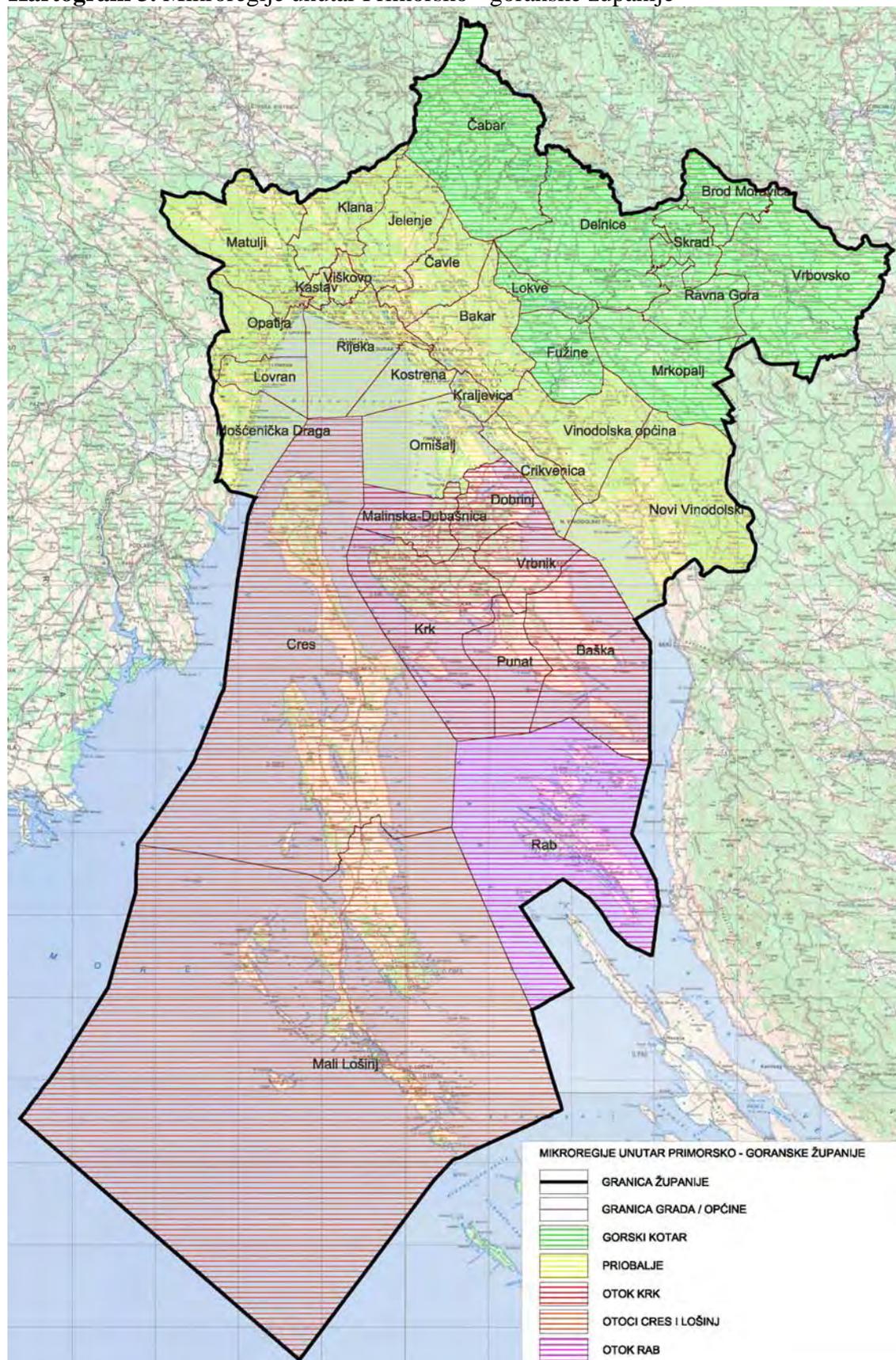
Takva preraspodjela ruralnog prostora, u osnovi potaknuta promjenom u gospodarskoj politici na razini države, odrazila se nepovoljno na mogućnost stvaranja harmonične naseljske mreže na razini Županije. S jedne strane tu su ubrzani procesi pražnjenja ruralnog područja, što rezultira nestajanjem mnogih naselja koja bi na lokalnoj razini trebala preuzeti funkciju razvojnih žarišta (gotovo cjelokupni goranski dio Županije i djelomično otočni), a s druge strane prisutno je nagomilavanje ljudi i dobara u naselja koja nude veće razvojne mogućnosti i bolju kvalitetu života (priobalni dio).

Kako "ruralni sustav" ne bi bio samo u kategoriji poželjne već i realne mreže razvojnih naselja, aktualnom se razvojnom politikom cijelo to ruralno područje treba revitalizirati. Pritom je nužan selektivan pristup, jer jedan dio tih naselja trajno ostaje bez svojih stanovnika, dok većina drugih naselja u nedostatku potrebne društvene infrastrukture predstavljaju potencijalna mjesta odlaska vitalnog dijela stanovništva. Stoga naselja sa pripadajućim seoskim područjem (koja ostaju bez stanovnika) mogu biti u funkciji ruralnog turizma, rekreacije ili sekundarnog stanovanja, a druga trebaju poticajne mjere za gospodarsko i socijalno oživljavanje i uključivanje u funkcijsku mrežu naselja.

Mikroregije Primorsko - goranske županije prikazane su na **Kartogramu 3**.

⁷ Izvor: Statistički ljetopis Primorsko – goranske županije 2002.

Kartogram 3. Mikroregije unutar Primorsko - goranske županije

2.1.3. Struktura naselja

2.1.3.1. Vrste naselja

Na osnovi Zakona o lokalnoj samoupravi, utvrđeni su grad i općina kao jedinice lokalne samouprave. Prema tom Zakonu grad se definira i kao jedinica lokalne samouprave, i kao svako mjesto sa više od 10.000 stanovnika s pretpostavkom da predstavlja urbanu, povijesnu, prirodnu, gospodarsku i društvenu cjelinu. U sastav grada mogu biti uključena gradska i prigradska naselja koja sa gradom dijele funkcije stanovanja, rada i usluga, a povezana su dnevnim migracijskim kretanjima. Općina se definira kao jedinica lokalne samouprave koja je sa više naseljenih mjesta međusobno povezana zajedničkim interesima stanovništva. Isti Zakon predviđa i mogućnost da se gradom može utvrditi i mjesto koje ne zadovoljava navedene uvjete ako za to postoje posebni gospodarski i geoprometni razlozi.

U skladu s navedenim, u Primorsko - goranskoj županiji određeno je 14 gradova i 21 općinsko naselje, od kojih bi, da je uzet demografski kriterij, samo grad Rijeka mogla biti određena gradom. Ovdje se prišlo teritorijalnom kriteriju određivanja gradskih naselja - gradova, radi ujednačenije raspodjele središnjih funkcija na području Županije.

Tri su osnovne vrste naselja: gradska, prijelazna ili urbanizirana i seoska naselja, koja se još prema posebnim karakteristikama mogu međusobno razlikovati⁸, primjerice, prema ekološkim karakteristikama (naselje s visokim stupnjem zaštite od zagađenja, slabim ili bez zaštite), krajobraznim (harmoničan odnos naselja s okolicom, djelomično harmoničan i odsutnost kontakta naselja s okolicom), funkcionalnim karakteristikama (naselje kao mjesto stanovanja, naselje kao mjesto rada, naselje kao mjesto usluge) i fizionomskim karakteristikama (zgusnuta, linearna i raštrkana naselja).

U Županiji ima najmanje gradova (svega 14 ili 2,6 %), a najviše prijelaznih ili urbaniziranih naselja (281 ili 52,4%), koja dolaskom seoskog stanovništva demografski jačaju, što ima za posljedicu smanjenje broja seoskih a porast urbaniziranih naselja. Takvom preraspodjelom stanovništva u prostoru vrši se i preraspodjela dobara i funkcija, a kako se radi o nekontroliranim procesima, neka područja ostaju bez vitalnih struktura za razvoj (pretežno ruralna područja) dok druga područja (urbana) imaju problem prevelike koncentracije stanovnika na malom prostoru.

2.1.3.2. Stanovanje

Važnu komponentu socijalnog i ekonomskog razvitka, organizacije i uređenja prostora, kao i podizanje životnog standarda stanovništva čini stanovanje, a posebno izgradnja stanova. Stanovanje je najveći korisnik i najveći potrošač prostora, a ujedno je temeljni element prostornog i urbanističkog planiranja.

U **Primorsko - goranskoj županiji** je prema Popisu stanovništva, kućanstava i stanova od 31.3.2001.god. bilo ukupno 159.354 stanova, ukupne površine od 10.983.793m² i s prosječnom površinom stana od 68,9m². Ukupan broj stanova se dijeli na:

- stanovi za stalno stanovanje, njih 125.475 ili 78,7%, površine 8.917.048m² s prosječnom površinom stana od 71,1m². Ti se stanovi dijele na:

⁸ Izvor: *Prostorna valorizacija naselja Županije Primorsko-goranske, separat, 1996.*

- nastanjene, njih 108.662 ili 86,6%, površine od 7.867.145m², s prosječnom površinom stana od 72,4m²,
- privremeno nenastanjeni, njih 14.816 ili 11,8%, površine od 944.751m² i s prosječnom površinom stana od 63,8m²,
- napušteni stanovi, njih 1.997 ili 1,6%, s površinom od 105.152m² i s prosječnom površinom stana od 52,6m²,
- stanovi koji se koriste povremeno, njih 28.419 ili 17,8%, ukupne površine od 1.727.194m² s prosječnom površinom stana od 60,8m². To su:
 - stanovi za odmor, njih 28.271 ili 99,5% , površine od 1.719.984m², i s prosječnom površinom stana od 60,8m²,
 - stanovi koji se koriste u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi, njih 148 ili 0,5%, ukupne površine od 7.210m² i s prosječnom površinom stana od 48,7m²,
 - stanovi u kojima se samo obavlja djelatnost, njih 5.460 ili 3,4%, površine 339.551m² i s prosječnom površinom stana od 62,2m².

Manjak stambenog fonda prisutan je u većim gradovima i središtima rada, a višak u manjim mjestima i emigracijskim područjima. Također, u Županiji je prisutan i velik broj stanova koji se koriste povremeno - stanovi za odmor (vikendice). Pregled po pojedinim prostornim cjelinama (**Tablica 2**) je slijedeći:

U **priobalju** je bilo ukupno 112.260 stanova, ukupne površine od 7.799.369m² i s prosječnom površinom stana od 69,5m². Ukupan broj stanova se dijeli na:

- stanovi za stalno stanovanje, njih 98.584 ili 87,8%, površine 6.936.981m² s prosječnom površinom stana od 70,4m². Ti se stanovi dijele na:
 - nastanjene, njih 86.529 ili 87,8%, površine od 6.169.699m², s prosječnom površinom stana od 71,3m²,
 - privremeno nenastanjeni, njih 11.084 ili 11,2%, površine od 715.951m² i s prosječnom površinom stana od 64,6m²,
 - napušteni stanovi, njih 971 ili 1,0%, s površinom od 51.331m² i s prosječnom površinom stana od 52,9m²,
 - stanovi koji se koriste povremeno, njih 11.536 ili 10,3%, ukupne površine od 709.611m² s prosječnom površinom stana od 61,5m². To su:
 - stanovi za odmor, njih 11.504 ili 99,7% , površine od 708.116m², i s prosječnom površinom stana od 61,6m²,
 - stanovi koji se koriste u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi, njih 32 ili 0,3%, ukupne površine od 1.495m² i s prosječnom površinom stana od 46,7m²,
 - stanovi u kojima se samo obavlja djelatnost, njih 2.140 ili 1,9%, površine 152.777m² i s prosječnom površinom stana od 71,4m².

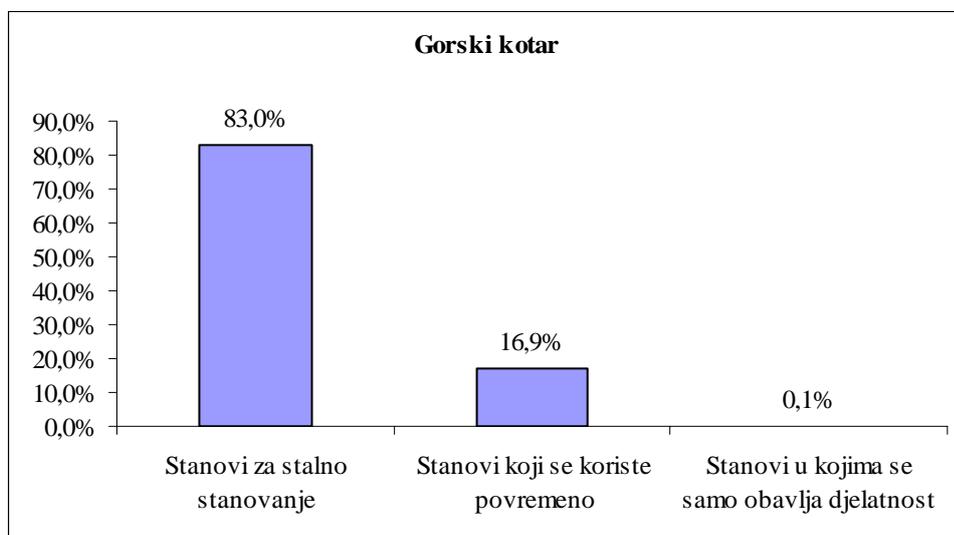
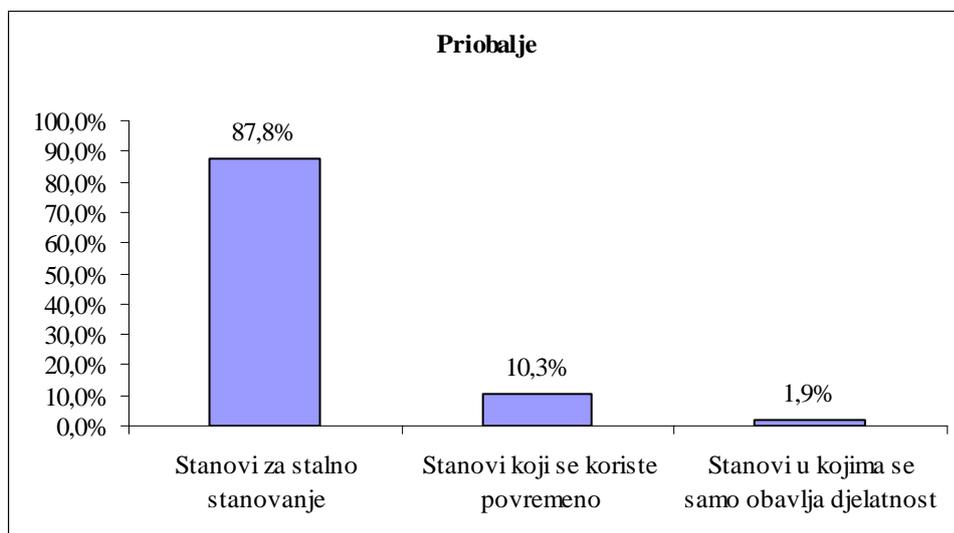
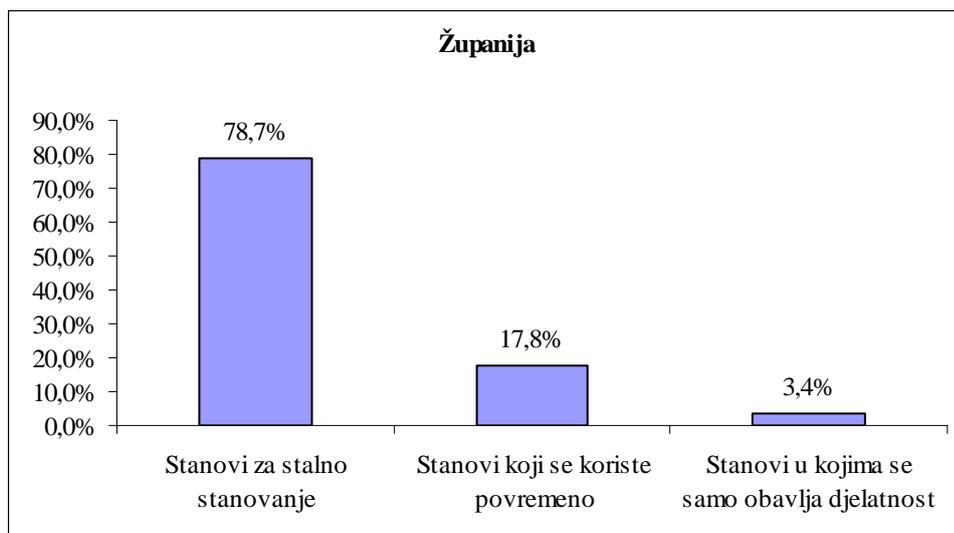
U **Gorskom kotaru** je bilo ukupno 13.771 stan, ukupne površine od 881.542m² i s prosječnom površinom stana od 64,0m². Ukupan broj stanova se dijeli na:

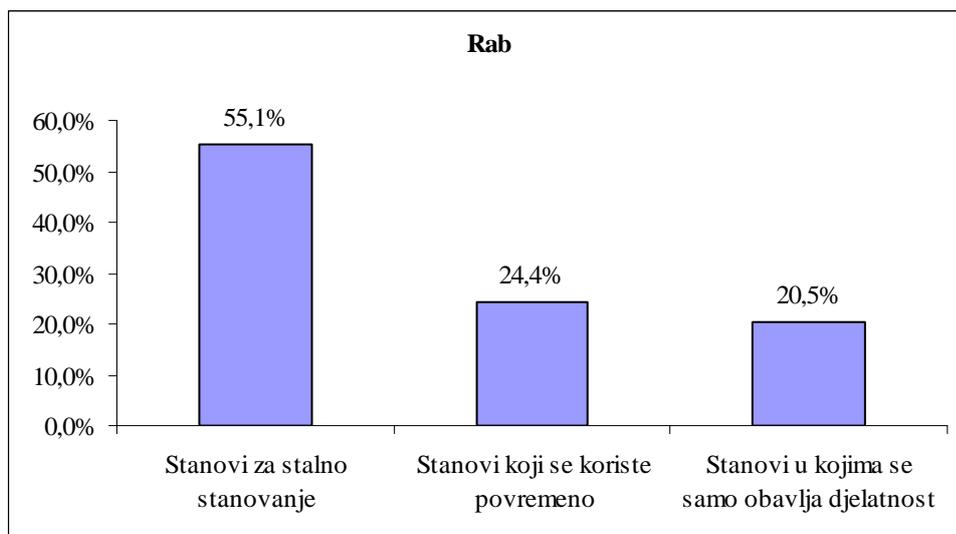
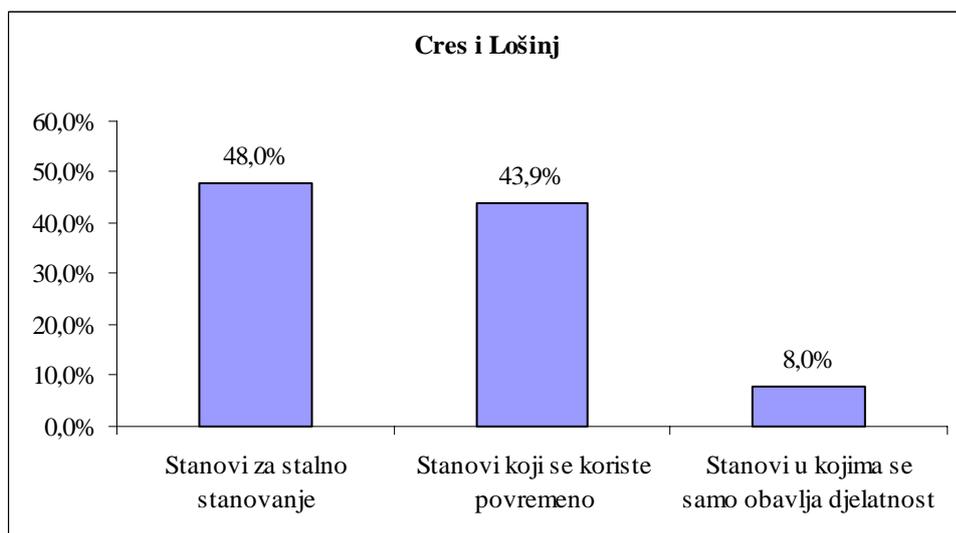
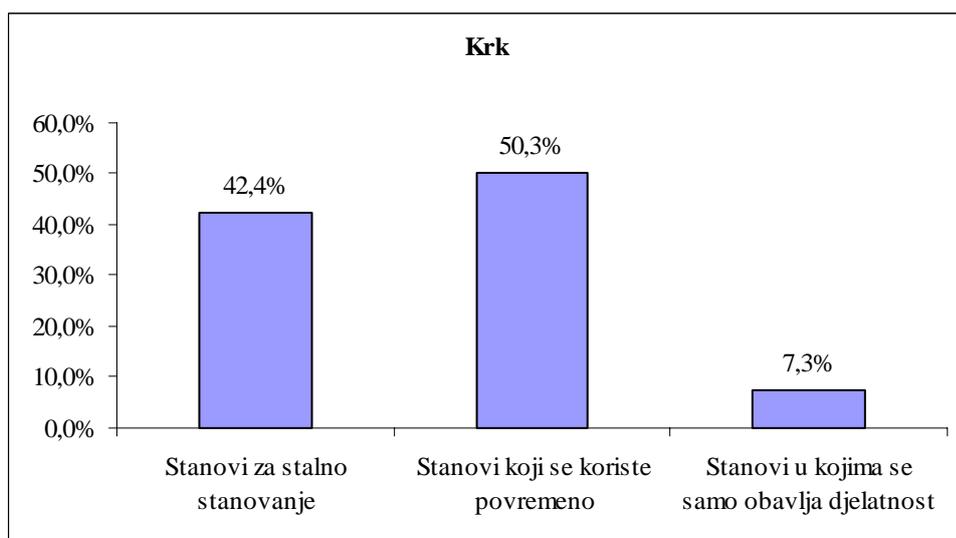
- stanovi za stalno stanovanje, njih 11.424 ili 83,0%, površine 755.585m² s prosječnom površinom stana od 66,1m². Ti se stanovi dijele na:
 - nastanjene, njih 9.521 ili 83,3%, površine od 646.110m², s prosječnom površinom stana od 67,9m²,
 - privremeno nenastanjeni, njih 1.409 ili 12,3%, površine od 83.127m² i s prosječnom površinom stana od 59,0m²,
 - napušteni stanovi, njih 494 ili 4,3%, s površinom od 26.348m² i s prosječnom površinom stana od 53,3m²,
- stanovi koji se koriste povremeno, njih 2.332 ili 16,9%, ukupne površine od 124.982m² s prosječnom površinom stana od 55,1m². To su:
 - stanovi za odmor, njih 2.269 ili 97,3% , površine od 121.799m², i s prosječnom površinom stana od 53,7m²,
 - stanovi koji se koriste u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi, njih 63 ili 2,7%, ukupne površine od 3.183m² i s prosječnom površinom stana od 50,5m²,
 - stanovi u kojima se samo obavlja djelatnost, njih 15 ili 0,1%, površine 975m² i s prosječnom površinom stana od 65,0m².

Na **otocima** je bilo ukupno 33.323 stana, ukupne površine od 2.302.882m² i s prosječnom površinom stana od 69,1m². Ukupan broj stanova se dijeli na:

- stanovi za stalno stanovanje, njih 15.467 ili 46,4%, površine 1.224.482m² s prosječnom površinom stana od 79,2m². Ti se stanovi dijele na:
 - nastanjene, njih 12.612 ili 81,5%, površine od 1.051.336m², s prosječnom površinom stana od 83,4m²,
 - privremeno nenastanjeni, njih 2.323 ili 15,0%, površine od 145.673m² i s prosječnom površinom stana od 62,7m²,
 - napušteni stanovi, njih 532 ili 3,4%, s površinom od 27.473m² i s prosječnom površinom stana od 51,6m²,
- stanovi koji se koriste povremeno, njih 14.551 ili 43,7%, ukupne površine od 892.601m² s prosječnom površinom stana od 61,3m². To su:
 - stanovi za odmor, njih 14.498 ili 99,6%, površine od 890.069m², i s prosječnom površinom stana od 61,4m²,
 - stanovi koji se koriste u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi, njih 53 ili 0,4%, ukupne površine od 2.532m² i s prosječnom površinom stana od 47,8m²,
 - stanovi u kojima se samo obavlja djelatnost, njih 3.305 ili 9,9%, površine 185.799m² i s prosječnom površinom stana od 56,0m².

Stanovi prema načinu korištenja u Primorsko - goranskoj županiji i pojedinim mikroregijama prikazani su na **Slici 2**.

Slika 2. Stanovi prema načinu korištenja

Tablica 2. Stanovi prema načinu korištenja 2001.god.

OPĆINE GRADOVI MIKROREGIJE	BROJI POVRŠINA STANOVA	UKUPNO	STANOVİ ZA STALNO STANOVANJE				STANOVİ KOJI SE KORISTE POVRREMENO		STANOVİ U KOJIMA SE SAMO OBAVLJA DJEĀLAT- NOST
			UKUPNO	NASTANJENI	PRIVREMENO NENASTANJENI	NAPUŠTENI	STANOVİ ZA ODMOR	U VRIJEME SEZONSKIH RAĐOVA U POLJOPRIVREDI	
PRIOBALJE									
Općine									
Čavle	broj m2	2626 192331	2561 189409	2237 168134	270 18045	54 3230	60 2631	2 105	3 186
Jelenje	broj m2	1955 141805	1916 139618	1648 123448	203 12995	65 3175	36 2065	2 42	1 80
Klana	broj m2	757 61998	745 61208	656 54601	77 5827	12 780	10 566	- -	2 224
Kostrena	broj m2	1569 124966	1536 123118	1351 111001	171 11416	14 701	29 1606	1 64	3 178
Lovran	broj m2	2015 141569	1850 129979	1481 107729	327 19997	42 2253	135 9535	- -	30 2055
Matulji	broj m2	4517 358290	4391 350101	3577 296053	664 47911	150 6137	98 5979	3 155	25 2055
Mošćenička Draga	broj m2	1140 79694	786 58240	587 46010	153 9778	46 2452	259 16523	2 120	93 4811
Omišalj	broj m2	2946 196311	1195 89875	988 76079	197 13317	10 479	1605 98712	- -	146 7724
Vinodol	broj m2	2520 169120	1608 118440	1324 99889	243 16406	41 2145	893 49590	12 629	7 461
Viškovo	broj m2	3226 265083	3202 263541	2809 234030	383 28971	10 540	16 942	1 15	7 585
UKUPNO OPĆINE	broj m2	23271 1731167	19790 1523529	16658 1316974	2688 184663	444 21892	3141 188149	23 1130	317 18359
Gradovi									
Bakar	broj m2	3348 238481	3086 224952	2707 201153	339 21692	40 2107	258 13166	1 60	3 303
Crikvenica	broj m2	10096 729615	5248 420805	4125 342144	1053 74090	70 4571	4121 259529	1 25	726 49256
Kastav	broj m2	3407 284126	3377 281946	2838 244598	519 36066	20 1282	25 1796	- -	5 384
Kraljevica	broj m2	2422 174128	1952 144615	1607 120739	301 21132	44 2744	453 28405	- -	17 1108
Novi Vinodolski	broj m2	5177 364260	2239 183746	1871 159099	299 21427	69 3220	2729 165431	1 15	208 15068
Opatija	broj m2	6232 489631	5471 438304	4618 384342	811 51970	42 1992	675 44699	3 160	83 6468
Rijeka	broj m2	58307 3787961	57421 3719084	52105 3400650	5074 304911	242 13523	102 6941	3 105	781 61831
UKUPNO GRADOVI	broj m2	88989 6068202	78794 5413452	69871 4852725	8396 531288	527 29439	8363 519967	9 365	1823 134418
UKUPNO PRIOBALJE	broj m2	112260 7799369	98584 6936981	86529 6169699	11084 715951	971 51331	11504 708116	32 1495	2140 152777
GORSKI KOTAR									
Općine									
Brod Moravice	broj m2	676 41319	398 25324	372 24006	12 674	14 644	276 15845	- -	2 150
Fužine	broj m2	1163 74762	818 57239	670 48961	111 5985	37 2293	340 17419	5 104	- -
Lokve	broj m2	682 42980	547 36342	438 29294	103 6787	6 261	132 6568	1 10	2 60
Mrkopalj	broj m2	905 56369	745 47267	533 35366	146 8233	66 3668	160 9102	- -	- -
Ravna Gora	broj m2	1279 83560	1151 77083	969 66614	123 7267	59 3202	128 6477	- -	- -
Skrad	broj m2	730 43360	581 36247	515 32835	45 2386	21 1026	146 6949	3 164	- -
UKUPNO OPĆINE	broj m2	5435 342350	4240 279502	3497 237076	540 31332	203 11094	1182 62360	9 278	4 210
Gradovi									
Čabar	broj m2	2082 133555	1776 118962	1522 105475	177 9801	77 3686	294 14027	12 566	- -
Delnice	broj m2	3098 201901	2728 180575	2282 153869	373 22939	73 3767	357 20436	6 435	7 455

Vrbovsko	broj	3156	2680	2220	319	141	436	36	4
	m2	203736	176546	149690	19055	7801	24976	1904	310
UKUPNO GRADOVI	broj	8336	7184	6024	869	291	1087	54	11
	m2	539192	476083	409034	51795	15254	59439	2905	765
UKUPNO GORSKI KOTAR	broj	13771	11424	9521	1409	494	2269	63	15
	m2	881542	755585	646110	83127	26348	121799	3183	975
OTOČNA SKUPINA OTOK KRK									
Općine									
Baška	broj	2281	867	666	191	10	1102	-	312
	m2	135007	60372	49878	10092	402	58768	-	15867
Dobrinj	broj	2523	1076	791	233	52	1303	-	144
	m2	161721	75278	58549	13832	2897	77485	-	8958
Malinska - Dubašnica	broj	3773	1264	994	235	35	2283	1	225
	m2	273648	101020	83674	14890	2456	158789	50	13789
Punat	broj	2213	928	725	138	65	1138	-	147
	m2	152064	70989	57363	9339	4287	72575	-	8500
Vrbnik	broj	1163	655	493	142	20	478	-	30
	m2	70476	42766	34015	7883	868	25713	-	1997
UKUPNO OPĆINE	broj	11953	4790	3669	939	182	6304	1	858
	m2	792916	350425	283479	56036	10910	393330	50	49111
Gradovi									
Krk	broj	5166	2464	1906	467	91	2303	3	396
	m2	356476	185783	149362	31494	4927	146820	110	23763
UKUPNO OTOK KRK	broj	17119	7254	5575	1406	273	8607	4	1254
	m2	1149392	536208	432841	87530	15837	540150	160	72874
OTOCI CRES I LOŠINJ									
Gradovi									
Cres	broj	3156	1436	1103	212	121	1507	11	202
	m2	149982	87722	76410	7558	3754	52450	426	9384
Mali Lošinj	broj	7007	3447	2907	440	100	2936	11	613
	m2	491373	269950	235231	28717	6002	190192	558	30673
UKUPNO OTOCI CRES I LOŠINJ	broj	10163	4883	4010	652	221	4443	22	815
	m2	641355	357672	311641	36275	9756	242642	984	40057
OTOK RAB									
Gradovi									
Rab	broj	6041	3330	3027	265	38	1448	27	1236
	m2	512135	330602	306854	21868	1880	107277	1388	72868
UKUPNO OTOK RAB	broj	6041	3330	3027	265	38	1448	27	1236
	m2	512135	330602	306854	21868	1880	107277	1388	72868
UKUPNO OTOČNA SKUPINA	broj	33323	15467	12612	2323	532	14498	53	3305
	m2	2302882	1224482	1051336	145673	27473	890069	2532	185799
PRIMORSKO GORANSKA ŽUPANIJA	broj	159354	125475	108662	14816	1997	28271	148	5460
	m2	10983793	8917048	7867145	944751	105152	1719984	7210	339551
HRVATSKA	broj	1877126	1660649	1421623	196633	42393	182513	8418	25546
	m2	133306758	120973492	105815623	12824336	2333533	10390305	282084	1660877

2.1.3.3. Opremljenost stanova

Svi nastanjeni stanovi u Županiji imali su zadovoljavajući standard stanovanja. To znači da su gotovo svi stanovi imali wc (97,5%), kupaonicu (95,1%) i kuhinju (99,3%), te instalacije (struju (99,9%), vodu (99,0%) i kanalizaciju (98,8%). Vrlo je malo stanova s kombinacijom pomoćnih prostorija kao kuhinje i wc - a, samo kuhinje, bez kuhinje, kupaonice i wc-a te ostalih kombinacija pomoćnih prostorija. Sličnu sliku stanja stambenog standarda imaju i pojedine mikroregije u županiji. **(Tablica 3)**

Tablica 3. Nastanjeni stanovi prema pomoćnim prostorijama i instalacijama 2001.g.

OPĆINE GRADOVI MIKROREGIJE	OSOBE I STANOVNI STANOVNI	UKUP.BR. NASTANJ. STANOVA I OSOBA	STANOVNI KOJI IMAJU			STANOVNI S INSTALACIJAMA				STANOVNI SA SLJEDEĆIM KOMBINACIJAMA POMOĆNIH PROSTORIJA							
			zahod	kupa- onicu	kuhinju	struje	vodo- voda	kanali- zacije	centralnog grijanja	kuhinja zahod i kupaonicu	kuhinja i zahod	samo kuhinja	ostale kombinacije pom.prost.	bez kuhinje kupaonice i zahoda			
PRIOBALJE																	
Općine																	
Čavle	stanovi osobe	2237 6755	2016 6156	2007 6142	2231 6748	2234 6750	2195 6668	2134 6482	629 1985	1989 6097	23 55	200 550	21 48	4 5			
Jelenje	stanovi osobe	1648 4893	1443 4454	1419 4411	1642 4885	1643 4881	1564 4719	1545 4677	398 1304	1397 4365	44 85	177 385	24 50	6 8			
Klana	stanovi osobe	656 1950	636 1902	623 1873	653 1945	656 1950	651 1940	651 1943	277 887	621 1869	13 29	19 47	2 4	1 1			
Kostrena	stanovi osobe	1351 3927	1316 3841	1310 3834	1346 3920	1350 3925	1337 3895	1332 3881	385 1159	1304 3820	6 10	31 76	9 20	1 1			
Lovran	stanovi osobe	1481 4074	1450 4019	1420 3950	1455 4033	1480 4071	1475 4058	1459 4032	303 938	1394 3909	20 44	30 54	37 67	- -			
Matulji	stanovi osobe	3577 10566	3379 10078	3377 10111	3568 10547	3576 10562	3505 10431	3484 10374	1424 4433	3325 9953	37 78	146 328	67 204	2 3			
Mošćenička Draga	stanovi osobe	587 1653	549 1588	530 1548	586 1651	587 1653	557 1599	571 1624	165 532	528 1544	19 41	37 63	3 5	- -			
Omišalj	stanovi osobe	988 2914	978 2888	958 2860	987 2913	985 2906	978 2887	979 2889	311 998	957 2859	15 19	10 26	6 10	- -			
Vinodol	stanovi osobe	1324 3541	1291 3472	1224 3353	1321 3537	1320 3534	1307 3501	1308 3507	196 612	1222 3348	64 114	32 65	6 14	- -			
Viškovo	stanovi osobe	2809 8931	2741 8769	2724 8738	2806 8927	2804 8919	2790 8878	2787 8875	1233 3968	2705 8685	26 61	48 106	29 78	1 1			
UKUPNO OPĆINE	stanovi osobe	16658 49204	15799 47167	15592 46820	16595 49106	16635 49151	16359 48576	16250 48284	5321 16816	15442 46449	267 536	730 1700	204 500	15 19			
Gradovi																	
Bakar	stanovi osobe	2707 7779	2514 7389	2443 7222	2692 7759	2704 7775	2660 7694	2606 7587	500 1660	2421 7181	75 168	172 354	33 70	6 6			
Crkvenica	stanovi osobe	4125 11305	4066 11104	3993 10950	4089 11236	4124 11303	4082 11154	4092 11174	846 2465	3958 10879	52 110	56 191	59 125	- -			
Kastav	stanovi osobe	2838 8949	2810 8882	2761 8765	2821 8904	2838 8949	2829 8917	2828 8924	1155 3752	2743 8719	35 76	22 51	38 103	- -			
Kraljeвица	stanovi osobe	1607 4504	1536 4386	1523 4353	1605 4499	1607 4504	1584 4470	1557 4427	297 956	1509 4322	21 51	56 89	20 41	1 1			

Novi Vinodolski	stanovi osobe	1871	1797	1769	1844	1868	1826	1823	343	1742	20	58	44	7
	stanovi	5195	5031	4946	5137	5192	5083	5090	1028	4886	49	124	119	17
	osobe	4618	4553	4490	4593	4617	4600	4589	1425	4462	47	58	50	1
Opatija	stanovi	12803	12658	12526	12761	12801	12760	12728	4358	12474	100	125	100	4
	osobe	52105	51485	50632	51668	52084	52010	51922	14824	50168	576	472	849	40
Rijeka	stanovi	143906	142318	140322	143160	143863	143718	143500	42094	139459	1343	1206	1819	79
	osobe	69871	68761	67611	69312	69842	69591	69417	19390	67003	826	894	1093	55
UKUPNO GRADOVI	stanovi	194441	191768	189084	193456	194387	193796	193430	56313	187920	1897	2140	2377	107
	osobe	86529	84560	83203	85907	86477	85950	85667	24711	82445	1093	1624	1297	70
UKUPNO PRIOBALJE	stanovi	243645	138935	235904	242562	243538	242372	241714	73129	234369	2433	3840	2877	126
	osobe													
GORSKI KOTAR														
Općine														
Brod Moravice	stanovi	372	366	308	372	371	361	368	46	308	57	6	1	-
	osobe	951	937	835	951	947	930	943	138	835	101	14	1	-
Fuzine	stanovi	670	648	599	670	668	665	657	178	599	46	18	7	-
	osobe	1826	1787	1688	1826	1822	1815	1809	543	1688	95	35	8	-
Lokve	stanovi	438	427	392	435	438	436	435	58	390	33	10	5	-
	osobe	1131	1113	1051	1128	1131	1128	1127	173	1049	59	17	6	-
Mirkopalj	stanovi	533	516	453	533	532	519	519	88	453	56	17	7	-
	osobe	1408	1377	1241	1408	1407	1376	1381	283	1241	122	31	14	-
Ravna Gora	stanovi	969	959	840	963	964	957	965	192	836	108	9	15	1
	osobe	2728	2706	2479	2720	2721	2709	2716	648	2474	200	20	32	2
Skrad	stanovi	515	510	438	514	514	500	514	93	435	73	2	5	-
	osobe	1355	1346	1204	1354	1354	1335	1354	283	1197	145	2	11	-
UKUPNO OPĆINE	stanovi	3497	3426	3030	3487	3487	3487	3458	655	3021	373	62	40	1
	osobe	9399	9266	8498	9387	9382	9293	9330	2068	8484	722	119	72	2
Gradovi														
Čabar	stanovi	1522	1451	1273	1508	1508	1481	1494	448	1261	173	58	25	5
	osobe	4416	4270	3930	4389	4383	4328	4353	1602	3904	325	122	55	10
Delnice	stanovi	2282	2215	2012	2274	2268	2241	2243	468	2007	188	57	26	4
	osobe	6288	6070	5651	6271	6225	6149	6139	1511	5643	386	196	50	13
Vrbovsko	stanovi	2220	2022	1750	2212	2208	2084	2101	450	1745	263	190	17	5
	osobe	6095	5672	5081	6083	6074	5832	5837	1468	5075	564	410	37	9
UKUPNO GRADOVI	stanovi	6024	5688	5035	5994	5984	5806	5838	1366	5013	624	305	68	14
	osobe	16799	16012	14662	16743	16682	16309	16329	4581	14622	1275	728	142	32
UKUPNO GORSKI KOTAR	stanovi	9521	9114	8065	9481	9471	9244	9296	2021	8034	997	367	108	15
	osobe	26198	25278	23160	26130	26064	25602	25659	6649	23106	1997	847	214	34

2.1.4. Namjena prostora

2.1.4.1. Građevinska područja

Prema Zakonu o prostornom uređenju naselja se mogu izgrađivati samo na građevinskom području. Građevinsko područje naselja utvrđuje se prostornim planom uređenja općine/grada radi razgraničenja izgrađenih dijelova tih naselja i površina predviđenih za njihov razvoj od ostalih površina namijenjenih razvoju poljoprivrede i šumarstva, kao i drugih djelatnosti koje se s obzirom na svoju namjenu mogu odvijati izvan građevinskih područja.

Prema Prostornom planu Primorsko - goranske županije površine za razvoj i uređenje prostora smještaju se unutar građevinskog područja i izvan građevinskog područja. Razgraničenjem se određuju:

1. građevinska područja za:

- površine naselja,
- površine izvan naselja za izdvojene namjene,

2. područja i građevine izvan građevinskog područja.

Naseljem se podrazumijeva struktura grada, sela ili drugog oblika stanovanja i pratećih funkcija u planiranom ili zatečenom (izgrađenom) opsegu. Površine naselja su područja na kojima se predviđa gradnja, odnosno proširenje postojećeg naselja. U njima se smještaju osim stanovanja, sve spojive funkcije sukladne namjeni, rangi ili značenju naselja, kao što su: javna i društvena namjena, gospodarska namjena (proizvodna, poslovna, ugostiteljsko turistička, turistička - luke posebne namjene, i sl.), športsko-rekreacijska namjena, javne zelene površine, površine infrastrukturnih sustava, groblja, posebne namjene (interes obrane), itd.

Izdvojene namjene su specifične funkcije koje svojom veličinom, strukturom i načinom korištenja odudaraju od naselja. Oni se kao planiraju kao izdvojena građevinska područja prema pojedinim namjenama. U površinama izvan naselja za izdvojene namjene ne može se planirati novo stanovanje. Osnovne grupe izdvojenih namjena su: gospodarska namjena, ugostiteljsko - turistička namjena, športsko - rekreacijska namjena, infrastrukturne građevine i ostale namjene.

Za potrebe analize površina građevinskih područja u Županiji izvršena je usporedba podataka iz prostornih planova uređenja jedinica lokalne samouprave "nove generacije", donesenih ili u izradi, s površinama građevinskih područja navedenih u Prostornom planu Primorsko - goranske županije (Knjiga 1: Osnove razvoja i zaštite). Navedene su površine prikazane u nastavku, a iskazane su po mikroregijama, za svaku pojedinu jedinicu lokalne samouprave.

Potrebno je napomenuti da su za analizu površina građevinskih područja iz planova "nove generacije" korišteni samo dostupni podaci, obzirom da za neke od planova u izradi (za 6 općina, odnosno gradova - Mošćenička Draga, Klana, Mrkopalj, Ravna Gora, Krk i Mali Lošinj) još ne postoje iskazi prostornih pokazatelja za namjenu površina. Uzimajući u obzir tu činjenicu, nemoguće je iskazati zbir navedenih površina, odnosno ukupno razliku površina građevinskog područja za svaku od mikroregija, kao ni za Županiju u cjelosti.

a) **Građevinska područja ukupno (površine naselja i površine izvan naselja za izdvojene namjene)**

U nastavku su prikazani podaci o ukupnim građevinskim područjima za svaku pojedinu mikroregiju u Županiji. (Tablice 4-13)

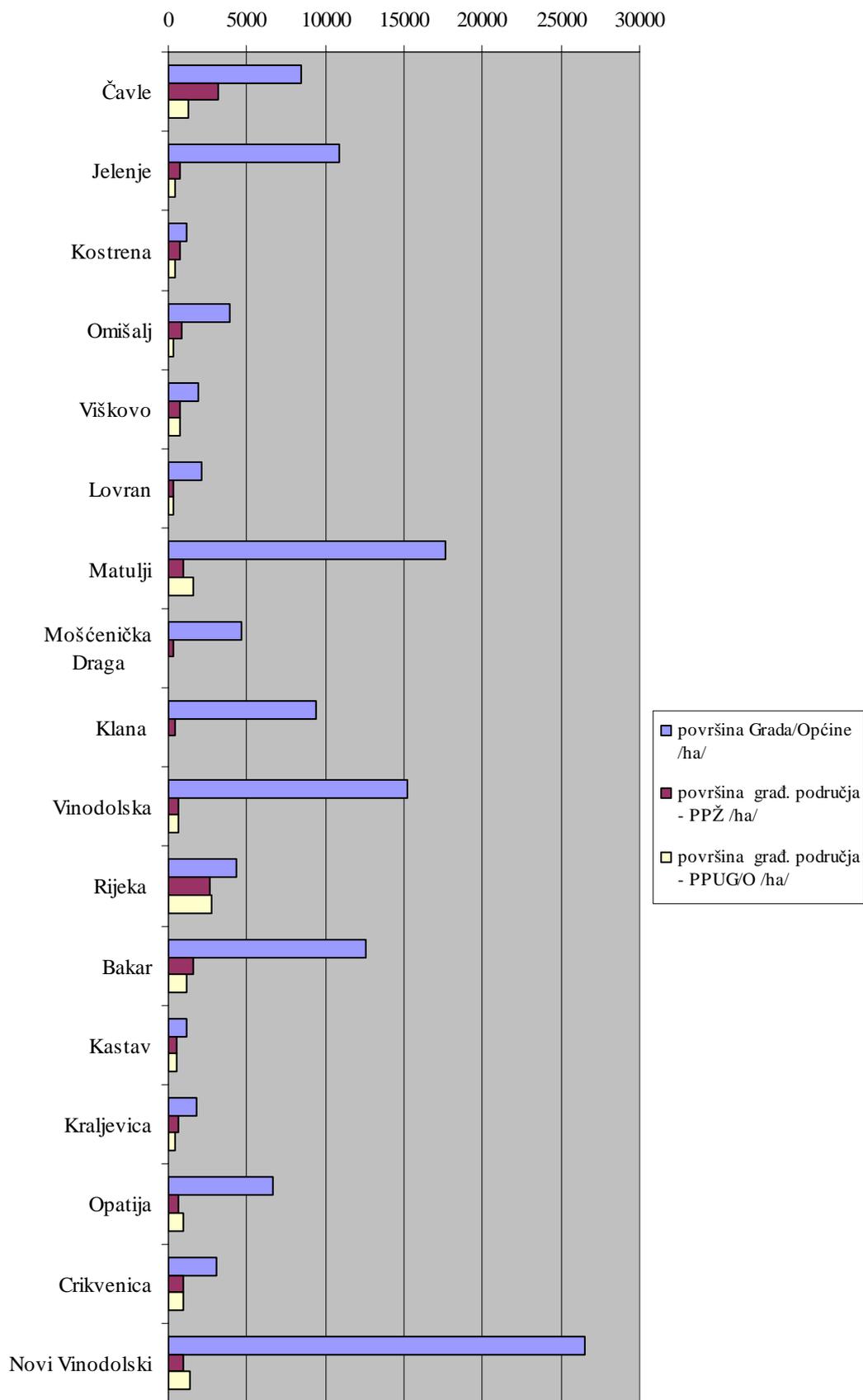
• **Priobalje**

Tablica 4. Usporedna analiza ukupnih površina građevinskih područja u Priobalju

1	2	3	4	5
Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina građevinskog područja - PPŽ /ha/	Površina građevinskog područja - PPUO/G /ha/	Razlika (4-3) /ha/
Čavle	8.460	3.165,89	1.250,41	-1.915,48
Jelenje*	10.917	727,25	434,91	-292,34
Kostrena	1.198	788,88	776,2	-12,68
Omišalj	3.950	896,59	367,19	-529,40
Viškovo*	1.865	718,49	749,6	+31,18
Lovran*	2.085	280,22	359	+78,78
Matulji	17.650	945,22	1.584,55	+639,33
Mošćenička Draga*	4.626	313,58	-	-
Klana*	9.349	426,5	-	-
Vinodolska*	15.169	617,02	673,48	+56,460
Rijeka	4.334	2.614,15	2.765,9	+151,75
Bakar	12.560	1.575,7	1.131,85	-443,85
Kastav	1.140	526,98	518,3	-8,68
Kraljevica	1.753	588,68	447,91	-140,77
Opatija	6.688	679,31	905,11	+225,8
Crikvenica	3.011	998,05	930,31	-67,74
Novi Vinodolski*	26.508	904,48	1.373,72	+469,24

* - planovi u izradi

Uspoređujući površine građevinskog područja navedene u Prostornom planu Primorsko - goranske županije vidljivo je da su površine građevinskih područja unutar mikroregije Priobalje, u planovima "nove generacije" (donesenim ili u izradi) uglavnom osjetno smanjene u odnosu na građevinska područja utvrđena planovima koji su doneseni prije stupanja na snagu Prostornog plana Primorsko - goranske županije. (Slika 3.)

Slika 3.

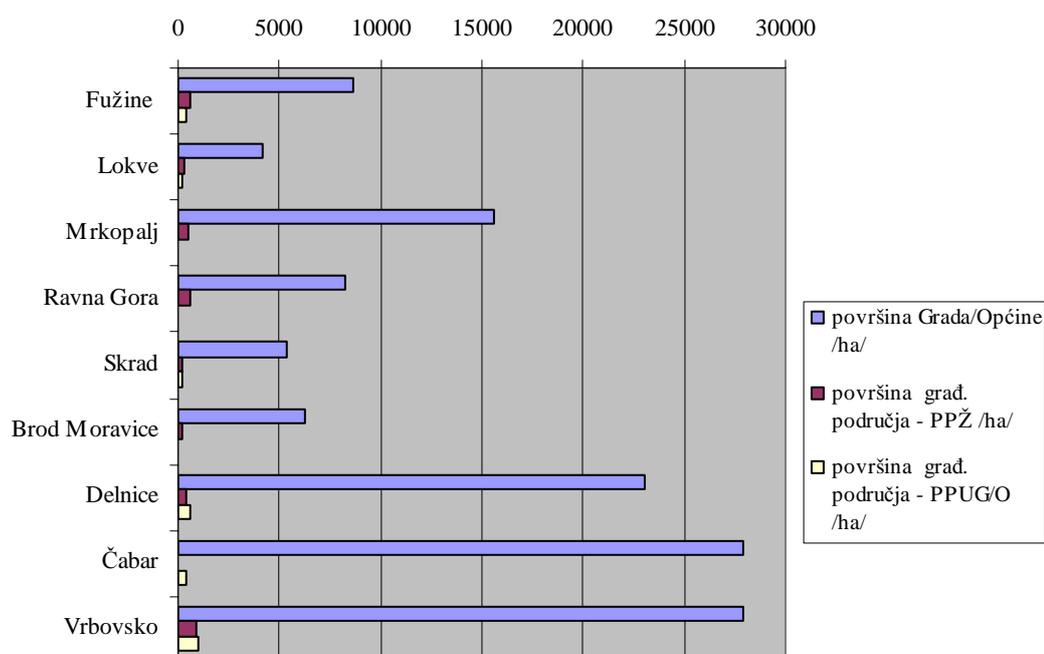
- **Gorski kotar**

Tablica 5. Usporedna analiza ukupnih površina građevinskih područja u Gorskom kotaru

1	2	3	4	5
Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina građevinskog područja - PPŽ /ha/	Površina građevinskog područja - PPUO/G /ha/	Razlika (4-3) /ha/
Fužine*	8.633	629,55	406,27	-223,28
Lokve*	4.218	255,1	184,89	-70,21
Mrkopalj*	15.626	543,34	-	-
Ravna Gora*	8.205	590,17	-	-
Skrad*	5.387	188,68	245,58	+56,9
Brod Moravice	6.240	192,07	139	-53,07
Delnice	23.003	444,42	586,16	+123,74
Čabar	27.935	-	365,91	-
Vrbovsko*	27.939	879,16	1.017,62	+138,46

* - planovi u izradi

Površine građevinskog područja unutar mikroregije Gorski kotar, u usporedbi s površinama građevinskih područja navedenih u Prostornom planu Primorsko - goranske županije, variraju obzirom na pojedini plan jedinice lokalne samouprave. Tako su na području općina Fužine, Lokve i Brod Moravice osjetno smanjene, dok su na područjima preostalih općina/gradova povećane u odnosu na površine građevinskih područja navedenih u Prostornom planu Primorsko - goranske županije. (Slika 4.)

Slika 4.

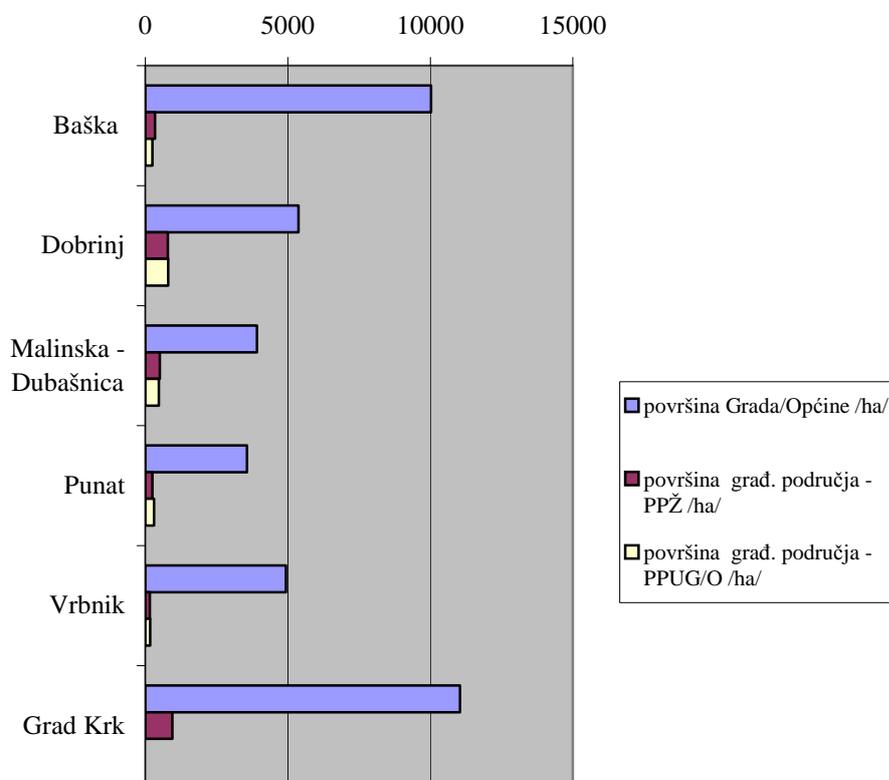
- Otok Krk

Tablica 6. Usporedna analiza ukupnih površina graevinskih podruja na otoku Krku

1	2	3	4	5
Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina graevinskog podruja - PPŽ /ha/	Površina graevinskog podruja - PPUO/G /ha/	Razlika (4-3) /ha/
Baška*	10.020	335,41	244,95	-90,46
Dobrinj*	5.376	792,04	798,1	+6,06
Malinska - Dubašnica	3.920	502,93	477,25	-25,68
Punat*	3.563	244,87	304,87	+60,00
Vrbnik	4.937	158,93	171,22	+12,29
Krk*	11.041	952,35	-	-

* - planovi u izradi

Površine ukupnog graevinskog podruja unutar mikroregije Otok Krk u usporedbi s površinama graevinskih podruja navedenih u Prostornom planu Primorsko-goranske županije znatno su se smanjile u planovima svih jedinica lokalne samouprave, osim na podruju općine Dobrinj, gdje se površina graevinskog podruja neznatno povećala. (Slika 5.)

Slika 5.

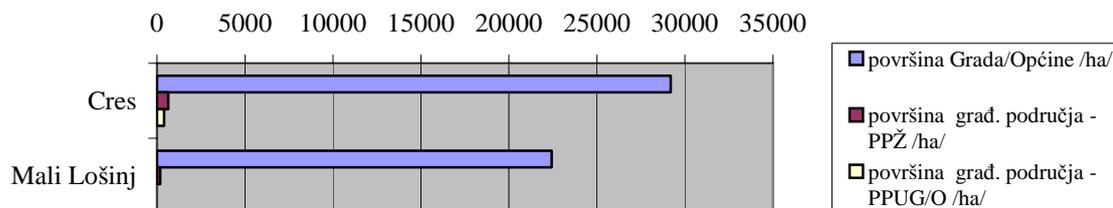
- **Otoci Cres i Lošinj**

Tablica 7. Usporedna analiza ukupnih površina građ. područja na otocima Cresu i Lošinj

1	2	3	4	5
Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina građevinskog područja - PPŽ /ha/	Površina građevinskog područja - PPUO/G /ha/	Razlika (4-3) /ha/
Cres	29.187	637,61	400,03	-237,58
Mali Lošinj*	22.417	188,96	-	-

* - planovi u izradi

Na području mikroregije Otoci Cres i Lošinj površina građevinskog područja Grada Cresa smanjena je PPUG-om za 237,58 ha u odnosu na površinu navedenu u Prostornom planu Primorsko - goranske županije, dok površina građevinskog područja Grada Mali Lošinj još nije utvrđena obzirom na fazu izrade plana. (Slika 6.)

Slika 6.

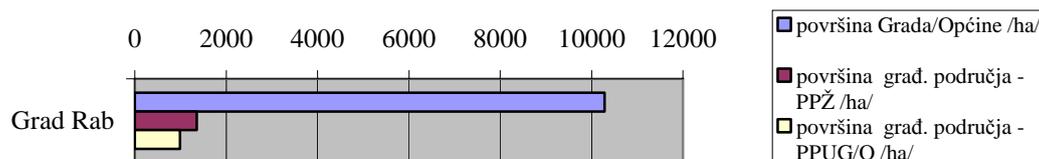
- **Otok Rab**

Tablica 8. Usporedna analiza ukupnih površina građevinskih područja na otoku Rabu

1	2	3	4	5
Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina građevinskog područja - PPŽ /ha/	Površina građevinskog područja - PPUO/G /ha/	Razlika (4-3) /ha/
Rab	10.285	1.358,83	990,12	-368,71

* - planovi u izradi

Površina građevinskog područja Grada Raba Prostornim planom Grada Raba smanjena je za 368,71 ha u odnosu na površinu navedenu u Prostornom planu Primorsko - goranske županije. (Slika 7.)

Slika 7.

b) Građevinska područja naselja (građevinska područja za površine naselja)

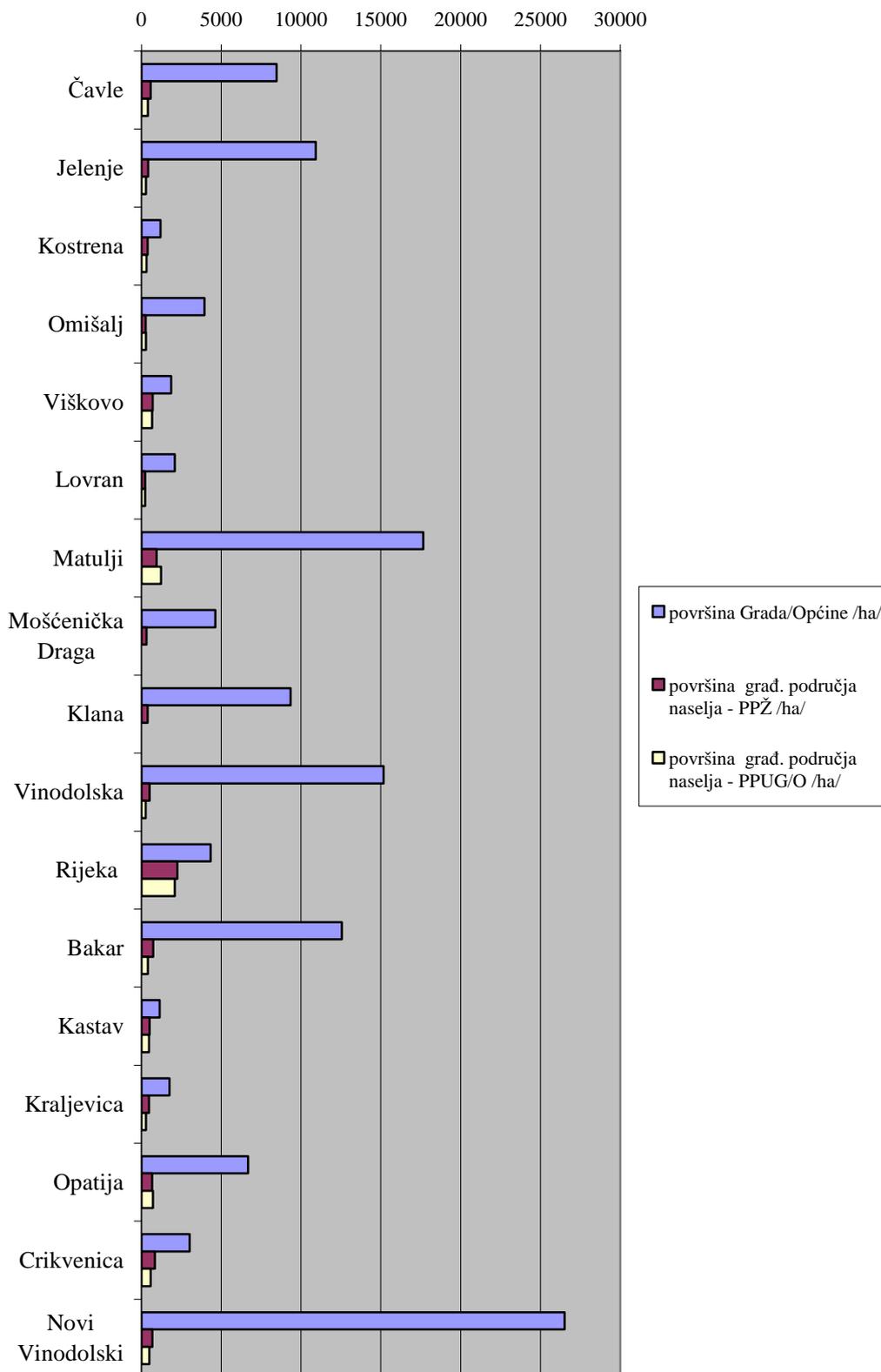
• Priobalje

Tablica 9. Usporedna analiza površina građevinskih područja naselja u Priobalju

1	2	3	4	5
Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina građevinskog područja naselja-PPŽ /ha/	Površina građevinskog područja naselja-PPUO/G /ha/	Razlika (4-3) /ha/
Čavle	8.460	579,84	403	-176,84
Jelenje*	10.917	413,23	285,21	-128,02
Kostrena	1.198	383,63	320,3	-63,33
Omišalj	3.950	255,97	279,89	+23,92
Viškovo*	1.865	705,92	669,61	-36,31
Lovran*	2.085	230,19	226,66	-3,53
Matulji	17.650	945,22	1.230,25	+285,03
Mošćenička Draga*	4.626	308,4	-	-
Klana*	9.349	384,38	-	-
Vinodolska*	15.169	507,35	259,32	-248,03
Rijeka	4.334	2.250,26	2.090,81	-159,45
Bakar	12.560	741,03	407,55	-333,48
Kastav	1.140	505,56	470,01	-35,55
Kraljevica	1.753	471,65	273,34	-198,31
Opatija	6.688	671,34	710,61	+39,27
Crikvenica	3.011	838,01	579,37	-258,64
Novi Vinodolski	26.508	675,86	482,92	-192,94

* - planovi u izradi

Kod usporedbe površina građevinskog područja naselja navedenih u Prostornom planu Primorsko - goranske županije i onih u planovima "nove generacije" (donesenim ili u izradi) vidljiva je još veća razlika nego kod usporedbe ukupnih površina građevinskih područja (zajedno s građevinskim područjima za izdvojene namjene) (Slika 8.) Površina građevinskih područja naselja na području mikroregije Priobalje znatno je smanjena u planovima svih jedinica lokalne samouprave, osim neznatnog povećanja u planovima dviju općina/gradova (Omišalj i Opatija) te osjetnijeg povećanja površine građevinskog područja naselja na području općine Matulji (Prostorni plan, tj. njegove Izmjene i dopune su donesene prije uspostave kriterija iz Prostornog plana Primorsko - goranske županije).

Slika 8.

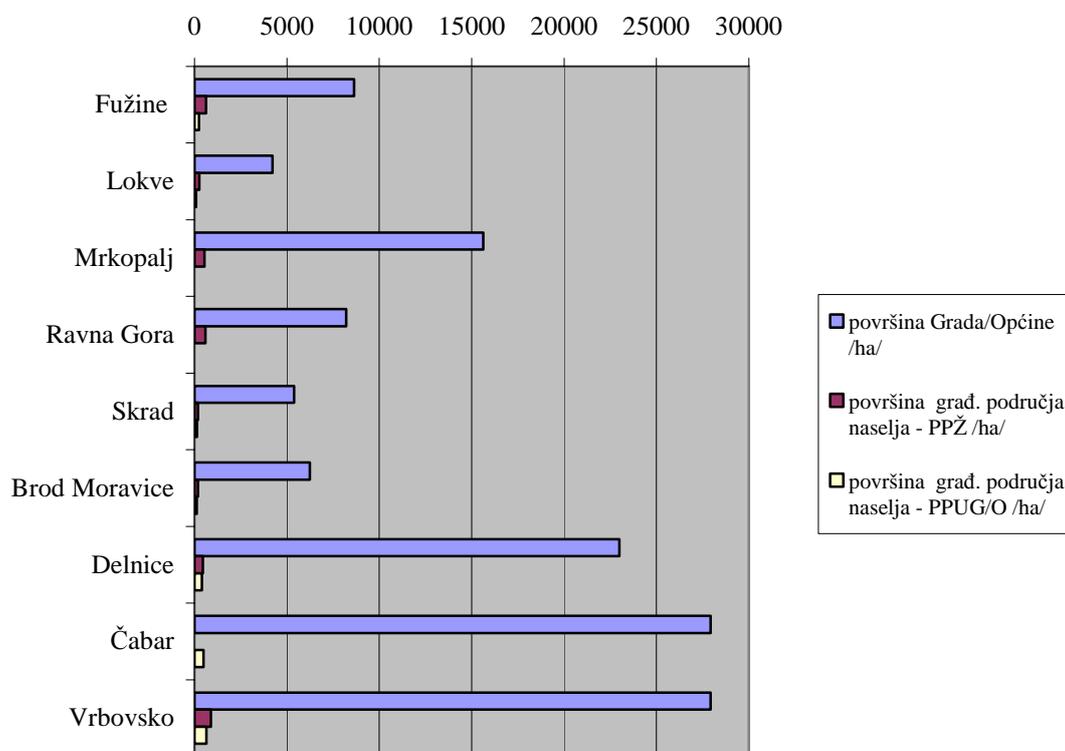
- **Gorski kotar**

Tablica 10. Usporedna analiza površina građevinskih područja naselja u Gorskom kotaru

1	2	3	4	5
Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina građevinskog područja naselja - PPŽ /ha/	Površina građevinskog područja naselja - PPUO/G /ha/	Razlika (4-3) /ha/
Fužine*	8.633	629,55	243,75	-385,8
Lokve*	4.218	253,56	92,73	-160,83
Mrkopalj*	15.626	543,34	-	-
Ravna Gora*	8.205	590,17	-	-
Skrad*	5.387	188,68	141,2	-47,48
Brod Moravice	6.240	192,07	121,19	-70,88
Delnice	23.003	444,42	392,97	-51,45
Čabar	27.935	-	484,68	-
Vrbovsko*	27.939	879,16	638,13	-241,03

* - planovi u izradi

Na području mikroregije Gorski kotar osjetno je smanjena površina građevinskih područja naselja u planovima svih jedinica lokalne samouprave u odnosu na površine građevinskih područja navedenih u Prostornom planu Primorsko - goranske županije. (Slika 9.)

Slika 9.

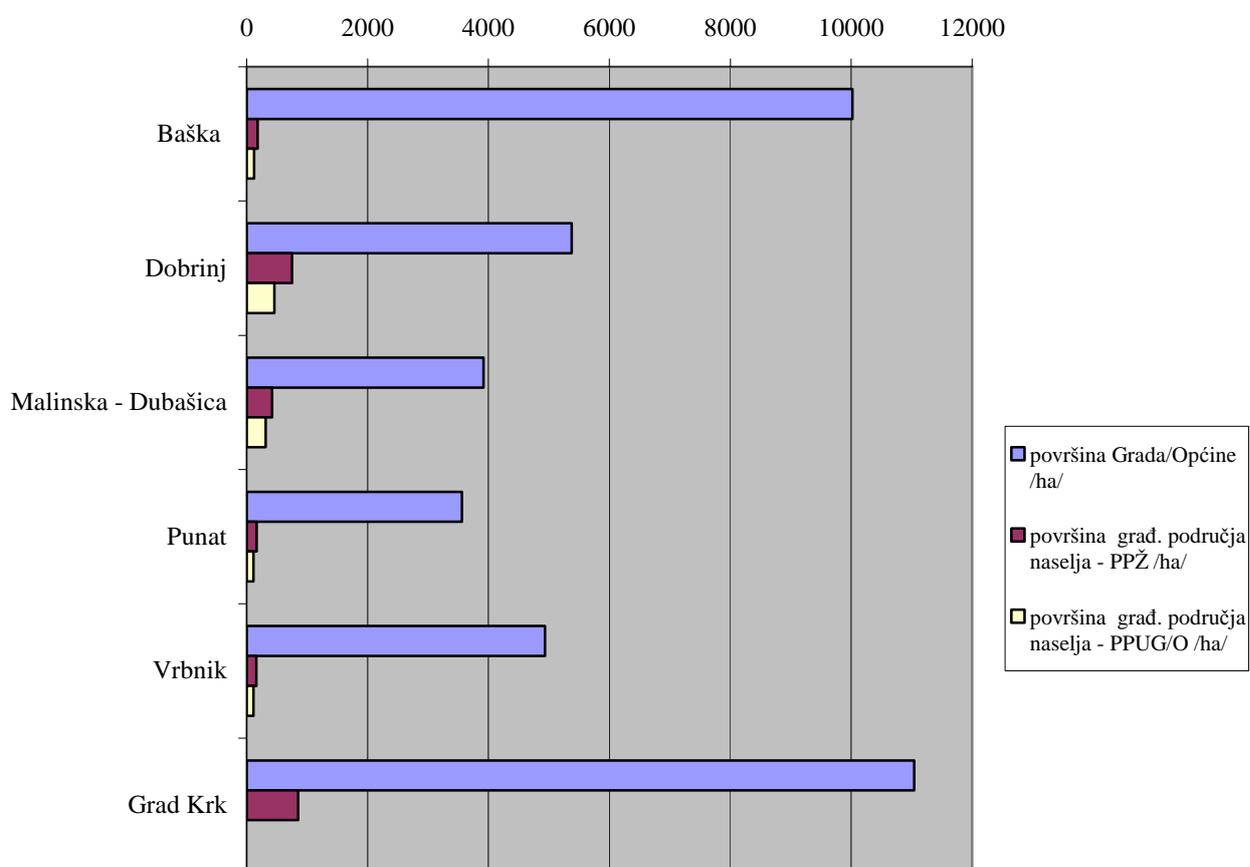
- Otok Krk

Tablica 11. Usporedna analiza površina građevinskih područja naselja na otoku Krku

1	2	3	4	5
općina/grad	površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	površina građevinskog područja naselja - PPŹ /ha/	površina građevinskog područja naselja - PPUO/G /ha/	razlika (4-3) /ha/
Baška*	10.020	182,72	120,13	-62,59
Dobrinj*	5.376	751,49	457,1	-294,39
Malinska - Dubašnica	3.920	422,71	311,7	-111,01
Punat*	3.563	165,86	113,01	-52,85
Vrbnik	4.937	158,93	109,82	-49,11
Krk*	11.041	853,57	-	-

* - planovi u izradi

Na području mikroregije Otok Krk površine građevinskog područja naselja smanjene su u odnosu na površine navedene u Prostornom planu Primorsko - goranske županije u svim planovima jedinica lokalne samouprave. (Slika 10.)

Slika 10.

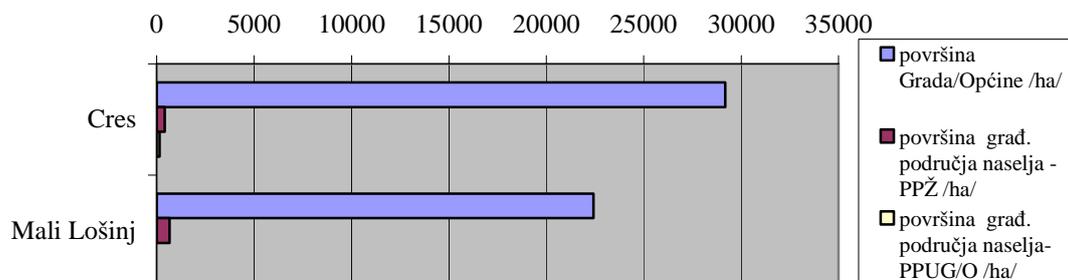
- **Otoci Cres i Lošinj**

Tablica 12. Usporedna analiza površina građ. područja naselja na otocima Cres i Lošinj

1	2	3	4	5
Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina građevinskog područja naselja - PPŽ /ha/	Površina građevinskog područja naselja - PPUO/G /ha/	Razlika (4-3) /ha/
Cres	29.187	412,95	156,46	-256,49
Mali Lošinj*	22.417	667,04	-	-

* - planovi u izradi

Na području mikroregije Otoci Cres i Lošinj površina građevinskog područja naselja smanjena je za 256,49 ha, što se sve odnosi na područje Grada Cresa, pošto građevinsko područje naselja Grada Lošinja još nije utvrđeno, obzirom na fazu izrade plana. (Slika 11.)

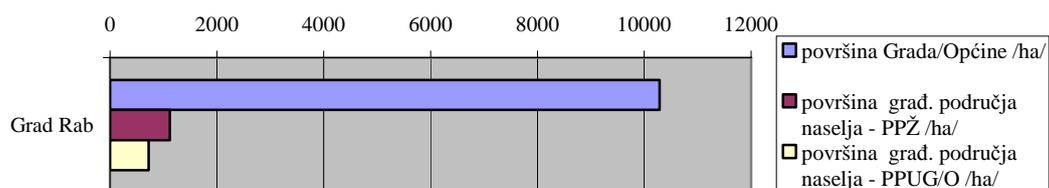
Slika 11.

- **Otok Rab**

Tablica 13. Usporedna analiza površina građevinskih područja naselja na otoku Rabu

1	2	3	4	5
Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina građevinskog područja naselja - PPŽ /ha/	Površina građevinskog područja naselja - PPUO/G /ha/	Razlika (4-3) /ha/
Rab	10.285	1.119,95	723,72	-396,23

Površina građevinskog područja naselja na području Grada Raba smanjena je Prostornim planom uređenja Grada Raba za 396,23, u odnosu na površinu građevinskog područja naselja utvrđenu prijašnjom prostorno - planskom dokumentacijom. (Slika 12.)

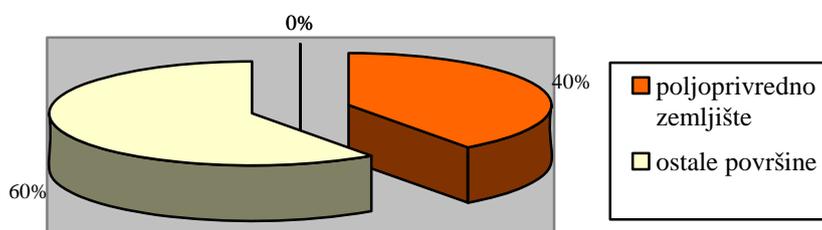
Slika 12.

2.1.4.2. Poljoprivredne i šumske površine

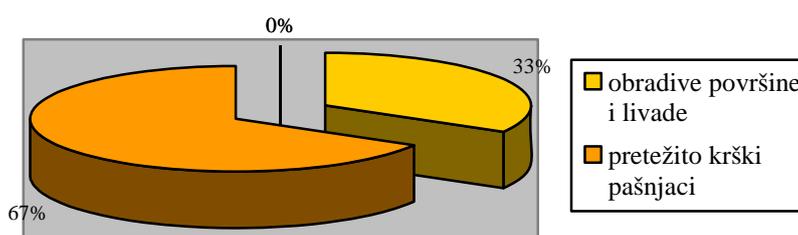
- **Poljoprivredne površine**

Najkvalitetnije se poljoprivredne površine nalaze u obalnom i otočkom dijelu Županije i to u području Vinodolske doline, Grobničkog polja, otoka Suska i Unija, Bašćanske Drage i Vrbničkog polja, a u Gorskom kotaru u Mrkopaljskom polju, kod stare Sušice, Ravne Gore, Vrbovskog, Crnog Luga, Gerova, Begova Razdolja, u dolini rijeke Kupe te u brojnim kraškim ponikvama.

Prema službenim statističkim podacima iz 2001.god⁹., 142.134ha (40% ukupne kopnene površine Županije) čini poljoprivredno zemljište. (Slika 13.) No, struktura poljoprivrednog zemljišta je nepovoljna: obradive površine i livade zauzimaju 47.339 ha (33,3% ukupnih poljoprivrednih površina, odnosno 13% kopnene površine Županije), a pretežito krški pašnjaci niske bonitetne klase pokrivaju 94.795 ha (66,7%). (Slika 14.)

Slika 13. Udio poljoprivrednog zemljišta u odnosu na ukupnu kopnenu površinu Županije

Slika 14. Struktura poljoprivrednog zemljišta

Prema kriterijima Europske unije, Primorsko - goranska županija je marginalna poljoprivredna regija s obradivom površinom od 0,15 ha/stanovniku te pretežitim učešćem tala niske bonitetne klase. Njeni su prirodni resursi nedostatni za prehranjivanje vlastitog stanovništva.

⁹ Izvor: Izvješće o stanju okoliša Primorsko-goranske županije 2002

Kako je evidentan stalan gubitak vrijednog poljoprivrednog zemljišta, Prostornim planom Primorsko - goranske županije određena je obaveza da se u prostornim planovima uređenja općina i gradova štiti poljoprivredno zemljište visokog boniteta. Tako se prostornim planovima uređenja općina i gradova (donesenim ili u izradi) najstrože štite poljoprivredna zemljišta I kategorije (IV. i djelomično V. bonitetne klase), koja predstavljaju najvrednija tla, koja se štite i namijenjuju primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji.

Zemljišta II. kategorije obuhvaćaju zemljišta V. i VI. bonitetne klase. U sklopu prostornih planova uređenja općina i gradova odgovarajućim mjerama štite se najvrednija i najdublja tla, tla povoljne prirodne dreniranosti, najmanje stjenovitosti površine kao i antropogena zemljišta II kategorije (planiranjem stambenih zona manje gustoće naseljenosti u kojima je poljoprivredno zemljište odgovarajuće uklopljeno, zaštićeno i privedeno svojoj svrsi u okviru manjih gospodarstava i okućnica). Zemljišta II. kategorije koja nisu namijenjena poljoprivrednoj proizvodnji mogu se pošumiti ili sačuvati za pašnjake.

Zemljišta III. i IV. kategorije čine tla koja su uglavnom prekrivena šumama. Ovoj kategoriji pripadaju i zemljišta na strmim padinama za koje su planirane mjere zaštite od erozije. Na zemljištima III. i IV. kategorije Prostornim planom Primorsko - goranske županije, odnosno prostornim planovima uređenja općina i gradova dopušteno je građenje bez ograničenja.

- **Šumske površine**

Šume obrastaju više od polovice kopnenog dijela Županije, tj. oko 58%)¹⁰. Prema Prostornom planu Primorsko - goranske županije razgraničenje šumskih površina obavlja se temeljem kriterija o zaštitnoj funkciji šuma i njihovoj ulozi u očuvanju biološke raznolikosti, stvaranju socijalno - zdravstvenih i rekreacijskih zona i trajne zaštite tla. Šumske površine razgraničuju se na gospodarske šume, zaštitne šume te šume posebne namjene.

Gospodarske šume služe za proizvodnju drva i drugih šumskih proizvoda, te osim gospodarske vrijednosti imaju i općekorisnu funkciju. U njima se vrše zahvati kojima se poboljšava struktura same šume, prvenstveno preko uzgojnih radova, njege, čišćenja i prorjede.

Zaštitne šume služe za očuvanje tla, vodenih tokova, izvorišta važnih za vodoopskrbu i njihovih slivova, naselja te gospodarskih i drugih objekata. Najveće površine zaštitnih šuma nalaze se u šumarijama Crikvenica, Delnice i Skrad, dakle uglavnom na strmim terenima krša. Važnu ulogu imaju i zaštitne šume oko izvorišta Riječine.

Šume posebne namjene mogu biti šume unutar zaštićenih dijelova prirode ili dijelova prirode predloženih za zaštitu temeljem Zakona o zaštiti prirode, zatim šume i dijelovi šuma registrirani kao objekti za proizvodnju šumskog sjemena, šume koje predstavljaju posebne rijetkosti, ljepote, ili su od posebnog znanstvenog ili povijesnog značenja, kao i šume namijenjene znanstvenim istraživanjima, nastavi ili drugim potrebama utvrđenim posebnim propisima.

U posljednjih 50 -ak godina naglašena je pojava ponovnog naseljavanja šumske vegetacije na travnjake i napuštene poljoprivredne površine. Zbog napuštanja poljoprivrednih djelatnosti velika područja nekadašnjih pašnjaka i drugih tipova travnjaka,

¹⁰ Izvor: *Izvješće o stanju okoliša Primorsko-goranske županije 2002.*

a u manjoj mjeri i nekadašnjih obradivih površina, postaju pusta i zahvaćena su procesima prirodne obnove šuma. To je ponegdje znatno izmjenilo sliku krajolika (npr. duž čitave obale od Liburnijske do Crikveničko - vinodolske rivijere, na mnogim mjestim u Gorskom kotaru, na Učki itd.), pa umjesto nekadašnjih pašnjaka i livada ovdje nalazimo krajolik s niskim šikarama, šumarcima ili šumama¹¹.

Za potrebe izrade Izvešća o stanju u prostoru Primorsko - goranske županije analizirane su površine poljoprivrednog zemljišta I kategorije (osobito vrijedno obradivo tlo), te površine šumskog zemljišta (gospodarskih šuma - Š1) u prostornim planovima uređenja općina i gradova. (**Tablice 14-18.**) Stanje površina prikazano je u nastavku, a iskazano je po mikroregijama za svaku jedinicu lokalne samouprave. (**Slike 15-19.**)

Kao i prilikom analize površina građevinskog područja i ovdje je potrebno napomenuti da su za analizu površina osobito vrijednog obradivog tla i površina gospodarskih šuma iz planova "nove generacije" korišteni samo dostupni podaci, obzirom da za neke od planova u izradi (za 6 općina, odnosno gradova - Mošćenička Draga, Klana, Mrkopalj, Ravna Gora, Krk i Mali Lošinj) još ne postoje iskazi prostornih pokazatelja za namjenu površina, a za općinu Matulji i Omišalj nisu usporedivi podaci. Uzimajući u obzir tu činjenicu, nemoguće je iskazati zbir navedenih površina, odnosno ukupnu površinu vrijednog obradivog tla i ukupnu površinu gospodarskih šuma za svaku od mikroregija, kao ni za Županiju u cjelosti.

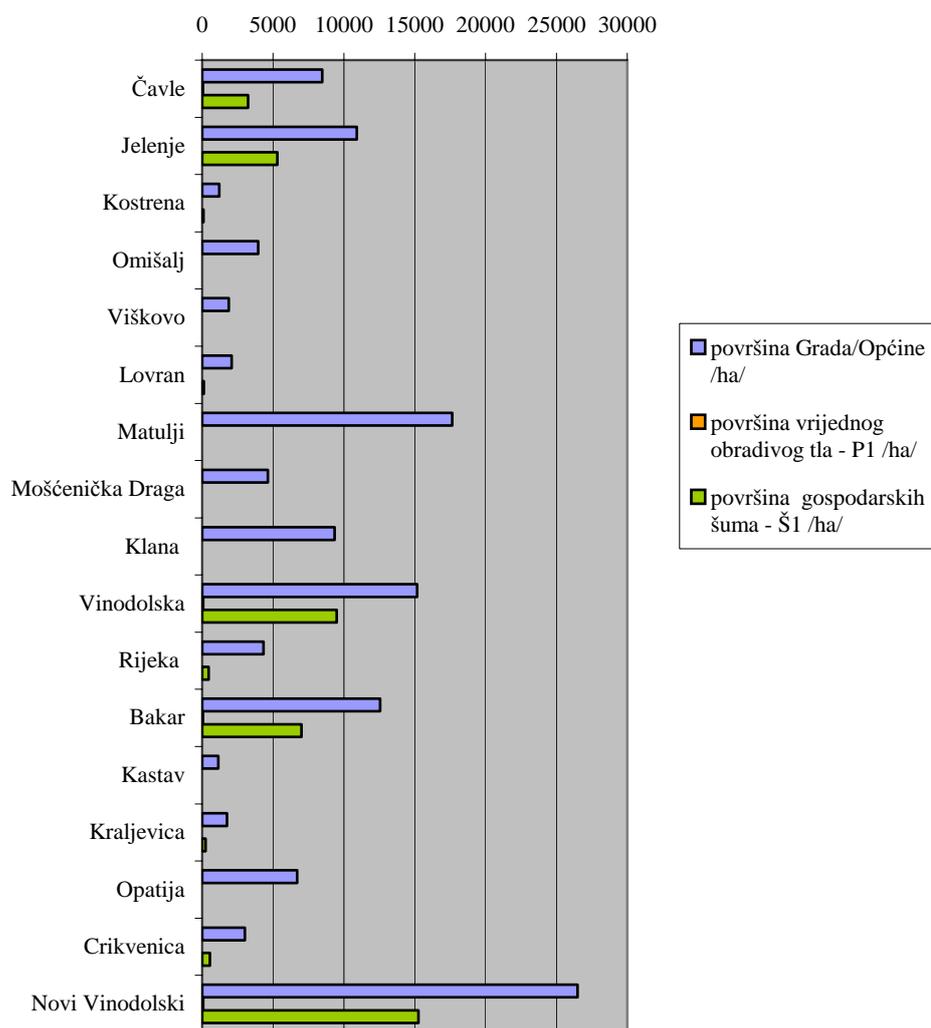
- **Priobalje**

Tablica 14. Analiza površina osobito vrijednog obradivog tla i gospodar. šuma u Priobalju

Općina/Grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina osobito vrijednog obradivog tla - P1 /ha/	Površina gospodarskih šuma - Š1 /ha/
Čavle	8.460	41,52	3252,78
Jelenje*	10.917	-	5300
Kostrena	1.198	0	92,9
Omišalj	3.950	-	-
Viškovo*	1.865	0	0
Lovran*	2.085	0	112,63
Matulji	17.650	-	-
Mošćenička Draga*	4.626	-	-
Klana*	9.349	-	'
Vinodolska*	15.169	80,30	9495,94
Rijeka	4.334	0	438,47
Bakar	12.560	49,93	7.012,17
Kastav	1.140	0	13,02
Kraljevica	1.753	0	226,5
Opatija	6.688	0	0
Crikvenica	3.011	0	534,21
Novi Vinodolski*	26.508	64,03	15.254,45

¹¹ Izvor: Izvešće o stanju okoliša Primorsko-goranske županije 2002.

* - planovi u izradi

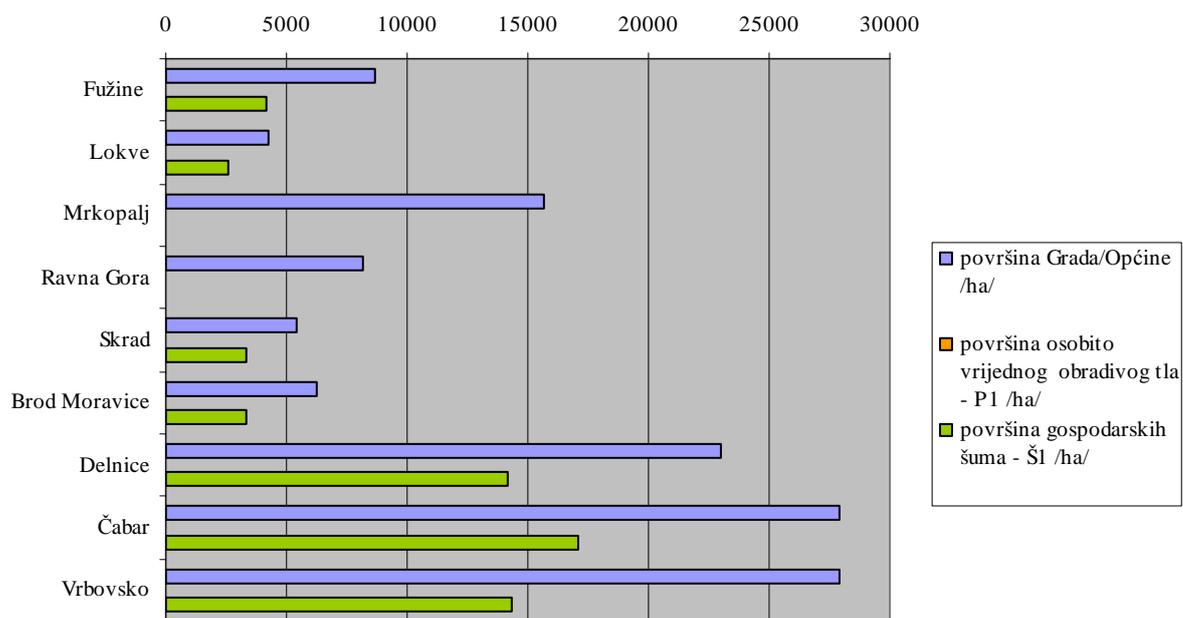
Slika 15.

- **Gorski kotar**

Tablica 15. Analiza površina osobito vrijednog obradivog tla i gospodarskih šuma u Gorskom kotaru

Općina/Grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina osobito vrijednog obradivog tla - P1 /ha/	Površina gospodarskih šuma - Š1 /ha/
Fužine*	8.633	0	4.137,87
Lokve*	4.218	0	2.549,86
Mrkopalj*	15.626	-	-
Ravna Gora*	8.205	-	-
Skrad*	5.387	0	3.315,54
Brod Moravice	6.240	0	3.334,41
Delnice	23.003	0	14.207,68
Čabar	27.935	0	17.122,00
Vrbovsko*	27.939	0	14.342,77

* - planovi u izradi

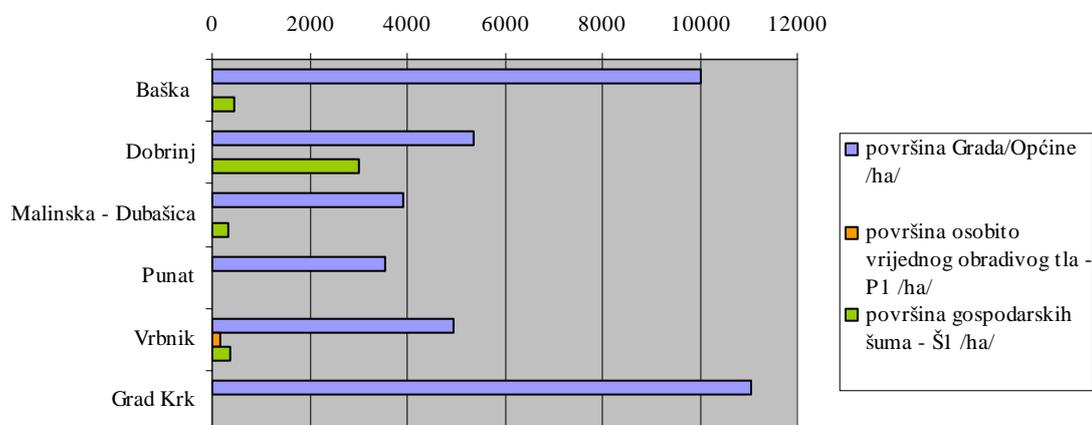
Slika 16.

- Otok Krk

Tablica 16. Analiza površina osobito vrijednog obradivog tla i gospodarskih šuma na otoku Krku

Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina osobito vrijednog obradivog tla - P1 /ha/	Površina gospodarskih šuma - Š1 /ha/
Baška*	10.020	0	439,2
Dobrinj*	5.376	0	3.004,1
Malinska - Dubašica	3.920	0	324
Punat*	3.563	0	0
Vrbnik	4.937	159,23	350,83
Krk*	11.041	-	-

* - planovi u izradi

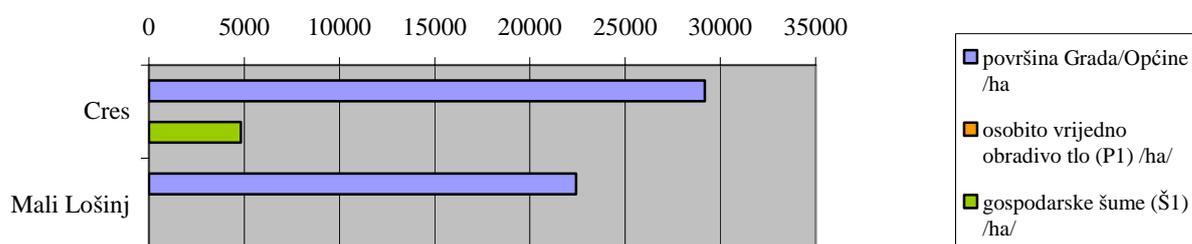
Slika 17.

- **Otoci Cres i Lošinj**

Tablica 17. Analiza površina osobito vrijednog obradivog tla i gospodarskih šuma na otocima Cres i Lošinj

Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina osobito vrijednog obradivog tla - P1 /ha/	Površina gospodarskih šuma - Š1 /ha/
Cres	29.187	0	4.825,71
Mali Lošinj*	22.417	-	-

* - planovi u izradi

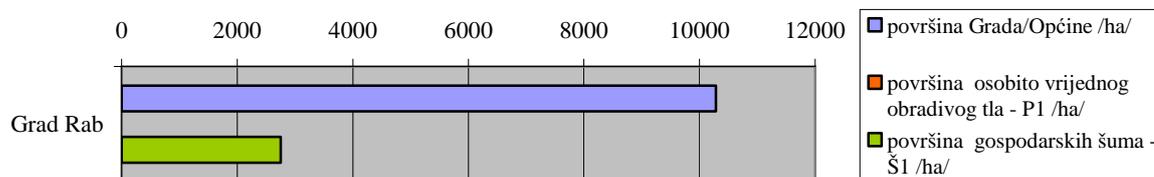

Slika 18.

- **Otok Rab**

Tablica 18. Analiza površina osobito vrijednog obradivog tla i gospodarskih šuma na otoku Rabu

Općina/grad	Površina Grada/Općine (kopnenog dijela) /ha/	Površina osobito vrijednog obradivog tla - P1 /ha/	Površina gospodarskih šuma - Š1 /ha/
Rab	10285	0	2750,00

Slika 19.

2.1.4.3. Vodne površine

Prema Prostornom planu primorsko - goranske županije vodne površine razgraničuju se prema namjenama na:

- more (promet, ribarenje i marikultura, rekreacija),
- vodotoke,
- jezera.

Dužina vodotoka na području Županije prikazana je u **Tablici 19**, a površine jezera na području Županije u **Tablici 20**.

- **More**

More zauzima 55% površine Primorsko - goranske županije, obuhvaćajući pretežni dio Kvarnerskog zaljeva, podijeljenog na Velebitski i Vinodolski kanal, Riječki zaljev, Kvarnerić i Kvarner. Pripadajuća obalna dionica seže od Brseča do Klenovice i uokviruje kvarnerske otoke: Cres, Lošinj, Unije, Susak, Krk i Rab. Osobitosti obalnog područja proizlaze iz prirodne strukture i dinamike ekosustava, ljudskih aktivnosti i njihovog uzajamnog djelovanja.

Razgraničenje mora provodi se određivanjem namjene za prometne djelatnosti, ribarenje, marikulturu, rekreaciju i ostale djelatnosti. Morske površine namijenjene za prometnu djelatnost razgraničuju se na plovne putove, lučke bazene i sidrišta. Zone ribarenja utvrđene prema prirodnim vrstama i lovištima riba obuhvaćaju područje veće od akvatorija Županije. Uzgoj riba i školjaka (marikultura) može se odvijati u pogodnim područjima. Rekreacijske zone obuhvaćaju dijelove akvatorija uz obalu koje je namijenjeno kupanju i sportovima na vodi. Na tim je dijelovima obale pojas obalnog mora namijenjenom za kupanje i rekreaciju širok minimalno 300 metara. Ostale namjene su eksploatacija podmorskih sirovina, razne podmorske aktivnosti i dr.

- **Vodotoci**

Prostornim planom Primorsko - goranske županije određena je namjena za slijedeće vodotoke:

- Kupa (vodotok I. kategorije) namijenjena je za vodu za piće, uzgoj riba te za turizam i rekreaciju,
- Čabranka (vodotok I. kategorije) namijenjena je za vodu za piće, uzgoj riba, turizam i rekreaciju,
- Kupica (vodotok I. kategorije) namijenjena je za vodu za piće, uzgoj riba, turizam i rekreaciju,
- Dobra s pritokama (vodotok I. i II. kategorije) namijenjena je za vodu za piće, uzgoj ribe, turizam i rekreaciju,
- Rječina namijenjena je za energetiku (akumulacija Valići i planirana akumulacija Kukuljani), za vodu za piće i rekreaciju.

Tablica 19. Dužina vodotoka na području Županije

Vodotoci			
	Naziv	Dužina (km)	% u županiji
	Kupa	59,2	35%
	Dobra	30,7	18%
	Čabranka	13,4	8%
	Ličanka	8	5%
	Delnički potok	5,4	3%
	Lokvarka	4,1	2%
	Kupica	4	2%
	Trbuhovica	2,2	1%
	Gerovčica	2,2	1%
kopneno područje		129,2	77%
	Rječina	18,3	11%
	Dubračina	7,4	4%
	Novljanska ričina	4,2	3%
priobalje		29,9	18%
	Baška ričina	8,7	5%
otoci		8,7	5%
ŽUPANIJA sveukupno:		167,8	100%

Izvor podataka: "Statistički ljetopis Županije primorsko-goranske2002."

- **Jezera**

U Prostornom planu Primorsko - goranske županije određena je namjena za:

- Fužinsko jezero (Bajer) zajedno s jezerom Lepenica za energetiku, turizam i rekreaciju,
- Lokvarsko jezero (Omladinsko) za energetiku, turizam i rekreaciju,
- Jezero Križ potok (planirano) za vodoopskrbu,
- Jezero Valići za energetiku i rekreaciju,
- Jezero Kukuljani za vodoopskrbu i energetiku
- Tribaljsko jezero za rekreaciju i tehničke potrebe,
- Jezero Njivice (otok Krk) za vodoopskrbu,
- Jezero Ponikve (otok Krk) za vodoopskrbu,
- Vransko jezero (otok Cres) za vodoopskrbu.

Tablica 20. Površine jezera na području Županije

Jezera			
	Naziv	Površina (ha)	% U županiji
	Lokvarsko	179,17	17%
	Lepenica	87,83	9%
	Bajer	31,98	3%
kopneno područje		308,98	29%
	Tribalj	46,37	5%
priobalje		46,37	5%
	Jezero	25,41	2%
	Ponikve	93,02	9%
	Vrana	567,94	55%
otoci		686,37	66%
obalno područje		732,74	71%
ŽUPANIJA ukupno:		1041,72	100%

Izvor: PPŽ Knjiga 1.

2.1.5. Infrastrukturni sustavi

2.1.5.1. Prometni sustav

Okosnicu prometnog sustava Županije čini pomorska i kopnena infrastruktura (luke, željeznička i cestovna mreža) te infrastruktura zračnog prometa, naftovoda, telekomunikacija i pošta. Sastavni dio ovih prometnih infrastruktura čine terminali putničkog i robnog prometa: luke i lučki terminali, autobusni kolodvori, cestovni robni terminali, željeznički putnički i teretni, te ranžirni kolodvori, zračne luke i naftni terminali. Primarni koridori (vezni pravci) i čvorišta državnog i međunarodnog značenja su:

- dužobalni i morsko otočni koridor koji vezuje zemlje Srednje Europe s južnom Hrvatskom i zemljama jugoistočne Europe;
- poprečni koridor sjever - jug (Podunavlje - Jadran) koji integrira dva longitudinalna koridora: Posavski i Podunavski, i vezuje ih na međunarodne pomorske pravce Jadrana i Sredozemlja;
- prometno čvorište Rijeka, koje uz čvorište Zagreb ima primarno značenje u ukupnom prometnom razvitku države,
- luka Rijeka, preko koje se ostvaruju sve vrste tuzemnog i međunarodnog lučkog prometa.

• **Morske luke**

Prema namjeni kojoj služe, luke se dijele na luke otvorene za javni promet i luke posebne namjene. Luka otvorene za javni promet je morska luka koju, pod jednakim uvjetima, može upotrebljavati svaka fizička i pravna osoba sukladno njenoj namjeni i u granicama raspoloživih kapaciteta. Luka posebne namjene je morska luka koja je u posebnoj upotrebi ili gospodarskom korištenju pravnih ili fizičkih osoba (luka nautičkog turizma, industrijska luka, brodogradilišna luka, ribarska luka i dr.) ili državnog tijela (vojna luka).

Luke otvorene za javni promet

Prema veličini i značaju za Republiku Hrvatsku, luke otvorene za javni promet dijele se na luke osobitog (međunarodnog) interesa za Republiku Hrvatsku, luke županijskog i luke lokalnog značaja.

Na području Primorsko - goranske županije Luka Rijeka je luka otvorena za javni promet osobitog (međunarodnog) interesa za Republiku Hrvatsku. Sustav Luke Rijeka prostorno je disperziran i nastajao je u dugom vremenskom razdoblju. Ukupan prostor Luke zauzima površinu od 2.043.795 m², a unutar Kvarnerskog zaljeva posluje na slijedećim lokacijama¹²:

- Rijeka - konvencionalni generalni teret, terminali za žitarice i fosfate i terminali za voće; površine bazena ukupno 307.700 m²,
- Sušak - kontejnerski terminal, konvencionalni generalni teret i drvo, površine bazena ukupno 315.806 m²,
- Bakar - terminal za rasute terete i RO - RO terminal, površine bazena ukupno 155.530 m²,

¹² Izvor: Lučka uprava Rijeka, studeni 2004.

- Raša - na području Istarske županije, terminal za stoku i drvni terminal, površine bazena ukupno 667.550 m²,
- Škrljevo - pozadinska skladišta, površine 541.000 m²,
- Omišalj - naftni terminal, površine bazena ukupno 19.911 m².

Suvremena koncepcija robnog prijevoza traži da se roba što kraće zadržava u transportnom procesu, kako bi se izbjeglo ili barem maksimalno skratilo prolazno skladištenje. U Luci Rijeka, a osobito u njezinim pojedinim dijelovima, zbog "uskih grla" u željezničkom i cestovnom prometu, odnosno prekrcajnoj mehanizaciji, nužni su veliki prostori za "akumulaciju" robe, kako u dovozu u luku i ukrcaju u brod, tako i u odvozu pri prekrcaju u vagone ili kamione.

Tablica 21. Pregled ostvarenog prometa suhih tereta u riječkoj luci od 1993. - 2003.god. (u tonama)

Godina	Ukupan promet	Generalni teret	Rasuti teret	Drvo
1993.	4.347.849	1.302.053	2.745.786	300.010
1994.	3.554.526	1.123.922	2.107.594	323.010
1995.	3.705.033	990.771	2.562.943	151.319
1996.	2.309.281	682.976	1.448.252	138.053
1997.	2.523.581	702.732	1.686.585	134.264
1998.	3.288.377	620.076	2.526.207	142.094
1999.	2.545.747	726.097	1.683.546	136.104
2000.	2.564.133	795.399	1.603.483	165.251
2001.	2.908.230	831.951	1.925.659	150.620
2002.	2.726.012	791.239	1.733.067	201.706
2003.	3.557.206	1.061.748	2.327.629	167.829

Analizirajući ukupni promet robe preko određenih bazena riječke luke vidljiv je kontinuirani pad prometa kroz posljednjih desetak godina (**Tablica 21.**), ali i naznaka pozitivne promjene (2003.god.). Također, upravo bazeni koji "okreću" najveći promet - Rijeka, Sušak i Bakar, - raspolažu manjim prostorom nego Škrljevo i Luka Raša.

Stanje lučke podgradnje i nadgradnje nije zadovoljavajuće. Ukupna otpisanost objekata iznosi 70%, a po nekim strukturama i znatno više (obale i lukobrani 88%). Lučka uprava Rijeka u razdoblju od 1997. - 2004.god. ulaže znatna sredstva u saniranje i rekonstrukciju objekata nadgradnje i podgradnje. Najznačajnija ulaganja izvršena su u Senjsku obalu, Lukobrane Sušak i Rijeka, Adamićev gat, transportnu opremu u Bakru, Silos, u elektroenergetska postrojenja te opremu za privez brodova. Modernizirani su kontejnerski terminal i Terminal za rasute terete Bakar nabavkom nove opreme.

Pregled luka otvorenih za javni promet županijskog i lokalnog značaja¹³, prema lučkim upravama, dan je u **Tablici 22.**

¹³ Izvor: Upravni odjel za pomorstvo, promet i veze, studeni 2004.

Tablica 22. Luke otvorene za javni promet županijskog i lokalnog značaja

Lučka uprava	Dužina operativne obale (m)	Broj vezova
1. Bakar - Kraljevica: luke lokalnog značaja: Bakar, Bakarac, Kraljevica i Črišnjeva	285	461
2. Cres županijske trajektne luke: Porozina, Merag luke lokalnog značaja: Beli, Cres, Martinšćica, Valun	350	360
3. Crikvenica luke lokalnog značaja: Crikvenica, Jadranovo i Selce	363	341
4. Krk županijska trajektna luka: Valbiska luke lokalnog značaja: Krk, Glavotok, Punat, Stara Baška, Baška, Vrbnik, Omišalj, Njivice, Voz, Šilo, Klimno i Malinska	1.005	1809
5. Mali Lošinj županijska putnička luka: Mali Lošinj luke lokalnog značaja: Baldarka, Čikat, Ilovik, Jadrišćica, Nerezine, Osor, Rovenska, Srakane Vele, Sv. Martin, Susak, Unije i Veli Lošinj	1.425	450
6. Novi Vinodolski luke lokalnog značaja: Novi Vinodolski, Klenovica i Porto Teplo	536	214
7. Opatija - Lovran - Mošćenička Draga luke lokalnog značaja: Opatija, Volosko, Ika, Lovran, Medveja i Mošćenička Draga	505	924
8. Rab županijska trajektna luka: Mišnjak luke lokalnog značaja: Rab, Pudarica, Lopar, Sveti Grgur, Goli otok - Melna i Tetina	1.203	234
UKUPNO:	5672	4793

Luke posebne namjene

Luke posebne namjene dijele se na luke od značaja za Republiku Hrvatsku i luke županijskog značaja.

Luke posebne namjene od značaja za Republiku Hrvatsku na području Županije su¹⁴:

- marina Ičići,
- marina Punat,
- marina Cres,
- marina Supetarska Draga, Rab,
- brodogradilište 3. maj, Rijeka,
- brodogradilište V. Lenac, Kostrena,
- brodogradilište Kraljevica,
- brodogradilište Punat,
- brodogradilište Cres,
- brodogradilište M. Lošinj,

¹⁴ Izvor: Upravni odjel za pomorstvo, promet i veze, studeni 2004.

- industrijska luka Mlaka, Rijeka
- industrijska luka Sršćica, Kostrena,
- industrijska luka Bakar,
- kompleks Runjica, Mali Lošinj,
- cestovno - nautička benzinska stanica Blatine, Mali Lošinj.

Luke posebne namjene od značaja za županiju predstavljaju brodogradilišta, luke nautičkog turizma i sportske luke. Na području Primorsko - goranske županije nalaze se:

1. Brodogradilišta:

- Kantrida Rijeka,
- Bakarac,
- Klimno (2)
- Malinska,
- Krk,
- Nerezine,
- Rab (4),

2. Luke nautičkog turizma:

- Admiral Opatija
- A/C Poljana
- Y/C Marina
- ACI Rab
- sidrište Maračol, Unije
- sidrište Ilovik
- sidrište Crnika, Rab,

3. Sportske luke:

- Kantrida Rijeka,
- Brgudi Rijeka,
- Mrtvi kanal, Rijeka,
- Pećine, Rijeka,
- Grčevo, Rijeka,
- Stara Voda, Kostrena,
- Pesja, Omišalj,
- Sv. Fuska, Krk,
- Vela Jana, Krk,
- Dunat, Krk,
- Podurinj, Kostrena.

• **Željeznička mreža**

Područjem Primorsko - goranske županije prolaze trase ovih željezničkih pruga¹⁵:

- magistralna glavna željeznička pruga MG 1 Botovo (državna granica) - Koprivnica - Dugo Selo - Zagreb - Karlovac - Rijeka, duljine 110,93 km u Županiji,
- magistralna glavna željeznička pruga MG 4 Šapjane (državna granica) - Rijeka, duljine 30,89 km,
- željeznička pruga I. reda I 113 Škrljevo (MG 1) - Bakar, duljine 11,39 km,

¹⁵ Podaci Hrvatske željeznice, Razvoj i investicije, služba za studije, razvoj i pripremu, listopad 2004.

- željeznička pruga I. reda I 114 Sušak - Pećine (MG 1) - Rijeka Brajdica - Rijeka (MG 1), duljine 4,88 km.

Sve navedene pruge su jednokolosječne i elektrificirane. Na pruži MG 1 od granice sa Karlovačkom županijom do kolodvora Moravice sustav elektrifikacije je izmjenični monofazni 25Kv, 50Hz. Od kolodvora Moravice do kolodvora Rijeka, kao i na prugama MG 4, I 113 i I 114 sustav elektrifikacije je istosmjerni 3Kv. Vezano na dopuštena opterećenja, pruge MG 1, MG 4 i I 113 svrstane su u kategoriju D4, odnosno dopušteno opterećenje iznosi 22,5 t/osovini i 8 t/dužnom metru. Pruga I 114 svrstana je u kategoriju C 4, odnosno dopušteno opterećenje iznosi 20 t/osovini i 8 t/dužnom metru.

Postoje stanje željezničke mreže karakterizira mala prijevozna sposobnost pruge, mala dopuštena brzina na kritičnim dionicama, relativno niska pouzdanost sustava i visoki troškovi eksploatacije.

Ostvareni rad u prijevozu putnika izražen u putničkim kilometrima (PKM) u razdoblju 2001. - 2003.god. za Primorsko - goransku županiju iznosi:

- 2001.god.: 43 181 598 PKM
- 2002.god.: 35 413 130 PKM
- 2003.god.: 29 538 191 PKM.

Ostvareni rad u prijevozu robe izražen u neto tonskim kilometrima (NTKM) u razdoblju 2001. - 2003.god. za Primorsko - goransku županiju iznosi:

- 2001.god.: 266 177 544 NTKM
- 2002.god.: 220 696 128 NTKM
- 2003.god.: 269 535 732 NTKM.

• Cestovna mreža

Cestovni promet je od velikog značaja u prostoru Hrvatske zbog prostorne razvedenosti mreže i najprikladnijeg približavanja korisnicima. Cestovna mreža na području Županije ima zadovoljavajuću gustoću, ali loše tehničke elemente i često nedostatnu propusnu moć.

Državne ceste

Državna cestovna mreža na području Primorsko - goranske županije ukupne je duljine 509,5 km (bez autocesta). U tijeku je preimenovanje/prekategorizacija dijelova pojedinih državnih cesta zbog izgradnje novih dionica državnih cesta i autocesta. Duljine pojedinih dionica državnih cesta na području Županije prikazane su u **Tablici 23**.

Tablica 23. Državne ceste na području Primorsko - goranske županije

Cesta	Opis	Duljina (km)
D 3	GP Goričan (gr.R.M.)-čvor Čakovec-čvor Varaždin-čvor Breznički Hum- Zagreb-čvor Karlovac-Rijeka-čvor Kanfanar-Pula	43,56
D 8	GP Pašjak (gr.R.Slov.)-Šapjane-Rijeka-Zadar-Split-GP Klek (gr.R.BiH)-GP ZatonDoli (gr.R.BiH)-Dubrovnik-GP Karasovići (gr.SR.J.)	93,481
D 32	GP Prezid (gr.R.Slov.)-Delnice-Mrkopalj-Jezerane (D 23)	84,292
D 40	čvor Kikovica(D 3)-Čavle-Sv. Kuzam-luka Rijeka (Bakar)	17,064
D 42	Vrbovsko (D 3)-Ogulin-Plaški-Poljanak (D 1)	14,665

Cesta	Opis	Duljina (km)
D 66	Pula (D 3)-Labin-Opatija-Matulji (D 8)	29,989
D 100	Porozina (trajektna luka)-Cres-Mali Lošinj	80,293
D 101	D 100-Merag (trajektna luka)	10,918
D 102	Šmrika (D 8)-Krk-Baška	49,277
D 103	D 102-zračna luka Rijeka	1,676
D104	D 102-Valbiska (trajektna luka)	10,083
D 105	Lopar (trajektna luka)-Rab-Mišnjak (trajektna luka)	22,696
D 202	GP Rupa-(gr.R.Slov.)-Rupa (D 8)	1,904
D 203	GP Brod na Kupu (gr.R.Slov.)-Delnice (D 32)	12,981
D 304	Kastav-Rubeši-čvor Diračje-D 8	8,045
D 305	D 32-Čabar	5,071
D403	čvor Škurinje (D 3)-luka Rijeka zapad	2,448
D 404	čvor Orehovica (D 3)-luka Rijeka (Brajdica)	2,682
D 501	čvor Oštrovica (D 3)-Meja-Križišće-Šmrika (D 8)	15,476
D 523	Šmrika (D 8)-Križišće (D 501)	2,956

Prema Izvešću o stanju državne cestovne mreže u Županiji 2004.god.¹⁶ (bez autocesta) prosječni godišnji dnevni promet (PGDP) iznosi 3.637 vozila/dan. Sustavom brojenja prometa nije obuhvaćena cijela državna cestovna mreža (za dio koji nije obuhvaćen napravljena je kvalitetna procjena veličine prometa). Primorsko - goranska županija specifična je po tome da znatan dio državnih cesta prolazi kroz turistička mjesta u kojima se PGDP u ljetnim mjesecima (PLDP) često i udvostruči, što dovodi do problema protočnosti prometa. Prosječni godišnji i prosječni ljetni dnevni promet u 2003.god. prikazani su u **Tablici 24**.

Tablica 24. Prosječni godišnji i prosječni ljetni dnevni promet u 2003.god.

Cesta	Dionica	Naziv brojačkog mjesta	PGDP vozila/dan	PLDP vozila/dan
D 3	016	Vrbovsko	9.157	14.868
D 8	001	Pasjak	4.326	7.988
D 8	001	Šapjane	4.867	8.904
D 8	002	Mučići	12.340	22.639
D 8	003	Pavlovac	8.288	11.142
D 8	004	Kostrena	12.067	18.070
D 8	006	Crikvenica	8.055	16.144
D 32	002	Crni Lug	496	577
D 32	003	Bukovac	737	1.003
D 40	001	Mavrinci	6.636	7.920
D 66	003	Medveja	4.859	9.174
D 66	003	Ičići	14.763	20.471
D 100	001	Predošćica	957	2.555
D 100	002	Osor (Cres)	1.878	4.258
D 102	002	Sveti Vid	8.725	18.717
D 105	001	Rab	3.889	8.048
D 202	001	Rupa	5.648	12.015
D 203	001	Delnice	5.362	8.239
D 501	001	Križišće	6.053	13.051

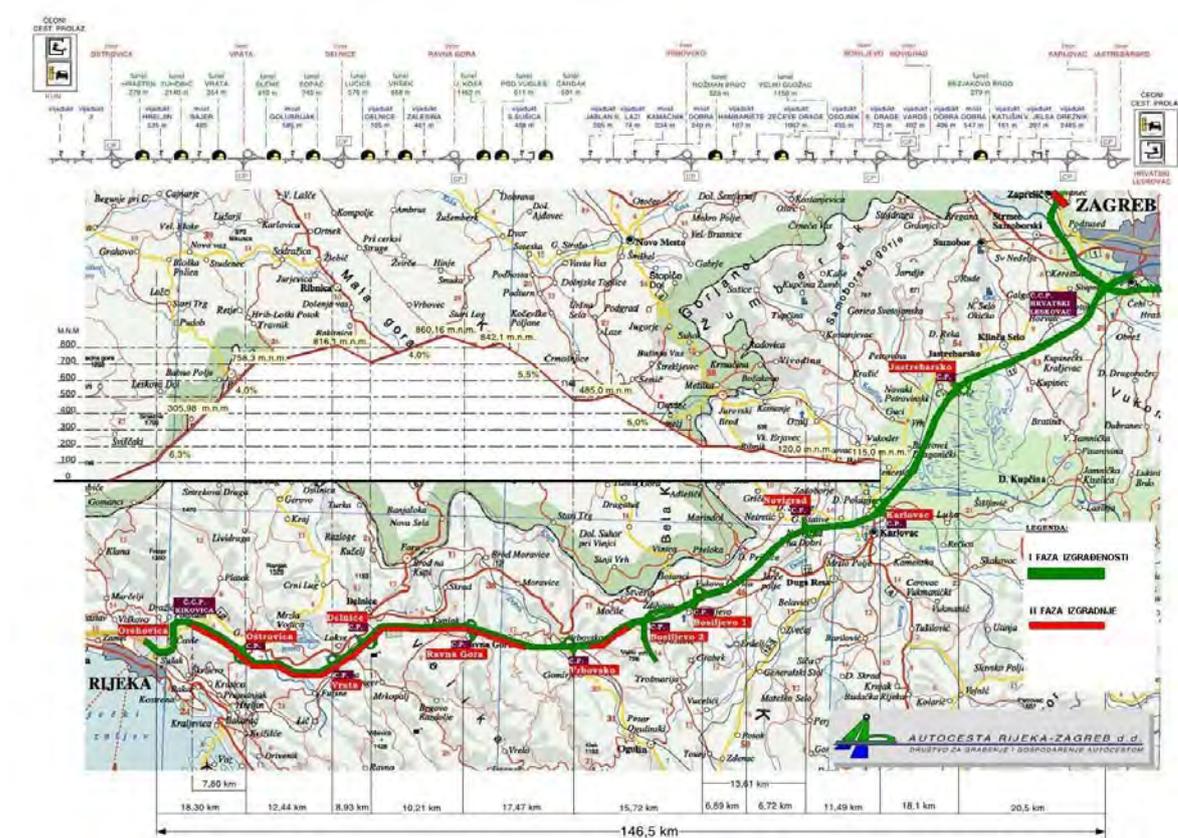
¹⁶ Podaci Hrvatske ceste d.o.o., ispostava Rijeka, studeni 2004.god.

Stanje asfaltnih kolnika 2004.god. vrednovano je na temelju pet parametara, od kojih je najznačajniji ravnost vozne površine, a ocijenjeno je u pet kategorija. Vrlo loše stanje ima 27,2% ili 126,8 km državnih cesta, loše stanje ima 23,7% ili 110,5 km cesta, prihvatljivo stanje je na 25,5% ili 118,9 km cesta, dobro je 18,9% ili 88,1 km, dok je svega 4,7% ili 21,9 km državnih cesta vrlo dobrog stanja.

Autoceste

Prostorom Primorsko - goranske županije prolaze slijedeće dionice autocesta koje se nalaze u različitoj fazi gotovosti:

- Autocesta A6 Bosiljevo - Rijeka, kao dio autoceste Rijeka - Zagreb,
- Autocesta A7 Rupa - Žuta Lokva,
- Autocesta A8 Kanfanar - Permani.

Slika 20. Autocesta Zagreb - Rijeka II faza izgradnje

Autocesta Rijeka - Zagreb dio je paneuropskog prometnog koridora V - b, kao i sastavni dio europskog pravca E - 65, koji povezuje zemlje srednje Europe s lukom Rijeka, a preko nje i sa zemljama Mediterana. Autocestom Rijeka - Zagreb povezan je pyhriński pravac E - 57 sa Jadranskim morem. Cestovni pravac Budimpešta - Zagreb - Rijeka uvršten je u projekt transeuropske autoceste sjever - jug (TEM). Autocesta Zagreb - Rijeka ima odlučujući značaj za razvoj turizma, tranzitnog prometa i drugih gospodarskih programa (oko 70% turističkog prometa u Hrvatskoj ostvaruje se u turističkim destinacijama Istre i Sjevernog Jadrana, području koje gravitira autocesti Rijeka - Zagreb).

Do 2004.god. završena je izgradnja ukupno 146,5 km autoceste, od čega je 90,93 km (62,07%) u punom profilu autoceste, a 55,57 km (37,93%) je izgrađeno kao poluautocesta. Nakon puštanja u promet dionice Vrbovsko - Bosiljevo u u lipnju 2004.god.

predviđeno je da se krene s realizacijom projekta dogradnje punog profila autoceste na cijeloj dionici. (**Slika 20.**) Prosječni godišnji dnevni promet (PGDP) na dionici Karlovac - Rijeka iznosio je:

- 1999.god. 6.759 vozila,
- 2000.god. 7.209 vozila,
- 2001.god. 7.428 vozila,
- 2002.god. 7.764 vozila,
- 2003.god. 8.701 vozila.

Autocesta A7 Rupa - Žuta Lokva dio je prometnog koridora jadransko - jonske autoceste kroz Republiku Hrvatsku, još nedefinirana u potpunosti, okvirne duljine 98 km, od čega je u promet puštena dionica Soboli - Orehovica duljine 6,9 km.

Autocesta A8 Kanfanar - Permani dio je Istarskog "Y", a na području Primorsko - goranske županije izgrađena je dionica Matulji - tunel Učka. Podaci o prometu za prvih devet mjeseci 2004.god. govore o povećanju od cca 10% u odnosu na isto razdoblje 2003.god, i iznose:

- laka vozila: 1.849.590 vozila,
- teška vozila: 278.973 vozila.

Od čvorišta Permani prema Rijeci izgrađene su i dionice autoceste Jurdani - Jušići duljine 3,7 km i Jušići - Matulji duljine 1,8 km. U izgradnji je¹⁷ i dionica Permani - Jurdani, duljine 4,5 km. Dio sustava čini i riječka obilaznica Vrata Jadrana - Diračje - Rujevica - Škurinje - Orehovica.

Županijske i lokalne ceste

Na području Primorsko - goranske županije ukupno ima 610,7 km županijskih i 338,7 km lokalnih cesta, razvrstanih temeljem Odluke o razvrstavanju javnih cesta u državne, županijske i lokalne ceste.¹⁸ Od ukupno 949,4 km, bez asfaltnog zastora je 33,8 km cesta (3,56%), od čega je 12,4 km županijskih i 21,4 km lokalnih cesta.

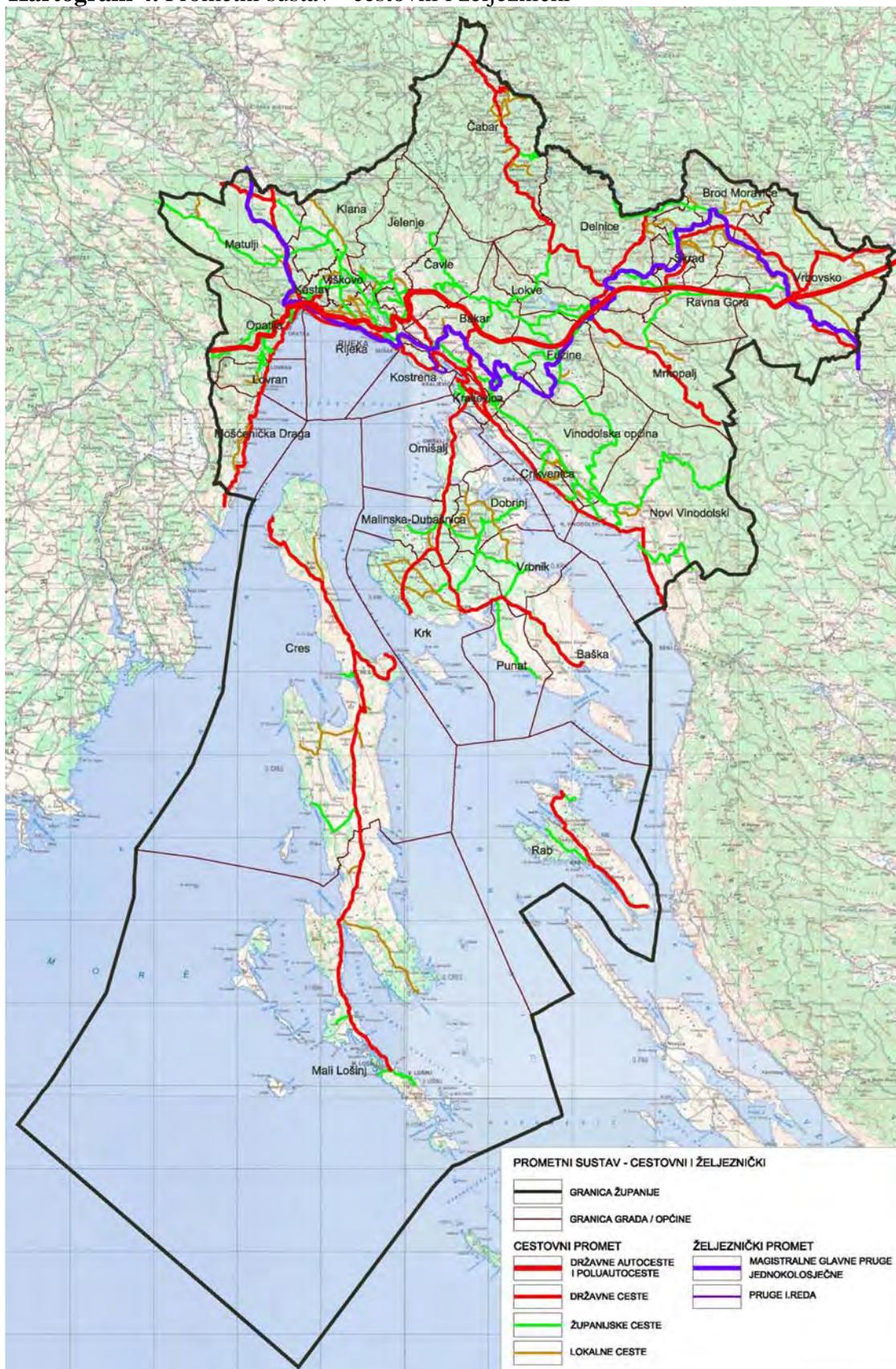
Stanje asfaltnog kolnika je nezadovoljavajuće, raspucalost na 30 - 50% površine kolnika je na 51,6% županijskih i 55,5% lokalnih cesta. Tijekom 2004.god. kroz radove redovnog održavanja obnovljeno je 24,15 km asfaltnog kolnika, dok je kroz radove izvanrednog održavanja sanirano 35,54 km kolničke konstrukcije. Izgrađeno je 3,0 km nove ceste Zamost - Hrvatsko.

Cestovni i željeznički prometni sustav u Županiji prikazan je na **Kartogramu 4.**

¹⁷ Studeni 2004.

¹⁸ Izvor: Županijska uprava za ceste Primorsko - goranske županije, studeni 2004.god.

Kartogram 4. Prometni sustav - cestovni i željeznički

d) Zračni promet¹⁹**Zračna luka Rijeka**

Najznačajniji aerodrom Primorsko - goranske županije je Zračna luka Rijeka (ZLR), izgrađena 1970.god. u blizini Omišlja. Registrirana je za javni promet, domaći i međunarodni. Jedini je aerodrom ove županije opremljen za dnevno i noćno slijetanje svih, pa i najvećih aviona s aspekta dužine i širine uzletno - sletne staze.

Uzletno - sletna staza je dužine 2.500 m, širine 45 m, a predviđena je za slijetanje i uzlijetanje konvencionalnih aviona. Prema klasifikaciji Međunarodne organizacije za civilno zrakoplovstvo (ICAO) uzletno - sletna staza Zračne luke Rijeka ima kodnu oznaku 4E - donedavno najvišu moguću. Međutim, sustav voznih staza svojom nedostatnom širinom (20 m) ne zadovoljava kriterije za prihvat najvećih aviona, a brojem, lokacijama i tipovima staza ne omogućava postizanje velikih satnih kapaciteta.

Stajanka veličine oko 33.000 m² omogućuje istovremeno parkiranje odnosno prijam i otpremu pet srednjih aviona, od čega jedan dugodoletni i četiri srednje doletna. Putnički terminal ima površinu od 2.100 m² u prizemnoj, prometnoj etaži, što bi po uobičajenim mjerilima za kapacitet putničke zgrade iznosilo oko 200 tisuća putnika godišnje, ali sadržaji i oprema u putničkom terminalu ne omogućavaju takav promet. Uz današnji promet od 14.000 putnika godišnje, može se zaključiti da Zračna luka Rijeka ima velike rezerve u kapacitetima. Promet putnika, tereta i broj operacija zrakoplova u Zračnoj luci Rijeka od 1970. - 2000.god. prikazan je u **Tablici 25**.

Tablica 25. Ostvareni promet zrakoplova, putnika i tereta u Zračnoj luci Rijeka od 1970. - 2000. god.

Godina	Slijetanja i uzlijetanja zrakoplova	Putnici	Teret (t)
1970.	1.023	38.421	31
1971.	1.981	69.170	76
1972.	2.204	61.807	92
1973.	3.082	81.986	95
1974.	2.414	89.582	131
1975.	2.627	89.566	117
1976.	2.771	67.261	120
1977.	2.401	59.543	140
1978.	2.871	101.221	380
1979.	3.449	105.034	388
1980.	3.261	103.896	348
1981.	3.130	118.218	363
1982.	2.110	90.393	418
1983.	1.632	71.642	668
1984.	1.414	56.398	525
1985.	2.132	103.960	707
1986.	2.352	114.715	658
1987.	3.977	121.134	452
1988.	2.866	116.259	433
1989.	2.184	83.794	354
1990.	2.111	83.969	339

¹⁹ Upravni odjel za pomorstvo, promet i veze Primorsko - goranske županije

Godina	Slijetanja i uzlijetanja zrakoplova	Putnici	Teret (t)
1991.	604	19.703	74
1992.	368	4.663	0
1993.	941	13.545	3
1994.	1.450	16.704	1
1995.	812	3.316	6
1996.	1.062	5.007	0
1997.	1.040	2.211	0
1998.	1.420	6.789	3
1999.	1.994	7.678	60
2000.	5.243	14.230	75

Izvor: Do 1990. Statistika Zračne luke Zagreb, od 1991. Statistika Zračne luke Rijeka

Zračno pristanište Mali Lošinj

Zračno pristanište Mali Lošinj je aerodrom registriran za javni promet, domaći i međunarodni. Ima uzletno - sletnom stazu dužine 900 m, širine 30 m. Staza je instrumentalna, za neprecizni prilaz, a dužinom zadovoljava za kratko slijetanje i uzlijetanje (STOL) aviona. Zračno pristanište je osposobljeno za dnevno letenje. Usko grlo prometne infrastrukture Zračnog pristaništa Mali Lošinj je putnički terminal koji ne zadovoljava prije svega svojim građevinskim stanjem. Ostvareni promet putnika i broja operacija u Zračnom pristaništu Mali Lošinj prikazan je u **Tablici 26**.

Tablica 26. Ostvareni promet zrakoplova i putnika u ZP Mali Lošinj u razdoblju od 1985. - 2000. god.

Godina	Slijetanja i uzlijetanja zrakoplova	Putnici
1985.	1.560	2.199
1986.	2.562	5.407
1987.	3.012	9.521
1988.	3.488	11.950
1989.	3.536	9.496
1990.	2.360	11.324
1991.	1.334	4.545
1992.	765	2.120
1993.	851	4.209
1994.	1.252	5.525
1995.	803	3.078
1996.	1.285	4.255
1997.	1.640	5.527
1998.	1.353	4.382
1999.	2.014	7.461
2000.	2.837	12.123

Izvor: Statistika Zračnog pristaništa Mali Lošinj

Zračno pristanište Unije

Zračno pristanište Unije predstavlja prostor pašnjaka uređen u travnati aerodrom za male zrakoplove. Registrirano je kao javni aerodrom za dnevni domaći promet, a osposobljeno je za dnevno letenje. Uzletno - sletna staza je dužine 850 m i širine 30 m. Aerodrom je privatni, a u 2000.god. ostvaren je promet od oko 6.000 putnika. Od tog broja bilo je oko 4.400 putnika sa subvencioniranim kartama i oko 1.600 putnika s komercijalnim kartama, na ukupno oko 1.600 ostvarenih operacija.

Zračno pristanište Grobnik

Zračno pristanište Grobnik bilo je, u vrijeme letenja elisnih aviona u javnom zračnom prometu, riječki aerodrom. Nakon toga je ostao u funkciji sportskog aerodroma. Uzletno - sletna staza je od asfaltnog kolnika dužine 1.600 m, širine 30 m. Staza je neinstrumentalna, predviđena za dnevno letenje. Na aerodromu je stacioniran aeroklub, pri kojem se odvija program sportsko - rekreacijskog letenja i školovanja.

- **Cijevni promet**

Jadranski naftovod se u prostoru Primorsko - goranske županije proteže u duljini od 74,5 km od Omišlja preko Krčkog mosta, Fužina i Ravne gore prema Sisku, odakle se grana prema Mađarskoj i Češkoj (Slovačkoj) jednim krakom, a drugim prema Bosanskom Brodu i Pančevu. U 1994. godini izgrađen je i pušten u promet naftovod od luke u Omišlju do Rafinerije Rijeka u Urinju, uspostavljen na morskom dnu. Kapacitet kontinentalnog naftovoda je 20.000.000 tona/godišnje, dok je kapacitet kraka do Rafinerije Rijeka 6.000.000 tona/godišnje.

Terminal u Omišlju je moderno opremljen s pretovarnim i lučkim postrojenjima i može primiti brodove svih generacija i one najveće nosivosti na 3 veza. Kapacitet spremnika iznosi 800.000 tona nafte i 11.500 tona derivata nafte. Pregled ostvarenog prometa tankerske luke Omišalj od 1994. - 2003.god. (u tonama) prikazan je u **Tablici 27**.

Tablica 27. Ostvareni promet tankerske luke Omišalj od 1994. - 2003.god.

Godina	Tona
1994.	1.334.900
1995.	3.085.087
1996.	4.670.544
1997.	5.357.810
1998.	5.597.800
1999.	5.236.925
2000.	4.285.360
2001.	4.993.235
2002.	5.244.180
2003.	6.259.000

2.1.5.2.Sustav veza

- **Telekomunikacijski sustav**

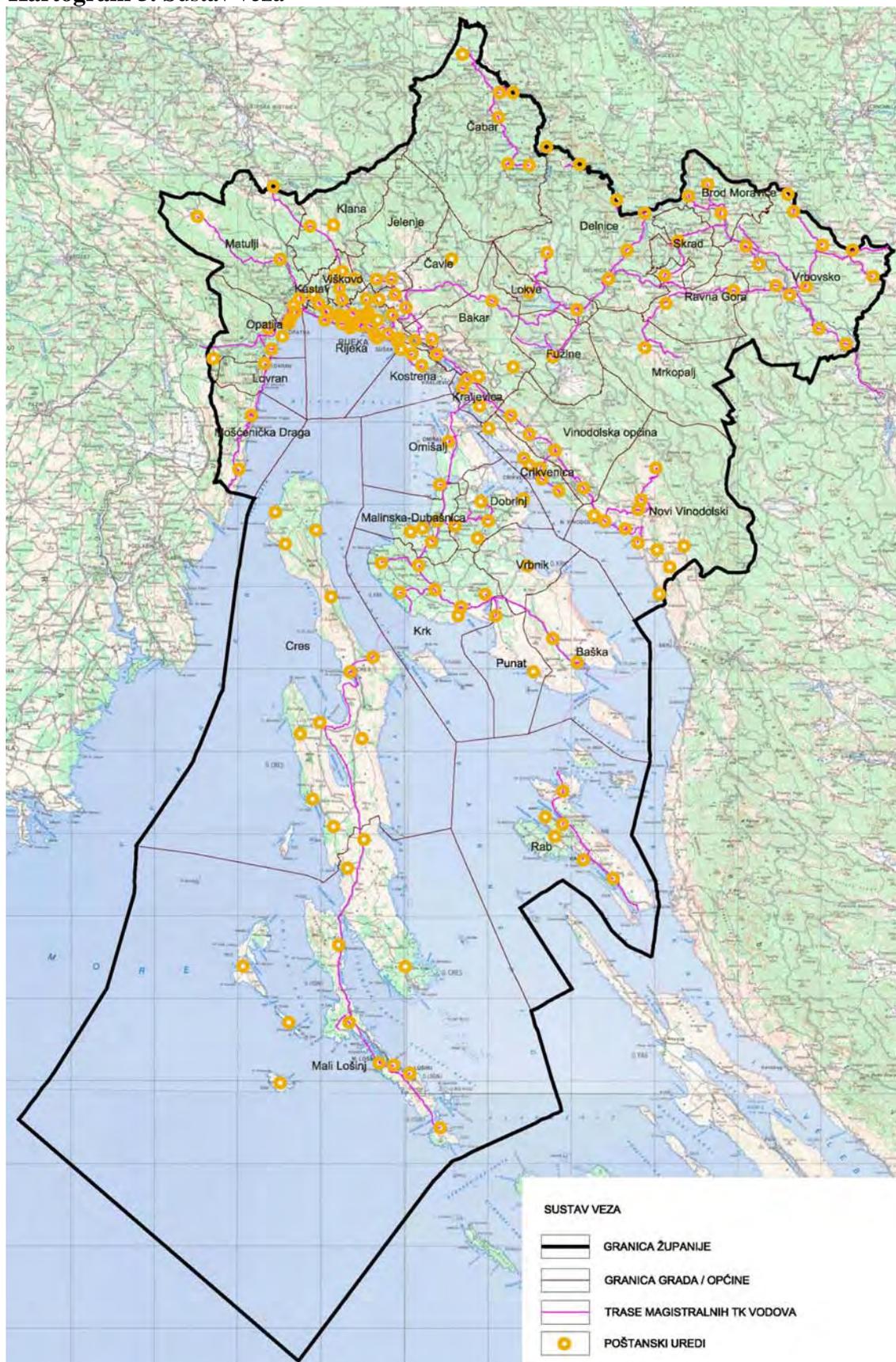
Telekomunikacije su oduvijek predstavljale temelj modernog društva i čine njegovu bitnu razvojnu komponentu. Na prostoru Primorsko - goranske županije pružanje telekomunikacijskih usluga potpuno je digitalizirano.

Na području Županije ukupno je ugrađeno 6 centrala i 176 udaljenih pretplatničkih stupnjeva, odnosno 182 komutacije, koje omogućuju povezivanje korisnika i pružanje telekomunikacijskih usluga u fiksnoj mreži. Kacitet ugrađenih komutacija iznosi 156.290 priključaka, a trenutno je iskoristivo 132.000 priključaka za pružanje osnovne govorne usluge. Komutacije imaju mogućnost ukopčanja 14.389 ISDN priključka, a uslugu koristi 11.645 korisnika.

Stupanj razvijenosti još uvijek se prikazuje kao broj ukopčanih telefona na sto stanovnika, što za Primorsku-goransku županiju iznosi 48 priključaka. Unutar Županije postoje dvije jednako rangirane nacionalne centrale (tranzitne), a sve ostale pristupne centrale spojene su petljasto na obje tranzitne centrale. Komutacije su petljasto povezane optičkim sustavom prijenosa na višu prometnu ravninu, osim pojedinih (4) koje su povezane radio vezama i to na prostoru Grada Novog Vinodolskog. Ukupno je na području Primorsko-goranske županije izgrađeno 798,5 km trase svjetlovodnih kabela.

Pristupna mreža izgrađena je uglavnom kabelima novijih tehnologija. Ugrađeno je cca 2.880 km pretplatničkih kabela pristupne mreže. Ukupno je razrađeno 320.600 pretplatničkih parica. Sustav veza prikazan je na **Kartogramu 5**.

Kartogram 5. Sustav veza

- **Pošta**

Poštansko središte Rijeka u sastavu je Područne uprave Istarsko - Ličke - Primorske. Prema podacima iz studenog 2004.godine, na području Primorsko - goranske županije djeluje ukupno 110 poštanskih ureda, od kojih je 106 poštanskih ureda s dostavnim područjem, 3 sezonska poštanska ureda (Medveja, Osor, Supetarska Draga) i 1 posebni dio poštanskog ureda - izdvojeni šalter u Rijeci.

2.1.5.3. Energetski sustav

- **Elektroopskrba**

U Primorsko - goranskoj županiji potroši se 1/3 ukupne količine energije u Republici Hrvatskoj²⁰. Od ukupno proizvedene energije na području Županije u 2001.god., 66% se "izvezlo" u druge dijelove Hrvatske, 12,77% je potrošeno u samoj Županiji, a 21,23% energije je izgubljeno u energetskim transformacijama i kao rezultat nedovoljne efikasnosti sustava. Samo 3% proizvedene energije dobiveno je iz vlastitih, obnovljivih izvora, a ostatak čine uglavnom fosilna goriva. Pregled potrošnje električne energije na području Primorsko - goranske županije dan je u **Tablici 28**, pregled vršnih snaga postojećih trafostanica u **Tablici 29**, a prikaz elektroenergetskog sustava Županije na **Kartogramu 6**.

Tablica 28. Pregled potrošnje električne energije (GWh)

Naziv trafostanice	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.
TS Lovran	58,5	62,2	66,4	67,9	64,1
TS Matulji	82,7	79,1	92,3	89,1	100,9
TS Pehlin	321,4	322,1	350,3	344,8	333,2
TS Rijeka	247,7	225,9	269,6	268,1	263,5
TS Krk	93,2	96,4	101,4	106,6	112,2
TS Lošinj	47,7	52,2	50,8	51,5	54,9
TS Rab	34,1	35,9	38,6	40,4	42,3
TS Krasica	106,1	113,8	100,2	97,8	159,1
TS Vinodol	78,7	67,7	76,1	76,1	76,1
TS Crikvenica	69,2	86,4	93,4	95,2	100,3
TS Delnice	68,7	74,4	70,3	73,9	77,9
Ukupno Elektroprimorje	1.208,0	1.216,0	1.309,4	1.311,4	1.384,5
TS Dina	95,1	114,3	130,7	120,3	102,2
EVP Moravice	3,0	3,1	3,6	3,6	3,5
Ukupno direktni potrošači	98,0	117,4	134,3	123,9	105,7
Ukupna potrošnja PGŽ	1.306,1	1.333,4	1.443,7	1.435,3	1.490,2

²⁰ Izvor: Izvešće o stanju okoliša Primorsko – goranske županije, stanje 2001. god.

Tablica 29. Pregled vršnih snaga (MW)

Naziv trafostanice	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.
TS Lovran	15,7	23,7	14,9	13,2	13,0
TS Matulji	22,4	22,4	23,0	21,6	23,0
TS Pehlin	73,5	75,9	73,9	75,8	73,7
TS Rijeka	75,6	63,2	69,6	76,8	77,4
TS Krk	25,0	27,6	28,8	31,2	32,0
TS Lošinj	13,2	14,7	13,7	14,0	15,3
TS Rab	11,1	11,7	12,5	13,5	13,9
TS Krasica	32,4	31,9	31,5	32,5	43,5
TS Vinodol	14,3	18,4	17,3	16,7	18,8
TS Crikvenica	18,1	23,7	24,5	24,3	26,5
TS Delnice	22,0	20,8	17,7	19,6	20,0
Ukupno Elektroprimorje	238,1	229,3	257,0	250,0	261,8
TS Dina	18,0	18,3	18,0	17,7	14,3
EVP Moravice	3,2	4,1	3,7	3,9	4,5
Ukupno direktni potrošači	21,1	20,4	21,3	20,4	17,9

Županija ima znatne neiskorištene potencijale u obnovljivim izvorima energije i veliku ovisnost (97%) o uvoznim (neobnovljivim) izvorima energije. Energetski sektor radi sa tehnologijama starijih generacija i na nižim kapacitetima od optimalnih.

Na području Primorsko-goranske županije danas djeluju slijedeća postrojenja za energetske transformacije: hidroelektrane (HE Rijeka, HE Vinodol), termoelektrana (TE Rijeka), industrijske toplane (rafinerija nafte Urinj, rafinerija nafte Mlaka, DIOKI d.d. lokacija Omišalj - DINA, Finvest Čabar), industrijske kotlovnice, javne kotlovnice (Energ) i gradska plinara (Energ).

Udio tekućih goriva za energetske transformacije daleko je viši u odnosu na ostale energente i u stalnom je porastu, dok se udio vodenih snaga mijenja ovisno o hidrološkim uvjetima u pojedinim godinama. Također, udio ugljena i ogrijevnog drveta znatno je manji od ostalih energenata.

Proizvodni objekti²¹

Pogon HE Rijeka visokotlačno je derivacijsko postrojenje koje koristi vode vodotoka Rječine. Strojarnica HE Rijeka smještena je uz korito Rječine blizu morske obale, dok je zahvat vode smješten nekoliko kilometara uzvodnije u koritu Rječine na koti 229,5 m n.v. Zahvat vode za hidroelektranu ostvaren je izgradnjom akumulacije Valići zapremine 470.000 m³. Osnovne tehničke karakteristike postrojenja su slijedeće:

- srednji godišnji protok: 10,7 m³/sek,
- instalirani protok: 21 m³/sek,
- instalirana snaga: 36,8 MW,
- srednja godišnja proizvodnja: 97,9 GWh,
- ugrađena snaga generatora: 2x23 MWA.

²¹ Izvor: HEP - PRIJENOS d.o.o., Prijenosno područje Opatija, listopad 2004. god.

Pogon HE Vinodol obuhvaća HE Vinodol, CHE Fužine, CHE Lepenica i HE Zeleni vir. Osnovna koncepcija tehničkog rješenja hidroenergetskog sustava Vinodol temelji se na zahvaćanju voda rijeke Lokvarke u akumulacijskom jezeru Lokvarka i zahvaćanju voda rijeke Ličanke u akumulacijskom jezeru Bajer, spojnom tunelu između ta dva jezera duljine 3.456,5 m i derivacijskom dovodu od jezera Bajer do strojarnice HE Vinodol u Vinodolskoj dolini.

Akumulacijsko jezero Lokvarka ima korisnu zapreminu 35,3 mil.m³, što omogućava višegodišnje izravnavanje rijeke Lokvarke. Akumulacijsko jezero Bajer najniže je akumulacijsko jezero u hidroenergetskom sustavu Vinodol korisne zapremine 1,5 mil.m³. Ono nema dovoljnu zapreminu za godišnje izravnavanje potoka Ličanke. Osnovne tehničke karakteristike postrojenja su sljedeće:

— srednji godišnji protok	- Ličanka	1,9 m ³ /sek,
	- Lokvarka	1,38 m ³ /sek,
	- potok Križ	0,48 m ³ /sek,
	- Potkoš, Benkovac, Potok pod grobljem	0,45 m ³ /sek,
— instalirani protok:		16,7 m ³ /sek,
— instalirana snaga:		84 MW,
— ugrađena snaga generatora:		35 MWA.

Kako bi se omogućilo bolje iskorištavanje vodnih količina rijeke Ličanke koja se ulijeva u jezero Bajer, izgrađena je crpna hidroelektrana Fužine koja prebacuje višak vode Ličanke u jezero Lokvarka, čime ovo jezero djelomično regulira i vodne količine Ličanke. Srednja godišnja proizvodnja CHE Fužine iznosi 6,57 GWh.

CHE Lepenica izgrađena je sa ciljem povećanja i poboljšanja proizvodnje električne energije u hidroenergetskom sustavu HE Vinodol, a ujedno se smanjuju i poplave nizvodno od pregrade Bajer u Lič polju. Srednja godišnja proizvodnja CHE Lepenica iznosi 2,73 GWh.

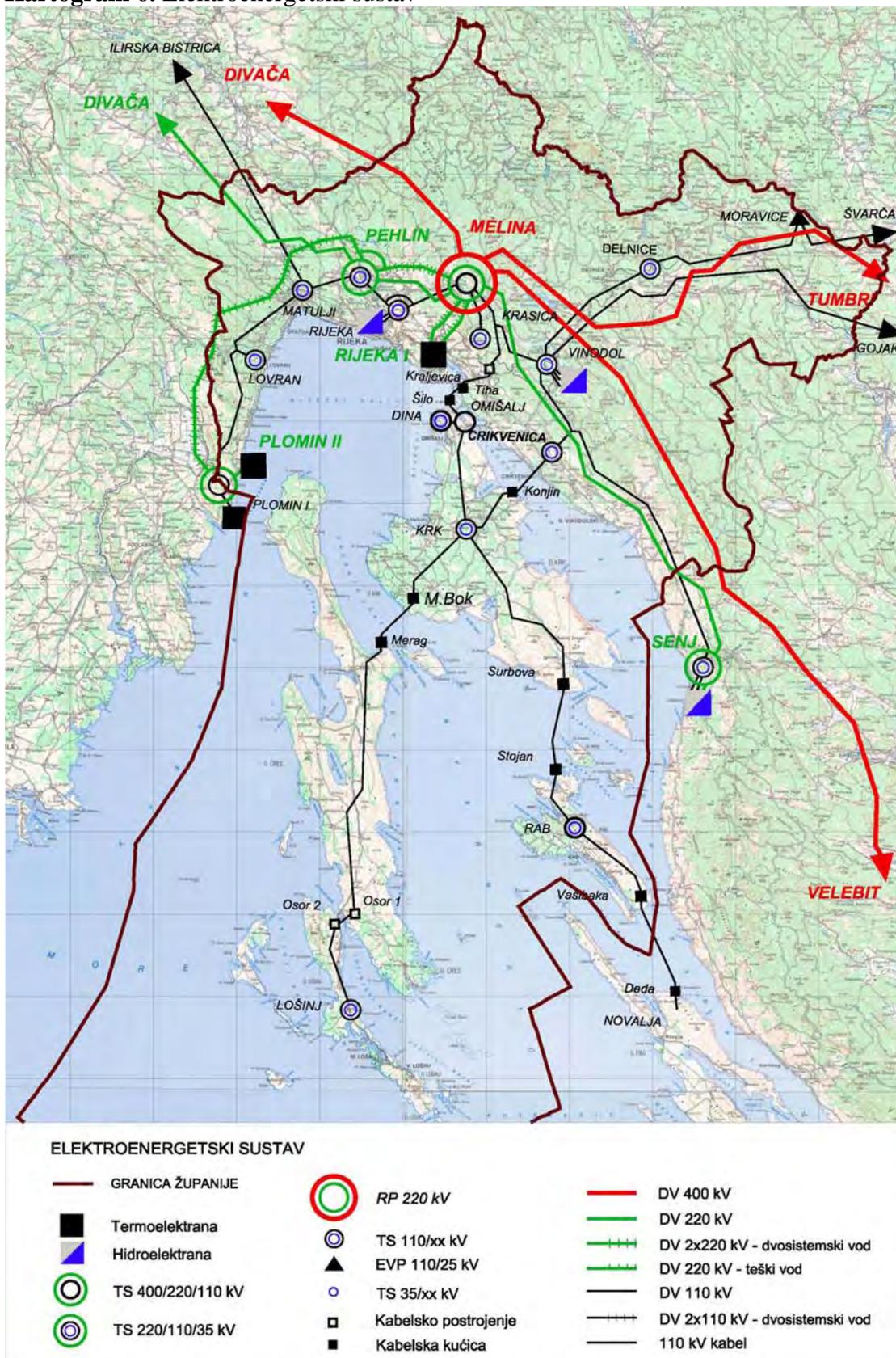
HE Zeleni Vir kraj Skrada koristi vodu sa izvora potoka Curak, čiji protok varira tijekom godine. Instalirana snaga generatora iznosi 1.020 kVA.

Proizvodnja HE Vinodol u razdoblju od 1992. - 2002.god. iznosila je:

Godina	Ukupno u godini	Mjesečni prosjek
— 1992. god.	132.206 MWh	11.017,17 MWh
— 1993. god.	123.469 MWh	10.289,08 MWh
— 1994. god.	127.111 MWh	10.592,58 MWh
— 1995. god.	181.157 MWh	15.096,42 MWh
— 1996. god.	156.080 MWh	13.006,67 MWh
— 1997. god.	130.015 MWh	10.834,58 MWh
— 1998. god.	167.309 MWh	13.942,42 MWh
— 1999. god.	126.706 MWh	10.558,83 MWh
— 2000. god.	127.180 MWh	10.598,33 MWh
— 2001. god.	182.341 MWh	15.195,08 MWh
— 2002. god.	109.783 MWh	9.148,58 MWh

TE Rijeka jedna je od sedam termoelektrana na području Republike Hrvatske, instalirane snage 320 MW. Prema podacima HEP - PROIZVODNJE d.o.o., Sektor za termoelektrane, u prvih 10 mjeseci 2004.god. proizvodnja u TE Rijeka iznosila je 634.133.000 kWh, uz utrošak od 150.923 t lož ulja.

Kartogram 6. Elektroenergetski sustav

Transformatorske stanice i rasklopna postrojenja

Na području Primorsko - goranske županije, u sklopu Prijenosnog područja Opatija, u radu su slijedeće transformatorske stanice²²:

- TS 400/220/110 kV Melina,
- TS 220/110/35 kV Pehlin,
- TS 110/35 kV Krasica,
- TS 110/20 kV Crikvenica,
- TS 110/35 kV Krk,
- TS 110 kV Omišalj,
- TS 110/20 kV Lovran,
- TS 110/35 kV Delnice,
- TS 110/20 kV Matulji,
- TS 110/20 kV Rab,
- TS 110/35 kV Lošinj,
- TS 110/25 kV Moravice.

Osim navedenih trafostanica, u pogonu su i slijedeće trafostanice u elektranama:

- TS 220/110/35 kV Senj,
- TS 110/35 kV Vinodol,
- TS 110/35 kV Rijeka.

Trafostanice u postrojenjima izvan HEP - a su:

- 110/10 kV Dina,
- 110/25 kV Moravice.

Dalekovodi 400, 220 i 110 kv

Područjem Primorsko - goranske županije prolaze slijedeći koridori nadzemnih vodova 400 kV (ukupne duljine 374,5 km), 220 kV (ukupne duljine 276,4 km) i 110 kV (ukupne duljine 479,9 km):

<u>Naziv dalekovoda</u>	<u>Ukupno (km)</u>		
Melina - Divača (400 kV)	66,5		
Melina - Velebit (400 kV)	180,4		
Melina - Tumbri (400 kV)	127,6		
Pehlin - Divača (220 kV)	53,2	Melina - Pehlin 1 (220 kV)	27,4
Senj - Melina (220 kV)	55,2	Melina - Pehlin 2 (220 kV)	17,9
Melina - Plomin (220 kV)	64,2	Rijeka - Melina 1 (220 kV)	6,0
Pehlin - Plomin (220 kV)	46,2	Rijeka - Melina 2 (220 kV)	6,2
Vinodol - Gojak (110 kV)	60,3	Melina - Pehlin (110 kV)	16,2
Lovran - Plomin (110kV)	23,5	Rijeka - Pehlin (110 kV)	16,2
Melina - Omišalj (110 kV)	18,6	Crikvenica - Krk (110 kV)	15,1
Melina - Vinodol (110 kV)	18,2	Krk - Lošinj (110 kV)	65,8
Melina - Krasica (110kV)	2,0	Omišalj - Dina (110 kV)	1,6
Melina Rijeka (110 kV)	12,5	Krk - Rab (110 kV)	47,3
Vinodol - Delnice (110 kV)	22,3	Pehlin - Matulji (110 kV)	7,3
Delnice - Moravice (110 kV)	24,5	Matulji - Il.Bistrice (110 kV)	24,4
Vinodol - Crikvenica (110 kV)	7,7	Matulji - Lovran (110 kV)	8,7
Melina - Krasica 2 (110 kV)	2,0	Rab - Novalja (110 kV)	31,3
Krk - Omišalj (110 kV)	9,1	Crikvenica - Senj (110 kV)	37,2.

²² Izvor: HEP - PRIJENOS d.o.o., Prijenosno područje Opatija, listopad 2004.god.

- **Plinoopskrba**

Studijom i idejnim projektom opskrbe plinom Županije primorsko - goranske utvrđena je struktura i vrijednost energetske potreba u kućanstvima i industriji, kao i procjena promjene energetske potrošnje u sektoru kućanstava, industrije i usluga za cijelu Županiju.

Proizvodnja i distribucija plina postoji samo u gradu Rijeci. Trenutno su u funkciji dva sustava proizvodnje i distribucije plina - sustav gradskog plina (koji se polako napušta) i sustav mješovitog plina (kao međufaza do dolaska prirodnog plina). Duljina mreže gradskog plina je 79 km, od čega će se oko 60 km zamijeniti i staviti u funkciju distribucije mješovitog plina, a ostali dio se napušta. Duljina mreže miješanog plina iznosi 85 km, a u drugoj fazi prelazi u distribuciju prirodnog plina. Postojeći broj korisnika plina je 18.429²³.

2.1.5.4. Vodnogospodarski sustav

- **Vodoopskrba**

Osnovni resurs za potrebe javne vodoopskrbe na području Primorsko - goranske županije su podzemne vode (90%). Zahvaćene količine vode zadovoljavaju u vrijeme povoljnih hidroloških prilika, dok se u ljetnim mjesecima stanje pogoršava na području Gorskog kotara i na otoku Krku. U vodoopskrbne sustave uključeno je 82 izvorišta različite minimalne izdašnosti (od 0 - 1.500 l/sek), a ukupna mogućnost zahvaćanja kreće se oko 6.800 l/sek vode, što ovisi o hidrološkim prilikama²⁴. Ova raspoloživa količina bitno je manja u vrijeme kada presuši izvor Rječine ili kada u priobalnim zahvatima dođe do ljetnog zaslanjenja (Perilo), pa je u sušnom razdoblju moguće zahvatiti samo oko 3.165 l/sek vode.²⁵

U **Tablici 30.** prikazano je postojeće stanje crpilišta i perspektivne lokacije zahvata vode po pojedinim vodoopskrbnim sustavima.

Tablica 30. Vodoopskrbni sustav - postojeće stanje i perspektivne lokacije zahvata vode za piće

Vodoopskrbni sustav	Postojeće stanje crpilišta	Perspektivne lokacije zahvata vode
Opatija	Vela Učka, Mala Učka, Sredić, Rečina, Tunnel Učka (dovod iz Rijeke, dovod iz Slovenije)	Izvor Kristal, dovod iz Rijeke
Rijeka	Rječina (povremeni izvor), Zvir I, Zvir II, Martinšćica, Dobra, Dobrica, Perilo	zaleđe izvora Rječine SZ rub Grobničkog polja zaleđe Bakarskih izvora (Ponikve) Martinšćica (zamjena za postojeće bunare)

²³ Izvor: *Energo, studeni 2004. god.*

²⁴ Izvor: *Izvješće o stanju okoliša Primorsko – goranske županije, stanje 2001. god.*

²⁵ Izvor: *"Hrvatske vode", VGO Rijeka, 2002. god.*

Vodoopskrbni sustav	Postojeće stanje crpilišta	Perspektivne lokacije zahvata vode
Čabar	Mlake, Trbuhovica, Čabranka, Tropeti, Paklenski jarak, Crni Lazi, Žikovci I i II, Potok Luka, Donji Žagari, Mandli, Sokoli I i II, Požarnica, Podstene, Sv. Gora, Hrib I i II, Kamenje, Klanci	Čabranka
Delnice	Gločevac, Mrzlica, Mihićevo, Vrelo Ličanke, Šćurak, Maljenica, Kupica, Sušica, Skrad I i II, Hribiška staja, Šubetov most, Vodica, Hribac, Kicelj, Žleb, Jazbina, Korito, Njivice, Stari Laz, Frankopan, Javorova kosa, Paletina, Josipovac	regionalni vodoopskrbni sustav Gorskog kotara zahvat u planiranoj akumulaciji Križ potok (ev. u akumulaciji Lokvarka)
Vrbovsko	Ribnjak, Draškovac, Tepli potok	Ribnjak, spoj na regionalni vodoopskrbni sustav Gorskog kotara
Novi Vinodolski	Novljanska Žrnovnica, Tribalj	Novljanska Žrnovnica, jama Sušik
Krk	Jezero kod Njivica, Ponikve izvori: Ogreni, Rovoznik, Grabrovnik bunari: Draga, Baščanska, Batomalj, Rubačina dovod sa kopna (Tribalj)	zahvat podzemne vode: Ponikve, Baška, Stara Baška, Dobrinj, zahvat u akumulaciji: Ponikve (druga faza) dovod sa kopna (Rijeka)
Cres	Jezero Vrana	Jezero Vrana, podmorski cjevovod (sa Krka)
Rab	bunari: Gvačići i i II, Podmravići, Idila, Perići, izvori: Mlinica, Pidoka (dovod sa kopna)	dovod sa kopna (Hrnotine)

Izvor: Vodoopskrbni plan Primorsko goranske županije, 2001.

Stanje vodoopskrbe ne može se smatrati potpuno zadovoljavajućim, jer raspoloživa izvorišta nisu ravnomjerno raspostranjena u odnosu na područja potrošnje, a nedovoljna povezanost sustava i veliki gubici u mreži zapreka su sigurnoj i kvalitetnoj vodoopskrbi. U nekim sustavima (Delnice, Čabar, Opatija, Krk) potrebe za vodom u ljetnim mjesecima nadmašuju raspoložive zalihe, a sve veći problem postaje i osiguranje propisane kakvoće vode. Posebno je teško na područjima gdje nema izgrađenog sustava, kao što su gornja zona općine Matulji, dio općine Mošćenička Draga do Brseča, te sjeveroistočni i jugozapadni dijelovi otoka Krka.

Postotak priključenosti stanovništva Županije na vodoopskrbni sustav je prilično velik, ali varira ovisno o područjima, pa tako za Priobalje iznosi 96%, otoke 81% i Gorski kotar 77%. Godišnje se na izvorištima Primorsko - goranske županije zahvaća više od 50 milijuna m³ vode. Potrošačima se isporuči oko 33 milijuna m³, od čega gotovo polovica domaćinstvima. Dnevna potrošnja po stanovniku kreće se od 62 - 180 l/st/dan, ili prosječno u Županiji 146 l/st/dan.

Isporučene količine vode potrošačima nisu ujedno i količine vode koje su zahvaćene na izvorištu. U transportu vode od izvora do potrošača nastaju gubici vode. Smatra se da su odlični vodovodi sa gubicima manjim od 20%, vodovodi sa gubicima od 20% do 40% su dobri, a loši oni sa gubicima većim od 40%. Prema zbirnim podacima za Županiju srednji računski gubitak iznosi 37%, iako u nekim sustavima prelazi čak 60%.

- **Odvodnja**

Razvoj sustava odvodnje nije pratio razvoj sustava vodoopskrbe. Od zahvaćenih voda samo je 66% potrošača priključeno na kanalizacijske sustave, i to u Priobalju 72%, otocima 44% i Gorskom kotaru 30%, dok sve ostale vode završe u moru ili kraškom podzemlju.

U **Tablici 31.** dan je pregled izgrađenosti javnih sustava odvodnje i priključenosti stanovništva na javni vodovod i javni sustav odvodnje²⁶.

Koncepcijska rješenja javnih sustava odvodnje s položajem središnjih uređaja za pročišćavanje definirana su i usvojena na cijelom priobalnom području i većem dijelu Gorskog kotara. Do sada su u priobalju izgrađeni središnji uređaji samo s djelomičnim preliminarnim pročišćavanjem, osim Rijeke koja ima preliminarno pročišćavanje i Baške s primarnim pročišćavanjem.

Na kopnenom dijelu Županije stanje izgrađenosti uređaja je nezadovoljavajuće. Čak ni naselja - općinski centri, pa ni oni koji se nalaze u vodozaštitnom području nemaju izgrađene središnje uređaje za pročišćavanje (Čabar, Ravna Gora, Mrkopalj, Skrad, Vrbovsko). Postojeći uređaji (Delnice, Tršće) rade s vrlo lošim efektom pročišćavanja. Kod nekoliko javnih sustava odvodnje primjetna je nedovoljna usklađenost izgrađenosti kanalizacije i uređaja za pročišćavanje, čime se izravno ugrožavaju podzemne vode i more (Lovran, Kraljevica, Ravna Gora, Tršće).

Odvodnja otpadnih voda većine turističkih objekata riješena je u okviru javnih sustava odvodnje sa dispozicijom preliminarno obrađenih voda putem dugih podmorskih ispusta. Ipak, još postoji dosta izdvojenih turističkih zona gdje nisu stvoreni uvjeti za priključenje na javnu kanalizaciju (autokampovi na Cresu, Lošinju, Krku, Medveji, TN Sunčana uvala Lošinj, TN Čikat Lošinj i drugi), a oni su sanirali svoje otpadne vode izgradnjom vlastitih odvodnih sustava i uređaja za pročišćavanje.

Rješenje zbrinjavanja i obrade mulja iz taložnica tek je u začecima. Izgrađena su samo dva uređaja za prihvat ovog sadržaja (Crikvenica, Opatija), ali bez odgovarajuće obrade. Za sada je u praksi odlaganje mulja na sanitarnim odlagalištima komunalnog otpada, što je ekološki loše rješenje. Najveći industrijski pogoni imaju vlastite sustave za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda, te provode kontrolu rada i efekta pročišćavanja na uređajima. Dio industrijskih i zanatskih pogona u priobalju izgradio je predtretmane s priključkom na sustav javne odvodnje, a dio je uz osuvremenjenje tehnologije preseljen u industrijsku zonu Kukuljanovo gdje je izgrađen kvalitetan odvodni sustav sa zajedničkim biološkim uređajem za pročišćavanje.

Oborinska odvodnja rješava se parcijalno kratkim ispustima po površini terena, u vodotoke i bujice, u more ili upojnim bunarima. Zbog unosa u prijemnike površinskog onečišćenja i dijela sanitarnih voda koje nisu priključene na sustav javne odvodnje pokrenuto je sustavno rješavanje oborinske odvodnje, počevši od izrade koncepcijskih rješenja oborinske odvodnje na područjima Opatije, Cresa i Malog Lošinja.

²⁶ Izvor: *Izvješće o stanju okoliša Primorsko – goranske županije, stanje 2001. god.*

Tablica 31. Izgrađenost javnih sustava odvodnje i priključenost stanovništva na javni vodovod i javni sustav odvodnje

Općina / GRAD	Postotak priključenosti na javni vodovod	Postotak priključenosti na javni sustav odvodnje	Lokacija postojećeg uređaja	Stupanj pročišćavanja	Prijemnik
Brod Moravice	93%	8%	-	bez pročišćavanja	podzemlje
ČABAR	83%	4%	-	bez pročišćavanja	Čabranka
			Tršće	sekundarno	podzemlje
DELNICE	94%	34%	Delnice	sekundarno	Delnički potok
			Crni Lug	sekundarno	podzemlje
Fužine	97%	11%	Drvenjača	bez pročišćavanja	Ličanka
Lokve	99%	0%	-	bez pročišćavanja	podzemlje
Mrkopalj	93%	5%	-	bez pročišćavanja	podzemlje
Ravna Gora	88%	22%	Ravna Gora	primarno	podzemlje
Skrad	64%	0%	-	bez pročišćavanja	podzemlje
VRBOVSKO	84%	2%	-	bez pročišćavanja	Dobra
			Severin na Kupi	sekundarno	Kupa
CRES	89%	80%	Kimen	primarno	more
MALI LOŠINJ	95%	50%	rt Kijac	bez pročišćavanja + podmorski ispušt	more
			Veli Lošinj	preliminarno + podmorski ispust	more
			Nerezine	bez pročišćavanja	more
Baška	77%	58%	Zarok	primarno + podmorski ispust	more
Dobrinj	4%	0%	-	bez pročišćavanja	podzemlje
Malinska Dubašnica	99%	24%	rt Ćuf	preliminarno + podmorski ispust	more
KRK	66%	28%	Ježevac	preliminarno + podmorski ispust	more
Omišalj	100%	52%	Večja	preliminarno + podmorski ispust	more
			Miramare	bez pročišćavanja + podmorski ispušt	more
Punat	94%	29%	Punat	preliminarno + podmorski ispust	more
Vrbnik	72%	0%	-	bez pročišćavanja	more
RAB	98%	33%	Petrac	bez pročišćavanja + podmorski ispušt	more
			rt Stolac	primarno + podmorski ispust	more
Mošćenička Draga	51%	43%	Mošćenička Draga	primarno	more
OPATIJA	98%	65%	Punta Kolova	primarno + podmorski ispust	more
Lovran	90%	75%	-	bez pročišćavanja	more
Matulji	77%	0%	-	bez pročišćavanja	podzemlje
RIJEKA	98%	80%	Drnjevići	sekundarno	podzemlje
			Delta	preliminarno + podmorski ispust	more
KASTAV	96%	28%	-	bez pročišćavanja	podzemlje
Viškovo	89%	0%	-	bez pročišćavanja	podzemlje

Općina / GRAD	Postotak priključenosti na javni vodovod	Postotak priključenosti na javni sustav odvodnje	Lokacija postojećeg uređaja	Stupanj pročišćavanja	Prijemnik
Čavle	80%	0%	-	bez pročišćavanja	podzemlje
Jelenje	97%	0%	-	bez pročišćavanja	podzemlje
Klana	93%	36%	Klana	primarno	podzemlje
Kostrena	96%	20%	Kostrena	preliminarno + podmorski ispušt	more
BAKAR	100%	16%	Bakar	bez pročišćavanja	more
KRALJEVICA	72%	44%	-	bez pročišćavanja	more
CRIKVENICA	81%	45%	Dubračina	preliminarno + podmorski ispušt	more
			Jadranovo	sekundarno	podzemlje
			Selce	preliminarno	more
NOVI VINODOLSKI	95%	41%	Novi Vinodolski	preliminarno + podmorski ispušt	more
			Klenovica	bez pročišćavanja + podmorski ispušt	more
Vinodolska	14%	6%	Bribir	sekundarno	podzemlje

2.2. Gospodarenje prostorom

2.2.1. Stanovništvo

2.2.1.1. Demografska struktura i tendencije

Razvoj društva, njegov društveno - gospodarski, kulturni i socijalni segment uvjetuje poznavanje temeljnih obilježja stanovništva. Zanimarivanje razvoja demografskog čimbenika nekog prostora može imati nepoželjne gospodarske i socijalne posljedice. Novije demografske promjene u Primorsko - goranskoj županiji nemaju pozitivna obilježja, već je slika dosta nepovoljna - kako kod promjene broja stanovnika tako i kod prirodnog priraštaja, dobne strukture, aktivnosti, stručne spreme itd., a te demografske promjene slične su onima u cijeloj Hrvatskoj.

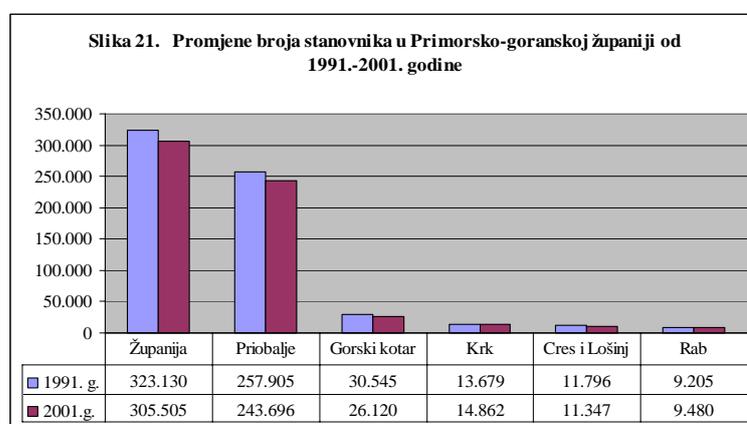
- **Promjene broja stanovnika i gustoća naseljenosti**

Po posljednjem službenom Popisu stanovništva, kućanstava i stanova od 31.03.2001.god. u Primorsko - goranskoj županiji je živjelo 305.505 stanovnika, te se u odnosu na prethodni popis stanovništva iz 1991.god. uočava gubitak stanovništva za 14.644 osobe²⁷ ili indeks od 99,5. Taj pad broja stanovnika nije prisutan u svih pet mikroregija Županije. (Slika 21.)

Porast broja stanovnika u posljednjem desetljeću ima mikroregija "Otoci" i to za 381 osobu ili indeks od 103,7. Tu se ističu otok Krk, koji osim općine Vrbnik (pad broja stanovnika za 58 osoba ili indeks od 95,6) ima porast broja stanovnika (za 1.333 osoba ili indeks od 109,7), otok Rab ima porast za 331 osobu ili indeks od 103,6. Ova otočna skupina obuhvaća 11,7% stanovništva Županije (1991.god. je obuhvaćala 10,7% stanovništva).

Izraziti pad broja stanovnika ima područje - mikroregija "Gorski kotar", i to u svim općinama i gradovima, za ukupno 4.161 osobu ili indeks od 86,4. Ova mikroregija obuhvaća najmanji udio stanovništva Županije - svega 8,5% (1991.god. je obuhvaćala 9,5% stanovništva).

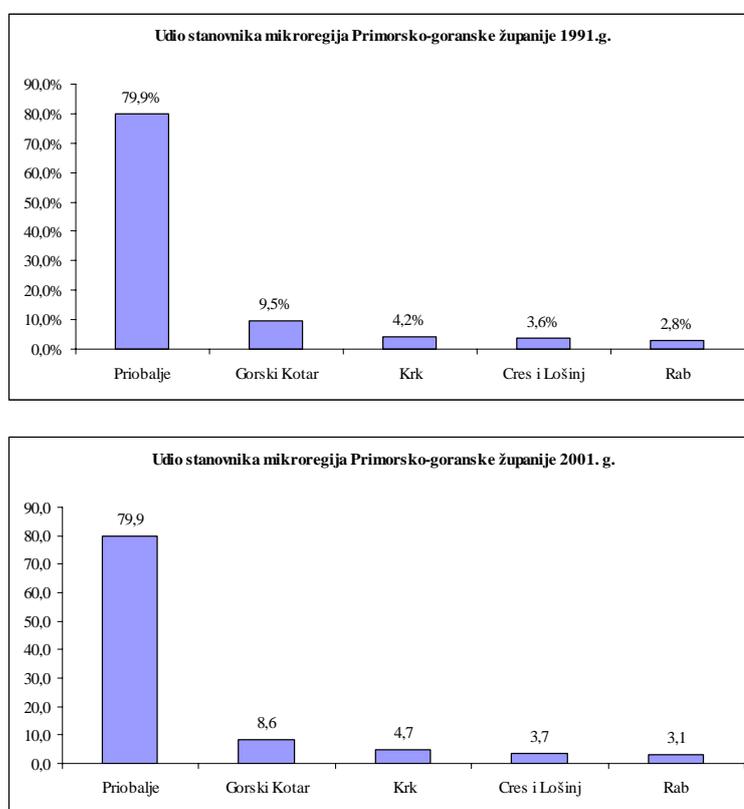
Udio stanovnika mikroregija u PGŽ 1999. i 2001. godine prikazan je na Slici 22.

²⁷ Prema definiciji stalnog stanovništva iz Popisa 1991. godine

Pad broja stanovnika prisutan je i u području mikroregije "Priobalje" koja obuhvaća 79,8% stanovništva Županije (1991.god. je obuhvaćala također 79,8% stanovništva). Prostor izrazito turističkih, industrijskih, trgovačkih, administrativnih, obrazovnih i sl. karakteristika ipak bilježi pad broja stanovnika u posljednjem desetljeću. Na ovom području skoro sve općine imaju porast broja stanovnika za ukupno 2.960 osoba ili indeks od 106,4 (jedino općina Lovran, Mošćenička Draga i Klana imaju pad broja stanovnika). Gradovi na ovom području (Opatija i Rijeka) bilježe pad broja stanovnika za 11.794 osobe ili indeks od 95,4, a ostali gradovi imaju porast broja stanovnika (Kastav se ističe po izrazitom porastu broja stanovnika, ne samo u ovom području nego u cijeloj Županiji).

Udio Primorsko - goranske županije u ukupnom broju stanovništva Republike Hrvatske je 6,9% i ima iste karakteristike kao cijela država. Županija obuhvaća prostor od 3.588 km² s prosječnom gustoćom naseljenosti od 85,1 stan./km² i iznad je prosječne gustoće naseljenosti u odnosu na Republiku Hrvatsku. Primorsko - goranska županija obuhvaća 6,3% površine državnog teritorija.

Slika 22. Udio stanovnika mikroregija 1991. i 2001.god.

Najgušće naseljena mikroregija unutar Županije je priobalni prostor koji zauzima površinu od 1.307 km² s prosječnom gustoćom naseljenosti od 186,4 stanovnika/km², a najslabije naseljena mikroregija je Gorski kotar koji zauzima prostor od 1.273 km² s prosječnom gustoćom naseljenosti od 20 stanovnika/km², a zatim slijedi otočna skupina s površinom od 1.008 km² i prosječnom gustoćom naseljenosti od 35,4 stanovnika/km². Inače, najveća gustoća naseljenosti je oko velikih gradova kao što je Rijeka (prva na rang listi u cijeloj Hrvatskoj), a zatim slijede Kastav, Viškovo i Crikvenica koji su također među 20 najgušće naseljenih gradova/općina u Hrvatskoj.

Tablica 32. Promjene broja stanovnika i gustoća naseljenosti Primorsko - goranske županije

OPĆINE GRADOVI MIKROREGIJE	G O D I N E			Indeks 2001*/ 1991.	Površina u km ²	Gustoća naseljenosti stan./km ²
	1991.	2001.	2001.*			
PRIOBALJE						
<i>Općine</i>						
Čavle	6469	6749	6788	104,9	85	79,4
Jelenje	4921	4877	4960	100,8	109	44,7
Klana	1998	1931	1937	96,9	94	20,5
Kostrena	3730	3897	3950	105,9	12	324,7
Lovran	4386	3987	4011	91,5	21	189,9
Matulji	10124	10544	10630	105,0	176	59,9
Mošćenička Draga	1723	1641	1650	95,8	45	36,5
Omišalj	2723	2998	3025	111,1	39	76,9
Vinodol	3592	3530	3612	100,6	152	23,2
Viškovo	6918	8907	8981	129,8	19	468,8
UKUPNO OPĆINE	46584	49061	49544	106,4	752	65,2
<i>Gradovi</i>						
Bakar	7577	7773	7850	103,6	125	62,2
Crikvenica	10584	11348	11591	109,5	29	391,3
Kastav	5995	8891	8980	149,8	11	808,3
Kraljevica	4513	4579	4585	101,6	18	254,4
Novi Vinodolski	4978	5282	5410	108,7	262	20,2
Opatija	13566	12719	12852	94,7	66	192,7
Rijeka	164108	144043	145329	88,6	44	3273,7
UKUPNO GRADOVI	211321	194635	196597	93,0	555	350,7
UKUPNO PRIOBALJE	257905	243696	246141	95,4	1307	186,4
GORSKI KOTAR						
<i>Općine</i>						
Brod Moravice	1196	985	999	83,5	62	15,9
Fužine	2000	1855	1814	90,7	86	21,6
Lokve	1255	1120	1132	90,2	42	26,7
Mrkopalj	1823	1407	1423	78,1	157	9,0
Ravna Gora	3167	2724	2739	86,5	82	33,2
Skrad	1549	1333	1332	86,0	54	24,7
UKUPNO OPĆINE	10990	9424	9439	85,9	483	19,5

<i>Gradovi</i>						
Čabar	5169	4387	4432	85,7	280	15,7
Delnice	6858	6262	6285	91,6	230	27,2
Vrbovsko	7528	6047	6228	82,7	280	21,6
UKUPNO GRADOVI	19555	16696	16945	86,7	790	21,1
UKUPNO GORSKI KOTAR	30545	26120	26384	86,4	1273	20,5
OTOČNA SKUPINA OTOK KRK						
<i>Općine</i>						
Baška	1456	1554	1579	108,4	101	15,4
Dobrinj	1944	1970	1986	102,2	55	35,8
Malinska - Dubašnica	2161	2726	2741	126,8	39	69,9
Punat	1808	1876	1897	104,9	35	53,6
Vrbnik	1313	1245	1255	95,6	50	24,9
UKUPNO OPĆINE	8682	9371	9458	108,9	280	33,5
<i>Gradovi</i>						
Krk	4997	5491	5554	111,1	111	49,5
UKUPNO GRADOVI	4997	5491	5554	111,1	111	49,5
UKUPNO OTOK KRK	13679	14862	15012	109,7	391	38,0
OTOCI CRES I LOŠINJ						
<i>Gradovi</i>						
Cres	2971	2959	2969	99,9	292	10,1
Mali Lošinj	8825	8388	8444	95,7	223	37,6
UKUPNO OTOCI CRES I LOŠINJ	11796	11347	11413	96,8	515	22,0
OTOK RAB						
<i>Gradovi</i>						
Rab	9205	9480	9536	103,6	102	92,9
UKUPNO OTOK RAB	9205	9480	9536	103,6	102	92,9
UKUPNO OTOČNA SKUPINA	34680	35689	35961	103,7	1008	35,4
PRIMORSKO GORANSKA ŽUPANIJA	323130	305505	308486	95,5	3588	85,1
HRVATSKA	4784265	4437460	4492049	93,9	56542	78,5

* prema definiciji stalnog stanovništva iz popisa 1991. godine

- **Migracije**

Prostorna pokretljivost stanovništva

Osnovna odrednica opće populacijske dinamike je priraštaj i prostorna pokretljivost ili migracija stanovništva, koja je bila stalni pratilac etničke, političke, kulturne i gospodarske evolucije. Bolji uvjeti života (radni, obrazovni, zdravstveni, kulturni, uslužni i dr.) privlačili su stanovništvo da se seli na područja - središta koja mogu zadovoljiti njihove potrebe. Koliko su migracije prisutne na području Primorsko - goranske županije i koliko ima autohtonog stanovnika (osoba koje od rođenja žive u istom naselju) vidi se iz slijedećih podataka.

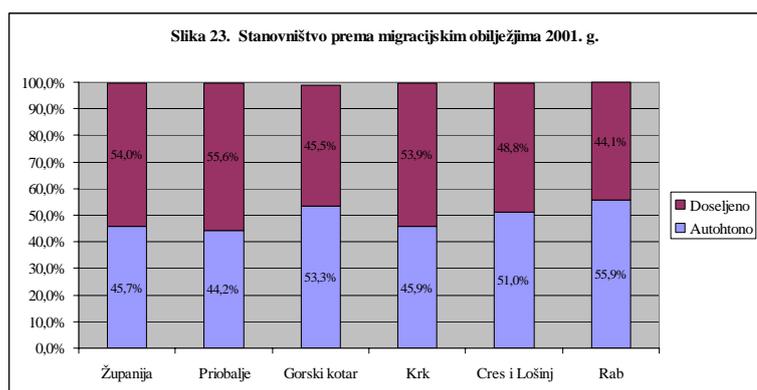
Godine 2001. u Primorsko - goranskoj županiji je živjelo 139.674 ili 45,7% autohtonog stanovništva i 165.039 ili 54,0% doseljenog stanovništva. Većina doseljenih doselila se iz druge županije (njih 57.767 ili 35,0%). Iz inozemstva se doselilo 35.886 stanovnika ili 21,7%, i to većinom s područja BIH (njih 21 060 ili 58,7%).

Analiza mikroregija unutar Županije ukazuju na drugačije karakteristike od ukupnog teritorija. (**Tablica 23**) U priobalju je bilo više doseljenih stanovnika (135.421 ili 55,6%) nego autohtonih (107.593 ili 44,2%). Većina njih se doselila iz drugih županija (njih 50.131 ili 37,0%), a zatim slijede oni iz drugog grada/općine iste županije (njih 47.491 ili 35,1%). Dosta je doseljenog stanovništva iz inozemstva (njih 30.508 ili 22,5%), i to najviše s područja BIH (17.952 ili 58,8%). Općina Viškovo i grad Kastav imaju najmanji udio autohtonog stanovništva i najveći udio doseljenih u cijeloj Županiji.

U Gorskom kotaru živi više autohtonog (14.179 ili 53,3%) nego doseljenog stanovništva (11.888 ili 45,5%). Od onih koji su se doselili, većina ih je došla s područja drugog naselja istog grada/općine (njih 3.973 ili 33,4%), nešto manje iz drugog grada/općine iste županije (3.609 ili 30,4%) i iz druge županije (2.429 ili 20,4%). Iz inozemstva se doselilo 1.831 ili 15,4% stanovništva, većinom s područja BIH (1.116 ili 60,9%).

I otoci imaju također više autohtonog (17.902 ili 50,2%) nego doseljenog stanovništva (17.730 ili 49,7%). Od onih koji su se doselili, većina ih je došla s područja drugog grada/općine iste županije (5.207 ili 30,7%), i s područja druge županije (5.207 ili 29,4%). Iz inozemstva se doselilo 3.547 osoba ili 20,0%, najviše s područja BIH (njih 1.992 ili 56,2%). Razlike postoje i između pojedinih otoka. Otok Krk ima više doseljenog (8.018 ili 53,9%) nego autohtonog stanovništva (6.817 ili 45,9%), otoci Cres i Lošinj imaju više autohtonog (5.789 ili 51,0%) nego doseljenog stanovništva (5.536 ili 48,8%), a otok Rab ima više autohtonog (5.296 ili 55,9%) nego doseljenog stanovništva (4.176 ili 44,1%). Migracije su i ovdje prisutne oko većih gradskih centara i razvijenijih općina koje imaju povoljnije društveno - gospodarske, ekonomske, sociološke, kulturne, stambene, zdravstvene i dr. čimbenike te zadovoljavaju i privlače stanovništvo, ne samo s područja svoje općine/grada, županije (unutrašnje migracije), već i iz drugih županija ili iz inozemstva (vanjske migracije).

U **Tablici 33.** je prikazano stanovništvo prema migracijskim obilježjima 2001. godine.

Tablica 33. Stanovništvo prema migracijskim obilježjima 2001.god.

OPĆINE GRADOVI MIKROREGIJE	Ukupan broj stanovnika	Od rođenja u istom naselju	Doseljeno u naselje stanovanja								Nepoznato		
			Svega	iz drugog naselja istog grada/općine	iz drugog grada/opć. iste županije	iz druge županije	Svega	Iz inozemstva					
								BiH	Makedonije	Slovenije		SFRJ	
PRIOBALJE													
<i>Općine</i>													
Čavle	6749 100,0	2428 18,0	4312 63,9	630	2755	444	473	300	5	24	108	10	
Jelenje	4877 100,0	2135 43,8	2722 55,8	801	1548	181	182	110	2	13	17	10	
Klana	1931 100,0	1213 62,8	717 37,1	67	399	77	174	87	1	71	8	-	
Kostrena	3897 100,0	1216 31,2	2678 68,7	-	2033	454	186	99	-	17	52	5	
Lovran	3987 100,0	1631 40,9	2352 59,0	65	1408	536	332	126	26	49	79	11	
Matulji	10544 100,0	4426 42,0	6107 57,9	1027	3209	917	932	480	1	291	96	22	
Mošćenička Draga	1641 100,0	957 58,3	684 41,7	154	329	136	59	9	9	17	10	6	
Omišalj	2998 100,0	908 30,3	2088 69,6	212	1078	411	379	232	14	19	95	8	
Vinodol	3530 100,0	1804 51,1	1723 48,8	130	721	492	360	199	2	23	81	20	
Viškovo	8907 100,0	2093 23,5	6772 76,0	428	4472	965	880	680	1	52	117	27	
UKUPNO OPĆINE	49061 100,0	18811 38,3	30155 61,5	3514	17952	4613	3957	2322	61	576	663	119	
<i>Gradovi</i>													
Bakar	7773 100,0	3148 40,5	4610 59,3	579	2653	883	477	279	17	27	90	18	
Crikvenica	11348 100,0	4731 41,7	6592 58,1	469	2111	2514	1432	822	50	86	365	66	
Kastav	8891 100,0	2002 22,5	6850 77,0	350	5171	700	609	422	8	44	89	20	
Kraljevica	4579 100,0	1929 42,1	2649 57,9	204	1335	635	448	311	6	32	68	27	
Novi Vinodolski	5282 100,0	2379 45,0	2860 54,1	576	721	941	610	402	12	35	115	12	
Opatija	12719 100,0	4724 37,1	7904 62,1	808	3694	2121	1229	446	34	163	346	52	
Rijeka	144043 100,0	69869 48,5	73801 51,2	9	13854	37724	21746	12948	437	2269	4878	468	
UKUPNO GRADOVI	194635 100,0	88782 45,6	105266 54,1	2995	29539	45518	26551	15630	564	2656	5951	663	

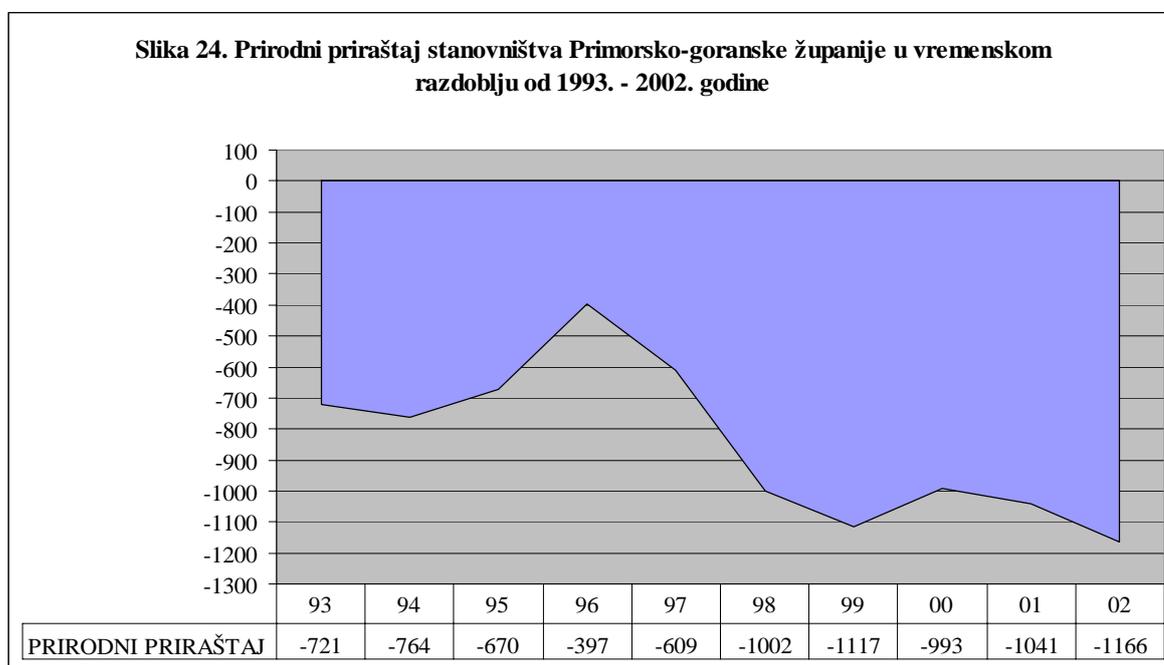
UKUPNO PRIOBALJE	243696 100, 0	107593 44,2	135421 55,6	6509	47491	50131	30508	17952	625	3232	6614	782
GORSKI KOTAR												
<i>Općine</i>												
Brod Moravice	985 100, 0	416 42,2	569 57,8	241	227	61	40	15	-	12	4	-
Fužine	1855 100, 0	948 51,1	902 48,6	230	371	180	121	97	-	8	8	-
Lokve	1120 100, 0	666 59,5	449 40,1	14	261	89	83	58	-	5	10	2
Mrkopalj	1407 100, 0	1090 77,5	316 22,5	5	160	105	41	29	-	2	4	5
Ravna Gora	2724 100, 0	1774 65,1	949 34,8	229	404	229	80	51	9	6	12	7
Skrad	1333 100, 0	585 43,9	746 56,0	285	325	84	52	35	1	4	10	-
UKUPNO OPĆINE	9424 100, 0	5479 58,1	3931 41,7	1004	1748	748	417	285	10	37	48	14
<i>Gradovi</i>												
Čabar	4387 100, 0	2434 55,5	1950 44,4	1218	205	168	351	113	-	196	29	8
Delnice	6262 100, 0	3047 48,7	3196 51,0	649	1285	587	665	458	18	107	48	10
Vrbovsko	6047 100, 0	3219 53,2	2811 46,5	1102	371	926	398	260	13	53	52	14
UKUPNO GRADOV	16696 100, 0	8700 52,1	7957 47,7	2969	1861	1681	1414	831	31	356	129	32
UKUPNO GORSKI KOTAR	26120 100, 0	14179 53,3	11888 45,5	3973	3609	2429	1831	1116	41	393	177	46
OTOČNA SKUPINA OTOK KRK												
<i>Općine</i>												
Baška	1554 100, 0	669 43	885 56,9	91	367	220	205	100	19	19	46	2
Dobrinj	1970 100, 0	913 46,3	1056 53,6	206	508	187	144	84	-	9	14	11
Malinska-Dubašnica	2726 100, 0	950 34,8	1766 64,8	182	704	437	430	275	33	19	42	13
Punat	1876 100, 0	994 53,0	874 46,6	5	388	290	185	99	17	15	31	6
Vrbnik	1245 100, 0	824 66,2	421 33,8	18	256	70	74	59	-	1	4	3
UKUPNO OPĆINE	9371 100, 0	4350 46,4	5002 53,4	502	2223	1204	1038	617	69	63	137	35
<i>Gradovi</i>												
Krk	5491 100, 0	2467 44,9	3016 54,9	493	1223	744	539	320	21	31	110	17
UKUPNO GRADOV	5491 100, 0	2467 44,9	3016 54,9	493	1223	744	539	320	21	31	110	17
UKUPNO OTOK KRK	14862 100, 0	6817 45,9	8018 53,9	995	3446	1948	1577	937	90	94	247	52
OTOCI CRES I LOŠINJ												
<i>Gradovi</i>												
Cres	2959 100, 0	1832 61,9	1126 38,0	142	320	363	297	213	18	19	32	4
Mali Lošinj	8388 100, 0	3957 47,2	4410 52,6	382	913	1986	1107	601	50	79	262	22
UKUPNO OTOCI CRES I LOŠINJ	11347 100, 0	5789 51,0	5536 48,8	524	1233	2349	1404	814	68	98	294	26
OTOK RAB												
<i>Gradovi</i>												
Rab	9480 100, 0	5296 55,9	4176 44,1	1896	763	910	566	241	26	67	155	41
UKUPNO OTOK RAB	9480 100, 0	5296 55,9	4176 44,1	1896	763	910	566	241	26	67	155	41
UKUPNO OTOČNA SKUPINA	35689 100, 0	17902 50,2	17730 49,7	3415	5442	5207	3547	1992	184	259	696	119
PRIMORSKO GORAN-SKA ŽUPANIJA	305505 100, 0	139674 45,7	165039 54,0	13897	56542	57767	35886	21060	850	3884	7487	947
HRVATSKA	4437460 100, 0	2298045 51,8	2129152 48,0	300548	589247	708735	519915	381764	8842	24246	80020	10707

Prirodni prirast

Kako bi se sagledala opća populacijska dinamika prostora potrebno je sagledati i prirodno kretanje - priraštaj stanovništva, kao rezultat prirodnih i društvenih čimbenika nekog područja. Na taj način uočavaju se tipovi općeg kretanja stanovništva - migracijskog salda po kojemu se izdvajaju pozitivno - imigracijski prostori ili negativno - eksodusni.

U Primorsko-goranskoj županiji je u razdoblju od deset godina tj. od 1993 - 2002.god. prirodni prirast bio negativan i iznosio je - 8.480 osoba, što ukazuje na višak umrlih nad rođenim, a slične karakteristike imaju i mikroregije, baš kao i cijela Hrvatska. Negativan prirodni prirast ima većina općina i gradova. Iznimke su jedino općina Viškovo (230), grad Kastav (177), općine Omišalj (74) i Čavle (37), koji u cijeloj Županiji imaju pozitivan prirodni prirast.

Po tipovima općeg kretanja stanovništva u razdoblju od 1993 - 2002.god. (**Slika 24.**) vidi se da Priobalje i Gorski kotar imaju karakteristike eksodusnog tipa (negativna migracijska bilanca različitog intenziteta) i to E 4 - izumiranje (prirodno kretanje negativno; popisom ustanovljeno kretanje negativno; stopa prirodnog kretanja (smanjenja) manja od stope popisom ustanovljenog smanjenja). Otoci imaju karakteristike imigracijskih tipova (pozitivna migracijska bilanca različitog intenziteta i to I 2 - regeneracija imigracijom (prirodno kretanje negativno; popisom ustanovljeno kretanje pozitivno; stopa popisom ustanovljenog kretanja (povećanja) veća od stope prirodnog kretanja (smanjenja)). Unutar te otočne skupine, otoci Krk i Rab imaju karakteristike kao cijela otočna skupina, a otoci Cres i Lošinj imaju karakteristike Priobalja i Gorskog kotara (E 4). (**Tablica 34**)

Istovrsnost tipova kretanja stanovništva po općinama i gradovima pa i cijele mikroregije ima Gorski kotar s karakteristikama izumiranja (E 4). Otok Krk ima imigracijski tip kretanja stanovništva kao i njegove općine i gradovi, ali se ipak razlikuju

po intenzitetu od regeneracije imigracijom (I 3) do vrlo slabe regeneracije imigracijom (I 4). U Priobalju se isprepliću imigracijske i emigracijske općine i gradovi. Tipovi općeg kretanja stanovništva Županije prikazani su na **Kartogramu 7**.

Primorsko - goranska županija ima karakteristike emigracijske županije - izumiranje (E 4), kao i cijela Hrvatska. Ujedno, Županija ima najveći negativni prirodni prirast stanovnika u Hrvatskoj. Godine 2002. u Primorsko - goranskoj županiji se rodilo 2.251 dijete, a umrlo 3.417 osoba, te je prirodni prirast negativan i iznosi - 1.166 osoba.

Tablica 34. Prirodno kretanje stanovništva i tipovi kretanja u Primorsko - goranskoj županiji

OPĆINE GRADOVI MIKROREGIJE	G O D I N E										UKUPNO 1993. do 2002.	TIPOVI KRETANJA STANOVNI- ŠTVA	
	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.			
PRIOBALJE													
Općine													
Čavle	7	-10	3	38	19	-16	0	-1	1	-4	37	I 1	
Jelenje	-12	-4	-12	-29	-29	-45	-13	-9	-3	-10	-166	I 3	
Klana	-11	-14	-26	-11	-4	-13	-6	-28	-5	-10	-128	I 4	
Kostrena	-	-9	-3	10	-8	-7	3	11	3	-7	-7	I 2	
Lovran	-11	-7	-27	6	-6	-4	-19	-20	-30	-24	-142	E 4	
Matulji	-43	-50	-41	-9	-43	-31	-37	-35	-39	-55	-383	I 2	
Mošćenička Draga	-7	-15	-18	-15	-8	-25	-17	-16	-22	-11	-154	I 4	
Omišalj	32	2	19	14	-1	13	-8	4	4	-5	74	I 1	
Vinodol	-45	-17	-26	-20	-26	-31	-38	-35	-18	-19	-275	I 3	
Viškovo	-5	11	12	14	35	19	29	37	47	31	230	I 1	
UKUPNO OPĆINE	-95	-113	-119	-2	-71	-140	-106	-92	-62	-114	-914	I 2	
Gradovi													
Bakar	-15	-29	-25	-22	9	-31	-32	-41	-35	-36	-257	I 2	
Crikvenica	-20	-27	-40	-15	-4	-33	-49	-46	-30	-32	-296	I 2	
Kastav	4	6	29	22	17	14	27	29	16	13	177	I 1	
Kraljevica	-31	-22	15	-10	-9	-18	-5	-14	-29	-17	-140	I 3	
Novi Vinodolski	-12	-14	-11	-8	-7	-9	-11	-8	-17	-27	-124	I 2	
Opatija	-45	-93	-45	-52	-76	-72	-62	-90	-57	-37	-629	E 4	
Rijeka	-188	-135	-193	-106	-190	-371	-447	-454	-513	-578	-3175	E 4	
UKUPNO GRADOVI	-307	-314	-270	-191	-260	-520	-579	-624	-665	-714	-4444	E 4	
UKUPNO PRIOBALJE	-402	427	-389	-193	-331	-660	-685	-716	-727	-828	-5358	E 4	
GORSKI KOTAR													
Općine													
Brod Moravice	-14	-13	-5	-4	-6	-14	-23	-9	-16	-14	-118	E 4	
Fužine	-16	-13	-9	-14	-19	-13	-9	-19	-7	-14	-133	E 4	
Lokve	-12	-11	-13	-13	-6	-12	-13	-4	-22	-9	-115	E 4	
Mrkopalj	-26	-18	-9	-8	-22	-29	-13	-20	-9	-17	-171	E 4	
Ravna Gora	-25	-34	-23	-38	-15	-30	-32	-22	-19	-18	-256	E 4	
Skrad	-20	-14	-13	-12	-20	-16	-15	-12	-21	-9	-152	E 4	
UKUPNO OPĆINE	-113	-103	-72	-89	-88	-114	-105	-86	-94	-81	-945	E 4	
Gradovi													
Čabar	-26	-3	-36	-51	-38	-31	-40	-22	-38	-36	-321	E 4	
Delnice	-31	-45	-36	-38	-23	-38	-25	-35	-13	-30	-314	E 4	
Vrbovsko	-54	-59	-66	-37	-79	-62	-53	-57	-61	-52	-580	E 4	
UKUPNO GRADOVI	-111	-107	-138	-126	-140	-131	-118	-114	-112	-118	-1215	E 4	

UKUPNO GORSKI KOTAR	-224	-210	-210	-215	-228	-245	-223	-200	-206	-199	-2160	E 4
OTOČNA SKUPINA												
OTOK KRK												
Općine												
Baška	-15	-21	-16	-23	-17	-15	-29	-12	-13	-6	-167	I 3
Dobrinj	-32	-29	-32	-8	-24	-26	-27	-12	-16	-20	-226	I 3
Malinska-Dubašnica	-10	-12	6	-1	13	6	-1	-8	0	-5	-12	I 2
Punat	-13	-7	-12	7	7	-14	-7	-3	-7	-8	-57	I 2
Vrbnik	-26	-27	-14	-14	-17	-11	-19	-11	1	-8	-146	I 4
UKUPNO OPĆINE	-96	-96	-68	-39	-38	-60	-83	-46	-35	-47	-608	I 2
Gradovi												
Krk	16	5	-2	10	16	-7	-36	-7	-13	-13	-31	I 2
UKUPNO GRADOVI	16	5	-2	10	16	-7	-36	-7	-13	-13	-31	I 2
UKUPNO OTOK KRK	-80	-91	-70	-29	-22	-67	-119	-53	-48	-60	-639	I 2
OTOCI CRES I LOŠINJ												
Gradovi												
Cres	-26	-20	-14	-6	-20	-18	-15	-13	6	-15	-141	I 4
Mali Lošinj	0	-10	14	31	-6	-3	-42	-5	-28	-29	-78	E 4
UKUPNO OTOCI CRES I LOŠINJ	-26	-30	0	25	-26	-21	-57	-18	-22	-44	-219	E 4
OTOK RAB												
Gradovi												
Rab	11	-6	-1	15	-2	-9	-33	-6	-38	-35	-104	I 2
UKUPNO OTOK RAB	11	-6	-1	15	-2	-9	-33	-6	-38	-35	-104	I 2
UKUPNO OTOČNA SKUPINA	-95	-127	-71	11	-50	-97	-209	-77	-108	-139	-962	I 2
PRIMORSKO - GORANSKA ŽUPANIJA	-721	-764	-670	-397	-609	-1002	-1117	-993	-1041	-1166	-8480	E 4

Tipovi kretanja:

EKSODUSNI TIPOVI OD E1 DO E4:

IZUMIRANJE E4 - Prirodno kretanje negativno; popisom ustanovljeno kretanje negativno; stopa prirodnog kretanja (smanjenja) manja od stope popisom ustanovljenog smanjenja

IMIGRACIJSKI TIPOVI OD I1 DO I4:

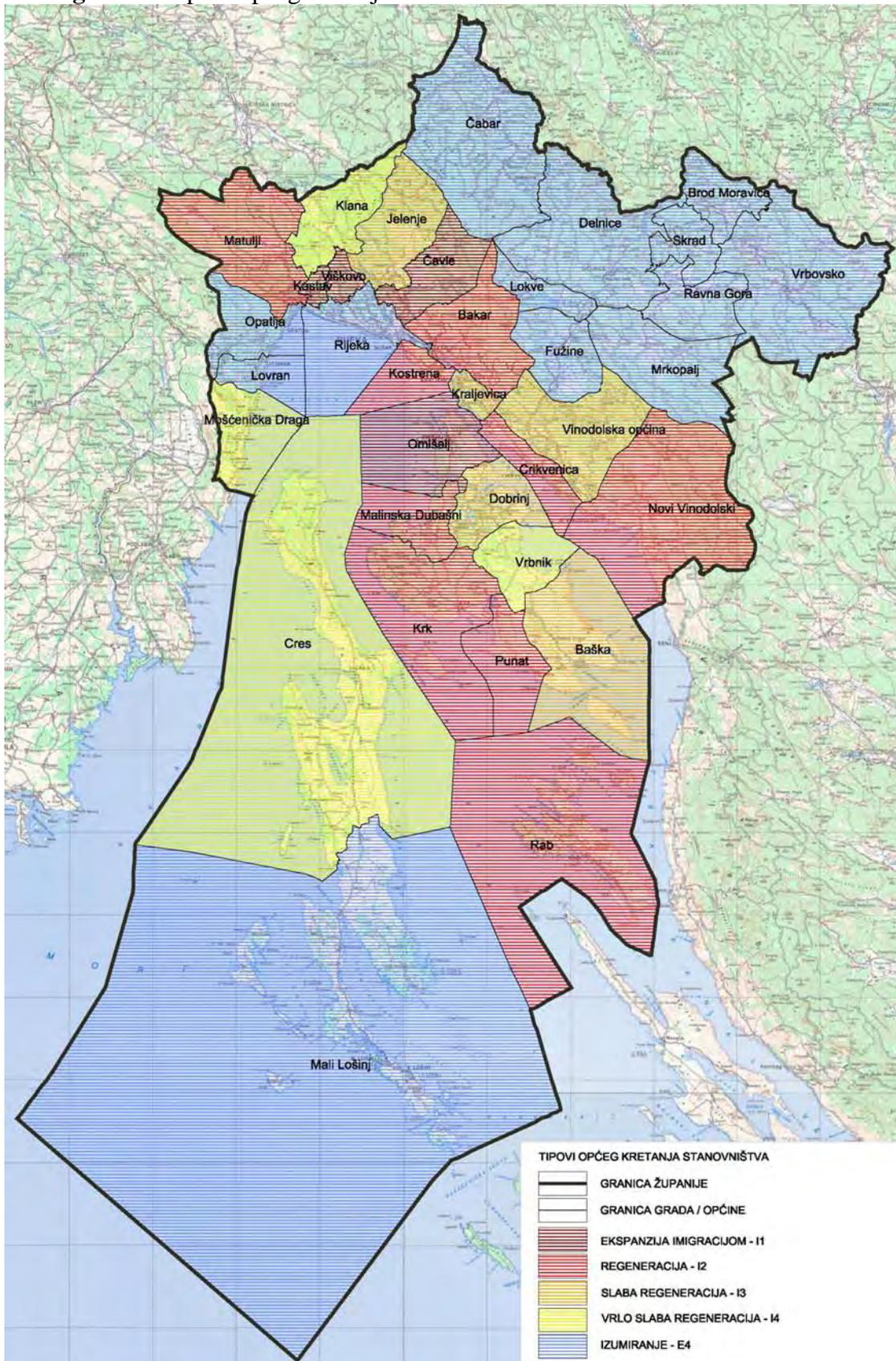
EKSPANZIJA IMIGRACIJOM I1 - Prirodno kretanje pozitivno; popisom ustanovljeno kretanje pozitivno; stopa popisom ustanovljenog kretanja (povećanja) veća od stope prirodnog kretanja (priraštaja)

REGENERACIJA IMIGRACIJOM I2 - Prirodno kretanje negativno; popisom ustanovljeno kretanje pozitivno; stopa popisom ustanovljenog kretanja (povećanja) veća od stope prirodnog kretanja (smanjenja)

SLABA REGENERACIJA IMIGRACIJOM I3 - Prirodno kretanje negativno; popisom ustanovljeno kretanje pozitivno; stopa popisom ustanovljenog kretanja (povećanja) manja od stope prirodnog kretanja (smanjenja)

VRLO SLABA REGENERACIJA IMIGRACIJOM I4 - Prirodno kretanje negativno; popisom ustanovljeno kretanje negativno; stopa popisom ustanovljenog kretanja (smanjenja) manja od stope prirodnog kretanja (smanjenja)

Kartogram 7. Tipovi općeg kretanja stanovništva

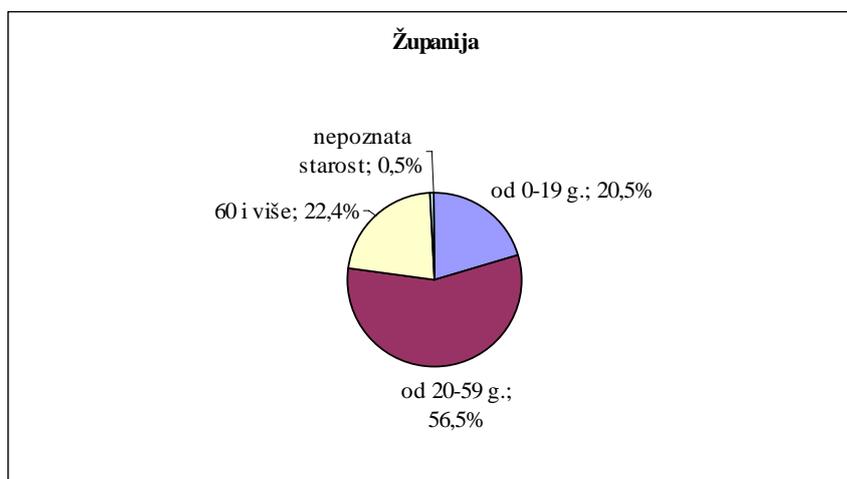
Struktura stanovništva po spolu i dobi

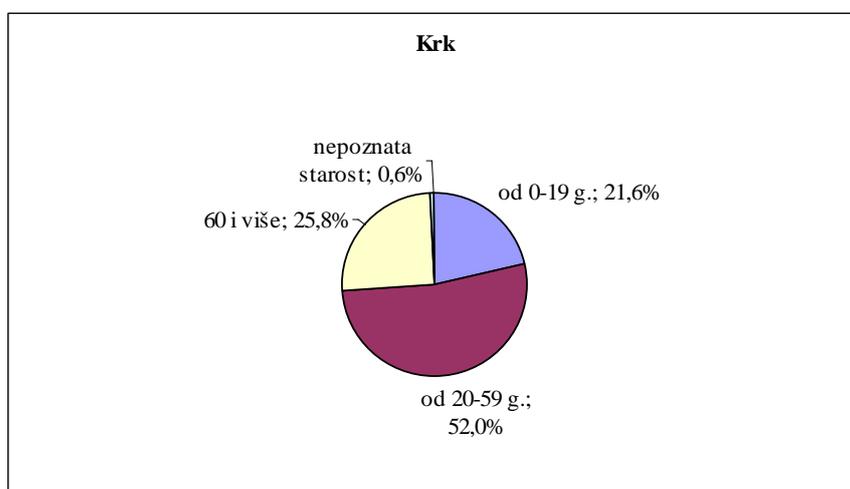
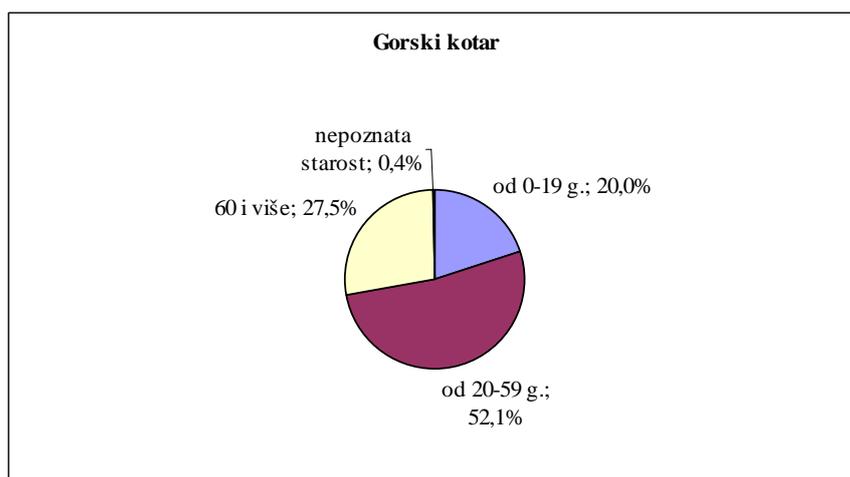
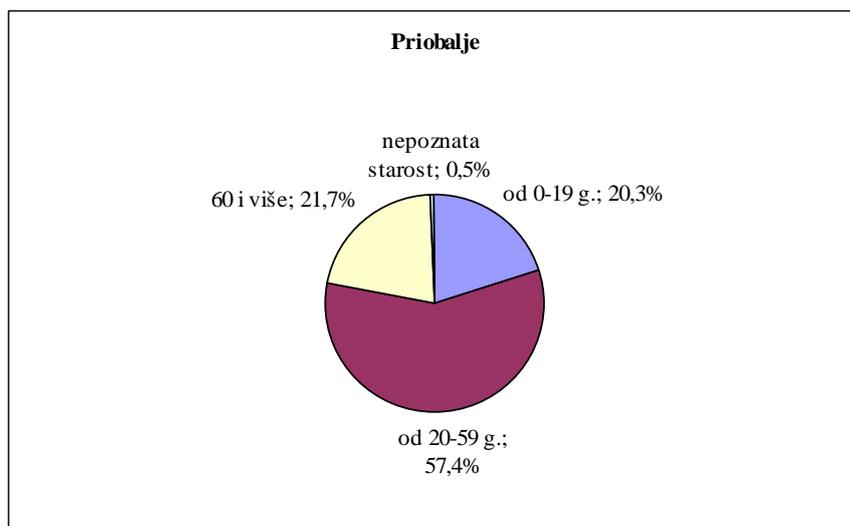
Brojčani odnos muškog i ženskog stanovništva karakterizira fiziološki okvir demografske mase, na što ukazuje struktura stanovništva po spolu, a potencijalnu vitalnost i biodinamiku stanovništva ukazuje dobna struktura stanovništva).

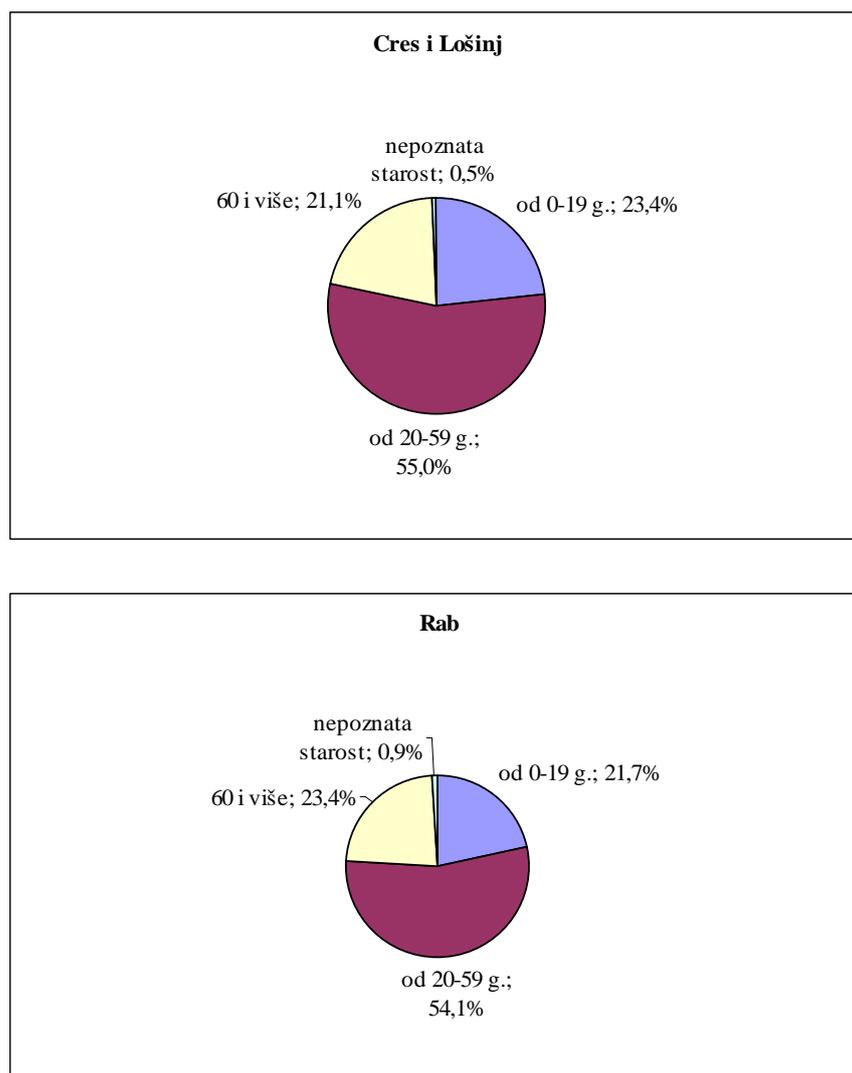
Analiza po spolu ukazuje prevlast ženskog nad muškim stanovništvom, kako u cijeloj Primorsko - goranskoj županiji, tako i unutar njenih mikroregija, općina i gradova. Tu se ističu dvije općine i dva grada u kojima živi više muškog nego ženskog stanovništva. To su u Gorskom kotaru općina Mrkopalj (713 ili 50,7% muških i 694 ili 49,3% ženskog stanovništva) i grad Čabar (2.200 ili 50,1% muškog i 2.187 ili 49,9% ženskog stanovništva). Na otoku Krku ističe se općina Puntar (947 ili 50,5% muškog i 929 ili 49,5% ženskog stanovništva) i na otoku Cresu grad Cres, koji ima 1.481 ili 50,1% muškog i 1.478 ili 49,9% ženskog stanovništva. **(Tablica 35)**

U Primorsko - goranskoj županiji je 2001.god. živjelo 147.215 ili 48,2% muškog i 158.290 ili 51,8% ženskog stanovništva. Na 1.000 žena dolazilo je 930 muškaraca. Ova spolna struktura stanovništva vrlo je slična onoj u Hrvatskoj (muških je bilo 48,1%, a ženskih 51,9%). Analiza spolne strukture po mikroregijama ne odudara od one u županiji.

Dobna struktura stanovništva Županije je starost, odnosno duboka starost stanovništva s koeficijentom starenja od 1,094. Tu je 2001.god. živjelo 62.691 ili 20,5% mladog stanovništva (dobna skupina od 0 - 19 godina), zrelog stanovništva je bilo 172.595 ili 56,5% (dobna skupina od 20 - 59 godina) i starog stanovništva je bilo 68.558 ili 22,4% (dobna skupina od 60 i više godina). **(Slika 25)** Analiza po pojedinim mikroregijama ukazuje da Gorski kotar ima najstariju populaciju u Županiji s koeficijentom starenja od 1,372. Tako općina Brod Moravice ima koeficijent starenja od 2,280 i ima najstariju populaciju od svih analiziranih općina i gradova. Iza nje slijedi općina Skrad s koeficijentom starenja od 2,118. Osim ovih poraznih pokazatelja dobne strukture stanovništva Županije, ipak se pojavljuju općine i gradovi (u malom broju) koji imaju drugačiji odnos mladog i starog stanovništva. Višak mlade populacije nad starom ima općina Omišalj s koeficijentom starenja od 0,440, i ima karakteristike populacije na pragu starenja u kojoj većinom živi mlado stanovništvo, a zatim slijede općine s nešto manjim udjelom mladog i nešto većim udjelom starog stanovništva. To su općina Viškovo (s koeficijentom starenja od 0,548), zatim grad Kastav (s koeficijentom starenja od 0,714) i općina Čavle (s koeficijentom od 0,731). **(Tablica 36)**

Slika 25. Dobna struktura stanovništva u PGŽ

Tablica 35. Spolna struktura stanovništva 2001.god.

OPĆINE, GRADOVI, MIKROREGIJE	BROJ STANOVNIKA 2001.	MUŠKO	%	ŽENSKO	%
PRIOBALJE					
<i>Općine</i>					
Čavle	6749	3365	49,9	3384	50,1
Jelenje	4877	2428	49,8	2449	50,2
Klana	1931	926	48,0	1005	52,0
Kostrena	3897	1939	49,8	1958	50,2
Lovran	3987	1906	47,8	2081	52,2
Matulji	10544	5131	48,7	5413	51,3

Mošćenička Draga	1641	814	49,6	827	50,4
Omišalj	2998	1457	48,6	1541	51,4
Vinodol	3530	1706	48,3	1824	51,7
Viškovo	8907	4382	49,2	4525	50,8
UKUPNO OPĆINE	49061	24054	49,0	25007	51,0
<i>Gradovi</i>					
Bakar	7773	3805	49,0	3968	51,0
Crikvenica	11348	5451	48,0	5897	52,0
Kastav	8891	4378	49,2	4513	50,8
Kraljevica	4579	2198	48,0	2381	52,0
Novi Vinodolski	5282	2594	49,1	2688	50,9
Opatija	12719	5905	46,4	6814	53,6
Rijeka	144043	68511	47,6	75532	52,4
UKUPNO GRADOVI	194635	92842	47,7	101793	52,3
UKUPNO PRIOBALJE	243696	116896	48,0	126800	52,0
GORSKI KOTAR					
<i>Općine</i>					
Brod Moravice	985	476	48,3	509	51,7
Fužine	1855	916	49,4	939	50,6
Lokve	1120	537	47,9	583	52,1
Mrkopalj	1407	713	50,7	694	49,3
Ravna Gora	2724	1306	47,9	1418	52,1
Skrad	1333	642	48,2	691	51,8
UKUPNO OPĆINE	9424	4590	48,7	4834	51,3
<i>Gradovi</i>					
Čabar	4387	2200	50,1	2187	49,9
Delnice	6262	3035	48,5	3227	51,5
Vrbovsko	6047	2989	49,4	3058	50,6
UKUPNO GRADOVI	16696	8224	49,3	8472	50,7
UKUPNO GORSKI KOTAR	26120	12814	49,1	13306	50,9
OTOČNA SKUPINA OTOK KRK					
<i>Općine</i>					
Baška	1554	723	46,5	831	53,5
Dobrinj	1970	939	47,7	1031	52,3
Malinska - Dubašnica	2726	1319	48,4	1407	51,6
Punat	1876	947	50,5	929	49,5
Vrbnik	1245	605	48,6	640	51,4
UKUPNO OPĆINE	9371	4533	48,4	4838	51,6

<i>Gradovi</i>					
Krk	5491	2719	49,5	2772	50,5
UKUPNO GRADOVI	5491	2719	49,5	2772	50,5
UKUPNO OTOK KRK	14862	7252	48,8	7610	51,2
OTOCI CRES I LOŠINJ					
<i>Gradovi</i>					
Cres	2959	1481	50,1	1478	49,9
Mali Lošinj	8388	4044	48,2	4344	51,8
UKUPNO OTOCI CRES I LOŠINJ	11347	5525	48,7	5822	51,3
OTOK RAB					
<i>Gradovi</i>					
Rab	9480	4728	49,9	4752	50,1
UKUPNO OTOK RAB	9480	4728	49,9	4752	50,1
UKUPNO OTOČNA SKUPINA	35689	17505	49,0	18184	51,0
PRIMORSKO GORANSKA ŽUPANIJA	305505	147215	48,2	158290	51,8
HRVATSKA	4437460	2135900	48,1	2301560	51,9

Tablica 36. Dobna struktura stanovništva 2001.god.

OPĆINE, GRADOVI, MIKROREGIJE	GLAVNE DOBNE SKUPINE										KOEFIČIJENT STAROSTI 60 I VIŠE/0-19
	UKUPNO		0 -19		20 - 59		60 I VIŠE		NEPOZNATA STAROST		
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	
PRIOBALJE											
<i>Općine</i>											
Čavle	6749	100,0	1545	22,9	4041	59,9	1130	16,7	33	0,5	0,731
Jelenje	4877	100,0	1091	22,4	2832	58,1	930	19,1	24	0,5	0,852
Klana	1931	100,0	340	17,6	1108	57,4	473	24,5	10	0,5	1,391
Kostrena	3897	100,0	784	20,1	2349	60,3	745	19,1	19	0,5	0,950
Lovran	3987	100,0	749	18,8	2238	56,1	990	24,8	10	0,3	1,322
Matulji	10544	100,0	2240	21,2	6063	57,5	2218	21,0	23	0,2	0,990
Mošćenička Draga	1641	100,0	285	17,4	915	55,8	436	26,6	5	0,3	1,530
Omišalj	2998	100,0	864	28,8	1731	57,7	380	12,7	23	0,8	0,440
Vinodol	3530	100,0	682	19,3	1857	52,6	960	27,2	31	0,9	1,408
Viškovo	8907	100,0	2179	24,5	5440	61,1	1195	13,4	93	1,0	0,548
UKUPNO OPĆINE	49061	100,0	10759	21,9	28574	58,2	9457	19,3	271	0,6	0,879
<i>Gradovi</i>											
Bakar	7773	100,0	1698	21,8	4421	56,9	1639	21,1	15	0,2	0,965
Crikvenica	11348	100,0	2341	20,6	6357	56,0	2578	22,7	72	0,6	1,101
Kastav	8891	100,0	1942	21,8	5503	61,9	1386	15,6	60	0,7	0,714
Kraljevica	4579	100,0	1001	21,9	2594	56,6	953	20,8	31	0,7	0,952
Novi Vinodolski	5282	100,0	1206	22,8	2850	54,0	1188	22,5	38	0,7	0,985
Opatija	12719	100,0	2248	17,7	7083	55,7	3287	25,8	101	0,8	1,462
Rijeka	144043	100,0	28346	19,7	82509	57,3	32450	22,5	738	0,5	1,145
UKUPNO GRADOVI	194635	100,0	38782	19,9	111317	57,2	43481	22,3	1055	0,5	1,121

UKUPNO PRIOBALJE	243696	100, 0	49541	20,3	139891	57,4	52938	21,7	1326	0,5	1,069
GORSKI KOTAR											
<i>Općine</i>											
Brod Moravice	985	100, 0	164	16,6	446	45,3	374	38,0	1	0,1	2,280
Fužine	1855	100, 0	355	19,1	953	51,4	543	29,3	4	0,2	1,530
Lokve	1120	100, 0	219	19,6	585	52,2	309	27,6	7	0,6	1,411
Mrkopalj	1407	100, 0	266	18,9	666	47,3	460	32,7	15	1,1	1,729
Ravna Gora	2724	100, 0	511	18,8	1440	52,9	768	28,2	5	0,2	1,503
Skrad	1333	100, 0	212	15,9	669	50,2	449	33,7	3	0,2	2,118
UKUPNO OPĆINE	9424	100, 0	1727	18,3	4759	50,5	2903	30,8	35	0,4	1,681
<i>Gradovi</i>											
Čabar	4387	100, 0	881	20,1	2400	54,7	1085	24,7	21	0,5	1,232
Delnice	6262	100, 0	1412	22,5	3377	53,9	1446	23,1	27	0,4	1,024
Vrbovsko	6047	100, 0	1210	20,0	3073	50,8	1741	28,8	23	0,4	1,439
UKUPNO GRADOVI	16696	100, 0	3503	21,0	8850	53,0	4272	25,6	71	0,4	1,220
UKUPNO GORSKI KOTAR	26120	100, 0	5230	20, 0	13609	52,1	7175	27,5	106	0,4	1,372
OTOČNA SKUPINA											
OTOK KRK											
<i>Općine</i>											
Baška	1554	100, 0	261	16,8	804	51,7	481	31,0	8	0,5	1,843
Dobrinj	1970	100, 0	385	19,5	937	47,6	643	32,6	5	0,3	1,670
Malinska - Dubašnica	2726	100, 0	621	22,8	1437	52,7	646	23,7	22	0,8	1,040
Punat	1876	100, 0	400	21,3	962	51,3	499	26,6	15	0,8	1,248
Vrbnik	1245	100, 0	248	19,9	595	47,8	395	31,7	7	0,6	1,593
UKUPNO OPĆINE	9371	100, 0	1915	20,4	4735	50,5	2664	28,4	57	0,6	1,391
<i>Gradovi</i>											
Krk	5491	100, 0	1296	23,6	2995	54,5	1171	21,3	29	0,5	0,904
UKUPNO GRADOVI	5491	100, 0	1296	23,6	2995	54,5	1171	21,3	29	0,5	0,904
UKUPNO OTOK KRK	14862	100, 0	3211	21,6	7730	52, 0	3835	25,8	86	0,6	1,194
OTOCI CRES I LOŠINJ											
<i>Gradovi</i>											
Cres	2959	100, 0	632	21,4	1555	52,6	757	25,6	15	0,5	1,198
Mali Lošinj	8388	100, 0	2022	24,1	4685	55,9	1638	19,5	43	0,5	0,810
UKUPNO OTOCI CRES I LOŠINJ	11347	100, 0	2654	23,4	6240	55,0	2395	21,1	58	0,5	0,902
OTOK RAB											
<i>Gradovi</i>											
Rab	9480	100, 0	2055	21,7	5125	54,1	2215	23,4	85	0,9	1,078
UKUPNO OTOK RAB	9480	100, 0	2055	21,7	5125	54,1	2215	23,4	85	0,9	1,078
UKUPNO OTOČNA SKUPINA	35689	100, 0	7920	22,2	19095	53,5	8445	23,7	229	0,6	1,066
PRIMORSKO GORANSKA ŽUPANIJA	305505	100, 0	62691	20,5	172595	56,5	68558	22,4	1661	0,5	1,094
HRVATSKA	4437460	100, 0	1053240	23,7	2409359	54,3	955556	21,5	19305	0,4	0,907

- **Aktivitet stanovništva**

Aktivitet stanovništva Primorsko - goranske županije ne odstupa od cjelokupne društveno - gospodarske razvijenosti i demografskih karakteristika Županije, koja je 2001.god. imala 141.139 ili 46,2% aktivnog stanovništva, osoba s osobnim prihodom 86.433 ili 28,3% i uzdržavanog stanovništva 77.933 ili 25,5%. Aktivitet stanovništva u Primorsko - goranskoj županiji 2001. prikazan je na **Slici 26**.

Razdioba unutar Županije po mikroregijama izgleda ovako:

- Priobalje je imalo 11.470 ili 47,0% aktivnih, 67.354 ili 27,6% osoba s osobnim prihodom i 61.872 ili 25,4% uzdržavanih,
- Gorski kotar je imao 11.102 ili 42,5% aktivnih, 8.694 ili 33,3% osoba s osobnim prihodom i 6.324 ili 24,2% uzdržavanog stanovništva,
- Otoci su imali 15.567 ili 43,6% aktivnih, 10.385 ili 29,1% osoba s osobnim prihodom i 9.737 ili 27,3% uzdržavanih.

Najviše aktivnih u Županiji ima općina Viškovo (50,0%), kao i najmanje osoba s osobnim prihodom (19,4%). Najmanje aktivnih u Županiji imaju općine Brod Moravice (34,5%) i Mrkopalj (37,5%), a najviše osoba s osobnim prihodom ima općina Brod Moravice (40,5%).

Sve više starog stanovništva, a sve manje mladog, te pad broja stanovnika uvjetuje sve manji udio aktivnog, a sve veći udio osoba s osobnim prihodom. Veći udio aktivnog stanovništva prisutan je u gradskim i općinskim središtima - centrima rada, te u turističkim područjima gdje je moguće zaposlenje pa je i udio aktivnih veći od prosjeka Županije. U tim je središtima nešto povoljnija dobna struktura, a isto tako imigracija je prisutnija od emigracije.

Stanovništvo u zemlji po mjestu stanovanja prema aktivnostima 2001.god. prikazano je u **Tablici 37.** u nastavku.

Poljoprivredno stanovništvo

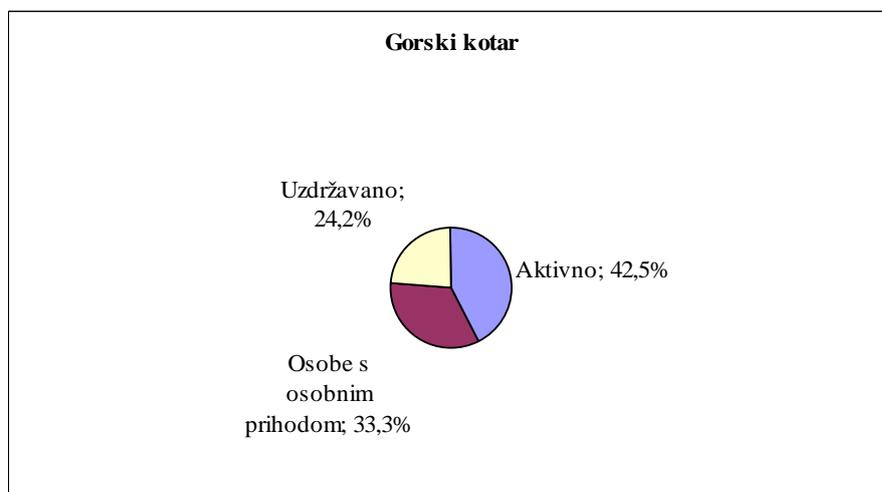
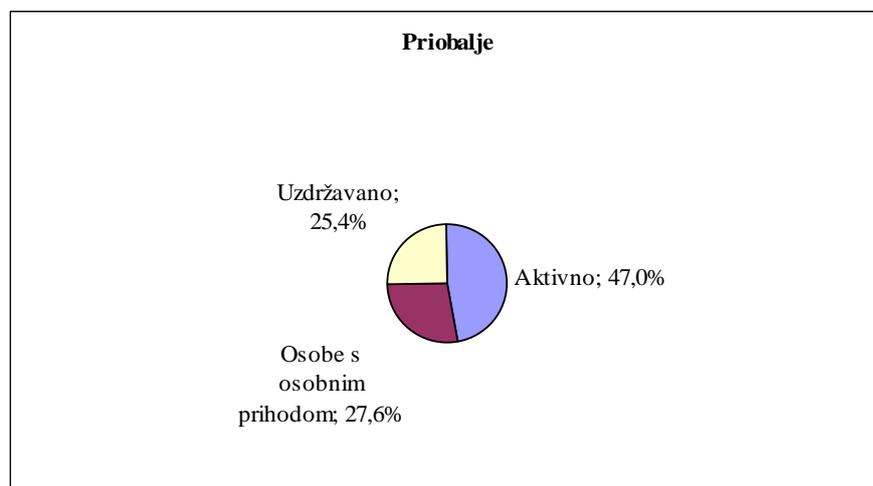
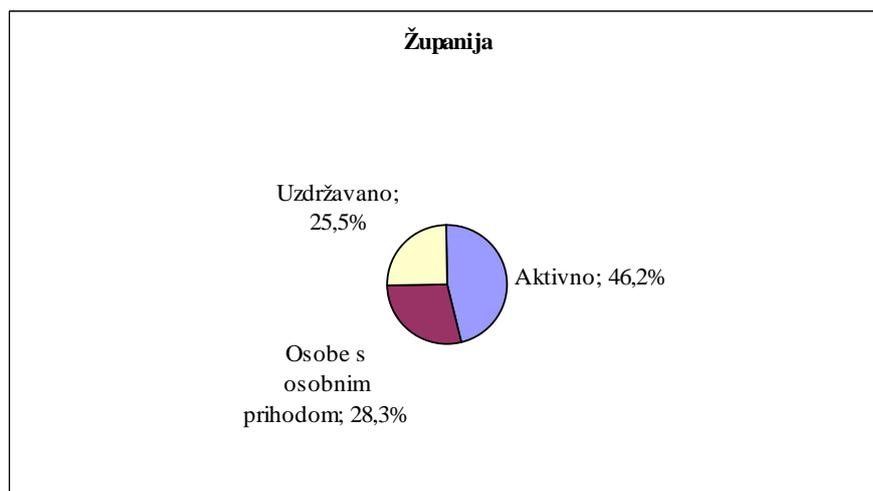
U Primorsko - goranskoj županiji prisutan je utjecaj deruralizacije, što se može vidjeti iz priloženih podataka. U 2001.god. bilo 3.465 ili 1,1% poljoprivrednog stanovništva. Aktivnih je bilo 2.092 (60,4% od ukupnog broja) ili 1,5% od ukupno aktivnih stanovnika. Uzdržavanih je bilo 1.373 ili 39,6% stanovništva. Od ukupnog broja poljoprivrednika, žene su zastupljene s prosječno 37,9% (od 31,5% na otocima do 44,2% u priobalju).

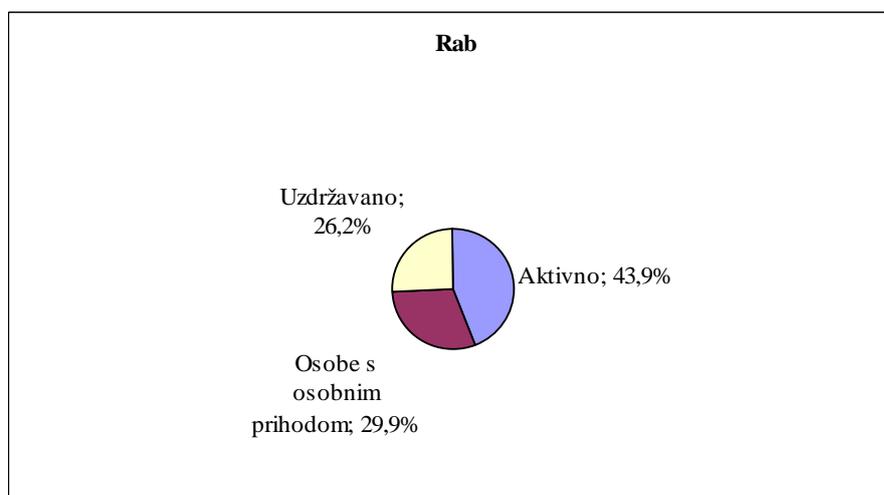
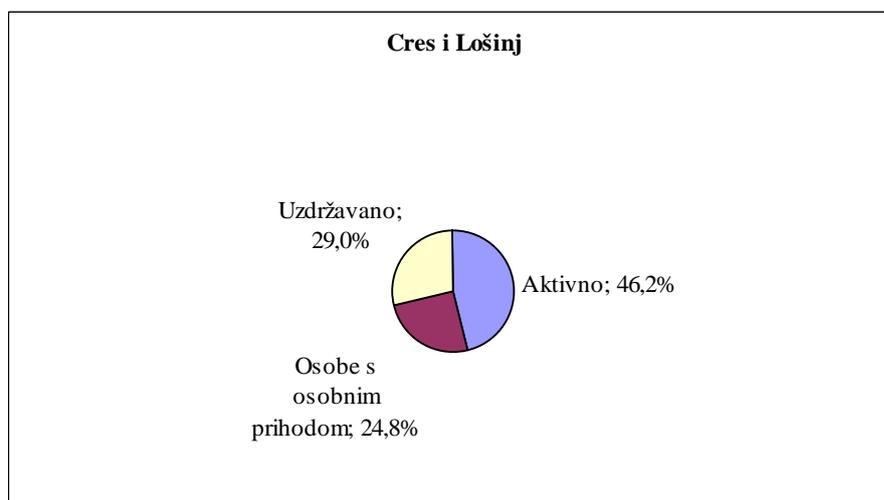
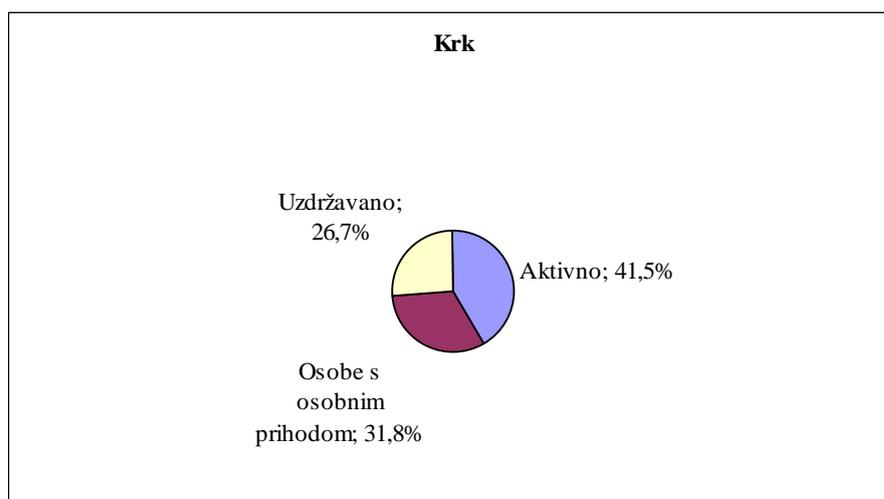
Razdioba po mikroregijama ukazuje na različitost udjela poljoprivrednog stanovništva u Županiji što se može vidjeti iz slijedećih analiza:

- ukupan broj poljoprivrednog stanovništva u priobalju je 1.496 osoba (0,6%), što u udjelu Županije čini 43,2%. Aktivnih je bilo 988 ili 66,0%, a uzdržavanih 508 ili 34,0,
- U Gorskom kotaru je bilo 807 ili 3,1% poljoprivrednog stanovništva, što u udjelu Županije čini 23,3%. Aktivnih je bilo 477 ili 59,1%, a uzdržavanih 330 ili 40,9%,
- Na otocima je bilo 1.162 ili 3,3% poljoprivrednog stanovništva, što u udjelu Županije čini 33,5%. Aktivnih je bilo 627 ili 54,0%, a uzdržavanih 535 ili 46,0%.

Iz priloženih podataka je vidljivo da je najveći udio poljoprivrednog stanovništva na otocima (naročito na Cresu i Lošinju) i u Gorskom kotaru, a najmanji u priobalju.

Poljoprivredno stanovništvo prema aktivnostima i spolu 2001.god. prikazano je u **Tablici 38.** u nastavku.

Slika 26. Aktivitet stanovništva u Primorsko - goranskoj županiji 2001.

Tablica 37. Stanovništvo u zemlji po mjestu stanovanja prema aktivnostima 2001.god.

OPĆINE, GRADOVI, PODRUČJA	UKUPNO STANOVNIŠTVO		AKTIVNO STANOVNIŠTVO		OSOBE S OSOBNIM PRIHODOM		UZDRŽAVANO STANOVNIŠTVO	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
PRIOBALJE								
<i>Općine</i>								
Čavle	6749	100,0	3300	48,9	1484	22,0	1965	29,1
Jelenje	4877	100,0	2400	49,2	1160	23,8	1317	27,0
Klana	1931	100,0	899	46,6	545	28,2	487	25,2
Kostrena	3897	100,0	1862	47,8	891	22,9	1144	29,4
Lovran	3987	100,0	1863	46,7	1203	30,2	921	23,1
Matulji	10544	100,0	5004	47,5	2871	27,2	2669	25,3
Mošćenička Draga	1641	100,0	722	44,0	533	32,5	386	23,5
Omišalj	2998	100,0	1440	48,0	528	17,6	1030	34,4
Vinodol	3530	100,0	1532	43,4	1197	33,9	801	22,7
Viškovo	8907	100,0	4453	50,0	1728	19,4	2726	30,6
UKUPNO OPĆINE	49061	100,0	23475	47,8	12140	24,7	13446	27,4
<i>Gradovi</i>								
Bakar	7773	100,0	3632	46,7	1942	25,0	2199	28,3
Crikvenica	11348	100,0	5514	48,6	3039	26,8	2795	24,6
Kastav	8891	100,0	4415	49,7	2079	23,4	2397	27,0
Kraljevica	4579	100,0	2078	45,4	1190	26,0	1311	28,6
Novi Vinodolski	5282	100,0	2477	46,9	1316	24,9	1489	28,2
Opatija	12719	100,0	5775	45,4	4125	32,4	2819	22,2
Rijeka	144043	100,0	67104	46,6	41523	28,8	35416	24,6
UKUPNO GRADOVI	194635	100,0	90995	46,8	55214	28,4	48426	24,9
UKUPNO PRIOBALJE	243696	100,0	114470	47,0	67354	27,6	61872	25,4
GORSKI KOTAR								
<i>Općine</i>								
Brod Moravice	985	100,0	340	34,5	399	40,5	246	25,0
Fužine	1855	100,0	758	40,9	619	33,4	478	25,8
Lokve	1120	100,0	493	44,0	345	30,8	282	25,2
Mrkopalj	1407	100,0	527	37,5	478	34,0	402	28,6
Ravna Gora	2724	100,0	1164	42,7	954	35,0	606	22,2
Skrad	1333	100,0	546	41,0	480	36,0	307	23,0
UKUPNO OPĆINE	9424	100,0	3828	40,6	3275	34,8	2321	24,6
<i>Gradovi</i>								
Čabar	4387	100,0	1988	45,3	1421	32,4	978	22,3
Delnice	6262	100,0	2774	44,3	1852	29,6	1636	26,1
Vrbovsko	6047	100,0	2512	41,5	2146	35,5	1389	23,0
UKUPNO GRADOVI	16696	100,0	7274	43,6	5419	32,5	4003	24,0
UKUPNO GORSKI KOTAR	26120	100,0	11102	42,5	8694	33,3	6324	24,2

OTOČNA SKUPINA								
OTOK KRK								
<i>Općine</i>								
Baška	1554	100,0	620	39,9	592	38,1	342	22,0
Dobrinj	1970	100,0	788	40,0	781	39,6	401	20,4
Malinska- Dubašnica	2726	100,0	1070	39,3	782	28,7	874	32,1
Punat	1876	100,0	804	42,9	576	30,7	496	26,4
Vrbnik	1245	100,0	482	38,7	397	31,9	366	29,4
UKUPNO OPĆINE	9371	100,0	3764	40,2	3128	33,4	2479	26,5
<i>Gradovi</i>								
Krk	5491	100,0	2402	43,7	1602	29,2	1487	27,1
UKUPNO OTOK KRK	14862	100,0	6166	41,5	4730	31,8	3966	26,7
OTOCI CRES I LOŠINJ								
<i>Gradovi</i>								
Cres	2959	100,0	1268	42,9	847	28,6	844	28,5
Mali Lošinj	8388	100,0	3972	47,4	1971	23,5	2445	29,1
UKUPNO OTOCI CRES I LOŠINJ	11347	100,0	5240	46,2	2818	24,8	3289	29,0
OTOCI RAB								
<i>Gradovi</i>								
Rab	9480	100,0	4161	43,9	2837	29,9	2482	26,2
UKUPNO OTOK RAB	9480	100,0	4161	43,9	2837	29,9	2482	26,2
UKUPNO OTOČNA SKUPINA	35689	100,0	15567	43,6	10385	29,1	9737	27,3
PRIMORSKO GORASKA ŽUPANIJA	305505	100,0	141139	46,2	86433	28,3	77933	25,5
HRVATSKA	4437460	100,0	1952619	44,0	1147554	25,9	1337287	30,1

Tablica 38. Poljoprivredno stanovništvo prema aktivnosti i spolu, popis 2001.god.

OPĆINE, GRADOVI, PODRUČJA	UKUPNO POLJOPRIVREDNO STANOVNIŠTVO		AKTIVNO POLJOPRIVREDNO STANOVNIŠTVO				UZDRŽAVANO POLJOPRIVREDNO STANOVNIŠTVO		Udio u %	
	Svega	Žensko	Svega	Žensko	OBAVLJA ZANIMANJE NA GOSPODARSTVU		Svega	Žensko	poljop.u ukupnom stan.	aktiv.polj. u ukup. aktivno stan.
					Svega	Žensko				
PRIOBALJE										
<i>Općine</i>										
Čavle	70	41	45	22	4	-	25	19	1,0	1,4
Jelenje	50	28	34	16	2	-	16	12	1,0	1,4
Klana	17	4	11	1	1	1	6	3	0,9	1,2
Kostrena	21	12	14	8	1	1	7	4	0,5	0,8
Lovran	38	11	25	4	-	-	13	7	0,9	1,3
Matulji	105	45	70	26	14	3	35	19	1,0	1,4
Mošćenička Draga	116	33	69	2	3	1	47	31	7,1	9,6
Omišalj	23	10	12	2	1	-	11	8	0,7	0,8
Vinodol	41	20	26	9	1	1	15	11	1,2	1,7
Viškovo	52	30	39	22	1	1	13	8	0,6	0,9
UKUPNO OPĆINE	533	234	345	112	28	8	188	122	1,1	1,5

<i>Gradovi</i>										
Bakar	29	14	27	14	1	-	2	-	0,4	0,7
Crikvenica	100	44	54	15	-	-	46	29	0,9	1,0
Kastav	58	30	32	16	3	-	26	14	0,6	0,7
Kraljevica	12	5	9	4	-	-	3	1	0,3	0,4
Novi Vinodolski	136	46	72	10	2	-	64	36	2,6	2,9
Opatija	97	40	67	21	13	2	30	19	0,8	1,2
Rijeka	531	249	382	164	22	11	149	85	0,4	0,6
UKUPNO GRADOVI	963	428	643	244	41	13	320	184	0,5	0,7
UKUPNO PRIOBALJE	1496	662	988	356	47	21	508	306	0,6	0,9
GORSKI KOTAR										
<i>Općine</i>										
Brod Moravice	40	20	35	17	10	5	5	3	4,1	10,3
Fužine	67	26	33	7	3	2	34	19	3,6	4,3
Lokve	30	11	15	2	1	1	15	9	2,7	3,0
Mrkopalj	73	22	32	3	7	-	41	19	5,2	6,1
Ravna Gora	75	28	36	4	1	-	39	24	2,7	3,1
Skrad	29	9	17	2	-	-	12	7	2,2	3,1
UKUPNO OPĆINE	314	116	168	35	22	8	146	81	3,3	4,4
<i>Gradovi</i>										
Čabar	109	28	71	6	5	4	38	22	2,5	3,6
Delnice	168	51	97	12	3	-	71	39	2,7	3,5
Vrbovsko	216	89	141	46	34	13	75	43	3,6	5,6
UKUPNO GRADOVI	493	168	309	64	42	17	184	104	2,9	4,2
UKUPNO GORSKI KOTAR	807	284	477	99	64	25	330	185	3,1	4,3
OTOK KRK										
<i>Općine</i>										
Baška	48	12	31	6	12	1	17	6	3,1	5,0
Dobrinj	48	16	32	7	25	5	16	9	2,4	4,1
Malinska Dubašica	82	27	46	8	26	5	36	19	3,0	4,3
Punat	69	27	38	5	9	1	31	22	3,7	4,7
Vrbnik	45	17	27	2	18	1	18	15	3,6	5,6
UKUPNO OPĆINE	292	99	174	28	90	13	118	71	3,1	4,6
<i>Gradovi</i>										
Krk	230	70	109	6	8	-	121	64	4,2	4,5
SVEUKUPNO OTOK KRK	522	169	283	34	98	13	239	135	3,5	4,6
OTOCI CRES I LOŠINJ										
<i>Gradovi</i>										
Cres	127	32	73	8	18	7	54	24	4,3	5,8
Mali Lošinj	281	94	147	13	35	5	134	81	3,3	3,7
SVEUKUPNO OTOCI CRES I LOŠINJ	408	126	220	21	53	12	188	105	3,6	4,2
OTOK RAB										
<i>Gradovi</i>										
Rab	232	71	124	12	24	6	108	59	2,4	3,0
SVEUKUPNO OTOK RAB	232	71	124	12	24	6	108	59	2,4	3,0
SVEUKUPNO OTOČNA SKUPINA	1162	366	627	67	175	31	535	299	3,3	4,0
PRIMORSKO GORANSKA ŽUPANIJA	3465	1312	2092	522	308	77	1373	790	1,1	1,5
HRVATSKA	246089	121611	166044	71248	106908	41082	80045	50363	5,5	8,5

- **Obrazovna struktura**

U Primorsko - goranskoj županiji je 2001.god. od ukupno 262.670 osoba starih 15 i više godina bilo:

- bez škole 2.836 ili 1,1% osoba,
- nepotpuno osnovno obrazovanje (1 - 3 razreda i 4 - 7 razreda osnovne škole) je imalo 27.344 ili 10,4% osoba,
- osnovnu školu je imalo 48.583 ili 18,5% osoba,
- srednju školu je imalo 142.161 ili 54,1% osoba (najviše je zastupljena škola za KV i VKV radnike i ostali stručni kadar u trajanju od 1-3 godine),
- više obrazovanje je imalo 13.963 ili 5,3% osoba,
- visoko obrazovanje je imalo 24.424 ili 9,3% osoba,
- magisterij je imalo 919 ili 0,3% osoba,
- doktorat je imalo 584 ili 0,2% osoba.

Analiza po mikroregijama je slijedeća:

U **priobalju** je od ukupno 209.883 osoba starih 15 i više godina bilo:

- bez škole 2.210 ili 1,0% osoba,
- nepotpuno osnovno obrazovanje (1 - 3 razreda i 4 - 7 razreda osnovne škole) je imalo 17.421 ili 8,3% osoba,
- osnovnu školu je imalo 38.337 ili 18,3% osoba,
- srednju školu je imalo 115.633 ili 55,1% osoba (najviše je zastupljena škola za KV i VKV radnike i ostali stručni kadar u trajanju od 1 - 3 godine),
- više obrazovanje je imalo 11.851 ili 5,6% osoba,
- visoko obrazovanje je imalo 21.521 ili 10,2% osoba,
- magisterij je imalo 842 ili 0,4% osoba,
- doktorat je imalo 551 ili 0,3% osoba.

U **Gorskom kotaru** je od ukupno 22.642 osobe starih 15 i više godina bilo:

- bez škole 333 ili 1,5% osoba,
- nepotpuno osnovno obrazovanje (1 - 3 razreda i 4 - 7 razreda osnovne škole) je imalo 5.271 ili 23,3% osoba,
- osnovnu školu je imalo 4987 ili 22,0% osoba,
- srednju školu je imalo 10.173 ili 44,9% osoba (najviše je zastupljena škola za KV i VKV radnike i ostali stručni kadar u trajanju od 1 - 3 godine),
- više obrazovanje je imalo 688 ili 3,0% osoba,
- visoko obrazovanje je imalo 1.038 ili 4,6% osoba,
- magisterij je imalo 23 ili 0,1% osoba,
- doktorat je imalo 8 ili 0,03% osoba.

Na **otocima** je bilo 30.145 osoba starih od 15 i više godina od čega je:

- bez škole je bilo 293 ili 1,0% osoba,
- nepotpuno osnovno obrazovanje (1 - 3 razreda i 4 - 7 razreda osnovne škole) je imalo 4.652 ili 15,4% osoba,
- osnovnu školu je imalo 5.259 ili 17,4% osoba,
- srednju školu je imalo 16.355 ili 54,2% osoba (najviše je zastupljena škola za KV i VKV radnike i ostali stručni kadar u trajanju od 1 - 3 godine),

- više obrazovanje je imalo 1.424 ili 4,7% osoba,
- visoko obrazovanje je imalo 1.865 ili 6,2% osoba,
- magisterij je imalo 54 ili 0,2% osoba,
- doktorat je imalo 25 ili 0,08% osoba.

Najveći broj stanovnika u Primorsko - goranskoj županiji ima završenu srednju školu, kako u Županiji tako i po mikroregijama, a slično je i u Hrvatskoj. Ova županija je jedna od četiri županije u Hrvatskoj (Grad Zagreb, Primorsko - goranska, Splitsko - dalmatinska i Dubrovačko - neretvanska) koja ima više od 7% visoko obrazovnog stanovništva (fakulteti i umjetničke akademije) i također je, poslije Grada Zagreba, druga po redu sa najmanjim udjelom stanovništva bez škole u Hrvatskoj (1,1%).

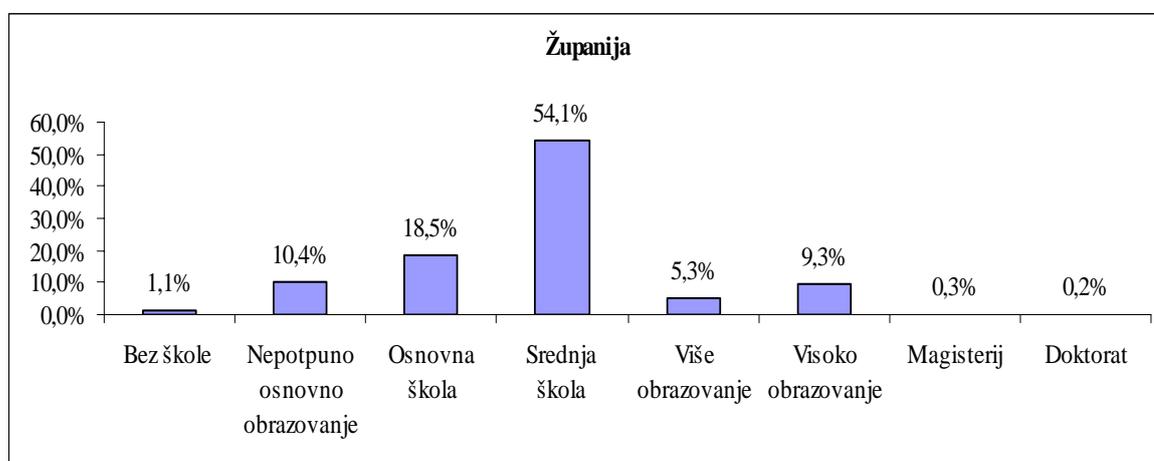
Unatoč takvoj obrazovnoj strukturi stanovništva razlike ipak postoje po pojedinim mikroregijama, općinama i gradovima, što ovisi o društveno - gospodarskom razvoju, starosti i drugim čimbenicima u svakoj od navedenih cjelina. Tako Gorski kotar zbog svog gospodarskog razvoja ima najviše osoba bez škole u Županiji, najviše onih koji imaju nepotpuno osnovno obrazovanje i najviše onih s osnovnom školom. Više obrazovanje, visoko, magisterij i doktorat najmanje su zastupljeni u ovoj mikroregiji. Otoci se po obrazovnoj strukturi nalaze iza Gorskog kotara.

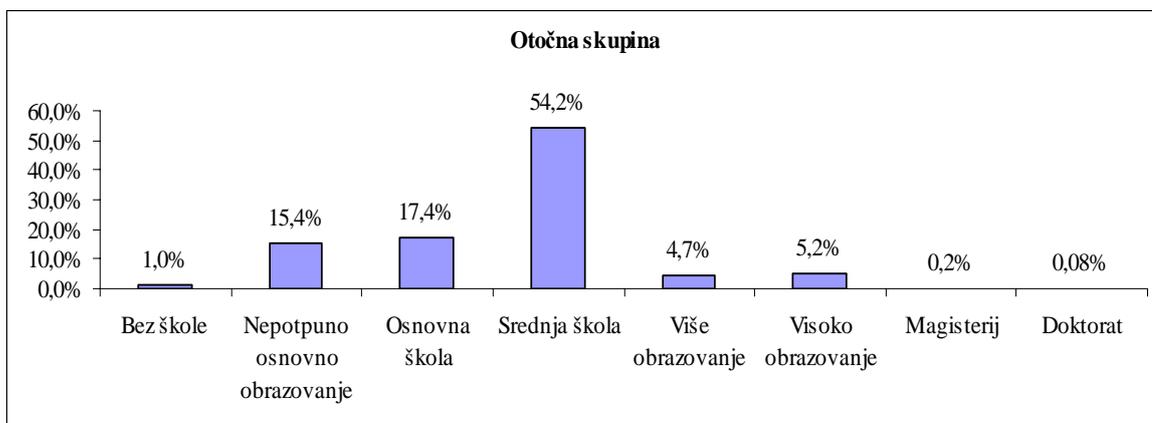
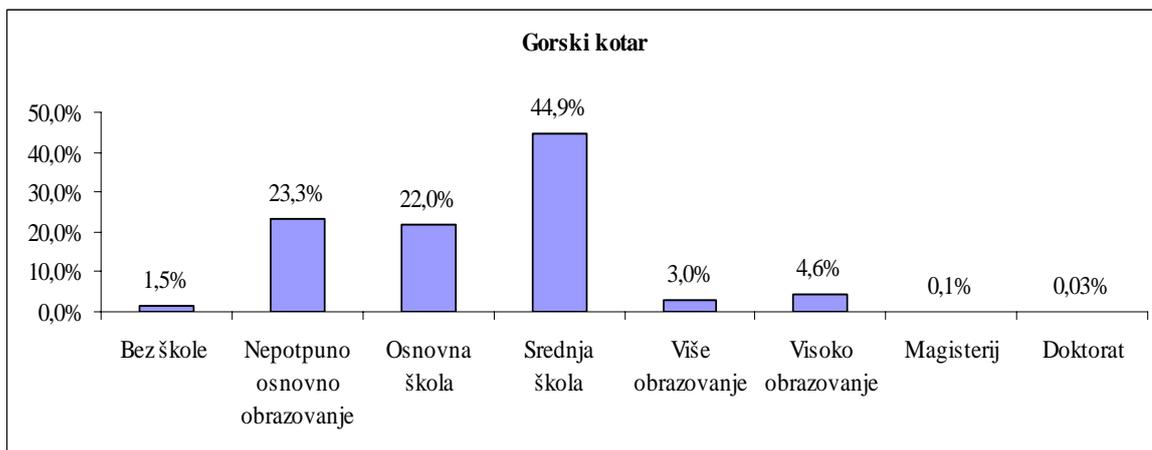
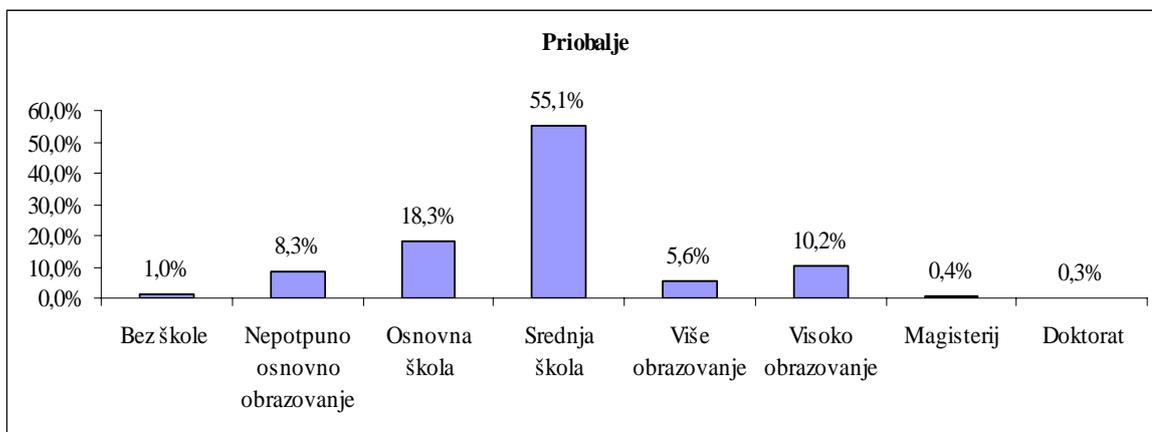
Obrazovna struktura stanovništva Primorsko - goranske županije 2001.god. prikazana je na **Slici 27**.

Podaci o stanovništvu županije prema spolu, školskoj spremi i pismenosti dani su u **Tablici 39**. u nastavku.

Obzirom na obrazovnu strukturu stanovništva treba se osvrnuti i na broj nepismenih u Županiji. Po posljednjem popisu stanovništva od ukupno 279.268 stanovnika starih 10 i više godina bilo je 1.681 ili 0,6% nepismenih, većinom žena, najviše u starijim dobnim skupinama od 60 - 64 i sa više od 65 godina, mada su i mlađe dobne skupine također zastupljene, ali u manjem obimu. Slična situacija je i u svim mikroregijama u Županiji, s tim što Gorski kotar ima najviše nepismenih od svih područja. Uspoređujući udio nepismenih Županije s Hrvatskom, vidi se, da ova županija obuhvaća 2,4% nepismenih cijele Hrvatske.

Podaci o stanovništvu starom 10 i više godina prema spolu, a nepismeni i prema starosti 2001.god. dani su u **Tablici 40**. u nastavku.

Slika 27. Obrazovna struktura stanovništva Primorsko - goranske županije 2001.god.

Tablica 39. Stanovništvo staro 15 i više godina prema spolu, školskoj spremi i pismenosti 2001.god.

OPĆINE GRADOVI MIKROREGIJE	Spol	Ukupno	Bez škole	1 - 3 razreda osnovne škole	4 - 7 razreda osnovne škole	osnovna škola	srednje škole			više obrazo- vanje	visoko obrazo- vanje	magi- sterij	dokto- rat	nepo- znato	
							srednje škole								
							svoga	škole za KV i VKV radnike i ostali stručni kadar 1-3g.	gimnazija						srednje škole za stručni kadar 4 godine
PRIOBALJE															
Općine															
Čavle	sv. m	5692 2825	54 9	131 30	398 135	1361 556	3220 1832	2044 1376	167 52	1009 404	217 117	272 122	13 9	4 2	22 13
Jetenje	sv. m	4163 2069	46 19	137 42	210 85	1280 535	2199 1256	1525 1020	86 31	588 205	106 50	131 54	5 4	- -	49 24
Klana	sv. m	1682 813	26 4	79 21	83 29	475 167	895 531	586 405	36 16	273 110	42 20	73 36	1 1	1 -	7 4
Kostrena	sv. m	3363 1657	25 6	82 17	174 57	538 211	1806 954	851 530	167 63	788 361	339 228	356 162	19 8	10 6	14 8
Lovran	sv. m	3512 1651	33 7	110 34	242 54	529 208	2033 1068	1262 801	169 60	602 207	211 99	316 161	13 3	7 5	18 12
Matulji	sv. m	9012 4360	81 11	190 36	906 252	1482 600	5268 2947	3431 2258	331 104	1506 585	423 203	594 271	19 13	11 8	38 19
Mošenička Draga	sv. m.	1446 709	21 3	40 10	212 74	206 92	794 444	502 335	56 18	236 91	56 34	107 48	3 2	- -	7 2
Omišalj	sv. m	2426 1197	36 9	54 20	88 27	464 181	1357 736	715 487	171 55	471 194	146 76	254 132	10 6	8 5	9 5
Vinodol	sv. m	3051 1456	39 13	147 36	329 65	580 201	1723 1013	1173 787	97 28	453 198	96 49	118 70	3 2	1 1	15 6
Viškovo	sv. m	7401 3645	97 18	220 58	312 85	1370 540	4357 2395	2675 1773	315 101	1367 521	338 180	582 298	13 8	11 8	101 55
UKUPNO OPĆINE	sv. m	41748 20382	458 99	1190 304	2954 863	8285 3291	23652 13176	14764 9772	1595 528	7293 2876	1974 1056	2803 1354	99 56	53 35	280 148

Tablica 40. Stanovništvo staro 10 i više godina prema spolu, a nepismeni i prema starosti 2001.god.

OPĆINE GRADOVI MIKROREGIJE	spol	ukupno	nepismeni prema starosti										65 i više	nepoznato				
			svuga		10_14	15_19	20_24	25_29	30_34	35_39	40_44	45_49			50_54	55_59	60_64	
			broj nepismenih	udio u ukupnom (u %)														
PRIOBALJE																		
Općine																		
Čavle	sv. m.	6075 3035	30 7	0,49 0,23	1 1	- 1	2 1	- 1	1 1	1 1	- 1	1 1	2 1	1 1	1 1	2 2	19 2	2 -
Jelenje	sv. m.	4449 2215	23 10	0,52 0,45	1 -	1 1	1 1	- 1	1 1	1 1	- 1	1 1	2 1	1 1	1 1	2 2	13 3	- -
Klana	sv. m.	1783 862	9 -	0,5 -	- -	1 -	- -	- -	- -	- -	- -	1 -	1 -	- -	- -	- -	6 -	1 -
Kostrena	sv. mj.	3556 1761	18 4	0,51 0,23	- -	1 1	- 1	- 1	1 1	- 1	- -	- -	- -	- -	- -	- -	13 1	2 1
Lovran	sv. m.	3694 1755	17 5	0,46 0,28	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	- -	4 3	4 3	- 2	2 2	10 -	- -
Matulji	sv. m.	9629 4672	33 6	0,34 0,13	1 1	2 1	3 -	- -	- -	- -	- -	- -	2 2	2 2	4 1	2 1	16 -	1 1
Mošćenička Draga	sv. m.	1520 747	11 2	0,72 0,27	- -	- -	1 -	- -	- -	- -	- -	- -	1 -	1 -	- -	- -	8 2	- -
Omišalj	sv. m.	2672 1309	27 9	1,01 0,69	2 1	4 2	2 1	1 -	- 2	- 2	- -	- -	2 -	2 -	1 -	2 1	4 1	4 1
Vinodol	sv. m.	3213 1547	22 7	0,68 0,45	- -	- -	1 1	1 -	1 1	- -	1 1	1 1	- -	- -	1 1	2 -	11 1	3 2
Viškovo	sv. m.	7974 3927	58 9	0,73 0,23	- -	3 2	- -	- -	- -	- -	- -	- -	3 -	2 -	- -	4 -	41 4	3 3
UKUPNO OPĆINE	sv. m.	44565 21830	248 59	0,56 0,27	5 3	12 6	10 4	3 1	3 3	7 3	7 3	13 6	13 6	5 1	9 1	17 7	141 14	16 8

Kućanstva

Godine 2001. u Primorsko - goranskoj županiji je bilo 111.085 kućanstava i to 84.534 (76,1%) obiteljskih i 26.551 (23,9%) neobiteljskih kućanstava, uz 21,5% samačkih kućanstava. Prosječna veličina kućanstva je 2,7 članova.

Po broju članova prevladavaju dvočlana kućanstva (26.125) a zatim tročlana (24.735) i četveročlana kućanstva (24.301). Višečlanih je kućanstava malo zastupljeno.

Analize po mikroregijama ukazuju na slijedeće:

Priobalno područje od ukupno 88.591 kućanstva, ima 67.857 ili 76,6% obiteljskih i 20.734 ili 23,4% neobiteljskih (91,7% je samačkih kućanstava),

- po broju članova prevladavaju dvočlana kućanstva (20.687), zatim tročlana (20.461) i četveročlana kućanstva (19.609),
- prosječna veličina kućanstva je 2,7 članova,

Gorski kotar je od ukupno 9.703 kućanstava, ima 7.174 ili 73,9% obiteljskih i 2.529 ili 26,1% neobiteljskih (24,3% je samačkih kućanstava),

- po broju članova prevladavaju dvočlana kućanstva (2.451) zatim četveročlana (1.910) i tročlana kućanstva,
- prosječna veličina kućanstava je 2,7 članova,

Otoci od ukupno 12.791 kućanstva ima 9.503 ili 74,3% obiteljskih i 3.288 ili 25,7% neobiteljskih kućanstava (23,9% je samačkih kućanstava),

- po broju članova prevladavaju dvočlana (2.987) zatim četveročlana (2.782) i tročlana kućanstva (2.404),
- prosječna veličina kućanstva je 2,8 članova.

Uspoređujući podatke s Hrvatskom, vidi se da Primorsko - goranska županija ne odstupa od cjelokupne slike kućanstva u državi (obiteljskih je 77,5%, neobiteljskih je 22,5%, (samačkih je 20,8%), a prosječna veličina kućanstva je 3,0 članova). Pad broja stanovnika, iseljavanje, negativan prirodni prirast i starost uvjetuju sve više samačkih kućanstava, kao i sve manje članova u obiteljskim kućanstvima.

Tablica 41. Kućanstva Primorsko - goranske županije prema broju članova 2001.god.

OPĆINE GRADOVI PODRUČJA	KUĆANSTVA											
	UKUPNO	Obiteljska prema broju članova									NISU OBITELJSKA	
		SVEGA	2	3	4	5	6	7	8 i više			
									broj kućan.	Ukupno članova	sama-čka	više člana
PRIOBALJE												
Općine												
Čavle	2277	1898	508	543	642	141	42	13	9	80	353	26
Jelenje	1703	1370	397	399	420	103	38	10	3	25	307	26
Klana	659	516	155	125	140	65	23	8	-	-	121	22
Kostrena	1416	1122	322	366	354	67	10	2	1	9	271	23
Lovran	1463	1060	326	305	286	98	32	7	6	56	369	34
Matulji	3685	2941	828	869	887	251	79	19	8	70	692	52
Mošćenička Draga	595	434	133	114	121	43	18	5	-	-	134	27
Omišalj	1016	788	168	221	307	58	23	2	9	82	213	15
Vinodol	1344	960	337	245	255	88	29	3	3	25	347	37
Viškovo	2896	2477	574	737	859	215	72	13	7	66	394	25
UKUPNO OPĆINE	17054	13566	3748	3924	4271	1129	366	82	46	413	3201	287

Gradovi												
Bakar	2771	2115	610	583	656	174	66	19	7	59	608	48
Crikvenica	4198	3150	1049	888	873	222	79	28	11	107	975	73
Kastav	2933	2528	640	810	797	184	64	24	9	78	373	32
Kraljevica	1662	1281	390	368	382	103	25	11	2	16	358	23
Novi Vinodolski	1906	1442	459	352	463	113	38	10	7	59	436	28
Opatija	4661	3499	1171	1002	947	232	104	29	14	118	1053	109
Rijeka	53406	40276	12620	12534	11220	2747	847	196	112	994	12006	1124
UKUPNO GRADOVI	71537	54291	16939	16537	15338	3775	1223	317	162	1431	15809	1437
UKUPNO PRIOBALJE	88591	67857	20687	20461	19609	4904	1589	399	208	1844	19010	1724
GORSKI KOTAR												
Općine												
Brod Moravice	386	275	114	62	63	21	12	2	1	9	103	8
Fužine	703	512	181	129	139	39	18	5	1	8	180	11
Lokve	457	333	139	90	81	19	3	1	-	-	120	4
Mrkopalj	541	393	156	101	83	35	11	6	1	8	133	15
Ravna Gora	990	754	259	193	189	73	28	9	3	28	226	10
Skrad	520	383	149	103	92	25	10	3	1	8	131	6
UKUPNO OPĆINE	3597	2650	998	678	647	212	82	26	7	61	893	54
Gradovi												
Čabar	1542	1147	326	308	304	117	68	17	7	59	369	26
Delnice	2296	1750	568	497	508	123	33	11	10	92	508	38
Vrbovsko	2268	1627	559	387	451	149	63	12	6	48	586	55
UKUPNO GRADOVI	6106	4524	1453	1192	1263	389	164	40	23	199	1463	119
UKUPNO GORSKI KOTAR	9703	7174	2451	1870	1910	601	246	66	30	260	2356	173
OTOČNA SKUPINA												
OTOK KRK												
Općine												
Baška	668	421	167	109	119	17	6	2	1	8	232	15
Dobrinj	795	526	203	114	147	47	10	3	2	16	250	19
Malinska - Dubašica	1013	711	244	163	192	75	19	10	8	69	283	19
Punat	730	521	185	137	157	29	10	-	3	25	198	11
Vrbnik	496	341	137	73	82	37	10	2	-	-	146	9
UKUPNO OPĆINE	3702	2520	936	596	697	205	55	17	14	118	1109	73
Gradovi												
Krk	1942	1440	443	379	413	142	45	11	7	59	473	29
UKUPNO OTOK KRK	5644	3960	1379	975	1110	347	100	28	21	177	1582	102
OTOCI CRES I LOŠINJ												
Gradovi												
Cres	1123	786	246	206	244	66	14	7	3	25	309	28
Mali Lošinj	2970	2266	663	612	723	193	51	13	11	95	647	57
UKUPNO OTOCI CRES I LOŠINJ	4093	3052	909	818	967	259	65	20	14	120	956	85
OTOK RAB												
Gradovi												
Rab	3054	2491	699	611	705	288	126	40	22	184	523	40
UKUPNO OTOK RAB	3054	2491	699	611	705	288	126	40	22	184	523	40
UKUPNO OTOČNA SKUPINA	12791	9503	2987	2404	2782	894	291	88	57	481	3061	227
PRIMORSKO GORANSKA ŽUPANIJA	111085	84534	26125	24735	24301	6399	2126	553	295	2585	24427	2124
HRVATSKA	1477377	1144641	326019	277999	303592	136393	63540	23205	13893	122711	307089	25647

2.2.1.2. Sociološka analiza

Kretanje stanovništva u prostoru imigracijskog ili emigracijskog karaktera pokazatelji su (ne)zadovoljstva ljudi načinom života. Područja i mjesta koja nude veću mogućnost za poboljšanje uvjeta života u primarnim potrebama kao što su stanovanje, zaposlenje, obrazovanje i usluge društvenog standarda, predstavljaju željena odredišta. Stoga ne čudi da su grad Rijeka i mikroregija Priobalje najprivlačnija odredišta stanovništva Primorsko - goranske županije, ali i drugih područja. Nejednaki ekonomski uvjeti razvoja pojedinih županijskih prostornih cjelina uvjetovali su nesklad u prostoru. S jedne strane prisutna je velika koncentracija stanovništva i dobara u priobalnom dijelu Županije, dok s druge strane otočni, a posebno goranski ostaje bez vitalnog dijela stanovništva.

Nedovoljna ulaganja u matične privredne grane otočnog i goranskog područja imalo je za posljedicu odlazak mlađeg stanovništva u gradove, a ostalo je pretežno staro stanovništvo, nesposobno za demografsku obnovu. Život na otocima je otežan zbog nedovoljne opremljenosti javnim i uslužnim djelatnostima, nedostatka radnih mjesta, a osjećaj nesigurnosti stvara i otežana prostorna komunikacija sa gradovima na obali u slučaju hitne medicinske usluge. Slično je i u goranskom području, osim što su teškoće ovdje vezane i uz zimske uvjete.

Prigradska naselja se jače razvijaju od drugih naselja u Priobalju zbog ekonomske prihvatljivosti rješavanja stambenog pitanja i blizine usluga i institucija smještenih u Rijeci ili susjednom gradu. Naselja u blizini gradova su urbanizirana (ili prijelazna) naselja sa stanovništvom koje se pretežno doselilo iz nerazvijenih područja goranskog i otočnog dijela Županije, te iz drugih županija i drugih država, uglavnom iz BiH. Prevladava individualna stambena izgradnja realizirana uglavnom vlastitim sredstvima, sa okućnicom kao mjestom dodatnih izvora prihoda. Takvim načinom gradnje, često izvan kontrole nadležnih institucija, veliki dio prigradskog prostora koji bi trebao poslužiti višenamjenski (objekti društvenog standarda, uslužnih djelatnosti, mala privatna poduzeća i sl.), neracionalno je iskorišten jer je poslužio samo za funkciju stanovanja. To dodatno otežava planiranje razvoja prostora prigradskih naselja u pogledu njihovog opremanja infrastrukturom.

Rijeka kao najjače urbano središte Županije ostaje i dalje najatraktivnijim gradom, koji može ponuditi najviše sadržaja i mogućnosti za profesionalno napredovanje, društvenu promociju, obrazovanje i zadovoljenje kulturnih i umjetničkih potreba. Kao jako središte svih vidova informacijskih usluga i sadržaja za provođenje slobodnog vremena, Rijeka je posebno interesantna za život mladih.

2.2.2. Gospodarske djelatnosti

2.2.2.1. Osnovna obilježja Županije

Primorsko - goranska županija obuhvaća tri uža područja različitog prirodno - fizičkog značenja i stupnja razvoja: razvijeno područje Priobalja, srednje razvijeno područje kvarnerskih otoka i manje razvijeno područje Gorskog kotara - Goransko područje. Glavni dio stanovništva, gospodarskih i društvenih djelatnosti koncentriran je u Rijeci, a u njezinom gospodarstvu najveća je koncentracija kapitala i proizvodnje u naftnoj industriji, brodogradnji i prometu.

Goransko područje obuhvaća gradove: Čabar, Delnice i Vrbovsko, te općine: Brod Moravice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora i Skrad. Glavne djelatnosti su šumarstvo i (devastirana) drvena industrija, te skromna poljoprivreda. Ovaj prostor ima kvalitetan zrak i vodu, bogatu floru i faunu, malo gospodarskih kapaciteta i tendenciju stalnog iseljavanja stanovništva.

Otočno područje obuhvaća gradove: Cres, Krk, Mali Lošinj i Rab te općine: Baška, Dobrinj, Malinska - Dubašnica, Omišalj²⁸, Punat i Vrbnik. Ovaj dio prostora, naročito obalni, ima razvijen turizam i ugostiteljstvo, djelomično ribarstvo i poljoprivredu sa sitnim stočarstvom, te s ponešto proizvodnih pogona i obrništvom.

Priobalno područje obuhvaća gradove: Bakar, Crikvenica, Kastav, Kraljevica, Novi Vinodolski, Opatija i Rijeka, te općine: Čavle, Jelenje, Klana, Kostrena, Lovran, Matulji, Mošćenička Draga, Viškovo i Vinodolska. Glavno središte regije je Grad Rijeka, s jakom brodogradnjom, preradom nafte, lukom i razvijenim društvenim djelatnostima.

Struktura prostora Županije u 2003.god. je slijedeća: u priobalnom dijelu obradive površine čine svega 12% ukupnog prostora, pašnjaci 21%, šumsko zemljište 58% i neplodno zemljište 9%; u otočnom dijelu obradive površine čine 9%, pašnjaci 47%, šume 32% i neplodno zemljište 12%; te u goranskom području obradive površine 23%, pašnjaci 10%, šume 64% i neplodno zemljište 3%. Stanje površina Primorsko - goranske županije u 2003.god. iskazano je u **Tablici 42**.

Tablica 42. Struktura površina Županije u 2003.u ha

Površine po namjeni	Priobalje	Otoci	Gorski kotar	Ukupno
Poljoprivredne površine	42.133	55.186	41.886	139.205
Od toga:				
- oranice i vrtovi	2.838	4.382	7.240	14.460
- voćnjaci	231	58	286	575
- maslinici		2.363		2.363
- vinogradi	510	1.490	40	2.040
- livade	12.347	409	21.832	34.588
- pašnjaci	26.207	46.484	12.488	85.179
Tršćaci i bare		92		92
Šumsko zemljište	73.784	31.829	81.717	187.330
Neplodno zemljište	11.083	11.290	3.637	26.010
Ukupno	127.000	98.397	127.240	352.637

Izvor: Uredi za katastar gradova i obrada dr.sc.Šverko

2.2.2.2.Strukturna obilježja gospodarstva Županije 2000 - 2003.god.

Zaposlenost

Od ukupnog broja stanovnika u 2001.god. na aktivno otpada 141.139 osoba (46,2%), na osobe s osobnim prihodom 86.433 (28,3%), dok je uzdržavanog stanovništva bilo 77.933 (25,5%). Od ukupnog broja aktivnih osoba, njih 113.424 je zaposleno i 27.715 nezaposleno.

²⁸ Općina Omišalj u analizi gospodarskih djelatnosti obrađena je unutar mikroregije "Otoci", a ne "Priobalje"

Prema podacima Županijskog ureda za statistiku u 2003.god. bilo je prosječno 93.128 zaposlenih osoba, a to je više od 5.000 osoba u odnosu na 2000.god, a u odnosu na 1994.god. manje za 5.850 osoba.

Broj zaposlenih po sektorima u 2000. i 2003.god. iznosi se u **Tablicama 43. i 44.** Broj zaposlenika po djelatnostima u 2000. i 2003. iskazan je u **Tablici 45.**

Tablica 43. Ukupan broj zaposlenih Primorsko goranske Županije u 2000.god.

Sektor / Područje	Primarni	Sekundarni	Tercijarni	Kvartarni	Ukupno
Priobalni dio	875	20.610	33.373	13.660	68.518
Otočni dio	449	3.054	7.232	1.886	12.621
Goranski dio	781	3.260	1.996	886	6.923
UKUPNO 2000.god.	2.105	26.924	42.601	16.432	88.062

Izvor: Županijski ured za statistiku Rijeka, Obrtnička komora Primorsko - goranske Županije i obrada autora dr.sc.Šverko

Tablica 44. Ukupan broj zaposlenih Primorsko goranske Županije u 2003.god.

Sektor / Područje	Primarni	Sekundarni	Tercijarni	Kvartarni	Ukupno
Priobalni dio	927	21.700	35.866	13.844	72.337
Otočni dio	597	2.991	8.381	1.949	13.918
Goranski dio	709	3.142	2.092	930	6.873
UKUPNO 2003.god.	2.233	27.833	46.339	16.723	93.128

Izvor: Županijski ured za statistiku Rijeka, Obrtnička komora Primorsko - goranske Županije i obrada autora dr.sc.Šverko

Tablica 45. Zaposlenost u Primorsko-goranskoj županije 2000. i 2003.god.

Djelatnost	Priobalje		Otoci		Gorski kotar		Ukupno	
	2000.	2003.	2000.	2003.	2000.	2003.	2000.	2003.
A Poljoprivreda, lov, šumarstvo	478	497	94	120	763	692	1.335	1.309
B Ribarstvo	235	330	355	476		1	590	807
C Rudarstvo i vađenje kamena	162	100		1	18	16	180	117
D Prerađivača inustrija	14.433	15.499	1.474	1.358	2.661	2.419	18.568	19.276
E Opskrba električnom energijom, vodom i plinom	2.098	2.017	474	413	194	189	2.766	2.619
F Građevinarstvo	4.079	4.184	1.106	1.220	405	534	5.590	5.938
G Trgovina	9.576	10.706	1.690	2.016	522	585	11.788	13.307
H Hoteli i restorani	5.260	5.653	3.374	3.70	249	374	8.883	9.797
I Prijevoz, skladištenje i veze	9.522	8.942	880	951	786	653	11.188	10.546
J Financijsko	1.990	2.114	219	225	94	81	2.303	2.420

Djelatnost	Priobalje		Otoci		Gorski kotar		Ukupno	
	2000.	2003.	2000.	2003.	2000.	2003.	2000.	2003.
posredovanje i poslovne usluge								
K Poslovanje nekretninama i poslovne usluge	3.941	4.939	396	481	168	185	4.505	5.605
L Javna uprava, obrana i obvezno socijalno osiguranje	2.927	2.945	444	444	270	246	3.641	3.635
M Obrazovanje	4.994	5.206	679	700	467	519	6.140	6.425
N Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	5.739	5.693	763	805	149	165	6.651	6.663
O Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	2.244	2.633	333	584	102	135	2.679	3.352
P Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem	840	879	340	354	75	79	1.255	1.312
Ukupno	68.518	72.337	12.621	13.918	6.923	6.873	88.062	93.128

Na području Županije značajnu aktivnost iskazuju obrtnici i slobodna zanimanja. Njihov udio u ukupnom broju zaposlenih Županije bio je 20,2% (17.825 osoba) na dan 31.ožujka 2000.god. i 23,7% (21.950 osoba) na isti dan 2003.god. Povećanje zaposlenosti od prosječno 7,2% godišnje ukazuje na "žilavost" i lakšu prilagodljivost ovog dijela gospodarstva na nove tržišne izazove.

Značajan razvojni i socijalni parametar je broj nezaposlenih osoba, kojih je u 2003.god. na području Županije bilo 18.440, što je manje za oko 6.000 osoba u odnosu na 2000.god. Način evidentiranja zaposlenih je nakon 2000.god. izmjenjen, čime je iz popisa nezaposlenih brisan dio ljudi. Zbog toga, ova usporedba nije sasvim pouzdana.

Bruto domaći proizvod i investicije

Temeljni pokazatelji gospodarskog razvoja su: dinamika i rast bruto domaćeg proizvoda, proizvodnost rada, zaposlenost i investicije. Za usporedbu može se koristiti ostvarena razina bruto domaćeg proizvoda po stanovniku koja se smatra najpodesnijim globalnim pokazateljem razvijenosti nekog područja. Ostvarena razina bruto domaćeg proizvoda Primorsko - goranske županije iskazana je u **Tablici 46**.

Tablica 46. Bruto domaći proizvod Primorsko-goranske županije

Godina	Ukupna suma BDP u mln kuna, stalne cijene 2003.god.	Broj stanovnika	BDP po stanovniku u EUR-ima
1994.god.	12.966	330.961	5.180
2000.god.	10.834	304.410	4.706
2003.god.	14.445	305.505	6.251

Izvor: Javna poduzeća, FINA Rijeka, Obrtnička komora Primorsko-goranske županije i procjena autora dr.sc.M.Šverko. Napomena: 1 EUR= 7,5634 kune

Ukupna suma bruto domaćeg proizvoda porasla je za 33% ili prosječno godišnje 10% u razdoblju 2000. - 2003.god. Međutim, u usporedbi s 1994.god. to je svega 11%. U razdoblju 1994. - 2000.god. dolazilo je u pojedinim godinama do uspona i padova gospodarske aktivnosti (mjereno ukupnim prihodom koji se iskazuje u okviru FINA Rijeka). Tek od 1999.god. počinje iz godine u godinu rasti gospodarska aktivnost. Domaći bruto proizvod po stanovniku u 2003.god. iznosi oko 6.250 EUR-a

Broj poduzetnika koji podnose godišnji izvještaj FINA Rijeka je porastao na području Županije od 5.187 u 2000.god. na 6.224 u 2003.god. U taj broj su uključeni i obrtnici i slobodne profesije koji od 2003.god. ostvaruju godišnji promet veći od 185 tisuća kuna godišnje. Bez obzira na ove metodološke probleme porast broja obrtnika ukazuje na povećanje gospodarskih aktivnosti.

Gospodarsku aktivnost nekog područja moguće je usporediti i s podacima o ostvarenom ukupnom prihodu. Godišnje ostvarenje ukupnog prihoda na razini Županije prikazano je u **Tablici 47**.

Tablica 47. Godišnji ukupni prihod u Županiji

Godina	Godišnji ukupni prihod u mln kn (stalne cijene 2003.god.)	Verižni indeks
1994.	23.812	100
1995.	20.023	84
1996.	22.308	111
1997.	25.309	113
1998.	22.155	88
1999.	19.434	88
2000.	19.843	102
2001.	22.620	114
2002.	24.465	108
2003.	26.518	108

Ovi podaci iskazani su u dokumentaciji FINA Rijeka i u njih nisu uključena javna poduzeća i dio obrtnika (ispod 185 tisuća godišnjeg prihoda). Međutim, oni predstavljaju preko 60% gospodarstva Županije i ukazuju na opće tendencije gospodarskih aktivnosti Županije. Od 1994. - 1997.god. ostvaren je porast gospodarskih aktivnosti, a nakon toga dolazi do pada i stagnacije, a tek nakon 1999.god. počelo je oživljavanje.

U razdoblju 2000.- 2003.god. ostvarena je značajna investicijska aktivnost. Tako su ukupna ulaganja iznosila 10.453 mln kuna (stalne cijene 2003.god.) ili oko 1.382 mln EUR-a. Ulaganja su povećavana iz godine u godinu, a njihov udio u ostvarenom bruto domaćem proizvodu kretao se od 11 - 30% ili prosječno za cijelo razdoblje 21%. Ovo se razdoblje može smatrati uspješnim po investicijskim ulaganjima. No, valja uzeti u obzir da se to odnosi i na ulaganja u cestovne prometnice na području Županije.

Od ukupno uložениh sredstava u investicije na pojedine djelatnosti otpada: prerađivačka industrija 16,6%, prijevoz, skladištenje i veze 16,3%, građevinarstvo 14,1%, trgovina 11,7%, hoteli i restorani 9% i opskrba električnom energijom, vodom i plinom 8%. U ribarstvo su uložena vrlo mala sredstva, a u ostale djelatnosti od 0,2 - 6,1%.

2.2.2.3. Stanje i razvoj ključnih gospodarskih grana

Prerađivačka industrija

U strukturi gospodarstva Primorsko - goranske županije industrija je do potkraj prošlog stoljeća bila vodeća djelatnost, a prema broju zaposlenih to je ostala do danas, usprkos činjenici da se iz godine u godinu bilježi smanjenje broja zaposlenih i sve manji udio financijskih pokazatelja poslovanja u strukturi gospodarstva Županije. Zaostajanje i stagnacija prerađivačke djelatnosti počinju sredinom osamdesetih godina, kada pojedine industrijske grane bilježe poteškoće u poslovanju, da bi do kraja prošlog stoljeća došlo do stečaja i likvidacije niza proizvodnih pogona pa i tradicionalnih industrijskih grana na riječkom području (metaloprerađivački kompleks) i u Gorskom kotaru (pogoni drvne industrije).

U prerađivačkoj industriji Županije je 2003.god. ostvaren ukupni prihod u iznosu od 5.592,7 mln kn²⁹, što je za 7,9% više nego prethodne godine. Udio prerađivačke industrije u strukturi ukupnog prihoda Županije iznosio je 21,1% što je za 0,5% manje nego 2002.god. Identično je i smanjenje dobiti industrije u spomenutom razdoblju. 2003.god. dobit ostvarena u industriji iznosila je 146,1 mln kn i bila je veća od prethodne godine za 3,5%. Prema ukupnom prihodu i dobiti industrija je druga djelatnost Županije, iza trgovine.

U posljednjem četverogodišnjem razdoblju od 2000. - 2003.god. dolazi do daljnjeg smanjenja industrijske djelatnosti, ali je trend smanjenja bitno usporen, što se vidi iz podataka iznesenim u **Tablici 48**.

Tablica 48. Udio zaposlenih* prerađivačke industrije u gospodarstvu Županije

	Djelatnosti i udjeli	Zaposleni		Indeks 2003/00.
		2000.	2003.	
1.	Prerađivačka industrija	15.950	15.916	99,8
2.	Obrtnici u industriji	2.618	3.202	122,3
3.	Opskrba električnom energijom plinom i vodom	2.766	2.628	95,0
4.	Ukupno 1+2+3	21.334	21.746	102,0
5.	Ukupno zaposleni u PGŽ	70.237	71.180	101,3
6.	Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	17.825	21.950	123,1
7.	Sveukupno zaposleni u PGŽ	88.062	93.129	105,8
8.	Udio prerađivačke industrije u PGŽ	18,1%	17,1%	94,5
9.	Udio prerađivačke djelatnosti (1+2+3) u PGŽ	24,2%	23,4%	96,7

Izvor: Informacija o osnovnim financijskim rezultatima poduzetnika Primorsko – goranske županije Registra godišnjih financijskih izvještaja, FINA

* Godišnji prosjek zaposlenih

²⁹ Izvor podataka: FINA, (Informacija o osnovnim financijskim rezultatima poduzetnika Primorsko - goranske županije Registra godišnjih financijskih izvještaja)

Podaci pokazuju gotovo stagnantan broj zaposlenih u industriji, te istovremeni značajniji porast zaposlenih u obrtu u okviru prerađivačke industrije (za 22,0%) što ukupno daje povećanje od 3,0% zaposlenosti u ove dvije djelatnosti. Mala su odstupanja broja zaposlenih u industriji u četverogodišnjem razdoblju kada se doda i proizvodnja električne energije, jer je ukupni porast za prerađivačku djelatnost (stavke 1 - 3 prethodne tablice) 2,0%. Također, nema značajnijih odstupanja udjela prerađivačke djelatnosti u strukturi gospodarstva Županije, što upućuje na zaključak da je proces deindustrijalizacije završen. Prema podacima FINA-e: Informacija o osnovnim financijskim rezultatima poduzetnika Primorsko - goranske županije Registra godišnjih financijskih izvještaja, u 2003.god. u Županiji ostvareni ukupni prihod iznosio je 26.517,7 mln kn, od čega je 5.592,7 mln kn ostvareno u prerađivačkoj industriji, što iznosi 21,1% ukupnog prihoda Županije.

Istovremeno, ukupna dobit nakon oporezivanja prema istom izvoru je za Županiju iznosila 956,2 mln kn, a u prerađivačkoj industriji 146,1 mln kn, što je 15,3% dobiti Županije.

Vodeće grane prerađivačke industrije u 2003. godini su:

- brodogradnja; veća brodogradilišta "3. Maj" i "Kraljevica", te više manjih brodogradilišta koji ostvaruju godišnju proizvodnju tankera od 86.652 GT 2003.god. i 1.008 GT putničkih brodova, uz povećanje proizvodnje (indeks 2003/2002.god. = 139), te remont brodova (brodogradilište V. Lenac u stečaju),
- proizvodnja naftnih derivata; INA u Urinju - Kostrena i INA na Mlaci - Rijeka, koje su 2003.god. proizvele 1.230.659 t plinskog ulja, 835.758 t motornog benzina, 612.174 t ulja za loženje i drugih derivata,
- proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda u DIOKI na Krku - 62.612 t polietilena, 39.860 t industrijskih plinova i drugo,
- prerada drva osim namještaja: "Finvest" u Čabru, "Ravna" i "Calligaris" u Ravnoj Gori i drugi pogoni - 140.156 m³ piljene građe bukve i četinjača i 43.760 komada građivinske stolarije,
- proizvodnja celuloze u Drvenjači Fužine 42.924 t,
- proizvodnja metala u više proizvodnih jedinica, - 1.870 t lijevanih proizvoda od željeza i čelika i proizvoda od obojenih metala,
- proizvodnja električnih aparata i strojeva; R.Končar u Industrijskoj zoni Bakar i drugi - ukupno 3.159 aparata,
- proizvodnja proizvoda od plastike u više proizvodnih jedinica s 3.535 t proizvoda od plastike, 1.351 t plastike za građevinarstvo, 1.080 t ambalaže od plastične mase itd.,
- proizvodnja hrane i pića PIK Rijeka, IVEX Rijeka, Radnik Opatija i dr, s proizvodnjom kruha, mlijeka i mliječnih prerađevina, alkoholnih i bezalkoholnih pića,
- proizvodnja odjeće; RIO Rijeka u stečaju, Lumik - Industrijska zona Bakar.

U Županiji se ostvaruje proizvodnja električne energije putem četiri elektrane ukupnog kapaciteta 1.736.017 Mwh i to termoelektrane TE Urinj - Kostrena 1.562.114 Mwh i tri hidroelektrane Vinodol 107.464 Mwh, Skrad 5.922 Mwh i Rijeka 59.316 Mwh.

Turizam

Turizam je gospodarska uslužna djelatnost koja međusobno povezuje ekonomske, socijalne, kulturne i ekološke elemente, pa je njegov utjecaj na gospodarstvo i na socijalno - kulturni okoliš velik. On ima pozitivan utjecaj na razvoj, ali istovremeno ugrožava kvalitetu okoliša od koje direktno ovisi. Turizam se osobito razvio posljednjih desetljeća, kao posljedica materijalnog blagostanja razvijenih zemalja svijeta i porasta slobodnog vremena građana. Prema posljednjim procjenama računa se da je na turizmu izravno ili neizravno utemeljena gospodarska aktivnost iz koje nastaje oko 10 - 12% ukupnog svjetskog društvenog bruto proizvoda. U dugoročnim predviđanjima turizam se ocjenjuje jednom od najdinamičnijih djelatnosti svjetskog gospodarstva.

U Primorsko - goranskoj županiji je 2003.god. turizam, (odnosno hoteli i restorani prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti) ostvario ukupni prihod u visini od 1.475 mln kn odnosno za 11,6% više nego 2002.god., što je udio od 5,5 - 5,6% ukupnih prihoda za navedene dvije godine. Dobit turizma je 2003.god. 112,7 mln kn, odnosno 11,8% dobiti Županije, dok je indeks povećanja bio izrazito visok i iznosio je 305,1. Prema ostvarenoj dobiti turizam je treća gospodarska grana Županije nakon trgovine i prerađivačke industrije, a vodeća djelatnost u dijelovima Priobalja i na otocima.

2003.god. ostvareno je 1.625.454 dolazaka turista i 8.840.512 noćenja turista, dok je prosječna godišnja iskorištenost kapaciteta iznosila 59,2 dana. Najveća iskorištenost bila je u hotelima 109,2%, slijede apartmanska naselja 97,1%, hotelsko - apartmanska naselja 64,8%, kampovi 67,9%, kućanstva s 34,2% itd.

U promatranom razdoblju Županija je značajno poboljšala turističku tržišnu poziciju. Spori tržišni oporavak, posebice na kvalitetnijim emitivnim tržištima, zbog sadržajno siromašne turističke ponude dobio je posljednjih godina značajno ubrzanje, a dogodile su se pozitivne promjene u strukturi turističke ponude.

U četvorogodišnjem razdoblju turizam Županije bilježi pozitivne trendove gotovo u svim pokazateljima. Tako su 2003.god. (u odnosu na 2002.) povećani dolasci turista za 3,8% (domaći 9,5%, strani 2,5%), dok su noćenja porasla za 0,2% (od toga noćenja domaćih turista 4,6%, a stranih za 0,4% manje nego prethodne godine). Istovremeno je došlo do povećanja efikasnosti rada, jer se uz stagnirajuću zaposlenost ostvaruju bolji financijski pokazatelji.

Tablica 49. Godišnji prosjek zaposlenih u turizmu

	Područje	Zaposleni		Indeks 03/00	Struktura 2003. u %
		2000.	2003.		
1.	Gorski kotar	79	140	177,2	2,7
2.	Grad Rijeka	987	809	82,0	15,8
3.	Priobalje	2.353	2.226	94,6	43,5
4.	Otoci	2.034	1.947	95,7	38,0
5.	Ukupno	5.453	5.122	93,9	100,0
6.	Obrtnici u turizmu	3.481	4.135	118,8	
7.	Sveukupno	8.934	9.257	103,6	

Izvor: Odsjeka za statistiku Službe za gospodarstvo, Ureda državne uprave u Primorsko – goranskoj županiji

Broj zaposlenih računat na bazi godišnjeg prosjeka djelomično obuhvaća sezonsko zapošljavanje karakteristično za hotelsko i ugostiteljsko poslovanje. **(Tablica 49.)** Iz podataka je vidljivo da je zaposlenost u turizmu (odnosno hotelima i restoranima)³⁰ u opadanju, s izuzetkom Gorskog kotara. Negativni trend je najizraženiji u Gradu Rijeci, dok je u priobalju i na otocima iznosio oko 5% u promatrane četiri godine. Istovremeno je zabilježeno povećanje od 18,8% zaposlenih obrtnika u turizmu, čime je ukupna zaposlenost u ovoj djelatnosti u blagom porastu. Također je udio turizma u gospodarstvu Županije po zaposlenosti na kraju četverogodišnjeg razdoblja manji za 0,3%, jer je 2000.god. iznosio 10,2%, a 2003.god. 9,9%.

Prostorni raspored zaposlenih po područjima Županije pokazuje najveći udio priobalja s 43,5% prosječno zaposlenih, mada je na tom području svega 32,7% smještajnih kapaciteta odnosno postelja, što govori u prilog kvalitetnijoj usluzi i raznovrsnijoj turističkoj ponudi. Slijede otoci s 38% zaposlenih i 64,5% smještajnog kapaciteta Županije.

Godine 2003. je u Županiji bilo ukupno 149.399 komercijalnog smještajnog kapaciteta, od čega u objektima kao što su hoteli, vile, hotelska naselja, apart - hoteli, moteli i pansioni, dakle u osnovnim kapacitetima svega 17,1% .**(Tablica 50. i 51.)**

³⁰ Izvor: podaci Odsjeka za statistiku Službe za gospodarstvo, Ureda državne uprave u Primorsko - goranskoj županiji

Tablica 50. Kapaciteti smještaja 2000. god.

Kapaciteti smještaja 2000.	Osnovni kapaciteti	Hoteli	Pansioni	Moteli	Turistička naselja	Ostale ugostiteljske jedinice za smještaj	Komplementarni kapaciteti	Klimatska lječilišta	Planinarski domovi	Radnička odmarališta	Odmarašta za djecu i mladež	Kampovi i kampirališta	Brodske kabine	Kućanstva	Stalne postelje -	Pomoćne postelje -	UKUPNO
PGŽ ukupno	29.568	21.419	537	66	6.129	1.417	113.799	853	139	4.293	3.152	41.135	1.736	62.491	143.367	13.904	
GRAD RIJEKA	1.312	490	10	0	0	812	2.146	0	0	0	0	400	1.736	10	3.458	25	
UKUPNO Grad Rijeka	1.312	490	10	0	0	812	2.146	0	0	0	0	400	1.736	10	3.458	25	
PRIOBALJE																	
Kostrena	152	152	0	0	0	0	175	0	0	0	0	0	0	0	0	175	19
Bakar	58	58	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	58	14
Cavle	0	0	0	0	0	0	70	0	70	0	0	0	0	0	0	70	0
Jelenje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kastav	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Klana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Viškovo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kraljevica	967	645	0	22	172	128	1.734	80	0	24	0	1.500	0	130	2.701	314	
Crikvenica	4.085	3.165	108	0	752	60	16.584	361	0	1.308	1.095	2.430	0	11.390	20.669	2.231	
Novi Vinodolski	1.405	481	18	0	906	0	9.406	0	0	292	230	3.610	0	5.274	10.811	1.374	
Vinodolska (Bribir)	52	0	0	0	0	52	109	0	0	0	0	0	0	109	161	15	
Opatija	3.890	3.835	49	0	0	6	2.850	232	0	34	0	1.000	0	1.584	6.740	449	
Lovran	995	759	71	0	165	0	2.225	0	0	99	0	980	0	1.146	3.220	414	
Mošenička Draga	502	469	33	0	0	0	2.106	0	0	53	0	400	0	1.653	2.608	232	
Matulji	0	0	0	0	0	0	281	0	0	0	0	0	0	281	0	40	
UKUPNO Priobalje	12.106	9.564	279	22	1.995	246	35.540	673	70	1.810	1.325	9.920	0	21.742	47.646	5.102	
OTOCI																	
Cres	584	431	0	0	0	153	8.257	0	0	496	0	4.950	0	2.811	8.841	675	
Mali Lošinj	4.827	3.289	0	0	1.500	38	15.855	180	0	1.044	520	7.730	0	6.381	20.682	1.787	
Krk	926	926	0	0	0	0	7.404	0	0	0	0	3.320	0	4.884	8.330	867	
Punat	768	485	86	0	121	76	5.149	0	0	64	560	3.010	0	1.515	5.917	400	
Baška	1.146	1.093	53	0	0	0	6.536	0	0	0	397	3.100	0	3.039	7.682	1.026	
Dobrinj	0	0	0	0	0	0	1.568	0	0	0	0	275	0	1.293	1.568	238	
Mališka	2.232	1.619	30	0	583	0	4.213	0	0	4	0	30	0	4.179	6.445	1.210	
Omišalj	2.276	1.766	0	0	510	0	5.419	0	0	481	146	3.500	0	1.292	7.695	813	
Vrbinik	20	20	0	0	0	0	198	0	0	0	0	0	0	198	218	39	
Rab	3.171	1.696	55	0	1.420	0	21.118	0	0	340	80	4.900	0	15.798	24.289	1.664	
UKUPNO OTOCI	15.950	11.325	224	0	4.134	267	75.717	180	0	2.429	1.703	30.815	0	41.390	91.667	8.719	
GORSKI KOTAR																	
Cabar	26	0	0	0	0	26	12	0	0	0	0	0	0	12	38	6	
Delnice	91	0	0	44	0	47	90	0	32	0	0	0	0	58	181	28	
Lokve	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	4	4	2	
Fuzine	24	0	24	0	0	0	58	0	0	32	0	0	0	26	82	6	
Skrad	40	40	0	0	0	0	140	0	0	0	0	0	0	16	140	0	
Ravna Gora	0	0	0	0	0	0	92	0	37	22	0	0	0	33	92	8	
Mirkopalj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Brod Moravice	19	0	0	0	0	19	0	0	0	0	0	0	0	0	19	0	
Vrbovsko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
UKUPNO Gorski Kotar	200	40	24	44	0	92	396	0	69	54	124	0	0	149	596	58	

Tablica 51. Kapaciteti smještaja 2003. god.

Kapaciteti smještaja 2003. Grad / Općina	Osnovni kapaciteti	Hoteli	Vile	Hotelska naselja	Hotelsko - apartmanska naselja	Aparthoteli	Apartmanska naselja	Apartmani	Hoteli	Pansioni	Komplementarni kapaciteti	Kampovi	Apaban	Apaban - tip studio	Kuća za odmor	Sobe za iznajmljivanje	Prenosišta	Omadirski hoteli i omladinski	Gostionice	Klimatska lječilišta	Planinarski domovi	Lovčki domovi	Privremeni smještajni objekti	Brodske kabine	Nekategorizirani objekti	Kućanstva - sobe, apartmani i kuće za odmor	Kućanstva - kamp jedinice u kampovima	Stalne postelje - UKUPNO	Postelje - UKUPNO								
																														18.645	3.243	120	120				
PGŽ ukupno	25.523	17.549	18	4.281	1.368	0	1.231	745	69	262	123.876	37.936	47	510	0	1.214	638	5.208	1.261	162	902	262	87	111	1.736	29	8	0	3.243	120							
GRAD RIJEKA		461	0	0	0	0	0	0	0	0	2.782	495	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0							
Ukupno Grad Rijeka	461	461	0	0	0	0	0	0	0	0	2.782	495	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0							
PRIOBALJE																																					
Kostrena	162	162	0	0	0	0	0	0	0	0	119	60	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0						
Bakar	60	60	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	141	0	0	0	0	0	0	0	0	0						
Cavle	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	151	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0						
Jelenje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Kastav	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	26	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0					
Klana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0				
VIŠKOVO																																					
Kraljevica	4.309	2.112	0	2.127	634	0	0	0	22	48	822	472	0	0	0	0	0	2.349	321	440	0	0	100	0	0	415	12.827	0	22.261	3.732	0	1.586	334				
Novi Vinodolski	1.502	580	0	172	734	0	0	0	0	16	8.170	2.895	11	0	0	0	0	418	36	0	0	0	0	0	0	4.528	282	9.672	1.295	0	0	0	0				
Vinodolska (Bribir)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	283	0	0	0	0	0	0	0	52	0	0	0	0	0	0	231	0	283	11	0	0	0	0				
Opatija	4.059	4.011	18	0	0	0	0	0	0	30	4.089	487	0	0	0	0	0	36	0	252	14	0	0	0	0	0	3.290	0	8.148	1.170	0	0	0	0			
Lovran	618	764	0	0	0	0	0	16	0	38	2.339	1.134	0	0	0	0	0	48	0	0	0	0	0	0	0	0	923	0	3.157	507	0	0	0	0			
Mošenička Draga	447	447	0	0	0	0	0	0	0	0	2.086	400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.562	72	2.533	1.48	0	0	0	0				
Matužji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	665	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	665	0	665	150	0	0	0	0				
Ukupno Priobalje	12.121	8.196	18	2.299	1.368	0	0	16	22	202	36.702	6.948	11	0	0	0	0	2.875	357	722	155	0	100	0	0	415	24.417	354	48.823	7.377	0	0	0	0			
OTOČI																																					
Cres	835	447	0	0	0	0	0	388	0	0	7.163	4.400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16	2.671	0	7.998	431	0	0	0	0	0		
Mali Lošinj	4.184	2.499	0	406	0	0	1.231	0	0	48	14.883	7.880	0	0	0	0	0	167	109	803	250	0	0	0	0	32	5.462	0	19.067	2.156	0	0	0	0	0		
Krk	779	779	0	0	0	0	0	0	0	0	9.435	3.450	14	0	0	0	0	176	0	0	0	0	0	0	0	0	5.735	60	10.214	1.475	0	0	0	0	0		
Punat	539	418	0	0	0	0	0	121	0	0	6.808	4.099	20	0	0	0	0	60	39	534	110	0	0	0	0	0	1.946	0	7.947	1.329	0	0	0	0	0		
Baška	954	894	0	0	0	0	0	60	0	0	7.033	2.800	0	0	0	0	0	222	412	0	0	0	0	0	0	0	3.599	0	7.987	1.238	0	0	0	0	0		
Dobrinj	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2.997	470	0	0	0	0	0	0	36	0	0	0	0	0	0	0	2.455	36	2.997	466	0	0	0	0	0		
Malinska	722	562	0	0	0	0	0	160	0	0	5.727	40	2	0	0	0	0	10	0	120	0	0	0	0	0	0	5.340	76	6.449	1.493	0	0	0	0	0		
Omišalj	1.736	1.736	0	0	0	0	0	0	0	0	5.253	2.350	510	0	0	0	0	108	427	0	0	0	0	0	0	0	1.858	0	6.989	847	0	0	0	0	0		
Vrbnik	28	28	0	0	0	0	0	0	0	0	288	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	288	0	316	47	0	0	0	0	0		
Rab	3.019	1.443	0	1.576	0	0	0	0	0	0	23.903	5.004	0	0	0	0	0	36	391	0	0	0	0	0	0	0	18.388	60	26.922	1.534	0	0	0	0	0		
Ukupno Otoč	12.296	8.806	0	1.982	0	0	1.231	729	0	48	83.490	30.492	36	510	0	0	0	855	1.09	2.108	904	110	180	0	0	211	47.742	232	96.286	11.016	0	0	0	0	0		
GORSKI KOTAR																																					
Čabar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	80	0	0	0	0	0	0	26	0	0	0	0	0	0	0	28	0	80	12	0	0	0	0	0	0		
Delnice	47	0	0	0	0	0	0	0	47	0	163	0	0	0	0	0	0	0	0	32	0	0	0	0	0	131	0	210	33	0	0	0	0	0	0		
Lokve	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	70	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	70	0	70	6	0	0	0	0	0	0		
Fuzine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	299	0	0	0	0	0	0	27	97	0	0	0	0	0	0	85	29	299	17	0	0	0	0	0	0		
Skrad	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	32	0	0	0	0	0	0	0	0	18	0	0	0	0	0	14	0	32	3	0	0	0	0	0	0		
Ravna Gora	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	104	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mrkopalj	98	86	0	0	0	0	0	0	0	12	129	0	0	0	0	0	0	0	24	0	0	57	0	0	0	0	37	0	227	61	0	0	0	0	0	0	
Brod Moravice	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Vrbosko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	25	0	0	0	0	0	0	0	25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Ukupno Gorski Kotar	145	86	0	0	0	0	0	0	47	12	902	0	0	0	0	0	0	33	25	225	0	107	87	11	0	85	309	0	1.047	132	0	0	0	0	0	0	

Prijevoz, skladištenje i veze

Tu djelatnost čine pomorski promet (luke, brodarstvo i uslužne djelatnosti), kopneni (željeznički, cestovni, poštanski, telekomunikacijski, cjevovodni, te gradski javni promet) i zračni promet.

Stanje **pomorskog prometa** je vrlo nepovoljno. Na području Županije djeluju dva veća brodarica i to "Jadrolinija", koja djeluje u javnom pomorskom prijevozu putnika i "Lošinjska plovidba" za RO - RO prijevoz robe kontejnerskom linijom za istočni Mediteranom i Sjevernu Afriku i feeder liniju Rijeka - Ploče - Malta - Giogia Tauro, te dvije manje tvrtke - "Rapska plovidba", koja obavlja trajetni promet putnika i robe između otoka Raba i kopna, te brodogradilište "Cres", koje ima manji broj brodova za prijevoz rasutih tereta i cementa po Jadranu i Mediteranu te manji putnički brod za lokalni promet. Osim njih, na području Županije djeluje i "Jadranski pomorski servis" s brodovima tegljačima i manjim brodovima, kojima prijevozi naftne derivate u lokalnom i dužobalnom prijevozu.

Poslije osamostaljenja Hrvatske, brodarstvo je zbog rata i tranzicije zapadalo u sve veće teškoće, krizu i gubitke. U tom razdoblju su ukinute subvencije brodarima, (zadržane su subvencije "Jadroliniji" za pokriće troškova, a država sufinancira nabavu novih brodova i trajekata). Nakon 2000.god. došlo je do laganog oživljavanja svjetskog pomorskog tržišta, pa je to pridonijelo dijelomičnom oporavku brodarstva i u Županiji.

Na području Županije u 2003.god. bilo je evidentirano 17 klasičnih putničkih brodova ukupnog kapaciteta 8.7700 putničkih mjesta; 38 trajekata s 13.816 putničkih mjesta; te 19 brodova za prijevoz raznih vrsta tereta ukupne nosivosti od 110 tisuća DWT. U odnosu na stanje u 2000.god. kapaciteti nisu bitno mijenjani, ali je ostvareno povećanje za tri putnička broda, uz povećanje broja putničkih mjesta, te smanjenje za tri teretna broda i smanjenu nosivost za 7.000 DWT.

Na području Županije u pomorskom i obalnom prijevozu u 2000.god. prevezeno je 7.392 tisuće putnika, 1.631 tisuću vozila i 1.902 tisuće tona razne robe, dok je u 2003.god. prevezeno 9.580 tisuća putnika, 2.072 tisuće vozila i 2.084 tisuća tona razne robe. Postepeno se iz godine u godinu povećava fizički obujam ovog oblika prijevoza. Na "Rapsku plovidbu" otpada oko 9,5% prometa putnika i oko 15% prevezenih vozila.

Lučka djelatnost ima značajne gospodarske funkcije (prometnu, trgovinsku i industrijsku), a veličina prometa ovisi o geoprometnom položaju, gravitacijskom području, veličini lučkih kapaciteta, infrastrukture, broja linijskih servisa, organizacije rada u luci i stručnosti lučkog osoblja.

U skladu sa Zakonom o morskim lukama formirane su lučke uprave koje su preuzele upravljanje i ulaganja u lučku infrastrukturu i suprastrukturu, dok su operativne poslove zadržala lučka poduzeća koja su se pretvorila u trgovačka društva. Lučka uprava na temelju javnog natječaja dala je koncesiju za obavljanje lučke djelatnosti trgovačkom društvu uz određene uvjete. Time je u lukama uveden dvojni pravni režim: Lučka uprava ubire lučke pristojbe i naknadu za peljarenje, dok trgovačko društvo pokriva svoje troškove naknadama za izvršene lučke usluge. Zbog toga su u lukama mogući određeni antagonizmi i sukobi.

Riječka luka je početno - završna točka glavnog prometnog pravca Hrvatske, u kojoj je znatno smanjen promet. Ukupno instalirani lučki kapaciteti (12 mln tona za generalni i rasuti promet) nedovoljno se koriste. Tako je u luci Rijeka pretovareno (ukrcaj i iskrcaj) 4.538 tisuća tona tereta u 2000.god. i 6.159 u 2003.god. U posljednje četiri godine

promet robe u luci Rijeka se postepeno povećava, tako da je u 2003.god. iskoristivost kapaciteta bila oko 50%, dok je ranijih godina bila jedva oko ¼. Luka Rijeka ima luku u Rijeci (na zapadu i na Brajdici) zatim u Bakru i Raši, te terminal nafte u Omišlju. Ti kapaciteti su uglavnom zastarjeli.

U lukama Primorsko - goranske županije u razdoblju 2000. - 2003.god. ostvaren je slijedeći promet:

	2000.	2003.
— Broj prispjelih brodova i trajekata (u tis.)	38.901	44.356
— Broj otputovalih i prispjelih putnika brodovima i trajektima (u tis.)	3.025	3.756
— od toga trajektima	2.645	3.089
— Broj prevezenih vozila (tisuće)	1.075	1.264
— Promet robe (tisuće tona)	9.245	12.493
— od toga, međunarodni	7.750	10.898

Broj prispjelih brodova povećavao se prosječno godišnje za 4,5%, broj prispjelih i otputovalih putnika za 7,5%, uz nešto brži rast prijevoza trajektima. Broj prevezenih vozila je povećan za 5,5%, a promet robe ima povećanje od 10,6% prosječno godišnje. U lučkom prometu vidljiv je porast fizičkog obujma, kako putnika tako i tereta. Od 12.493 tisuće tona prometa robe u 2003.god. na transport nafte preko luke u Omišlju otpada 6.259 tisuća tona.

Željeznički promet. Sa željezničkih postaja u Županiji otputovalo je 412 tisuća putnika u 2000.god., a u 2003.god. svega 304 tisuće. Promet putnika željeznicom je iz godine u godinu sve manji, što ukazuje na nekonkurentnost i nesprijetnost ovog sistema na povećani prijevoz putnika. Prijevoz tereta (ukrcaj i iskrcaj) na željezničkim postajama Županije je ostvaren u 2000.god. sa 2.086 tisuća tona, a u 2003.god. s 2.661 tisuću tona. Dostignuta razina prijevoza tereta u 2003.god. je za 20% manja od ostvarene u 1998.god.

Cestovni promet odvija se na državnim, županijskim i lokalnim cestama. Na području Županije registrirano je u 2000.god. ukupno oko 118 tisuća vozila, od kojih su 465 autobusa i 8.259 teretnih vozila. U 2003.god. registrirano je ukupno 140 tisuća vozila od kojih 506 autobusa i 10.383 teretna vozila. Broj autobusa je povećan za 41, a broj teretnih vozila za 2.124.

U javnom putničkom cestovnom prijevozu na području Županije prevezeno je u 2003.god. 5.853 tisuće putnika ili za 37% više u odnosu na 2000.god. Istodobno je cestovni prijevoz robe ostvaren s 2.869 tisuća tona, što je više za 16% u odnosu na 2000.god.

U **zračnom prometu** ostvaren je promet zrakoplova od 1.184 u 2003.god. a prevezeno je oko 40 tisuća putnika. Promet zrakoplovima je manji u odnosu na 2000.god. za 40%, a broj prevezenih putnika veći za oko 2,7 puta.

U **poštanskom prometu** došlo je do laganog pada slanja paketa (3%), zatim smanjenja slanja brzoputa (7%), smanjenja usluga u novčanom prometu (10%), uz zadržavanje razine slanja pismonosnih pošiljaka. Razvojem bankarstva, suvremenih prijenosnih sustava i telekomunikacijskih usluga, pošta bitno smanjuje obujam usluga, a osim razvijene konkurencije problem je i zastarjela oprema.

Telekomunikacijski promet dostigao je visoku razinu razvoja zahvaljujući jakom čvorištu u Rijeci, te velikim ulaganjima u infrastrukturu. Praćenjem ukupnog prihoda za razdoblje 2000 - 2003.god. (stalne cijene 2003.god.) na razini djelatnosti prijevoza, skladištenja i veza moguće je ukazati na tendencije u gospodarskim aktivnostima. Podaci s kojima raspolaže FINA ne obuhvaćaju podatke željeznice, pošte i telekomunikacija, pa iskazan prihod ne odražava pravo stanje. Iz takvih odnosa proizlazi da je u području prometa, skladištenja i veza ostvaren prosječni godišnji rast aktivnosti od čak 13,8%.

Trgovina

U povezanom svjetskom tržišnom prostoru trgovina ima značajnu razvojnu ulogu, što vrijedi i za trgovinu Županije. Prema podacima FINA-e: Informacija o osnovnim financijskim rezultatima poduzetnika Primorsko - goranske županije Registra godišnjih financijskih izvještaja, 2003.god. u trgovini Županije je ostvaren ukupni prihod u iznosu od 11.914 mln kn, što je za 10,7% više nego prethodne godine. Udio trgovine u strukturi ukupnog prihoda Županije iznosio je visokih 44,9%, identično kao i godinu dana ranije. Prema ostvarenoj dobiti u iznosu od 367,1 mln kn u 2003.god, što je za 1,4 % manje nego godinu dana ranije, trgovina ima udio od 38,4% u gospodarstvu Županije. Navedeni financijski pokazatelji poslovanja trgovine u 2003.god.(ukupni godišnji prihod i dobit) stavljaju trgovinu na vodeću poziciju županijskog gospodarstva.

Tablica 52. Godišnji prosjek zaposlenih u trgovini

	Područje	Broj zaposlenih		Indeks 03/00.	Struktura 2003. u %
		2000.	2003.		
1.	Gorski kotar	341	385	112,9	4,1
2.	Grad Rijeka	4.837	5.351	110,6	57,6
3.	Priobalje	2.239	2.460	109,9	26,5
4.	Otoci	890	1.091	122,6	11,8
5.	Ukupno	8.307	9.287	111,8	100,0

Izvor: Odsjeka za statistiku Službe za gospodarstvo, Ureda državne uprave u Primorsko – goranskoj županiji

U trgovini (prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti točan naziv djelatnosti je "Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo") je 2003.god. evidentirano 2.398 poduzetnika, što je 38,5% broja poduzetnika Županije, a za 45 poduzetnika manje nego godinu dana ranije. Udio zaposlenih u trgovini u ukupnom gospodarstvu Županije povećao se sa 9,4% 2000.god. na 10,0% 2003.god. Postotak povećanja po područjima kreće se između 9,9% i 12,9%, s iznimkom otoka gdje je povećanje najveće i iznosi 22,6%. (**Tablica 52.**)

Iskorištavanje mineralnih sirovina

Na području Županije postoji niz kamenoloma na kojima se eksploatira i prerađuje kameni materijal, odnosno karbonatne sedimentne stijene. Otvoreno je približno 50 kamenoloma mezozojskih vapnenaca i dolomita. Kamen eruptivnog podrijetla (andezit) vadi se jedino u Fužinskom Benkovcu.

Šljunak za potrebe građenja se eksploatirao u kvartarnim sedimentima. Ležišta se nalaze u području Klane, Grobničkog polja i Gorskom kotaru kod Mrkoplja. Kopovi na

Grobničkom polju i na području Gumanca kod Klane su napušteni, dok se eksploatacija povremeno obavlja na lokaciji Malo Duboko kod Mrkoplja.

Morski pijesak vadi se povremeno i nekontrolirano u više zona podmorja. Ranije je eksploatacija bila intenzivna u Bakarskom zaljevu i Vinodolskom kanalu u blizini Šila. U sadašnjem razdoblju primjetno je veće kopanje u Barbatskom kanalu kod otoka Raba.

Ležišta barita nalaze se Gorskom kotaru, na području između naselja Homer, Mrzle Vodice i Crni Lug. Rudna tijela su oblika manjih ili većih leća, dužine do 300 metara. Ležišta su većim dijelom iscrpljena i mali su izgledi za pronalaženje novih velikih rudnih rezervi.

Ležišta boksita protežu se, s prekidima, duž otoka otoka Krka, Cresa, Lošinja i Raba. Redovito su to mala, ali brojna ležišta kvalitetnog boksita. Ukupne rezerve ovog horizonta nisu velike. Kopovi su napušteni.

2.2.3. Komunalne djelatnosti

2.2.3.1. Groblja

Sukladno "Pravilniku o načinu i sadržaju vođenja evidencije i načinu obilježavanja i održavanja groblja i grobova pripadnika stranih oružanih sila" (NN.18/93), jedinice lokalne samouprave dužne su voditi knjigu svidencije groblja, odnosno grobova, koja se dostavlja na ovjeru županiji. Skupnu evidenciju groblja treba voditi Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva.

Na temelju prikupljenih podataka dobivenih u ožujku 2005.god. od jedinica lokalne samouprave (priloženih u **Tablici 53.** u nastavku) utvrđeno je da na području Primorsko – goranske županije postoji ukupno 162 lokacije groblja, od čega se 61 lokacija nalazi u Priobalju, 46 u Gorskom kotaru, te 55 na otocima - po 24 na otoku Krku, odnosno otocima Cresu i Lošinju, te 7 lokacija na otoku Rabu.

Ukupna površina koju zauzimaju površine postojećih groblja u Primorsko – goranskoj županiji iznosi 104,44 ha (za nekolicinu lokacija podaci o površini ostali su nedostupni – četiri lokacije u Priobalju, te 24 u Gorskom kotaru). Ukupni kapacitet groblja u Županiji iznosi 82.077 grobnih mjesta.

Ukupna površina koju zauzimaju groblja u **Priobalju** iznosi 84,36 ha (80,1% ukupnog iznosa za Županiju), te je ukupnog kapaciteta 56.335 grobnih mjesta (68,6% kapaciteta Županije); od toga na Grad Rijeku otpada 58,16 ha (55,7% grobnih površina Županije), odnosno 40.363 grobna mjesta (49,2% kapaciteta Županije). Na području Priobalja planira se proširenje groblja na 42 od ukupno 61 lokacije (67%).

U **Gorskom kotaru** površine groblja zauzimaju ukupno 9,56 ha (9,2% ukupnog iznosa za Županiju), a kapacitet iznosi 12.532 grobna mjesta (15,3% Županije). Planira se proširenje groblja na 11 od ukupno 46 lokacija (24%).

Na otocima Krku, Cresu i Lošinju te Rabu površine groblja zajedno obuhvaćaju 10,52 ha (10,1% ukupnog iznosa za Županiju), sa ukupno 13.210 grobnih mjesta (16,1% kapaciteta Županije); od čega otok Krk 7.430 grobnih mjesta na površini od 6,44 ha; otoci Cres i Lošinj 3.663 grobna mjesta na površini od 2,24 ha, te otok Rab 2.117 grobnih mjesta na površini od 1,84 ha. Planira se proširenje groblja na 8 lokacija na otoku Krku (od ukupno 24), zatim na 2 (od 24) na otocima Cresu i Lošinju, te na 5 (od 7) lokacija na otoku Rabu.

Tablica 53. Lokacije, površine i broj grobnih mjesta na području Županije

Mikroregije	Općine i gradovi	Naziv groblja	Površina groblja (m ²)	Broj grobnih mjesta	Napomene
Priobalje	Općina Čavle	Cernik (u naselju Buzdohanj)	24.600	947	Obzirom na nedavno izvršena proširenja, slijedeće tri godine ne postoji potreba za izgradnjom novih ukopnih polja, no ipak se rade planovi za izgradnju istih.
		Grobnik	25 200	618	
	Općina Jelenje	Jelenje	9.600	1.240	Postoji potreba za proširenjem; mogućnost na zapadnom i istočnom dijelu zemljišta u produžetku groblja.
	Općina Kostrena	Sv. Lucija		1.014	
		Sv. Barbara		258	Planira se proširenje.
	Općina Omišalj	Sv. Duh	6.000	563	Prostornim planom Općine Omišalj predviđeno je groblje ukupne površine 29.488 m ² .
	Općina Viškovo	Viškovo	15.000	1.550	Planira se proširenje postojećeg groblja za 0,6 ha, te izgradnja novog na području Radne zone br.6 Brtuni, koja nije u funkciji, a površine je 4,5 ha.
	Općina Lovran	Lovran	9.840	1.272	Namjera proširenja uz postojeće groblje.
	Općina Matulji	Matulji	3.480	733	Postoji potreba za novim grobljem, koje će se graditi u Rupci, te se planira proširenje groblja Matulji, Rukavac i Zvoneća.
		Rukavac	2.529	533	
		Brešća	1.217	241	
		Veli Brgud	1.655	251	
		Zvoneća	457	112	
	Općina Mošćenička Draga	Mune	2.230	392	
		Mošćenice	2.125	340	Na postojećim grobljima nema slobodnih grobnih mjesta.
	Općina Klana	Brseč	896	255	
		Klana	5.450	560	Potreba za proširenjem.
	Općina Vinodolska	Breza	250	50	
		Bribir	3.420	762	Potreba za proširenjem.
Grižane – Barci		1.462	325		
Grižane – Belgrad		2.305	512	Potreba za proširenjem.	
Tribalj		2.164	481		
Drivenik		1.206	268		

Mikroregije	Općine i gradovi	Naziv groblja	Površina groblja (m ²)	Broj grobnih mjesta	Napomene
Priobalje	Grad Rijeka	Kozala	109.847	12.032	Groblje u granicama koje se ne mogu širiti, te će se po potrebi i mogućnostima povećavati broj grobnih mjesta.
		Trsat	34.035	3.847	Ne postoji mogućnost vanjskog ni unutarnjeg proširenja.
		CGG Drenova	412.000	8.452	Groblje je u izgradnji. Izvedeno je cca 40% predviđene površine.
		Zamet	8.064	2.474	Proširenje groblja je u tijeku (nova grobna mjesta su u ukupnom zbroju).
		Sveti Kuzam	1.119	106	Proširenje je potrebno za cca 30-50 grobnih mjesta.
		Draga	3.679	633	Proširenje je potrebno za cca 120-140 grobnih mjesta.
		Donja Drenova	5.560	514	
		Gornja Drenova	7.259	161	Proširenje je potrebno za cca 30-50 mjesta.
	Grad Bakar	Grad Bakar	17.800	Ukupno: 3.619	Potreba za izgradnjom novog groblja u naselju Bakar.
		Hreljin	15.400		
		Krasica	13.000		
		Kukuljanovo	6.400		
		Praputnjak	2.200		
		Škrljevo	8.600		
		Zlobin	1.500		
	Grad Kastav	Kastav	12.842	1.673	Prostornim planom uređenja Grada Kastva predviđeno je novo groblje na lokaciji Zagrad, površine 46.700 m ² .
	Grad Kraljevica	Bakarac	1.698	181	PPUG-om predviđeno proširenje 0,22 ha.
		Kraljevica	4.789	607	PPUG-om predviđeno proširenje 1,89 ha.
		Šmrika	2.695	343	PPUG-om predviđeno proširenje 0,78 ha.
		Križišće	3.592	325	PPUG-om predviđeno proširenje 0,78 ha.
		Sv. Trojica	4.600		Napušteno groblje.
	Grad Opatija	Opatija	11.143	1.406	
		Volosko	8.000	1.347	
Poljane		2.500	403		
Veprinac		1.450	215		

Mikroregije	Općine i gradovi	Naziv groblja	Površina groblja (m ²)	Broj grobnih mjesta	Napomene
	Grad Crikvenica	Crikvenica	Iscrpljene prostorne mogućnosti groblja – u centru mjesta	1.312	Planirana groblja u Crikvenici – Potkotor (površine 1,59 ha) i Selcu (površine 0,53 ha) – neizgrađeno.
		Selce		549	
		Dramalj		370	Postoji mogućnost proširenja za cca 1.000 m ² , planirano UPU-om u izradi.
		Jadranovo	2.518 (700 čhv)	450	Postoji mogućnost proširenja, koje je planirano UPU-om u izradi.
	Grad Novi Vinodolski	Novi Vinodolski	6.600	860	Ne postoji slobodno mjesto; potrebno hitno prići realizaciji novog groblja (predviđenog na lokalitetu Brisnica u Novom Vinodolskom).
		Povile	870	99	Potrebno proširenje groblja i izgradnja mrtvačnice.
		Krmpote – novo	4.350	334	
		Krmpote – staro	1.440	91	
		Krmpote – Luka	600	34	
		Klenovica	980	47	
		Sibinj	425	33	
		Donji Zagon	1.840	178	
		Ledenice	3.100	363	
	Priobalje – ukupno:	61 lokacija	843.581 m²	56.335	

Mikroregije	Općine i gradovi	Naziv groblja	Površina groblja (m ²)	Broj grobnih mjesta	Napomene
Gorski kotar	Općina Fužine	Fužine	3.015	549	Postoji potreba za proširenjem.
		Lič	2.200	388	Ne postoji potreba za proširenjem.
	Općina Lokve	Lokve	10.000	564	Potrebno proširenje za cca 100 grobnih mjesta.
		Mrzla Vodica	5.000	130	
	Općina Mrkopalj	Groblje kod crkve Majke Božje od sedam žalosti	11.200	1.100	Navedena groblja imaju još neiskorištenog prostora.
		Groblje u Tuku kod crkve Sv. Petra	1.600	65	
	Općina Ravna Gora	Kupjak	5.246,5	212	Ne postoji potreba za novim grobljem.
		Ravna Gora	14.732,3	1.357	
	Općina Skrad	Skrad		481	Na području Općine Skrad ne postoji potreba za novim grobljem.
		Divjake		164	
		Rogi		69	
	Općina Brod Moravice	Brod Moravice		485	Postoji žurna potreba za proširenjem mjesnog groblja u Brod Moravicama; lokacija predviđena Prostornim planom uređenja Općine neposredno uz postojeće.
		Male Drage		55	
		Podstene		79	
		Šimatovo		72	
		Goršeti		27	
	Grad Delnice	Delnice	13.683	1.320	U 2004.g. prošireno za 11.480 m ² , sa mogućnošću izgradnje 740 grobnih mjesta.
		Zamost Brodski	4.990	396	Sva grobna mjesta su popunjena; u postupku je sređivanje imovinsko-pravnih odnosa u svrhu proširenja.
		Crni Lug	4.200	266	Površina zadovoljava, postoji mogućnost izgradnje dodatnih grobnih mjesta.
		Kuželj	1.435	148	Sva grobna mjesta popunjena, ali ne postoji potreba za proširenjem (zbog malog broja stanovnika).
		Turki	1.723	120	Površine zadovoljavaju.
		Marija Trošt	522	111	
		Razloge	752	78	
Hrvatsko		1.780	30		

Gorski kotar	Grad Čabar	Plešće	1.636	244	
		Čabar	2.579	390	
		Prezid	2.813	429	
		Tršće	2.799	416	
		Gerovo	3.200	474	
		Hrib	498,3	78	
	Grad Vrbovsko	Vrbovsko "Krš"		686	Postoji potreba za proširenjem.
		Vrbovsko "Lovnik"		148	
		Moravice, Dokmanovići		359	Postoji potreba za proširenjem.
		Moravice, Ilije Petrovića		152	
		Moravice, Sv. Tereza		53	
		Moravice, Radoševići		45	
		Lukovdol		112	Postoji potreba za proširenjem.
		Plemenitaš		92	
		Gomirje		169	Postoji potreba za proširenjem.
		Ljubošina		83	
		Damalj		75	Postoji potreba za proširenjem.
		Veliki i Mali Jadrč		63	Postoji potreba za proširenjem.
		Osojnik		68	
		Zdihovo		56	
Liplje		29			
Severin na Kupi		45			
Gorski kotar – ukupno:	46 lokacija	95.604 m²	12.532		

Mikroregije	Općine i gradovi	Naziv groblja	Površina groblja (m ²)	Broj grobnih mjesta	Napomene
Otok Krk	Općina Baška	Baška – Sv. Ivan	4.248 (zajedno sa crkvom)	946	
		Jurandvor – Sv. Lucija	1.753	300	
		Batomalj – MBG	456	85	
		Draga Baščanska – Sv. Elisافتا	1.293	298	
	Općina Dobrinj	Dobrinj	4.000	300	U nekoliko navrata izvršeno proširenje groblja u Sužanu, izgradnja niša u Polju.
		Polje	3.000	200	
		Gabonjin	3.000	200	
		Rasopasno	1.000	80	
		Kras	3.000	200	
		Sužan	2.000	100	
	Općina Malinska - Dubašnica	Bogovići	4.500	360	Planirano proširenje; otkupljen teren površine 3.000 m ² .
		Sv. Vid	1.400	100	Planirano proširenje; otkupljen teren površine 1.500 m ² .
		Dubašnica	2.200	190	Planirano proširenje; potrebno izvršiti otkup terena.
	Općina Punat	Groblje Sv. Blaža, Punat	9.000	500	Planirano proširenje ukupne površine za 7.000 m ² u produžetku postojeće lokacije.
		Stara Baška	1.500	70	Razmišlja se o proširenju, u produžetku postojećeg groblja.
	Općina Vrbnik	Vrbnik	4.000	399	U 2005.g. predviđa se proširenje sa 50 novih ukopnih mjesta.
		Risika	2.900	308	Ne planira se proširenje.
		Garica	2.500	300	
	Grad Krk	Grad Krk	6.000	750	Prema Urbanističkom planu naselja Krk planirana nova lokacija groblja u sjevernom dijelu naselja površine cca 60.000 m ² .
		Vrh	1.500	250	Prema Idejnom programskom rješenju predviđeno proširenje na ukupno 4.000 m ² .
		Kornić	600	290	
		Poljica	900	348	
		Milohnić	1.200	501	
		Pinezić	2.500	355	
Otok Krk – ukupno:		24 lokacije	64.450 m²	7.430	

Mikroregije	Općine i gradovi	Naziv groblja	Površina groblja (m ²)	Broj grobnih mjesta	Napomene
Otoci Cres i Lošinj	Grad Cres	Cres	4.230	405	
		Lubenice	180	60	
		Vrana	88	22	
		Orlec	670	165	
		Martinšćica	510	161	
		Stivan	205	57	
		Valun – Sv. Marko	230	66	
		Merag	38	12	
		Dragozetići	250	77	
		Predošćica	70	28	
		Beli	400	114	
	Loznati	185	12		
	Grad Mali Lošinj	Mali Lošinj	5.465	1.105	U tijeku je proširenje postojećeg groblja Sv. Martin, s površinom od 3.397 m ² , te 380 novoformiranih grobnih mjesta.
		Veli Lošinj	1.606	170	Postoji potreba za 200 novih grobnih mjesta.
		Ilovik	638	119	
		Susak	1.520	297	
		Unije	970	127	
		Čunski	560	122	
		Sv. Jakov	432	60	
		Nerezine	1.919	242	
Osor		1.406	111		
Punta Križa		485	49		
Belej	175	59			
Ustrine	149	23			
Otoci Cres i Lošinj – ukupno:		24 lokacije	22.381 m²	3.663	
Otok Rab	Grad Rab	Grad Rab	4.250	482	Potreba za proširenjem.
		Kampor	2.050	288	Potreba za proširenjem.
		Barbat	3.850	458	
		Banjol	2.250	273	Potreba za proširenjem.
		Mundanije	1.800	162	
		Supetarska Draga	2.200	193	Potreba za proširenjem.
		Lopar	2.000	261	Potreba za proširenjem.
Otok Rab – ukupno:		7 lokacija	18.400 m²	2.117	
Otoci – ukupno:		55 lokacija	105.231 m²	13.210	
Primorsko-goranska županija		162 lokacija groblja	1.044.416m² (104,44 ha)	82.077	

2.2.3.2.Privezišta za barke

Prikaz privezišta na području Primorsko - goranske županije prema područjima jedinica lokalne samouprave sa brojem vezova prikazan je u nastavku³¹.

1. Područje Grada Kraljevice:	115
— Carevo:	30
— Javorišće	20
— Uvala Tiha	10
— Uvala Scott	5
— Uvala Dumboka	15
— Uvala Malenska	5
— Uvala Rastica - Neriz	30
2. Područje Grada Crikvenica:	762
— Sidrište Kačjak	-
— Lučica hotela "Selce"	50
— Lučica hotela Ad Turres Dramalj	4
— Perčin - Jadranovo	80
— Ertak - Jadranovo	20
— Vodna - Perkov mul - Jadranovo	100
— Kačjak - Bršćanovica - Dramalj	30
— Pazdehova - Dramalj	30
— Dramalj - Omorika	20
— Crni mol - Crikvenica	110
— Potok - Crikvenica	15
— Podvorska - Crikvenica	200
— Polača - Selce	35
— Mulina - Selce	35
— Slana - Selce	3
— Selce - luka	30
3. Područje Grada Novi Vinodolski:	70
— Povile	50
— Smokvica	20
4. Područje Općine Malinska:	94
— Porat - luka	40
— Vantačići - luka	25
— Ribarsko selo	7
— Glavotok - sidrište	7
— Uvala Čavlena	15
5. Područje Grada Krka:	120/150
— Portapisana	50
— Sidrište Sv. Juraj	50
— Torkul - privezište/sidrište	20/50

³¹ Izvor: Upravni odjel za pomorstvo, promet i veze, listopad 2004.

— Sidrište Mala Jana	-
6. Područje Općine Punat:	170
— Pod Gušternu	50
— Sidrište kampa "Pila"	100
— Sidrište kampa "Konobe" - Ljetno	20
7. Područje Općine Vrbnik:	20
— Sv. Marak	20
8. Područje Općine Dobrinj:	165
— Lokvišća (u izgradnji)	60
— Čižići (u izgradnji)	60
— Soline (u izgradnji)	30
— Rudine	10
— Vodice	5
9. Područje Općine Omišalj:	56
— Peškera - operativna obala kamenoloma	1
— Hotel "Jadran"	-
— Vila "Eva" Omišalj	5
— Njivice	10
— Uvala Kijac - Njivice	40
10. Područje Grada Cresa:	60
— Privezište brodogradilišta "Cres"	20
— Sidrište kampa "Kovačine"	40
11. Područje Grada Mali Lošinj:	1105
— Ustrine	20
— Bijar	50
— Sidrište Maračol	100
— Sidrište Liski	25
— Artatore - sidrište/privezište	100
— Sv. Jakov	10
— Bučanje	10
— Sidrište Ul	20
— Biskupija	50
— Kandija - sidrište/privezište	30
— Čikat	100
— Sidrište Krivica	100
— Ilovički kanal - sidrište/privezište	200
— Osorski zaljev - sidrište	70
— Ustrine - sidrište	20
— Uvala Tomozina - sidrište	30
— Uvala Unije - sidrište	15
— Uvala Podkujni - sidrište	10
— Uvala Vognišća - sidrište	10

– Uvala Pijeski - sidrište	10
– Uvala Trasorka - sidrište	5
– Uvala Valdarka - sidrište	30
– Uvala luke Jadriščica - sidrište	60
– Uvala Meli - sidrište	10
– Uvala Kolorat - sidrište	10
– Uvala Majiška - sidrište	10

12. Područje Grada Raba³²:	120
– "San Marino" - luka	80
– "Suha Punta" - luka	40

2.2.3.3. Zbrinjavanje otpada

Komunalni otpad

Način postupanja s komunalnim i industrijskim neopasnim otpadom na području Županije nije primjeren postojećoj legislativi Republike Hrvatske, a kamoli propisima EU koji će se u skoroj budućnosti morati poštivati. Djelatnost postupanja s komunalnim otpadom obuhvaća skupljanje i odlaganje komunalnog otpada. Skupljanje komunalnog otpada na području Županije obavljaju u najvećoj mjeri gradska komunalna trgovačka društva. Prema njihovim podacima skupljanjem otpada je obuhvaćeno 94% stanovnika.

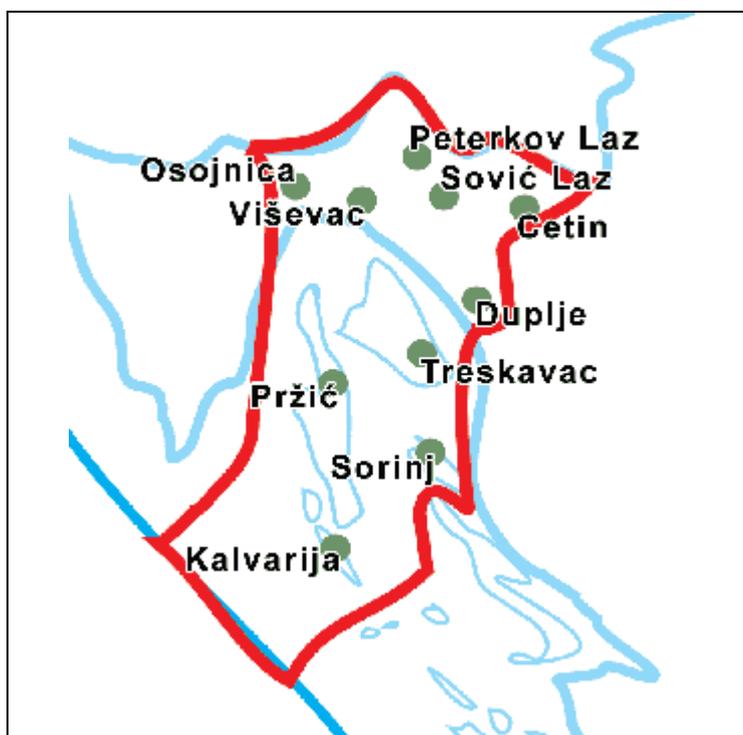
Na području Primorsko-goranske županije danas postoji 10 legalnih odlagališta otpada: Osojnica, Viševac, Duplje, Treskavac, Pržić, Kalvarija, Sovinjski, Cetin, Sović Laz i Peterkov Laz. (**Slika 28.**) Popis komunalnih poduzeća koji upravljaju pojedinim odlagalištem otpada, sa pripadajućim područjima prikazan je u nastavku:

- KD Čistoća, Rijeka:
 - odlagalište Viševac,
 - područje: Rijeka, Bakar, Čavle, Jelenje, Kastav, Klana, Viškovo, Kostrena, Kraljevica,
- Komunalac, Opatija:
 - odlagalište Osojnica,
 - područje: Opatija, Lovran, Matulji, Mošćenička Draga,
- GKTD Ivanj, Novi Vinodolski:
 - odlagalište Duplje
 - područje: Novi Vinodolski, Crikvenica, Vinodolska,
- Vodovod i čistoća Cres - Mali Lošinj:
 - odlagalište Pržić (Cres) i Kalvarija (Lošinj),
 - područje: Cres, Mali Lošinj,
- Ponikve, Krk:
 - odlagalište Treskavac,
 - područje: Krk, Baška, Dobrinj, Malinska, Omišalj, Punat, Vrbnik,
- Vrelo, Rab:
 - odlagalište Sorinj

³² Na području Lučke kapetanije - Ispostava Rab postoje molovi i obale koji se (ne)gospodarski koriste, ukupne dužine 5.000 m.

- područje: Rab,
- Komunalac, Vrbovsko:
 - odlagalište Cetin,
 - područje: Vrbovsko,
- Komunalac Delnice:
 - odlagalište Sović Laz,
 - područje: Delnice, Ravna Gora, Mrkopalj, Skrad, Lokve, Brod Moravice, Fužine,
 - KD Čabranka Čabar:
 - odlagalište Peterkov Laz,
 - područje Čabar.

Specifičan je problem skupljanje otpada s malih otoka lošinjskog arhipelaga. Otpad koji nastaje na otocima Susak i Ilovik eko - brodicama se prevozi u Mali Lošinj, a onaj nastao na otoku Unije zbrinjava se na lokalnom odlagalištu.

Slika 28. Mreža odlagališta otpada na području Županije

Prilikom skupljanja otpada još se uglavnom ne vrši selekcija po vrstama, iako su posljednjih godina i u tome pogledu učinjeni pozitivni pomaci. Komunalna društva periodično organiziraju prikupljanje tzv. "glomaznog" otpada iz kućanstava.

Jedan od najvažnijih problema je problem popunjenosti kapaciteta postojećih odlagališta, osobito onih na koja se odlaže otpad nastao na području grada Rijeke i prigradskih općina (Viševac), s otoka Krka (Treskavac) i Malog Lošinja (Kalvarija).

Pregled osnovnih podataka o odlagalištima, na temelju informacije županijskog Upravnog odjela za upravljanje imovinom i komunalne djelatnosti Županijskom poglavarstvu o komunalnoj djelatnosti odlaganja komunalnog otpada u 2001. godini prikazan je u **Tablici 54**.

Tablica 54. Podaci o odlagalištima na području Županije

Odlagalište	Smještaj	Površina	Kapacitet		Količina otpada	Vrijeme korištenja
			Ukupni	Iskorišteni		
Osojnica	Općina Matulji, 3 km od Jušića, 550 m do najbližeg naselja Ivanići	25.000 m ²	470.000 m ³	350.000 m ³	24.000 m ³ godišnje	od 1975. god.
Viševac	Općina Viškovo, na području naselja Marinići	74.000 m ²	1.350.000 m ³	100%	206.000 m ³ godišnje (god. zauzeće depon. prostora 43.000 m ³)	od 1964. god.
Duplje	7 km od grada Novi Vinodolski	8.000 m ²	74.000 m ³	47.000 m ³	40.000 m ³ godišnje (70% izgori)	od 1969. god.
Kalvarija	2 km od grada Mali Lošinj, u blizini turističkog naselja Čikat	27.000 m ²	350.000 m ³	280.000 m ³	42.471 m ³ (2001. god.)	od 1967. god.
Pržić	3 km od grada Cresa	14.000 m ³	200.000 m ³	80.000 m ³	14.000 m ³ (2001. god.)	od 1980. god.
Treskavac	Općina Vrbnik, najbliže naselje 2,3 km	50.000 m ³	270.000 m ³	242.000 m ³	140.000 m ³ (2001. god.)	od 1975. god.
Sorinj	12,5 km od grada Raba, najbliže naselje 2,5 km	40.000 m ²	600.000 m ³	424.000 m ³	27.496 m ³ (2001. god.)	od 1969. god.
Cetin	6,6 km od Vrbovskog, najbliže naselje 4 km	6.500 m ²	50.000 m ³	35.000 m ³	3.000 m ³ godišnje	od 1985. god.
Petrkov Laz	6 km od Gerova	18.000 m ²	54.000 m ²	18.000 m ³	1.500 m ³ + 10 t krupnog otpada	od 1989. god.
Sović Laz	2 km od grada Delnice	12.000 m ²	125.050 m ³	25.000 m ³	15.000 m ³	od 1995. god.

Dnevno se u Županiji proizvede 200 - tinjak tona komunalnog i industrijskog neopasnog otpada koji se bez selekcije deponira na odlagališta. Većina postojećih odlagališta nalazi se pred konačnim popunjavanjem svojih kapaciteta, a niti jedno nije u skladu s važećim propisima.

Godišnje se na području Županije prikupi oko 513.000 m³ komunalnog otpada³³, što u odnosu na ukupni broj od 305.505 stanovnika iznosi 1,679 m³/stanovniku. Najveći dio - 40% ukupne količine otpada (200.000 m³) odloži se na odlagalištu Viševac u općini Viškovo, 27% (140.000 m³) na odlagalištu Treskavac na otoku Krku, a preostalih 33% na svim ostalim odlagalištima.

Nakon stupanja na snagu propisa koji reguliraju postupanje s otpadom, postupanje s otpadom na odlagalištima se u odnosu na prijašnje stanje bitno popravilo. Uspostavljena je kontrola i evidencija otpada, odlagališta su uglavnom ograđena, otpad se pokriva inertnim materijalom, regulira se otplinjavanje, izgrađeni su protupožarni pojasi i minimum prateće infrastrukture. Stanje na odlagalištima kontrolira se redovnim pregledima inspekcije zaštite okoliša, te prilikom godišnjeg obilaska odlagališta otpada u okviru Programa aktivnosti u provedbi posebnih mjera zaštite od požara od interesa za Republiku Hrvatsku

Postupanje s tehnološkim otpadom

Na području Primorsko - goranske županije odvija se niz proizvodnih i uslužnih djelatnosti u kojima nastaju razne vrste tehnološkog otpada. Otpad nastaje u rafinerijama nafte, petrokemijskoj industriji, metalnoj industriji, lukama, brodogradilištima, marinama, proizvodnji i preradi drva, proizvodnji prehrambenih proizvoda, pri uslugama prijevoza robe i putnika, u hotelima, kampovima i ugostiteljskim objektima, peradarskim farmama, proizvodnji i distribuciji električne energije, trgovini i dr. Poseban problem čini otpad koji nastaje u djelatnosti zaštite zdravlja ljudi i životinja i proizvodnji i distribuciji farmaceutskih proizvoda.

Do sredine devedesetih godina dvadesetog stoljeća, a osobito do stupanja na snagu propisa iz oblasti zaštite okoliša koji reguliraju postupanje s otpadom, nije se vodila evidencija o vrstama, količinama, mjestu nastanka, te načinu i mjestu zbrinjavanja otpada. Opasni tehnološki otpad se odlagao na području Viškova, u tzv. "crnoj jami" Sovjak u razdoblju od 1955. - 1990.god. U cilju sanacije izrađene su potrebne studije - studija izvodljivosti (1998.god.), studija o utjecaju na okoliš (2000.god.), alokacijski model raspodjele troškova sanacije (2000.god.) i dokumentacija za pretkorektivnu akciju (2001.god.).

Na području Županije djeluje više skupljača tehnološkog otpada, koji su uglavnom specijalizirani za skupljanje pojedinih vrsta otpada. Podaci o proizvedenom, skupljenom i obrađenom tehnološkom otpadu dostavljaju se službi Ureda državne uprave u Primorsko - goranskoj županiji nadležnoj za zaštitu okoliša, kao dio katastra emisija u okoliš. U 2001. godini podatke je prijavilo 56 proizvođača opasnog tehnološkog otpada i 51 proizvođač neopasnog tehnološkog otpada, 8 skupljača opasnog i 8 skupljača neopasnog tehnološkog otpada, te 3 obrađivača opasnog tehnološkog otpada ("INA" rafinerija nafte na Urinju; HEP, Pogon TE Rijeka i "Rijekatank"). Prijavljeno je 12.590,19 t proizvedenog opasnog i 50.777,15 t neopasnog otpada. Dostavljeni su podaci o 3.727,02 t skupljenog opasnog otpada i 24.006,37 t neopasnog tehnološkog otpada. Prema prijavnim listovima koje su dostavila navedena tri obrađivača otpada na području Županije obrađeno je 1.498,25 t opasnog otpada.

Osnovni je problem u postupanju s tehnološkim otpadom nepostojanje odgovarajućih građevina za skladištenje, obrađivanje i odlaganje tog otpada. Isto tako, na razini države nije uspostavljen sustav postupanja s opasnim otpadom.

³³ Podatak iz Izvešća županijskoga Upravnog odjela za upravljanje imovinom i komunalne djelatnosti o komunalnoj djelatnosti odlaganja komunalnog otpada, svibanj 2002.

Problem tzv. "divljih" odlagališta

Uz navedena odlagališta, u 2003. godini registrirano je i više od 170 nelegalnih odlagališta otpada³⁴, iako pouzdani i cjeloviti podaci o broju, lokacijama, površini i vrstama odloženog otpada na tzv. "divljim" odlagalištima ne postoje, jer nije utvrđena obveza vođenja takve evidencije. Radom nadležnih županijskih službi tijekom niza godina uočeno je da se odlagališta građevnog otpada, čije lokacije najčešće određuju same jedinice lokalne samouprave često pretvaraju upravo u odlagališta najrazličitijeg otpada. Kao specifičnost potrebno je napomenuti da se nerijetko događaju takvi slučajevi i na samoj obali mora i nasipavanjem u more. Poseban je problem postojanje takvih odlagališta u vodozaštitnim područjima i u šumama. Najčešće se ipak otpad nekontrolirano odlaže uz prometnice.

Sustav gospodarenja otpadom

Kroz proteklih desetak godina izrađen je niz studija i elaborata koji su u svojim segmentima odredili osnove budućeg sustava. U okviru Programa tehničke pomoći za okoliš u Sredozemlju iz fonda METAP je 1996. godine dovršena izrada Studije "Sustav gospodarenja otpadom u kvarnerskom i istarskom području" kojom je cjelovito obrađena problematika zbrinjavanja otpada i predložen primjeren sustav gospodarenja otpadom. Rezultati studije prihvaćeni su zaključkom Povjerenika Vlade RH za Primorsko-goransku županiju. Nadogradnju predloženog sustava predstavljaju prijedlozi i rješenja dati u Prethodnoj, a potom i Konačnoj studiji o utjecaju na okoliš građevine za skladištenje, obradu i odlaganje komunalnog i neopasnog tehnološkog otpada s područja Primorsko-goranske županije.

2.2.4. Javne ustanove

2.2.4.1. Društvene djelatnosti

Društvene djelatnosti predstavljaju sadržaje od javnog interesa i prema glavnim svojstvima svrstavaju se u nekoliko osnovnih skupina. To su:

- Upravne funkcije
- Pravosuđe
- Udruge građana, političke stranke i druge organizacije
- Vjerske zajednice
- Prosvjeta
- Kultura
- Zdravstvo
- Socijalna skrb
- Sport

Društvene djelatnosti kao skupina središnjih uslužnih funkcija imaju za cilj pratiti razvoj i razmještaj njihovih korisnika, sa svrhom poboljšanja standarda i kvalitete života stanovništva. Njihov razvitak i struktura ovisi o potrebama korisnika njihovih usluga i o planiranom društveno - gospodarskom razvoju.

Središnje uslužne funkcije imaju svoje utjecajno područje i pružaju usluge korisnicima ili ih upućuju prema određenim gravitacijskim područjima, čime se stvara

³⁴ Izvor: www.ekoplus.hr

sustav pojedinih skupina društvenih djelatnosti koje su važne za razvijanje sustava središnjih naselja. O mreži središnjih naselja ovisi dostupljivost uslugama društvenog standarda, što neposredno utječe na stabilnost naselja i kvalitetu života stanovništva.

Prema odgovarajućim standardima koji se određuju u svrhu razvitka prostora, svakoj se pojedinoj skupini ili podskupini društvenih djelatnosti i institucija određuje mjesto u sustavu središnjih naselja. Pritom se prate stvarne potrebe i veličina njihovog utjecajnog i gravitacijskog područja u prostoru. Sukladno tomu određuju se sljedeći sadržaji uslužnih funkcija:

Upravne funkcije i pravosuđe

U skladu sa zakonodavstvom, prostorne uvjete razvoja osiguravaju sadržaji državne uprave, županijske i lokalne samouprave, odnosno opće službe i institucije. U okviru pravosuđa djeluju pravosudna tijela (sudovi, državna odvjetništva i Državno pravobraniteljstvo Primorsko - goranske županije). Prekršajni sudovi su definirani kao tijela državne vlasti koja sudbenu vlast obavljaju samostalno i neovisno. U Primorsko - goranskoj županiji djeluje 9 prekršajnih sudova na razini općina i Trgovački sud - županijski u Rijeci, te Županijsko državno odvjetništvo i 4 općinska državna odvjetništva. Sudska nadležnost navedenih pravosudnih tijela utvrđena je zakonima o područjima i sjedištima sudova, državnih odvjetništava i prekršajnim sudovima.

Udruge građana, političke stranke i njima srodne organizacije

Udruge građana, političke stranke i njima srodne organizacije nastaju iz potrebe ljudi da se međusobno organiziraju oko rješavanja svojih društvenih potreba te da percipiraju kod donošenja odluka za poboljšanje životnih uvjeta šire zajednice.

Vjerske zajednice

Djelovanje vjerskih zajednica podrazumijeva slobodno i zakonskim aktima osigurano obavljanje obreda, osnivanje škola, učilišta te socijalnih i dobrotvornih ustanova (dječjih vrtića, skrb za stare i dr.).

Prosvjeta

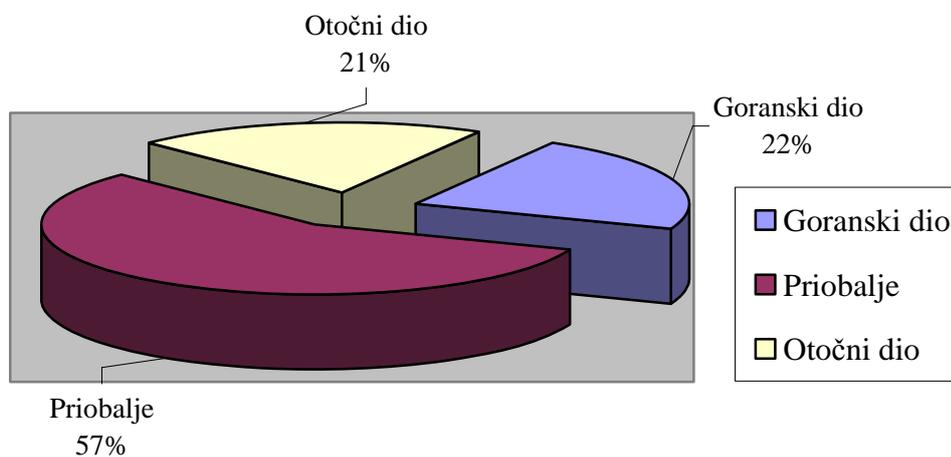
Prosvjetne djelatnosti obuhvaćaju cjelokupni sustav odgoja i obrazovanja kojeg čine predškolski odgoj, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje i domski smještaj učenika. Osnovne ustanove u kojima se provodi odgoj i obrazovanje su dječji vrtići, osnovne škole, srednje škole i učenički domovi.

Mreža odgojnih i obrazovnih institucija pruža usluge njege, odgoja i zaštite djece, te obrazovanje i smještaj učenika. Prema namjeni obrazovanja škole se dijele na redovite osnovne i srednje, škole namijenjene djeci i mladeži s teškoćama u razvoju (specijalne), škole za obrazovanje odraslih i škole za posebno obrazovanje (osnovne glazbene i baletne škole). Srednje škole, ovisno o vrsti nastavnog plana i programa dijele se na gimnazije, tehničke i srodne škole, industrijske i obrtničke te umjetničke škole (glazbene, baletne i likovne). Obrazovanje odraslih namijenjeno je odraslim osobama pohađanjem nastave ili polaganjem ispita. U Županiji djeluje ukupno 125 osnovnih škola (123 državne i 2 privatne), 48 srednjih škola (46 državnih, 1 privatna, 1 vjerska), 100 dječjih vrtića (85 državnih, 10 privatnih, 5 vjerskih) i 6 učeničkih domova³⁵. Pregled mreže osnovnih škola po prostornim cjelinama prikazan je u **Tablici 55**.

³⁵ Izvor: Statistička izvješća, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2003./2004.

Tablica 55. Pregled mreže osnovnih škola u Županiji

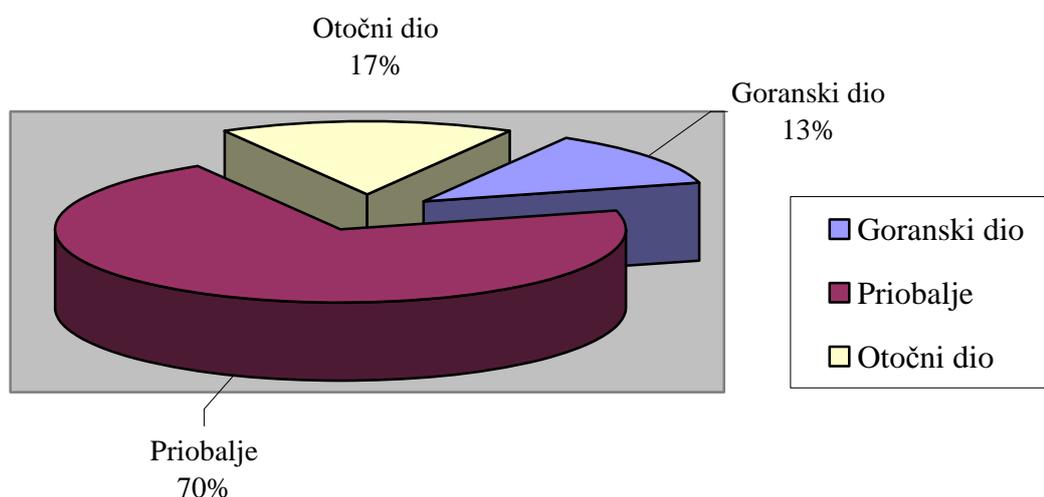
Prostorna cjelina	Osnovne škole (ukupno matične i područne škole)
Delnice	14
Čabar	5
Vrbovsko	9
Risnjak	0
Bjelolasica	0
Rijeka - centar	24
Rijeka - prsten	21
Opatija	12
Klana - Rupa	6
Crikvenica - Novi Vinodolski	8
Krk	7
Cres	4
Mali Lošinj	8
Rab	7
UKUPNO:	125

Slika 29. Osnovne škole u Županiji: Grafički prikaz postotnih udjela po prostornim cjelinama

Pregled mreže srednjih škola po prostornim cjelinama prikazan je u **Tablici 56.**

Tablica 56. Pregled mreže srednjih škola u Županiji

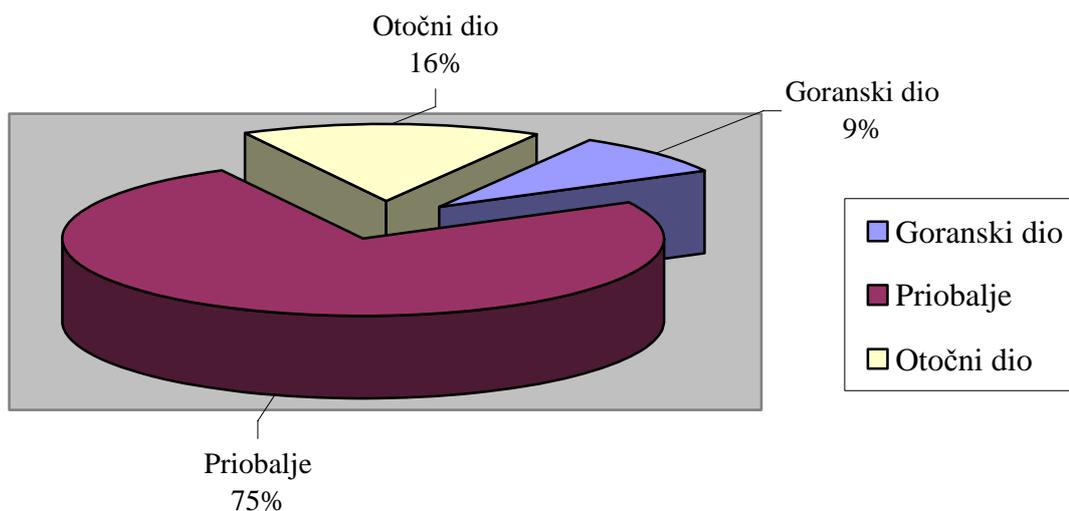
Prostorna cjelina	Gimnazije	Tehničke i srodne	Umjetničke	Industrijske i obrtničke
Delnice	1	0	0	1
Čabar	1	0	0	1
Vrbovsko	0	1	0	1
Risnjak	0	0	0	0
Bjelolasica	0	0	0	0
Rijeka - centar	5	9	2	8
Rijeka - prsten	0	1	0	0
Opatija	1	2	1	2
Klana - Rupa	0	0	0	0
Crikvenica - Novi Vinodolski	1	1	0	1
Krk	1	1	0	1
Cres	0	0	0	0
Mali Lošinj	1	1	0	1
Rab	1	0	0	1
UKUPNO:	12	16	3	17

Slika 30. Srednje škole u Županiji: Grafički prikaz postotnih udjela po prostornim cjelinama

Pregled mreže dječjih vrtića i učeničkih domova po prostornim cjelinama prikazan je u **Tablici 57**.

Tablica 57. Pregled mreže dječjih vrtića i učeničkih domova u Županiji

Prostorna cjelina	Dječji vrtići	Učenički domovi
Delnice	2	0
Čabar	5	0
Vrbovsko	2	1
Risnjak	0	0
Bjelolasica	0	0
Rijeka - centar	39	3 (1 studentski dom)
Rijeka - prsten	24	1
Opatija	6	1
Klana - Rupa	0	0
Crikvenica - Novi Vinodolski	6	0
Krk	8	0
Cres	3	0
Mali Lošinj	3	0
Rab	2	0
UKUPNO:	100	6

Slika 31. Dječji vrtići u Županiji: Grafički prikaz postotnih udjela po prostornim cjelinama

Visoko školstvo i znanost

Visoka učilišta su ustanove visoke naobrazbe sa svrhom ostvarivanja intelektualnog, tehničkog, umjetničkog, kulturnog i drugog stvaralaštva. Čine ih sveučilište, veleučilište, fakultet, umjetnička akademija i visoka škola. Visoka vjerska učilišta su visoka učilišta koja su osnovala vjerske zajednice i na njih se ravnopravno primjenjuje Zakon o visokim učilištima.

U Županiji ukupno djeluje 11 visokih učilišta i to u Rijeci (Veleučilište, Visoka učiteljska škola, 7 fakulteta (Građevinski, Tehnički, Pomorski, Medicinski, Ekonomski, Pravni, Filozofski), Opatiji (Fakultet za turistički i hotelski management) i u Lovranu (Visoka škola za glazbenu umjetnost).

Kultura

Djelatnost kulture odvija se putem ustanova koje provode obrazovnu i/ili kulturno - umjetničku djelatnost. To su knjižnice, kazališta, kinematografi, muzeji, javne glazbene ustanove, otvorena ili pučka učilišta, arhivi, javna glasila, televizijske i radio - postaje, izdavačke ustanove, umjetničke organizacije, informativne službe, zajednice i udruge tehničke kulture i dr.

U Županiji djeluje 49 knjižnica, 1 arhiv, 4 kazališta, 13 kinematografa, 8 radio - postaja, 2 televizije, 2 muzeja i 32 udruge tehničke kulture.³⁶

Zdravstvo

Zdravstvena djelatnost organizirana je putem zdravstvenih ustanova za pružanje zdravstvene zaštite i unaprijeđenje, očuvanje i vraćanje zdravlja, a odvija se na tri razine: primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini.

Na primarnoj razini djeluju ustanove primarne zdravstvene zaštite koje uključuju domove zdravlja, ordinacije privatne prakse, ustanove za hitnu medicinsku pomoć, ustanove za zdravstvenu njegu u kući, ljekarne i stacionare za privremeni smještaj bolesnika.

Ustanove sekundarne zdravstvene zaštite koje djeluju na sekundarnoj razini su opće bolnice, specijalne bolnice i lječilišta, a ustanove tercijarne zdravstvene zaštite, na trećoj razini, su kliničke ustanove, državni zdravstveni zavodi i visoka učilišta zdravstvenog usmjerenja.

Zdravstvene ustanove se dijele i prema kriteriju vlasništva, i to na zdravstvene ustanove u državnom vlasništvu, u privatnom vlasništvu i ugovorne zdravstvene ustanove koje su, također, u privatnom vlasništvu.

Prema odgovarajućim standardima, pri čemu se nastoje pratiti stvarne potrebe stanovništva, svakoj se pojedinoj razini zdravstvene zaštite određuje mjesto u sustavu središnjih naselja, a u svrhu što optimalnijeg prostornog razvoja. Sukladno tomu, Rijeka kao centralno naselje Primorsko - goranske županije i središte makroregije, sjedištem je najvećeg broja zdravstvenih ustanova primarne, sekundarne i tercijarne razine.

U sjedištima mikroregija (Delnice, Krk, Cres, Rab i Mali Lošinj) djeluju, uglavnom, ustanove primarne zdravstvene zaštite, te sekundarne - u Malom Lošnju (Dječja bolnica za alergijske bolesti s odjelom za odrasle Veli Lošinj) i Rabu (Psihijatrijska bolnica Rab).

³⁶ Izvor podataka: Statistički ljetopis Primorsko - goranske županije 2002.

U središtima prostornih cjelina jačih razvojnih središta (Opatija, Crikvenica - Novi Vinodolski) zastupljene su zdravstvene ustanove primarne i sekundarne zdravstvene zaštite (od sekundarnih ustanova djeluje Specijalna bolnica za rehabilitaciju i liječenje bolesti srca i reumatizma "Thalassotherapie" u Opatiji i njen ogranak u Crikvenici), a u središtima prostornih cjelina slabijih razvojnih središta (Čabar - Gerovo, Vrbovsko, Rupa - Klana) u skladu postojećih standarda djeluju samo ustanove primarne zdravstvene zaštite, kao i u ostalim naseljima Primorsko - goranske županije koja su lokalnog karaktera.

Organizacija zdravstvene djelatnosti na području Primorsko - goranske županije, prema podacima Zavoda za javno zdravstvo PGŽ, po jedinicama lokalne samouprave, je slijedeća:

Goransko područje:

Grad Delnice

- Dom zdravlja "Dr. Josip Kajfeš" Delnice (3)
- Privatne ordinacije opće medicine (4)
- Privatne specijalističke ordinacije (5)
- Privatne stomatološke ordinacije (2)
- Privatni zubotehnički laboratoriji (2)
- Jedinica za kućnu njegu
- Privatna ljekarna
- Ispostava Zavoda za javno zdravstvo Primorsko – goranske županije Rijeka (2)

Općina Lokve

- Privatna ordinacija opće medicine

Općina Fužine

- Jedinica DZ "Dr. Josip Kajfeš" Delnice
- Privatna stomatološka ordinacija
- Privatna ljekarna

Općina Skrad

- Privatna ordinacija opće medicine
- Privatna stomatološka ordinacija
- Privatna ljekarna

Općina Ravna Gora

- Privatna ordinacija opće medicine
- Privatna stomatološka ordinacija
- Privatni zubotehnički laboratoriji
- Jedinica za fizikalnu terapiju
- Privatna jedinica za kućnu njegu
- Ljekarna "PRIMA-PHARME"

Općina Mrkopalj

- Jedinica DZ "Dr. Josip Kajfeš" Delnice
- Privatna ordinacija opće medicine
- Ljekarna "PABLO" jedinica Mrkopalj

Općina Čabar

- Dom zdravlja Čabar
- Privatne ordinacije opće medicine (2)
- Privatne stomatološke ordinacije (2)
- Privatni zubotehnički laboratoriji (2)
- Ljekarna "PRIMA-PHARME"

Općina Vrbovsko

- Dom zdravlja Vrbovsko
- Privatne ordinacije opće medicine (4)
- Privatne stomatološke ordinacije (3)
- Privatni zubotehnički laboratoriji (2)
- Privatne jedinice za kućnu njegu (2)
- Jedinica za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju

Općina Brod Moravice

- Jedinica DZ "Dr. Josip Kajfeš" Delnice
- Privatna ordinacija opće medicine

Priobalno područje (Priobalje):

Grad Rijeka

- Dom zdravlja Rijeka (33)
- Zdravstvena stanica "Željezničar"
- Ustanova za hitnu medicinsku pomoć Rijeka
- Privatne ordinacije opće medicine (84)
- Privatne pedijatrijske ordinacije (11)
- Privatne specijalističke ordinacije (64)
- Privatne stomatološke ordinacije (157)
- Privatni zubotehnički laboratoriji (52)
- Privatni medicinsko-biokemijski laboratorij
- Privatni citološki laboratoriji (3)
- Poliklinika "Medico"
- Poliklinika za ginekologiju "Dr. D. Kalinić"
- Poliklinika za oftalmologiju "Sv. Lucija"
- Poliklinika "Dr. Božo Vojniković"
- Poliklinika "Sindik"
- Poliklinika za radiologiju i ginekologiju "1885"
- Poliklinika "Škalamera"
- Poliklinika "PRO VITA"
- Poliklinika "DENTAL"
- Poliklinika "Terme" – podružnica Rijeka
- Poliklinika "AHEL"
- Poliklinika "INTERNEURON"
- Poliklinika " Dr. Lucijana Pavičević"
- Stomatološka poliklinika "Jukica"
- Stomatološka poliklinika "Dr. Branko Žuža"
- Stomatološka poliklinika "Zaverski"

- Stomatološka poliklinika Medicinskog fakulteta
- Zdravstvena ustanova za medicinu rada "Prim Z. Rački"
- Ustanova za zdravstvenu njegu u kući "Dijana Ban"
- Ustanova za zdravstvenu njegu u kući "Magda Ćutić"
- Ustanova za zdravstvenu njegu u kući "Slavica i Vedran Dekanić"
- Ustanova za zdravstvenu njegu u kući "Nevenka Skendžić"
- Ustanova za zdravstvenu njegu u kući "Helena Smokrović"
- Ustanova za njegu "Jasna Pavačić"
- Privatne jedinice za kućnu njegu (7)
- Privatne jedinice višeg fizioterapeuta (2)
- Ljekarna "Jadran" Rijeka (5) i radna jedinica zajedničkih službi
- Jedinice ljekarne "PRIMA-PHARME" (3)
- Privatne ljekarne (16)
- Ljekarne "Rijeka" (5)
- Ljekarna "Kušen" – jedinica Rijeka
- Ljekarna "Mazzi" (2)
- Ljekarna "Pablo" – jedinica Rijeka
- Klinički bolnički centar Rijeka (3); 21 radna jedinica
- (10 klinika, 9 zavoda, 1 djelatnost, 1 jedinica za znanstveni rad i radna zajednica zajedničkih službi)
- Zavod za javno zdravstvo Primorsko - goranske županije Rijeka (4)

Općina Matulji

- Jedinice DZ Opatija (3)
- Privatne ordinacije opće medicine (5)
- Privatna pedijatrijska ordinacija
- Privatne stomatološke ordinacije (7)
- Privatni zubotehnički laboratoriji (3)
- Jedinica za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju
- Privatna ljekarna
- Jedinica Ljekarne "Rijeka" Jušići

Općina Kastav

- Jedinica DZ Rijeka
- Privatne ordinacije opće medicine (2)
- Privatne stomatološke ordinacije (4)
- Jedinica za kućnu njegu
- Privatna ljekarna (2)
- Ispostava Zavoda za javno zdravstvo Primorsko – goranske županije Rijeka

Općina Viškovo

- Jedinica DZ Rijeka
- Privatne ordinacije opće medicine (2)
- Privatne stomatološke ordinacije (4)
- Zubotehnički laboratorij
- Privatna ljekarna (2)
- Ustanova za zdravstvenu njegu "Gordana Vuković"
- Privatne jedinice za kućnu njegu (2)

Općina Jelenje

- Jedinica DZ Rijeka
- Privatne ordinacije opće medicine
- Privatne stomatološke ordinacije (2)
- Privatna ljekarna
- Psihijatrijska bolnica Lopača

Općina Čavle

- Privatne ordinacije opće medicine (4)
- Privatne stomatološke ordinacije (3)
- Poliklinika "Tagora"
- Privatni zubotehnički laboratorij
- Jedinica privatne ljekarne "PRIMA-PHARME"

Općina Kostrena

- Jedinice DZ Rijeka (2)
- Privatne ordinacije opće medicine (2)
- Privatne stomatološke ordinacije (4)
- Privatna specijalistička ambulanta
- Privatni zubotehnički laboratorij
- Ustanova za zdravstenu njegu "Žeravica"
- Privatna ljekarna

Grad Bakar

- Jedinice DZ Rijeka (4)
- Privatne ordinacije opće medicine (5)
- Privatne stomatološke ordinacije (2)
- Privatni zubotehnički laboratorij (2)
- Jedinica za fizikalnu terapiju
- Privatne jedinice za kućnu njegu (2)
- Privatne ljekarne (2)

Grad Kraljevica

- Jedinice DZ Rijeka
- Zavod za liječenje alegrijskih bolesti i rehabilitaciju omladine
- Privatna ordinacija opće medicine
- Privatna pedijatrijska ordinacija
- Privatne stomatološke ordinacije (2)
- Privatna ljekarna

Općina Omišalj

- Jedinice DZ Krk
- Privatna ordinacija opće medicine (2)
- Privatne specijalističke ordinacije (2)
- Privatne stomatološke ordinacije (3)
- Zubotehnički laboratorij
- Ustanova za zdravstvenu njegu u kući "Melem"
- Privatna ljekarna "Kirinčić" Njivice
- Privatna ljekarna

Grad Opatija

- Dom zdravlja Opatija
- "Thalassotherapia" – specijalna bolnica za rehabilitaciju i liječenje bolesti srca i reumatizma, Opatija
- Privatne ordinacije opće medicine (5)
- Privatna pedijatrijska ordinacija
- Privatne stomatološke ordinacije (12)
- Privatne specijalističke ordinacije (7)
- Jedinica za kućnu njegu
- Privatni zubotehnički laboratoriji (4)
- Poliklinika za stomatologiju i maksilofacijalnu kirurgiju "QI-DENT"
- Poliklinika "Dr. Jelušić"
- Poliklinika za hemodijalizu "Interdijal" Volosko
- Poliklinika za internu medicinu i ginekologiju "Yvonne Vukušić-Dach"
- Privatna ljekarna (2)
- Jedinica ljekarne "Ghetaldus-O"
- Jedinica ljekarne "Štimac"
- Ispostava Zavoda za javno zdravstvo Primorsko - goranske županije Rijeka (2)

Općina Lovran

- Jedinica DZ Opatija
- Privatne ordinacije opće medicine (4)
- Privatne stomatološke ordinacije (4)
- Klinika za ortopediju
- Privatna ljekarna

Općina Mošćenička Draga

- Jedinica DZ Opatija
- Privatne ordinacije opće medicine (2)
- Privatne stomatološke ordinacije
- Privatna ljekarna

Općina Klana

- Jedinice DZ Rijeka
- Privatne ordinacije opće medicine
- Privatne stomatološke ordinacije (2)

Grad Crikvenica

- Dom zdravlja Crikvenica
- Privatne ordinacije opće medicine (6)
- Privatne specijalističke ordinacije (4)
- Privatne stomatološke ordinacije (9)
- Privatni zubotehnički laboratoriji (2)
- "Moderni medicinski centar", poliklinika za ginekologiju, kardiologiju i internu medicinu
- Poliklinika "Katunar", zdravstvena ustanova za pružanje specijalističko-konzilijarne zdravstvene pomoći
- Poliklinika "TERME" Selce

- Stomatološka poliklinika "Dr. Kalmar"
- "Thalassotherapia" – specijalna bolnica za rehabilitaciju i liječenje bolesti dišnih organa i reumatizma, Crikvenica
- Ustanova za zdravstvenu njegu u kući "Željka Pleše"
- Ustanova za zdravstvenu njegu u kući "Grbčić"
- Privatne ljekarne (2)
- Ljekarna "Škunca" jedinica Selce
- Ispostava Zavoda za javno zdravstvo Primorsko - goranske županije Rijeka

Grad Novi Vinodolski

- Jedinica DZ Crikvenica
- Privatne ordinacije opće medicine (4)
- Privatna pedijatrijska ordinacija
- Privatna stomatološka ordinacija
- Privatna jedinica za fizikalnu terapiju
- Privatni zubotehnički laboratorij
- Privatna ljekarna

Općina Vinodolska

- Jedinice DZ Crikvenica (3)
- Privatna ordinacija opće medicine
- Privatna stomatološka ordinacija
- Ustanova za zdravstvenu njegu u kući "Gordana Vlastelić"

Otočno područje:

Općina Malinska

- Jedinica DZ Krk
- Privatne ordinacije opće medicine (3)
- Privatne stomatološke ordinacije (2)
- Privatna ljekarna

Grad Krk

- Dom zdravlja Krk
- Privatne ordinacije opće medicine (3)
- Privatne specijalističke ordinacije (2)
- Privatne stomatološke ordinacije (3)
- Privatna ljekarna
- Ispostava Zavoda za javno zdravstvo Primorsko – goranske županije Rijeka (2)

Općina Punat

- Jedinica DZ Krk
- Privatne ordinacije opće medicine
- Privatne specijalističke ordinacije
- Privatne stomatološke ordinacije
- Privatna ljekarna

Općina Baška

- Privatne ordinacije opće medicine
- Privatne specijalističke ordinacije
- Privatne stomatološke ordinacije
- Privatna ljekarna

Općina Vrbnik

- Jedinica DZ Krk

Općina Dobrinj

- Privatne ordinacije opće medicine (2)
- Privatne stomatološke ordinacije
- Ustanova za zdravstvenu njegu u kući "Nurka Rus"

Grad Cres

- Jedinice DZ "Dr. Dinko Kozulić" Mali Lošinj (2)
- Privatna ordinacija opće medicine
- Privatna specijalistička ordinacija
- Privatne stomatološke ordinacije (2)
- Privatna ljekarna
- Ispostava Zavoda za javno zdravstvo Primorsko – goranske županije Rijeka

Grad Mali Lošinj

- Jedinice DZ "Dr. Dinko Kozulić" Mali Lošinj (8)
- Privatna ordinacija opće medicine (5)
- Privatna specijalistička ordinacija (2)
- Privatne stomatološke ordinacije (5)
- Privatni zubotehnički laboratoriji (2)
- Medicinsko-biokemijski laboratorij
- Privatna ljekarna
- Dječja bolnica za alergijske bolesti s odjelom za odrasle Veli Lošinj
- Ispostava Zavoda za javno zdravstvo Primorsko – goranske županije Rijeka

Grad Rab

- Dom zdravlja Rab
- Privatna ordinacija opće medicine (6)
- Privatna pedijatrijska ordinacija
- Privatne specijalističke ordinacije (3)
- Privatne stomatološke ordinacije (6)
- Privatni zubotehnički laboratoriji
- Medicinsko-biokemijski laboratorij
- Privatna ljekarna
- Privatna ljekarna "KUŠEN"
- Psihijatrijska bolnica Rab
- Ispostava Zavoda za javno zdravstvo Primorsko – goranske -županije Rijeka

Socijalna skrb

Djelatnost socijalne skrbi odvija se kroz složenu mrežu službi i ustanova. Od posebnog je značaja za pomoć osobama kojima je potreban specifičan oblik pomoći i zaštite. Zakonom o socijalnoj skrbi određena je mreža ustanova socijalne skrbi, i utvrđeni njeni korisnici. Putem ustanova socijalne skrbi ostvaruje se pomoć socijalno ugroženim, nemoćnim i drugima koji sami ili kroz svoju obitelj na mogu zadovoljiti osnovne životne potrebe. Vrste socijalne skrbi su domovi za djecu bez roditeljske skrbi, domovi za djecu oštećenu u tjelesnom i mentalnom razvoju, domovi za djecu neprihvatljivog ponašanja, domovi umirovljenika i centri za socijalnu skrb.

U Županiji djeluje ukupno 8 domova za djecu i mladež, 8 domova za odrasle i 9 centara za socijalnu skrb.

Sport

Sportska djelatnost pomaže pri održavanju psihofizičkih sposobnosti i zdravlja stanovništva. Organizirana je kroz sportske udruge, saveze, poduzeća, obrazovne ustanove, učenička i studentska društva i dr. Putem raznovrsnih sportskih aktivnosti, rekreacije, zabave i odmora pruža skrb o tjelesnoj kulturi stanovnika. Republika Hrvatska posebno potiče razvijanje potreba u sportu na razini Države, županija, gradova i općina i osigurava objekte i sadržaje za sve uzraste stanovništva. Mrežu sportskih objekata prema mogućim korisnicima, minimalne sadržaje i prostorne uvjete, te standarde i normative propisuje nadležno ministarstvo. Programom prostornog uređenja Države područja i objekti sportske namjene dobivaju posebnu pažnju, npr. autodrom na Grobničkom polju s uređenim stazama i pratećim sadržajima, sustav golf igrališta kao i drugi centri za različite oblike sportskih aktivnosti (sportovi na vodi, konjički sport, streličarstvo i sl.).

U Županiji djeluje ukupno 291 sportska udruga putem raznovrsnih sportskih grana, sa svrhom aktivnog bavljenja sportom, Hrvatski sportski savez invalida i 8 Hrvatskih saveza za sport i rekreaciju, te 9 šahovskih i 26 lovačkih udruga.³⁷

2.2.4.2. Javna poduzeća

Javna poduzeća se definiraju kao poduzeća od javnog interesa za proizvodnju dobara i usluga za širi broj potrošača (korisnika). Najčešće su to poduzeća u većinskom državnom vlasništvu i pod državnom kontrolom na području ponude javnih i komunalnih usluga, kao što su elektroprivreda, komunikacije, transportne usluge, vodoopskrba, luke, šume i tome slično. Javna poduzeća osnivaju se pretežno u vlasništvu države kako bi se izbjegao privatni monopol, kojim bi se proizvodila nedovoljna količina proizvoda uz previsoku cijenu. Iako je Zakonom o javnim poduzećima predviđeno da i privatna poduzeća mogu biti javna poduzeća (Sl.l. 46/90) i to uz kontrolu države, u praksi se to još ne primjenjuje.

Prema podacima iz 2004.god., na području Primorsko - goranske županije djelovalo je 45 javnih poduzeća³⁸ raspoređenih po gradovima i važnijim općinskim središtima. To su javna poduzeća komunalnih usluga, pretežno javnog prijevoza, vodovoda i čistoće, uređenja parkova, poduzeća za distribuciju električne energije i pogonskog goriva. Očekivano ih ima najviše u gradu Rijeci, (12 poduzeća), zatim u Rabu (4), po 3 poduzeća u

³⁷ Izvor: Statistički ljetopis Primorsko - goranske županije 2002.

³⁸ Izvor: Hrvatska gospodarska komora, Sektor za informatiku i statistiku. listopad 2004.

Bakru, Delnicama i Škrljevu, a u Krku, Novom Vinodolskom, Cresu, Puntu i Opatiji po 2 javna poduzeća. Samo 1 javno poduzeće imaju ostali gradovi i naselja, primjerice Ravna Gora, Plešće, Crikvenica, Vrbovsko, Kastav, Dobrinj, Čabar, Fužine, Kraljevica i Omišalj. Sveukupno je u ovim javnim poduzećima zaposleno 4.957 radnika, od toga najviše u Rijeci (3.784 zaposlenih). Od 45 javnih poduzeća komunalnih usluga, 9 poduzeća se nalazi u stečaju.

2.2.5. Samouprava

2.2.5.1. Nadležnost

Primorsko - goranska županija je jedinica područne (regionalne) samouprave) u čiji su sastav ušle jedinice lokalne samouprave - općine i gradovi, njih ukupno 35.

Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01) utvrđeno je da županija u svom samoupravnom djelokrugu obavlja poslove od područnog (regionalnog) značaja, a osobito poslove koji se odnose na:

- školstvo,
- zdravstvo,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- gospodarski razvoj,
- promet i prometnu infrastrukturu,
- planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova.

Jedinice lokalne samouprave u svom samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima i to osobito poslove koji se odnose na:

- uređenje naselja i stanovanje,
- prostorno i urbanističko planiranje,
- komunalne djelatnosti,
- brigu o djeci,
- socijalnu skrb,
- primarnu zdravstvenu zaštitu,
- odgoj i osnovno obrazovanje,
- kulturu, tjelesnu kulturu i šport,
- zaštitu potrošača,
- zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša,
- protupožarnu i civilnu zaštitu.

2.2.5.2. Organizacija Županije³⁹

Tijela jedinice područne (regionalne) samouprave - županije su:

- Županijska Skupština - predstavničko tijelo,
- Župan i Županijsko Poglavarstvo - izvršno tijelo.

³⁹ Izvor: www.pgz.hr

Županijska skupština je predstavničko tijelo građana Primorsko - goranske županije i tijelo područne (regionalne) samouprave koje donosi akte u okviru svog djelokruga, te obavlja druge poslove u skladu sa zakonom i Statutom Županije. Skupština broji 42 člana. Mandat člana Skupštine izabranog na redovnim izborima traje četiri godine. Skupština ima predsjednika i dva potpredsjednika te 13 stalnih radnih tijela - odbora. Radna tijela Skupštine osnivaju se za proučavanje i razmatranje pojedinih pitanja iz nadležnosti Skupštine, za pripremu i podnošenje odgovarajućih prijedloga Skupštini, za praćenje utvrđene politike i praćenje izvršavanja odluka i općih akata Skupštine, za izvršavanje određenih zadaća od interesa za Skupštinu, te za proučavanje i raspravljanje i drugih pitanja iz nadležnosti Skupštine. Radna tijela Skupštine su:

- Mandatni odbor,
- Odbor za izbor, imenovanja i dodjelu povelja i priznanja,
- Odbor za statutarno - pravna pitanja,
- Odbor za pitanja nacionalnih manjina i ljudskih prava,
- Odbor za gospodarski razvoj, prostorno planiranje i zaštitu okoliša,
- Odbor za proračun i financije,
- Odbor zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb,
- Odbor za kulturu, tehničku kulturu i sport,
- Odbor za školstvo, znanost i tehnologiju,
- Odbor za lokalnu samoupravu, međužupanijsku i međunarodnu suradnju,
- Odbor za turizam,
- Odbor za pomorstvo, promet i veze,
- Odbor za ravnopravnost spolova.

U sklopu Županijske skupštine djeluje i Parlament mladih, predstavničko tijelo mladih (16 - 28 god.) u Primorsko - goranskoj županiji, koji broji 41 člana. Osnovni cilj rada Parlamenta mladih je da predstavi, prezentira i zastupa interese, ideje i prijedloge mladih pred Županijskom skupštinom, te da se putem samostalnih projekata, inicijativa i programa pokuša učiniti sve na što boljem sagledavanju problema mladih unutar Županije. Parlament mladih čine predstavnici lokalne (regionalne) samouprave, studenata, učenika srednjih škola, nevladinih udruga te političkih stranaka zastupljenih u Županijskoj skupštini.

Izvršna tijela Županije su župan i Poglavarstvo. Župana bira Skupština iz redova svojih članova, te on zastupa Županiju. Župan obavlja nadzor nad zakonitošću rada upravnih tijela i daje im upute za rad. Župan ima dva zamjenika. Županijsko poglavarstvo broji 13 članova. Župan je predsjednik, a zamjenici župana su ujedno i zamjenici predsjednika Poglavarstva. Članove Poglavarstva bira Skupština, u pravilu iz redova svojih članova i na prijedlog župana, na razdoblje od četiri godine.

Za obavljanje poslova iz samoupravnog djelokruga županije ustrojeni su upravni odjeli i službe (upravna tijela). Upravnim tijelima upravljaju pročelnici koje na temelju javnog natječaja i na prijedlog Župana, imenuje Poglavarstvo. Upravna tijela Županije su:

- Upravni odjel za gospodarski razvoj,
- Upravni odjel za pomorstvo promet i veze,
- Upravni odjel za proračun i financije,
- Upravni odjel za školstvo i društvene djelatnosti,
- Upravni odjel za upravljanje imovinom i komunalne djelatnosti,
- Upravni odjel za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb,
- Ured župana, županijske Skupštine i Poglavarstva,
- Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje.

2.2.5.3. Organizacija općina i gradova

Predstavnička tijela jedinica lokalne samouprave su općinsko, odnosno gradsko vijeće. Gradska vijeća konstituirana su za ukupno 14 gradova na području Županije i broje ukupno 229 članova, dok Općinska vijeća (21 općina) broje ukupno 251 člana. Od ukupnog broja članova predstavničkih tijela općina i gradova (480), broj žena iznosi 72 (15%).

Izvršna tijela jedinice lokalne samouprave su u općini općinski načelnik i općinsko poglavarstvo, a u gradu gradonačelnik i gradsko poglavarstvo. U općini koja ima do 3.000 stanovnika za obavljanje izvršnih poslova ne bira se poglavarstvo, već njegove dužnosti obavlja predstavničko tijelo. Općina koja ima 3.001 - 10.000 stanovnika statutom može odrediti da se za obavljanje izvršnih poslova ne bira poglavarstvo, već da njegove dužnosti obavlja predstavničko tijelo. Pregledom podataka o izvršnim tijelima općina i gradova na području Primorsko - goranske županije vidljivo je da su u svim gradovima konstituirana gradska poglavarstva, koja ukupno broje 74 člana. Od 21 općine, njih 9 (43%) imaju izvršno tijelo - poglavarstvo, u kojima djeluje ukupno 45 članova. Ukupno 12 općina (Baška, Brod Moravice, Dobrinj, Fužine, Klana, Lokve, Malinska - Dubašnica, Mošćenička Draga, Mrkopalj, Punat, Skrad, i Vrbnik) nema formirano poglavarstvo (57%). Od ukupnog broja članova izvršnih tijela općina i gradova (119), broj žena iznosi 15 (13%).

2.3. Prirodne osobitosti

2.3.1. Zaštićena područja

2.3.1.1. Prirodna baština

Prema Zakonu o zaštiti prirode (NN 162/03) zaštićena područja raspoređuju se u razrede međunarodnog, državnog i lokalnog značaja, a dijele se na:

- strogi rezervat,
- nacionalni park,
- posebni rezervat,
- park prirode,
- regionalni park,
- spomenik prirode,
- značajni krajobraz,
- park šuma,
- spomenik parkovne arhitekture.

Na području Primorsko - goranske županije zastupljena su sva navedena područja, s izuzetkom regionalnog parka koji nije bio obuhvaćen dosadašnjom zakonskom regulativom. Ukupno se štite⁴⁰ 33 vrijedna prirodna područja ili lokaliteta ukupne površine 28.105 ha, za nekoliko je zakonski postupak zaštite u tijeku, a postoji vrlo veliki broj evidentiranih vrijednih dijelova prirode za koje je zakonski postupak zaštite tek potrebno provesti. Ukupno je za zaštitu evidentirano 140 vrijednih dijelova prirode (na kopnu i u moru) različitih kategorija zaštite, što zajedno sa zaštićenim područjima čini oko 17 % površine Županije. (**Tablica 58.**)

Tablica 58. Brojevi, površine i postoci zakonski zaštićenih i za zaštitu predviđenih područja vrijedne prirodne baštine u odnosu na ukupnu površinu PGŽ

Područja	Broj	Površina (ha)	% površine u odnosu na PGŽ
Zakonski zaštićena područja	33	28.105	3,5 %
Područja predviđena za zaštitu (kopno)	110	55.103	6,9 %
Područja predviđena za zaštitu (more)	30	53.693	6,7 %
Zakonski zaštićena područja i područja predviđena za zaštitu	173	136.901	17,1 %

Zbog pretežno krškog značaja županije posebnu pažnju zaslužuju geomorfološki i hidrogeološki vrijedni dijelovi prirode, s podzemnim prostorima i vodnom mrežom, kao i prirodni i kultivirani krajolici krša, koji su uz bogatstvo i specifičnost živog svijeta od golemog znanstvenog i kulturnog značenja, a također imaju znatan gospodarski potencijal zbog mogućnosti razvitka ekoturizma. Na kršu se znakovito preklapa potreba zaštite prirode sa zaštitom resursa pitke vode i najvrednijih plodnih poljoprivrednih tla Županije, bez čega je nemoguće zamisliti daljnji život i razvitak ovog područja. Pregled zaštićenih područja u županiji dan je u **Tablici 59.**

⁴⁰ Izvor: baza podataka Županijskog zavoda za održivi razvoj i prostorno planiranje, 2005.

Tablica 59. Popis zaštićenih područja

Kategorija zaštite	Naziv zaštićenog područja prirode	Površina ha	God. proglašenja	Na području grada/općine
Nacionalni park	Risnjak	6.253	1953.	Čabar, Delnice, Lokve, Čavle, Bakar
Park prirode	Učka	8.097	1999.	Opatija, Mošćenička Draga, Lovran
Park šuma	Japlenški vrh	236	1961.	Delnice
	Golubinjak	83	1961.	Lokve
	Komrčar	13	1998.	Rab
	Košljun	7	1969.	Krk
	Čikat	260	1992.	Mali Lošinj
	Pod Javori	13	1998.	Mali Lošinj
Posebni rezervat	Vražji prolaz i Zeleni vir	353	1962.	Ravna Gora, Skrad
	Debela Lipa - Velika Rebar	134	1964.	Lokve, Delnice
	Ornitološki rezervat na Cresu – sjeverni (Fojiška-Pod Predošćicu)	593	1986.	Cres
	Ornitološki rezervat na Cresu – južni (Mali bok – Koromačna)	1.245	1986.	Cres
	šuma Dundo	151	1963.	Rab
	Ornitološki rezervat Kuntrep	585	1970.	Krk
	Šuma crnike na Glavotoku	55	1969.	Krk
	Otok Prvić	1.284	1972.	Baška
	Podmorje otoka Prvić	5.441	1973.	Krk
	Litice otoka Sv. Grgur	42	1973.	Rab
	Litice Golog otoka	62	1973.	Rab
Strogi rezervat	Bijele i Samarske stijene	1.566	1985.	Novi Vinodolski Mrkopalj
Značajni krajobraz	Lisina	1.383	1998.	Matulji
	Kamačnik	155	2002.	Vrbovsko
	Poluotok Lopar	94	1969.	Rab
Spomenik prirode	Izvor Kupe	-	podatak nedostupan	Čabar
		-		

Kategorija zaštite	Naziv zaštićenog područja prirode	Površina ha	God. proglašenja	Na području grada/općine
	Lokvarska spilja	-	1961.	Lokve
	Ponor Gotovž kod Klane	-	podatak nedostupan	Klana
	Zametska pećina	-	1981.	Rijeka
	Međedi, stara tisa	-	1965.	Vrbovsko
	Sveti Petar, stari hrast	-	1998.	Cres
	Guljanov dolac kod Crikvenice, dva stara hrasta	-	2002.	Crikvenica
Spomenik parkovne arhitekture	Park kod dvorca Severin na Kupu	-	1998.	Vrbovsko
	Gradski parkovi Opatije (Park Sv. Jakoba, Angiolina, Margerita)	-	podatak nedostupan	Opatija
	Pinija u uvali Žalić kod Malog Lošinja	-	podatak nedostupan	Mali Lošinj

Područja vrijedne prirodne baštine predviđena za zaštitu na kopnu i u moru⁴¹ prikazana su u **Tablicama 60. i 61.**

Tablica 60. Vrijedni dijelovi prirode predloženi za zaštitu na kopnu

Kategorija zaštite	Vrijedni dijelovi prirode predloženi za zaštitu – na kopnu	Površina ha	Na području grada/općine
Park prirode	Dolina Kupe	378	
	Dolina Kupe	2.957	
	Bjelolasica	5.352	
Park šuma	Rt Lopižina	9	Rab
	San Marino	19	Rab
	Kristofor	4	Rab
	Suha Punta	49	Rab
Posebni rezervat	Cret Ponikve	56	
	Ponikva Ceclje, Gorski kotar	96	

⁴¹ Izvor: baza podataka Županijskog zavoda za održivi razvoj i prostorno planiranje, 2005.

Kategorija zaštite	Vrijednijelovi prirode predloženi za zaštitu – na kopnu	Površina ha	Na području grada/općine
Posebni rezervat	Cret Trstenik	118	
	Velika i Mala Belica	573	
	Ponikva Veliko Snježno	96	
	Kupica sa Zelenim Virom	324	
	Mudna Dol i Kacaj	229	
	Borova Draga (Borovica)	102	
	Kamenjak	288	
	Sungerski lug	236	
	Lepenica i jezero Bajer	221	
	Planinsko zaleđe Vinodola	1.013	
	Kolovratske stijene	340	Novi Vinodolski
	Padine Velog vrha iznad Tomišine Drage	99	
	Tomišina, Bukova i Vodna Draga	199	Novi Vinodolski
	Vele i Male stine	15	Otok Unije
	Šuma Liski kod Ćunskog	99	Otok Lošinj
	Otoci V. Osir, Oruda i Palacol	41	
	Otoci V. Osir, Oruda i Palacol	5	
	Istočna obala otoka Cresa	1.400	Otok Cres
	Vransko jezero	2.483	Otok Cres
	Slatine kod Osora	282	Otok Cres
Jezero kraj Njivica	382	Otok Krk	
Šuma kod Dobrinja	379	Otok Krk	
Sv. Marak – Skudeljni (Vrbnik)	83	Otok Krk	
Jezero Ponikve	357	Otok Krk	
Otoci Plavnik i Mali Plavnik	1.654	Otok Krk	
Posebni rezervat – botanički	Stijene Rapost-Kamenjak	269	Otok Rab
Posebni rezervat – botaničko-zoološki	Šuma Tramuntana	918	Otok Cres
Posebni rezervat – ornitološko-botanički	Uvala Lopar	7	Rab
	Zaljev Supetarska Draga	11	Rab
	Zaljev Kampor	6	Rab
	Zaljev Sv. Eufemije	15	Rab

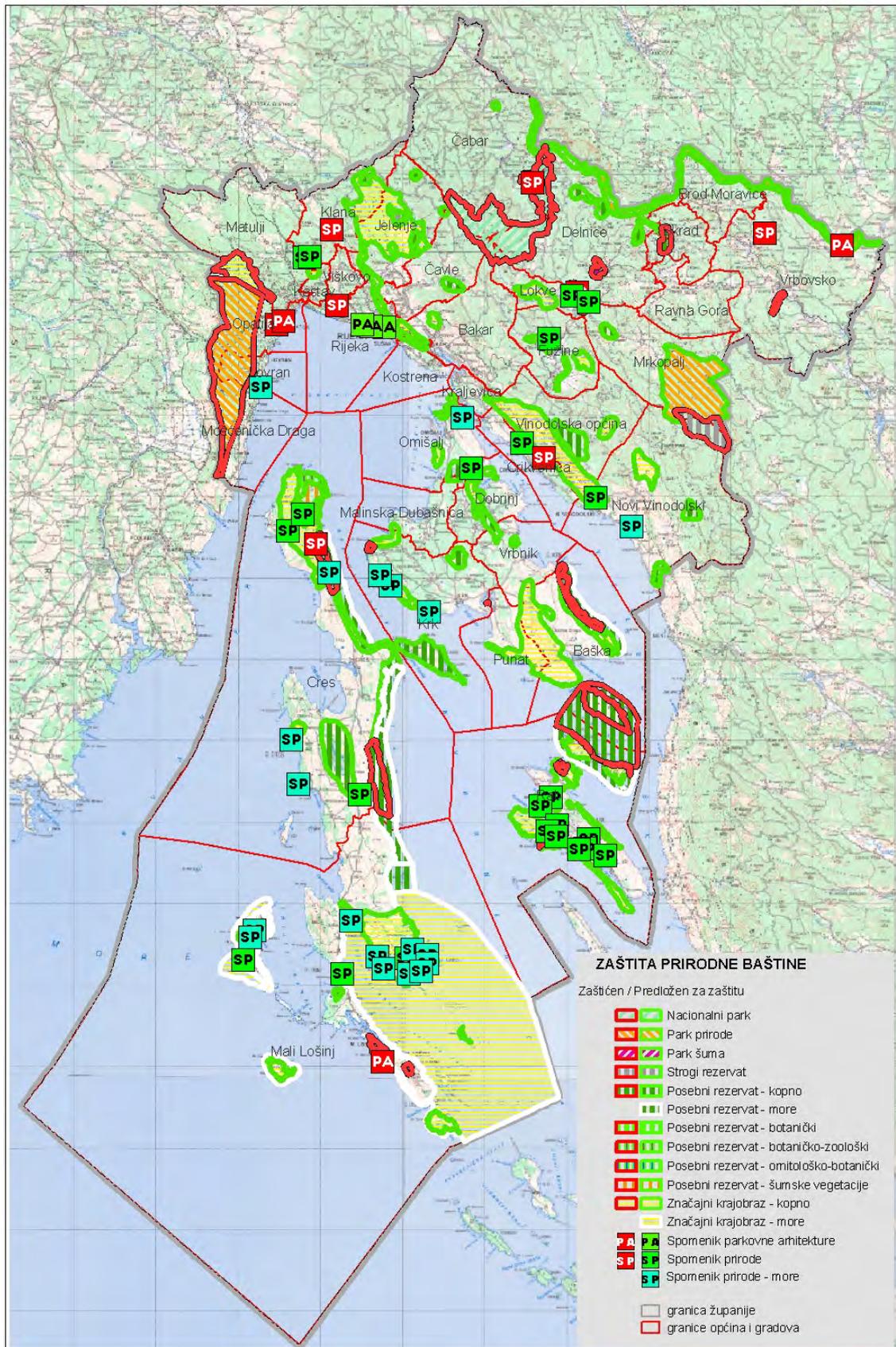
Kategorija zaštite	Vrijednijelovi prirode predloženi za zaštitu – na kopnu	Površina ha	Na području grada/općine
Posebni rezervat – rezervat šumske vegetacije	crnikova šuma	20	Rab
	Fruga	27	Rab
	Topolje	14	Rab
	Šuma Tramuntana	884	Otok Cres
Strogi rezervat	Pakleno	261	
Značajni krajobraz	Planina Obruč	5.245	
	Kanjon Rječine	710	
	Šuma Lužina	350	
	Lokvarsko jezero, Gorski kotar	771	
	Kukuljanske Ponikve	196	
	Stijene iznad Drage	288	
	Draški Potok	209	
	Bitoraj, Gorski kotar	346	
	Vodotok Ličanke	167	
	Vinodol	4.495	Novi Vinodolski
	Okruglo–Maševo (Bribirska šuma)	382	
	Pleteno	744	
	Susak	383	
	Ilovik	554	
	Punta Križa	4.625	Otok Cres
	Lubenice	211	Otok Cres
	Šuma Tramuntana	3.026	Otok Cres
	Sv. Marko, uvala Selehovica- Voz	70	Otok Krk
	Uvala Voz	227	Otok Krk
	Njivice – Blatna – Zaglav	223	Otok Krk
	Veli Jaz – Soline – Sulinj	576	Otok Krk
	Čavlena	413	Otok Krk
	Bašćanska Draga	4.744	Otok Krk
	Uvala Torkul	292	Otok Krk
	Vela i Mala Luka	373	Otok Krk
	Poluotok Lopar	326	Rab
	Poluotok Lopar	1	Rab
Goli	1	Rab	
Goli	1	Rab	
Otok Maman	15	Rab	
Otok Sridnjak	1	Rab	

Kategorija zaštite	Vrijedni dijelovi prirode predloženi za zaštitu – na kopnu	Površina ha	Na području grada/općine
Značajni krajobraz	Otok Šailovec	3	Rab
	rt Gonar	27	Rab
	rt Gonar – hrid Boljkovac	0	Rab
	Poluotok Kalifront	930	Rab
	Poluotok Kalifront	215	Rab
	Kamenjak	14	Rab
	Frkanj	122	Rab
	Otok Dolin	464	Rab
	Otok Sv. Grgur	598	Rab
	Otok Goli	395	Rab
Spomenik prirode	Izvor na Punta Križa		Otok Cres
	Lokva u naselju Unije		Otok Lošinj
	Jama Kus, Vrana		Otok Cres
	Jama Lipica, Dragozetići		Otok Cres
	Spilja Biserujka		Otok Krk
	Jama Vrtare Male		Dramalj
	Pećina va Zagori		Novi Vinodolski
	Spilja Vrelo		Fužine
	Črljenčina jama		Općina Klana
	Šparužna jama		Općina Klana
	Jama Čampari		Otok Cres
	Medvjeda pećina		Lokve
	Pećina Bukovac		Lokve
	Mlinica		Otok Rab
	Crnika		Otok Rab
	Valonga		Otok Rab
	Curka		Otok Rab
	Crnike u Banjolu		Otok Rab
Čempresi kod Sv. Damjana		Otok Rab	
Pidoka		Otok Rab	
Spomenik parkovne arhitekture	Park Heroja		Grad Rijeka
	Park Nikole Hosta		Grad Rijeka
	Park Mlaka		Grad Rijeka

Tablica 61. Vrijedni dijelovi prirode predloženi za zaštitu na moru

Kategorija zaštite	Vrijedni dijelovi prirode predloženi za zaštitu – na moru	Površina ha	Na području grada/općine
Posebni rezervat	Istočna obala otoka Cresa	1.449	Otok Cres
	Istočna obala otoka Cresa	930	Otok Cres
	Istočna obala otoka Cresa	1.219	Otok Cres
	Istočna obala otoka Cresa	976	Otok Cres
	Podmorje otoka Mali i Veli Čutin	1.077	Otok Cres
	Istočna obala Krka	1.183	Otok Krk
	Podmorje otoka Sv. Grgur i Goli	1.647	Otok Krk
Posebni rezervat – ornitološko-botanički	Uvala Sv. Eufemije	24	Rab
Značajni krajobraz	Podmorje otoka Unije	2.018	
	Podmorje otoka Suska	657	
	Morski rezervat dupina	42.513	Otok Cres
Spomenik prirode	Uvala Kaldonta		Otok Cres
	Uvala Martinšćica		Otok Cres
	Uvala Ul		Otok Cres
	Uvala Kolorat		Otok Cres
	Uvala Meli		Otok Cres
	Uvala Sonte		Otok Cres
	Uvala Jadrišćica		Otok Cres
	Uvala Baldarin		Otok Cres
	Uvala Vognjišća		
	Uvala Sridnja		
	Plave Grote		Otok Cres
	Vrulja Vrutek		Otok Cres
	Vrulja Ika		
	Podmorska spilja–uvala Smokvica		Otok Cres
	Uvala Voz		Otok Krk
	Vrulja Žrnovnica		
	Uvala Sv. Juraj		Otok Krk
Uvala Torkul		Otok Krk	
Uvala Mala Jana		Otok Krk	

Kartogram 8: Prirodna baština

2.3.1.2. Kulturno – povijesna baština

Kulturna dobra su od interesa za Republiku Hrvatsku i uživaju njezinu osobitu zaštitu. Primorsko - goranska županija je iznimno bogata kulturno-povijesnim naslijeđem⁴². Prema podacima i evidenciji Uprave za zaštitu kulturne baštine - Konzervatorskoga odjela u Rijeci, te nakon cjelovite inventarizacije i valorizacije kulturno-povijesnog naslijeđa na području Županije, u Registar nepokretnih kulturnih dobara upisano je do 30. rujna 2002.god. ukupno 261 nepokretno kulturno dobro, od toga 108 povijesnih cjelina (urbane i ruralne cjeline, etnološke zone, arheološke i hidroarheološke zone i lokaliteti, memorijalna područja) i 153 povijesne građevine i sklopa (crkve, palače, kašteli, etnografski i povijesni spomenici). Evidentirano je još cca 820 nedovoljno istraženih povijesnih urbanističkih cjelina, arheoloških lokaliteta i povijesnih građevina, te arhitektonskih sklopova koji imaju svojstva nepokretnih kulturnih dobara.

Tablica 62. Zaštićena kulturna dobra na području Primorsko-goranske županije – zbirni pregled - stanje na dan 30. rujna 2002.

	Ukupno	Povijesne cjeline	Povijesne građevine i kompleksi
Etnološka baština	80	51	29
Arheološka baština	7	7	-
Hidroarheološka baština	13	13	-
Memorijalna baština	43	9	34
Profana baština	80	28	52
Sakralna baština	38	-	38
UKUPNO	261	108	153

Izvor: Statistički ljetopis Primorsko-goranske županije 2002.

U **Tablici 63.** daje se popis zaštićenih kulturnih dobara na području Županije, koji sadrži podatke o naselju i jedinici lokalne samouprave na čijem području se pojedino kulturno dobro nalazi, kao i godini proglašenja zaštićenog kulturnog dobra.

Tablica 63. Popis zaštićenih kulturnih dobara prema vrstama - stanje na dan 30. rujna 2002.

Grad/općina	Naziv zaštićenog kulturnog dobra	Naselje	God. proglašenja zaštićenog kulturnog dobra
POVIJESNE CJELINE - Etnološka baština			
Bakar	Etnološka zona prezidi (suhozid)	Bakar	1972.
	Ruralna cjelina naselja Praputnjak	Praputnjak	1974.
	Etnološka zona Praputnjak	Praputnjak	1975.
Kraljevica	Etnološka zona prezidi (suhozid)	Bakarac	1972.
	Etnološka zona tunere	Bakarac	1975.
Viškovo	Ruralna cjelina - Brnasi	Viškovo	1978.
Crikvenica	Ruralna cjelina - Sopaljska	Crikvenica	1969.

⁴² Izvešće o stanju okoliša Primorsko – goranske županije, stanje 2001. god.

Grad/ općina	Naziv zaštićenog kulturnog dobra	Naselje	God. proglašenja zaštićenog kulturnog dobra
Crikvenica	Etnološka zona-Kotor, Dolac, Draga Srednja, Zoričići	Crikvenica	1975.
Vinodolska	Ruralna cjelina - Belgrad	Grižane-Belgrad	1968.
Opatija	Ruralna cjelina naselja Mala Učka	Mala Učka	1976.
Matulji	Ruralna cjelina - Andrejići Ruralna cjelina naselja Veli Brgud	Rukavac Veli Brgud	1972. 1969.
Mošćenička Draga	Ruralna cjelina naselja Donji Kraj Etnološka zona Zagore Etnološka zona - Šimuni	Donji Kraj Zagore Zagore	1969. 1975. 1978.
Krk	Ruralna cjelina naselja Brzac Etnološka zona Kornić Ruralna cjelina naselja Linardići Ruralna cjelina naselja Milohnići Etnološka zona Poljica Ruralna cjelina naselja Vrh	Brzac Kornić Linardići Milohnići Poljica Vrh	1971. 1975. 1971. 1971. 1972. 1969.
Baška	Ruralna cjelina naselja Draga Bašćanska Etnološka zona - Sv. Juraj Ruralna cjelina naselja Jurandvor	Draga Bašćanska Draga Bašćanska Jurandvor	1972. 1978. 1973.
Dobrinj	Etnološka zona Čižići Ruračna cjelina naselja Dolovo Etnološka zona Dolovo Ruralna cjelina naselja Gabonjin Ruralna cjelina naselja Klimno Etnološka zona kras Ruralna cjelina naselja Županje	Čižići Dolovo Dolovo Gabonjin Klimno Kras Županje	1972. 1973. 1975. 1972. 1973. 1973. 1973.
Malinska- Dubašnica	Etnološka zona - Dubašnica Etnološka zona Sršići Etnološka zona Sveti Vid - Miholjce Ruralna cjelina naselja Sveti Vid - Miholjce	Malinska Sršići Sveti Vid - Miholjce Sveti Vid -Miholjce	1972. 1976. 1975. 1976.
Punat	Ruralna cjelina naselja Punat	Punat	1968.
Vrbnik	Etnološka zona Risika Ruralna cjelina - Glavica Etnološka zona - Paprata Etnološka zona - Misučajnica	Risika Risika Risika Vrbnik	1975. 1976. 1976. 1976.
Mali Lošinj	Ruralna cjelina naselja Susak	Susak	1969.
Cres	Ruralna cjelina naselja Orlec Ruralna cjelina naselja Predošćica	Orlec Predošćica	1968. 1969.
Čabar	Ruralna cjelina naselja Prezid	Prezid	1970.
Delnice	Etnološka zona Velika Lešnica	Velika Lešnica	1976.
Brod Moravice	Etnološka zona - Sv. Andrija Ruralna cjelina naselja Colnari Ruralna cjelina naselja Delači Etnološka zona Delači, Maklen, Moravička Sela Etnološka zona Doluš Etnološka zona Gornji Kut	Brod Moravice i Gornji Kut Colnari Delači Delači, Maklen i Moravička Sela Doluš Gornji Kut	1978. 1976. 1971. 1975. 1978. 1976.

Grad/općina	Naziv zaštićenog kulturnog dobra	Naselje	God. proglašenja zaštićenog kulturnog dobra
POVIJESNE CJELINE - Arheološka baština			
Vinodolska	Starohrvatsko groblje Gorica - Stranče	Tribalj	1997.
Baška	Arheološki lokalitet - rimska grobnica	Baška	1970.
Omišalj	Arheološka zona Mirine	Omišalj	1972.
Mali Lošinj	Arheološki lokalitet Punta Križa Arheološki lokalitet - školjić Unije	Punta Križa Unije	2000. 1973.
Rab	Utvrda sv. Damjan Arheološki lokalitet - rt Glavina	Barbat na Rabu Rab	2000. 1971.
POVIJESNE CJELINE - Hidroarheološka baština			
Rijeka	Hidroarheološka zona -Riječka luka - rt Prklo	Rijeka ⁴⁸	1967.
Krk	Hidroarheološka zona	Krk	1967.
Baška	Hidroarheološki lokalitet - rt Dubno Hidroarheološka zona Draga Bašćanska-Karlobag	Baška Draga Bašćanska ⁴⁹	1975. 1975.
Punat	Hidroarheološki lokalitet - otok Galun	Stara Baška	1975.
Mali Lošinj	Hidroarheološka zona - više lokaliteta Hidroarheološki nalaz Čikat Hidroarheološki lokalitet - poluotok Kolo Hidroarheološki lokalitet - rt Margarin	Ilovik, Osor, Susak i Unije Mali Lošinj Osor Susak	1967. 1972. 1972. 1972.
Cres	Hidroarheološki lokalitet- uvala Martinšćica Hidroarheološki lokalitet - rt Pernat Hidroarheološki lokalitet - rt Pernat	Martnšćica Pernat Pernat	1972. 1972. 1973.
Rab	Hidroarheološka zona	Supetarska Draga	1967.
POVIJESNE CJELINE - Memorijalna baština			
Bakar	Logor talijanski koncentracijski	Bakar	1971.
Jelenje	Groblje spomen žrtvama NOB-a	Podhum	1961.
Matulji	Urbanistička cjelina - spomen područje Dijelovi naselja popaljeni u ratu - brežuljak sa spomeničkim objektima	Lipa Rukavac	1966. 1969.
Mošćenička Draga	Mjesto desanta IV. armije JA 1945.	Brseč	1976.
Mali Lošinj	Uvala Plijeski	Mali Lošinj	1977.
Rab	Dio koncentracijskog logora Groblje koncentracijskog logora za civilne i vojne internirce	Kampor Kampor	1969. 1969.
Mrkopalj	Historijska staza NOR-a - Matić Poljana	Begovo Razdolje	1976.
POVIJESNE CJELINE - Profana baština			
Rijeka	Urbanistička cjelina Starog grada Urbanistička cjelina užeg centra Rijeke Urbanistička cjelina Trsata Zgrada Lazareta sv. Karla - kompleks Urbanistička cjelina Sušaka	Rijeka Rijeka Rijeka Rijeka Rijeka	1964. 1967. 1969. 1970. 1971.
Bakar	Povijesna urbanistička cjelina Bakra	Bakar	1968.
Kastav	Povijesna urbanistička cjelina Kastva	Kastav	1966.

⁴⁸ Krajnje naselje Rabac u Istarskoj županiji⁴⁹ Krajnje naselje Karlobag u Ličko-senjskoj županiji

Grad/ općina	Naziv zaštićenog kulturnog dobra	Naselje	God. proglašenja zaštićenog kulturnog dobra
Novi Vinodolski	Pov. - urb. cjelina - N. Vinodolskog	Novi Vinodolski	1968.
Opatija	Povijesna urbanistička cjelina Volosko	Opatija	1967.
	Povijesna urbanistička cjelina Opatija	Opatija	1969.
	Povijesna urbanistička cjelina Veprinca	Veprinac	1968.
Lovran	Povijesna jezgra Lovrana	Lovrana	1967.
Mošćenička Draga	Povijesna jezgra Brseča	Brseč	1968.
	Povijesna urbanistička cjelina Mošćenica	Mošćenice	1968.
	Povijesna urbanistička cjelina Mošćeničke Drage	Mošćenička Draga	1968.
Krk	Povijesna urbanistička cjelina Krka	Krk	1965.
Baška	Povijesna urbanistička cjelina Baške	Baška	1970.
	Povijesna jezgra naselja Batomalj	Batomalj	1972.
Dobrinj	Povijesna urbanistička cjelina Dobrinja	Dobrinj	1969.
Omišalj	Povijesna urbanistička cjelina Omišlja	Omišalj	1968.
Vrbnik	Urbanistička cjelina Vrbnika	Vrbnik	1970.
Mali Lošinj	Povijesna urbanistička cjelina Malog Lošinja	Mali Lošinj	1973.
	Povijesna urbanistička cjelina Osora	Osor	1968.
	Povijesna urbanistička cjelina Velog Lošinja	Veli Lošinj	1969.
Cres	Povijesna urbanistička cjelina Belog	Beli	1969.
	Povijesna urbanistička cjelina Cresa	Cres	1967.
	Povijesna urbanistička cjelina Lubenica	Lubenice	1970.
Rab	Povijesna urbanistička cjelina Raba	Rab	1966.
POVIJESNE GRAĐEVINE I KOMPLEKSI - Etnološka baština			
Čavle	Zgrada kamena, Čavle kbr. 65	Čavle	1975.
	Zgrada kamena, Čavle kbr.70	Čavle	1975.
	Zgrada kamena, Čavle kbr.166	Čavle	1975.
Viškovo	Zgrada Širola - Kovačić, Viškovo kbr. 233 (Brnasi)	Viškovo	1978.
	Zgrada Srok, Viškovo kbr. 234 (Brnasi)	Viškovo	1978.
Crikvenica	Zgrada kamena, Braće Buchoffer kbr. 24	Crikvenica	1975.
	Toš	Dramalj	1966.
	Zgrada Joze Lončarića	Selce	1970.
Mošćenička Draga	Toš	Brseč	1969.
	Toš, Mošćenice kbr. 31	Mošćenice	1970.
Baška	Stupa za sukno, mlin za žito	Draga Baščanska	1966.
Dobrinj	Toš s okolišem	Gostinjac	1975.
	Zgrada stambena	Gostinjac	1975.
Malinska-Dubašnica	Zgrada, dio stambenog objekta s okolišem	Sveti Vid-Miholjice	1976.
Omišalj	Skupina zgrada gospodarskih etnografskih objekata	Omišalj	1968.
Punat	Toš, Punat kbr. 703	Punat	1966.
Vrbnik	Zgrada i gospodarske zgrade s okolišem - Paprata	Risika	1975.
Cres	Toš, Orlec kbr. 7	Orlec	1969.
	Zgrada kamena, Orlec kbr. 14	Orlec	1969.
	Mlin za masline	Orlec	1969.

Grad/ općina	Naziv zaštićenog kulturnog dobra	Naselje	God. proglašenja zaštićenog kulturnog dobra
Čabar	Zgrada Marije i Antuna Vesel, Bratstva i jedinstva kbr. 36	Prezid	1978.
	Zgrada Ožbolt, Bratstva i jedinstva kbr. 50	Prezid	1978.
	Zgrada Lipovac, Bratstva i jedinstva kbr. 61	Prezid	1978.
	Zgrada Žagar, Bratstva i jedinstva kbr. 117	Prezid	1978.
Delnice	Zgrada stambena, Supilova kbr. 96	Delnice	1968.
Brod Moravice	Zgrada Ožanić-Žižek, Delači kbr. 8	Delači	1971.
	Zgrada Delač	Delači	1974.
	Zgrada Mance, Kuti kbr. 21	Gornji Kuti	1975.
Skrad	Zgrada Lončarić	Skrad	1969.
POVIJESNE GRAĐEVINE I KOMPLEKSI - Memorijalna baština			
Rijeka	Zgrada rodna Lovre Milenića na Zametu	Rijeka Rijeka	1971. 1972.
	Mjesto streljanja Rade Šupića - Orehovica	Rijeka	1972.
	Zgrada sjedišta međustrukovnog odbora URSSJ, Proleterskih brigada kbr. 7	Rijeka	1975.
	Zgrada osnivanja prve mjesne organizacije KOJ za Sušak 1919., Račkoga kbr. 36	Rijeka	1975.
	Kosturnica palih boraca NOR-a na Trsatu		
Bakar	Zgrada u kojoj je 1927. bio zatvoren Josip Broz	Bakar	1975.
	Zgrada rodna predratnog revolucionara Bože Vidasa Vuka	Hreljin	1971.
	Zgrada prva spaljena u Hrvatskom primorju za II. svjetskog rata	Hreljin	1975.
Kraljevica	Mjesto sastanka 1925.-1926. s drugom Titom - Oštro	Kraljevica	1972.
Kostrena	Zgrada Kostrenske konferencije 1941.	Rožmanići	1971.
	Zgrada u kojoj je 1941./1942. bila tehnika OK KPH za Hrvatsko primorje	Urinj	1971.
Viškovo	Zgrada tehnike Sloboda Propodjela oblasnog NOO-a 1944.	Kosi	1975.
	Zgrada tehnike Pobjeda Propodjela oblasnog NOO-a 1944. - Benaši	Marčelji	1975.
	Zgrada rodna Ivana Matetića Ronjgova - Ronjgi	Saršoni	1970.
Crikvenica	Zgrada rodna Nikole Cara Crnog	Crikvenica Crikvenica	1977. ...
	Zgrada u kojoj je početkom rujna 1941. osnovan OK KPH za Hrvatsko primorje	Selce	1971.
	Mjesto sastanka s Radom Končarom 1941. - Borići	Selce	1976.
	Mjesto sastanka crikveničkih komunista		
Novi Vinodolski	Zgrada rodna narodnog heroja Anke	Crno	...

Grad/ općina	Naziv zaštićenog kulturnog dobra	Naselje	God. proglašenja zaštićenog kulturnog dobra
Novi Vinodolski	Pađen Zgrada tiskare tehnike OK KPH 1941.	Novi Vinodolski	1971.
Vinodolska	Zgrada rodna Josipa Pančića Zgrada rodna Tome Strižića	Bribir Bribir
Matulji	Zgrada hapšenja Moše Albaharija i Miroslava Grakalića 7. srpnja 1942.	Kučeli	1976.
Mošćenička Draga	Zgrada rodna Eugena Kumičića	Brseč	1995.
Omišalj	Mjesto gdje je 1936. osnovan MK KPH za Sušak	Omišalj	1971.
Punat	Zgrada rodna revolucionara Petra Franolića	Punat	1970.
Mali Lošinj	Spomenik oslobođiocima	Veli Lošinj	1977.
Čabar	Zgrada drvena - Bolnica br. VII	Prezid	1976.
Delnice	Zgrada rodna Zdenka Petranovića	Delnice	1977.
	Zgrada rodna narodnog heroja Ivana Lenca	Delnice Zalesina	1977. 1971.
	Zgrada Agitpropa OK KPH i Propodjela obalsnog NOO-a 1944., Zalesina kbr. 5	Zalesina	1971.
	Zgrada tehnike Pobjeda i Sloboda 1944., Zalesina kbr. 11	Zalesina	1971.
Fužine	Sastajalište političkih radnika Gorskog kotara 1941. - Rogozno	Fužine	1975.
	Zgrada rodna narodnog heroja Viktora Bubnja	Fužine	...
POVIJESNE GRAĐEVINE I KOMPLEKSI - Profana baština			
Rijeka	Zgrada bivšeg Municipija	Rijeka	1961.
	Palača guvernerova	Rijeka	1961.
	Zgrada Palazzo Modello	Rijeka	1962.
	Kaštel Trsat	Rijeka	1963.
	Zgrada Villa Nadvojvode Josipa	Rijeka	1966.
	Zgrada Dolac kbr. 7	Rijeka	1966.
	Stup kameni za zastavu (stendarac)	Rijeka	1968.
	Zgrada kazališta "Ivan Zajc"	Rijeka	1968.
	Zid gradski	Rijeka	1970.
	Zgrada Rikard Benčić	Rijeka	1970.
	Trsatske stepenice	Rijeka	1972.
	Uspom Buonarotti	Rijeka	1973.
	Zgrada Korzo kbr. 28	Rijeka	1992.
	Zgrada Užarska kbr. 26	Rijeka	1996.
	Teatro Fenice	Rijeka	1999.
	Lansirna stanica torpeda	Rijeka	2000.
	Mauzolej Gorup na groblju Kozala	Rijeka	2001.
	Mauzolej Manasteriotti na groblju Kozala	Rijeka	2001.
	Mauzolej Whitehead na groblju Kozala	Rijeka	2001.
	Groblje Kozala	Rijeka	2001.
Lučka skladišta br. 12. i 13.	Rijeka	2002.	
Lučko skladište br. 17.	Rijeka	2002.	
Lučka skladišta br. 18., 19, 20 i 21	Rijeka	2002.	
Sudbena palača	Rijeka	2002.	
Bakar	Kaštel s okolicom	Bakar	1972.

Grad/ općina	Naziv zaštićenog kulturnog dobra	Naselje	God. proglašenja zaštićenog kulturnog dobra
Bakar	Palača Marochini	Bakar	2001.
Kraljevica	Grad Zrinski s crkvom sv. Nikole	Kraljevica	1961.
	Frankopanski grad	Kraljevica	1961.
	Svjetionik - Oštro	Kraljevica	1972.
Čavle	Kaštel	Grobnik	1968.
Crikvenica	Zgrada Hotela Miramare	Crikvenica	1974.
	Zgrada Hotela Therapia	Crikvenica	1974.
	Zgrade Gorica 14 i 22 (Braće Cvetić kbr. 14 i 22)	Crikvenica	1997.
Vinodolska	Kaštel	Drivenik	1993.
	Gradina - Badanj	Grizane - Belgrad	1976.
Opatija	Zgrada Zora	Opatija	1970.
	Zgrada Villa Rozalija	Opatija	1972.
	Casino di lettura	Opatija	1997.
	Vila Muntz	Opatija	2001.
Krk	Kula šesterokutna - bastion	Krk	1961.
	Frankopanski kaštel	Krk	1961.
	Kasnoantički gradski bedem	Krk	2000.
Mali Lošinj	Gradska vijećnica	Osor	1964.
	Kompleks stambenih zgrada	Osor	1998.
	Zgrada "Zbirke Piperata"	Mali Lošinj	2000.
Cres	Palača Arsan-Petris	Cres	1961.
	Gradska loža	Cres	1964.
	Kula mletačka	Cres	1964.
	Srednjovjekovni hospicij	Cres	2001.
Rab	Palača kneževa	Rab	1961.
	Palača Nimira mala	Rab	1961.
Delnice	Kaštel Zrinski	Brod na Kupu	1978.
POVIJESNE GRAĐEVINE I KOMPLEKSI - Sakralna baština			
Rijeka	Crkva sv. Jerolima	Rijeka	1961.
	Samostan bivši augustinski	Rijeka	1961.
	Sinagoga	Rijeka	1997.
Kastav	Crkva sv. Mihovila	Kastav	1975.
Crikvenica	Samostan bivši pavlinski (kaštel)	Crikvenica	1976.
Opatija	Crkva sv. Jakova	Opatija	1987.
Lovran	Crkva župna sv. Jurja	Lovran	1961.
	Kapela sv. Trojstva	Lovran	1964.
Krk	Samostan - kompleks - Glavotok	Brzac	1972.
	Crkva sv. Donata	Kornić	1961.
	Samostan Franjevac - Košljun	Krk	1961.
	Crkva Blažene Djevice Marije od Zdravlja	Krk	1961.
	Crkva sv. Kvirina	Krk	1961.
	Crkva (katedrala)	Krk	1961.
	Crkva. Sv Krševana	Milohnići	1961.
Baška	Crkva sv. Lucije s okolicom	Jurandvor	1973.
Dobrinj	Zvonik župne crkve	Dobrinj	1970.
Malinska- Dubašnica	Samostan trećoredaca glagoljaša	Porat	1973.
Vrbnik	Crkva sv. Ivana	Vrbnik	1971.
	Crkva sv. Jurja	Vrbnik	1976.

Grad/općina	Naziv zaštićenog kulturnog dobra	Naselje	God. proglašenja zaštićenog kulturnog dobra
Mali Lošinj	Crkva Blažene Djevice Marije i samostan - ruševine - Bijar	Osor	1961.
	Crkva (katedrala)	Osor	1961.
	Kapela sv. Gaudencija	Osor	1964.
	Kapela sv. Jakova na groblju	Osor	1964.
	Biskupski dvor	Osor	1964.
	Opatija sv. Petra - ruševine	Osor	1964.
Cres	Crkva (katedrala)	Cres	1961.
	Crkva i samostan sv. Franje	Cres	1964.
	Kapela sv. Izidora	Cres	1964.
	Crkva i samostan - ruševine	Filozici	1961.
	Samostan i crkva sv. Jeronima	Martinščica	1961.
	Crkvice Sv. Duha	Cres	2001.
Rab	Crkva sv. Ivana - ruševine	Rab	1961.
	Crkva (katedrala)	Rab	1961.
	Kapela sv. Franje na groblju	Rab	1961.
	Zvonik "Veli"	Rab	1961.
	Samostan benediktinaca s crkvom sv. Petra	Supetarska Draga	1972.
Čabar	Crkva Blažene Djevice Marije "Majke Božje Svetogorske"	Gerovo	2001.

Izvor: Statistički ljetopis Primorsko - goranske županije 2002.

2.3.1.3. Krajobraz

Pojam krajobraz⁴³ u prostorno - planskom kontekstu označava cjelovitu prostornu, biofizičku i antropogenu strukturu, u rasponu od potpuno prirodne do pretežito ili gotovo potpuno antropogene. Obzirom na postanak, stupanj antropogenih promjena i način korištenja prostora razlikujemo prirodne, kultivirane i izgrađene krajolike. Vrednovanje krajolika sastavni je dio vrednovanja prostora u cjelini. Svaki krajolik sadrži četiri osnovne komponente – reljef, vegetaciju, vode (more) i djela ljudskih ruku. Krajobrazna raznolikost narušava se zbog neravnomjernog širenja građevinskog područja, izgradnjom izvan građevinskog područja, bespravnom gradnjom, izgradnjom prometnih površina (cesta), energetskih objekata - dalekovoda, cjevovoda, eksploatacije prirodnih resursa, zahvatima na vodama odnosno izgradnje vodnogospodarskih objekata (regulacije potoka, rijeka, izgradnje akumulacija - retencija itd.); neprimjerenih poljoprivrednih aktivnosti - sječe šuma, sadnje monokultura, melioracije, komasacije itd.

Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske izdvojeno je 16 osnovnih krajobraznih jedinica, uz naznaku osnovnih problema u njima. Na području Primorsko - goranske županije izdvojeni su:

- a) Gorski kotar, gdje su prisutni:
 - prestanak košnje mnogih proplanaka i njihovo zarastanje,
 - krupni građevinski radovi u izgradnji prometnica,

⁴³ *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske*

- planovi potapanja dijela gornjo - kupske doline,
 - kisele kiše, koje ugrožavaju strukturu goranskih šuma.
- b) Kvarnerski prostor (i Velebit):
- neplanska gradnja duž obalnih linija i narušena fizionomija starih naselja.

Identifikacija i evidencija krajobraza zahtijeva nužnu suradnju i integralni pristup nadležnih službi za prostorno uređenje, zaštitu prirode, zaštitu kulturne baštine i službe za poljoprivredu i šumarstvo. Izvješće o stanju okoliša Primorsko - goranske županije⁴⁴ dalo je prijedlog sistematizacije primorsko – goranskih krajolika, s temeljnom podjelom na kopnene i podmorske krajolike. Također, evidentirani su i procesi koji remete održavanje estetskih, bioloških i geomorfoloških (reljefnih) te većine ostalih funkcija i vrijednosti krajolika rezultat su prvenstveno antropogenih uzroka i djelatnosti. To su primjerice:

- naglo i pretjerano širenje građevinskih područja i izgradnja velikih turističkih kompleksa u vrijednim krajobraznim cjelinama,
- izgradnja krupnih infrastrukturnih zahvata,
- opsežna nasipavanja i betoniranja morske obale (niske obale uvale Soline, Puntarska draga, dijelovi obale Opatijske rivijere i drugdje),
- odbacivanje najraznovrsnijeg otpada u korita rijeka i potoka, u ponikve, uz nasipe prometnica, strme padine, jarke te u druge reljefne udubine, a posebno u krško podzemlje,
- veliki deponiji građevinskog i komunalnog otpada,
- iskopi šljunka, kamenolomi, površinski kopovi ruda koji se najčešće provode bez odgovarajuće sanacije i rekultivacije,
- kanaliziranje vodotoka (dosadašnji zahvati najčešće nisu u skladu sa očuvanjem prirodnih krajobraznih i napose bioloških funkcija vodotoka),
- namjerno zatrpavanje, onečišćavanje te prirodni procesi zarastanja lokvi,
- redukcija krajobrazne i biološke raznolikosti zbog snažno izraženog procesa zarastanja travnatih površina šumom,
- napuštanje tradicijskih poljoprivrednih djelatnosti – i povezano s tim - problem očuvanja tradicijskih ruralnih područja, plodnog tla, livada košanica i pašnjaka,
- pojačana erozija, nastanak klizišta i “rana” u krajoliku zbog neprikladno izvedenih građevinskih zahvata (nad jezerom Bajer, pod vrhom Učke, klizište Slani potok u Vinodolu),
- veliki šumski požari;
- preintenzivna eksploatacija šume (npr. u osjetljivom vršnom dijelu Učke),
- izgradnja šumskih vlaka i prometnica na neprimjerenim i strmim mjestima, opsežni zasjeci terena čime se otvara put eroziji i dovode u pitanje prirodne vrijednosti krajolika.

Globalni ekološki problemi kao što su promjene klime, onečišćenja zraka, zakiseljavanje tla također imaju znatnog utjecaja na krajolike - npr. promjene u izdašnosti izvorišta i vodnog režima na preostalim cretovima u Gorskom kotaru (koje možemo uvrstiti među najosjetljivije i najrjeđe tipove krajolika), promjene sastava šumskog drveća goranskih šuma i dr.

⁴⁴ Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno uređenje

2.3.2. Stanje okoliša

2.3.2.1. Tlo⁴⁵

Pedološke značajke

Raznolik litološki sastav i geomorfološki procesi, kao i klimatski, hidrološki i antropogeni utjecaji na području županije uvjetovali su razvoj različitih tipova tala koji tvore veliki broj zemljišnih kombinacija. Na temelju dosadašnjih pedoloških istraživanja utvrđen je i opisan raspored zemljišnih kombinacija sa različitim rasponom potencijala plodnosti. Utvrđena su duboka i plitka tla, tla različite kiselosti i teksturnog sastava. Na pedološkoj karti županije (Agronomski fakultet, Zagreb, 1995.), mj. 1:50 000, registrirano je 57 zemljišnih kombinacija.

Najkvalitenije poljoprivredne površine se nalaze u obalnom i otočkom dijelu Županije i to u području Vinodolske doline, Grobničkog polja, otoka Suska i Unija, Bašćanske drage i Vrbničkog polja, a u Gorskom kotaru u Mrkopaljskom polju, kod Stare Sušice, Ravne Gore, Vrbovskog, Crnog Luga, Gerova, Begova Razdolja, u dolini rijeke Kupe te u brojnim kraškim depresijama.

Kvalitetna zemljišta nalaze se i u zaleđu Opatije i Lovrana, u podnožju Ćićarije, na području Grobinštine, Gomanca, Lividrage, Ličkog polja, Severina, Lukovdola, Gomirja, uz naselje Delnice, te u zaleđu Bakarca i dijela Vinodola. Na otoku Krku nalaze se u području Šila, oko Vrbnika, grada Krka, Dobrinja, u okolici Malinske, na dijelu Omišaljškog polja, Šotoventa. Na otoku Rabu su oko Barbata, Lopara i na području Kalifronta. Na otoku Cresu zauzimaju površine oko Creskog zaljeva. Na otoku Lošinju nalaze se iznad Nerezina i Ćunskog, na južnom dijelu otoka kao i na otoku Iloviku. Ova zemljišta su od posebne važnosti za uzgoj posebnih kultura. Melioracijom i agrotehnikom mogu se poboljšati njihova svojstva.

Bonitet tala dobrim je dijelom uvjetovao i korištenje (kulturu) poljoprivrednog zemljišta. Prema službenim statističkim podacima iz 2001.god., 142.134 ha (40% ukupne kopnene površine županije) čini poljoprivredno zemljište. Međutim, struktura poljoprivrednog zemljišta je nepovoljna: obradive površine i livade zauzimaju 47.339 ha (33,3% ukupnih poljoprivrednih površina, odnosno 13% kopnene površine županije), a pretežito krški pašnjaci niske bonitetne klase pokrivaju 94.795 ha (66,7%). S obradivom površinom od 0.15 ha po stanovniku te pretežitim učešćem tala niske bonitetne klase, Primorsko-goranska županija je marginalna poljoprivredna regija prema kriterijima Europske unije. Njeni prirodni resursi su nedostatni za prehranjivanje vlastitog stanovništva. Pored toga evidentan je stalan gubitak vrijednog poljoprivrednog zemljišta. Shodno tome najstroža zaštita poljoprivrednog zemljišta visokog boniteta i zaustavljanje daljnjeg gubitka najvrijednijih poljoprivrednih površina predstavlja jedan od prioriteta. Ne smije se dopustiti daljnje smanjenje i degradacija obradivih površina osobito kroz njihovu prenamjenu u građevinsko zemljište.

Erozija

Precizni brojevi podaci o razmjerima erozije za područje županije ne postoje, budući da nije izrađena karta erozije i prateći proračuni, niti su uspostavljene druge

⁴⁵ *Izvješće o stanju okoliša Primorsko – goranske županije, stanje 2001. god.*

potrebne evidencije i katastri. Podaci o eroziji prikupljeni su za različite potrebe, u različito vrijeme i uz korištenje različitih podloga, te ukazuju na prisutnost erozije na svim ispitivanim lokacijama. Rezultati erozije su plošna erozija terena, usijecanje jaruga i bujičnih tokova, usijecanje korita stalnih vodotoka, podlokavanje obala i sl.

Pored pojave erozije uz riječne i bujične tokove, te uz obale jezera i mora na području Primorsko-goranske županije erozijski procesi su prisutni i na terenima oblikovanim na koluvijalnim nanosima i na mjestima kontakta karbonatnih stijena i fliša, a najizraženije su na padinama Draške i Vinodolske doline. Najveća takva pojava je Slani potok i Mala Dubračina u Vinodolskoj dolini.

Onečišćenje tla teškim metalima i zakiseljavanjem

Rezultati istraživanja onečišćenja tala Primorsko - goranske županije teškim metalima i zakiseljavanjem, iako se mogu smatrati preliminarnim jer su provedena za određene lokalitete i u okviru različitih projekata, ukazuju da i ovi problemi zahtijevaju osobitu pozornost. Povećan sadržaj kadmija, bakra i olova je registriran u svim analiziranim tipovima tala i lokacijama. Analizom tla gradskog područja Rijeke utvrđena je koncentracija olova koja dvostruko do peterostruko prelazi maksimalno dozvoljene koncentracije. Količine olova u šumskim tlima Nacionalnog parka Risnjak također su iznad granične vrijednosti, a potvrđeno je i znatno opterećenje šumskih tala zakiseljavanjem.

2.3.2.2.Zrak⁴⁶

Imisijski monitoring

Praćenje kakvoće zraka na području Primorsko - goranske županije osigurava se prikupljanjem i obradom podataka iz županijskog monitoringa (uključujući praćenje u okruženju DIOKI d.d. lokacija Omišalj-DINA), monitoringa Brodogradilišta "Viktor Lenac" i monitoringa Rafinerije nafte Rijeka - Urinj. Županijska mreža obuhvaća ukupno 18 mjernih postaja, i to:

- deset postaja na području grada Rijeka i Bakarskog zaljeva,
- tri postaje na otoku Krku (koje su u sklopu Programa praćenja DIOKI d.d. Lokacija Omišalj-DINA na okoliš),
- dvije postaje na zapadnom dijelu Županije - Volosko i Brseč,
- jedna postaja na otoku Cresu uz jezero Vrana,
- dvije postaje u Gorskom kotaru - Delnice i Lividraga u blizini Gerova.

Rezultati mjerenja koncentracija onečišćujućih tvari u zraku uspoređuju se sa preporučenim (PV) i graničnim vrijednostima (GV) kakvoće zraka, propisanim Uredbom o preporučenim i graničnim vrijednostima kakvoće zraka. Na temelju usporedbe rezultata mjerenja s preporučenim i graničnim vrijednostima kakvoće zraka, te prema čl. 21. Zakona o zaštiti zraka zrak se prema stupnju onečišćenosti svrstava u kategorije:

- I kategorija - čist ili neznatno onečišćen zrak,
- II. kategorija - umjereno onečišćen zrak,
- III. kategorija - prekomjerno onečišćen zrak.

⁴⁶ *Izvješće o stanju okoliša Primorsko - goranske županije, stanje 2001.god.*

Rezultati mjerenja koncentracija onečišćujućih tvari u zraku pokazuju da je na većem području županije kakvoća zraka prve kategorije. Druga kategorija zraka je registrirana na relativno ograničenom prostoru u to u okolici velikih zagađivača i centra Rijeke, točnije na mjernim postajama u Kraljevici, Krasici, Inženjeringu (iznad INE Rafinerije nafte na Urinju), Martinšćici, Plumbumu, te u Rijeci na postajama na Mlaki, u Čandekovoj i Krešimirovoj ulici i Ulici F. la Guardia. Treća kategorija zraka je registrirana na području Mlake.

Iz rezultata županijskog monitoringa, monitoringa Rafinerije nafte Rijeka - Urinj i Brodogradilišta "Viktor Lenac" po mjernim postajama u **Tablici 64.** prikazana je kategorizacija zraka prema stupnju onečišćenosti zraka.

Tablica 64. Kategorije kakvoće zraka prema stupnju onečišćenosti zraka

Kritični pokazatelj	I kategorija c<pv	II kategorija pv<c<gv	III kategorija c>gv
SO ₂	Ulica F. la Guardia, Krešimirova ulica, Draga, Volosko, Brseč, Kostrena, Bakar, Škrljevo, Kraljevica, Krasica, Omišalj, Jezero kod Njivica, Jezero Vrana, Delnice, Lividraga, Martinšćica, Krasica	Mlaka, Čandekova ulica, Inženjering	
dim	Čandekova ul., Krešimirova ulica, Mlaka, Draga, Volosko, Brseč, Kostrena, Bakar, Škrljevo, Kraljevica, Krasica, Omišalj, Jezero kod Njivica, Jezero Vrana, Delnice, Lividraga	Ulica F. la Guardia	
taložna tvar	Krešimirova ulica, Bakar, Krasica, Kostrena, Omišalj, Jezero kod Njivica, akumulacija Ponikve, Jezero Vrana, Delnice, Lividraga, Bunar, uvala Žurkovo	Kraljevica, Vrh Martinšćice II, Plumbum	
olovo u taložnoj tvari	Krešimirova ulica, Bakar, Krasica, Kostrena, Kraljevica, Omišalj, Jezero kod Njivica, akumulacija Ponikve, Jezero Vrana, Delnice, Lividraga	Plumbum, zavoj Martinšćice	
kadmij u taložnoj tvari	Krešimirova ulica, Bakar, Krasica, Kostrena, Kraljevica, Omišalj, Jezero kod Njivica, akumulacija Ponikve, Jezero Vrana, Delnice, Lividraga		
NO ₂	Kraljevica, Inženjering, Martinšćica, Krasica	Krešimirova ulica	Mlaka
ukupne lebdeće čestice (ULČ)	Inženjering	Krešimirova ulica, Martinšćica, Krasica Vrh Martinšćice I	
Benzo(a)piren u ULČ		Krešimirova	
NH ₃	Krešimirova, Mlaka, Bakar, Kraljevica, Kostrena		
Fenol	Kostrena, Kraljevica, Mlaka		
H ₂ S	Mlaka, Kostrena, Kraljevica, Krasica		
Kloridi	Omišalj, Jezero kod Njivica		
O ₃	Inženjering, Martinšćica, Krešimirova ulica	Krasica*	

* Premda je područje Krasice obzirom na onečišćenje ozonom kategorizirano kao II. kategorija, prema rezultatima iz Izvješća monitoringa najviše bi odgovaralo prijelazu između I i II kategorije

Emisije onečišćujućih tvari u zrak

Za prikaz emisija⁴⁷ obrađeni su podaci za točkaste i plošne izvore. Točkaste izvore čine industrijska i energetska postrojenja, dok su grupom plošnih izvora obuhvaćena domaćinstva, promet i uslužne djelatnosti.

Za izračun emisija točkastih izvora korišteni su podaci katastra emisija u zrak u Primorsko - goranskoj županiji za 2001.god. Osnova za izračun emisija plošnih izvora su bili podaci o stambenim i poslovnim prostorima (Ured za statistiku Primorsko - goranske županije), prometu i registriranim vozilima (Ministarstvo unutarnjih poslova, Policijska uprava Primorsko - goranska) za istu godinu.

Ukupna emisija sumpornog dioksida (SO_x) na području županije u 2001. iznosi 19.250 t. Doprinos pojedinačnih izvora iznosi oko 93% u ukupnoj emisiji SO_x. Znatno je manji doprinos kolektivnih stacionarnih izvora (stambeni i poslovni prostor) i cestovnog prometa u iznosu od 7%. Najveće pojedinačne doprinose emisiji SO_x daju Rafinerija nafte Rijeka - Urinj s udjelom od 41% i Termoelektrana Rijeka s udjelom od 37%

Ukupna emisija NO_x iznosi 9.040 t, od čega približno 59% otpada na cestovni promet, 39% na pojedinačne izvore te oko 2% na kolektivne stacionarne izvore. Ukupna emisija CO iznosi 46.860 t. Najveće doprinose emisiji daju cestovni promet u iznosu od 59% te kolektivni stacionarni izvori (stambeni prostor) u iznosu od 39%. Emisija CO iz pojedinačnih izvora iznosi oko 2%. Ukupna emisija CO₂ iznosi 1.768.090 t. Pojedinačni izvori doprinose sa oko 43%, dok je udio kolektivnih stacionarnih izvora 20%. Cestovni promet sudjeluje sa 23% u ukupnoj emisiji CO₂. Ukupna emisija čestica iznosi 1.080 t, od čega najveći doprinos daje Termoelektrana Rijeka i to sa 23% (uz napomenu da nedostaju podaci za brodogradilišta, Luku Rijeka i DIOKI). Značajniji doprinos emisiji čestica ima i cestovni promet s oko 23% u ukupnoj emisiji.

2.3.2.3. More⁴⁸

More zauzima 55% površine Primorsko - goranske županije, obuhvaćajući pretežni dio Kvarnerskog zaljeva, podijeljenog na Velebitski i Vinodolski kanal, Riječki zaljev, Kvarnerić i Kvarner. Dužina morske obale iznosi ukupno 1.065 km, od čega na obalu kopna - od Brseča do Klenovice - otpada ukupno 133 km (12,5%), a na obalu otoka - od kojih su najznačajniji Cres, Lošinj, Unije, Susak, Krk i Rab - 932 km (87,5%)⁴⁹.

- **Utjecaj onečišćenja s kopna na more**

Liburnijsko područje (Lovran, Mošćenička Draga i Opatija)

Središte grada Opatije ima ispravno riješenu odvodnju, izgrađenu javnu kanalizaciju sa središnjim uređajem za preliminarno pročišćavanje i dugim podmorskim ispustom, što rezultira i zadovoljavajućom kakvoćom dijela obalnog mora. Međutim, na većini liburnijskog obalnog pojasa još uvijek egzistiraju parcijalna rješenja odvodnje pojedinih zona, sa središnjim taložnicama i relativno kratkim ispustima u more (Volosko,

⁴⁷ Prema Zakonu o zaštiti okoliša emisija je ispuštanje ili istjecanje onečišćujućih tvari u plinovitom ili krutom stanju iz određenog izvora u okoliš.

⁴⁸ Izvješće o stanju okoliša Primorsko – goranske županije, stanje 2001. god

⁴⁹ Statistički ljetopis Primorsko – goranske županije 2002.

Lipovica, Triglav, Tomaševac, Ika, Ičići, Peharovo, Medveja). Mošćenička Draga ima zaseban sustav odvodnje sa središnjom taložnicom i podmorskim ispustom. Lokalna zagađenja mora na cijelom priobalju izazivaju pojedini individualni ispusti iz objekata koji nisu priključeni na izvedenu javnu kanalizaciju. Najveća koncentracija urbanih onečišćenja bez pročišćavanja ispušta se u Lovranu.

Područje liburnijske rivijere uslijed položaja u podnožju Učke karakteriziraju i jaki dotoci bujičnih voda (bujice Lipovac, Tomaševac, Vrutki, potok Banina). Oborinske vode donose zagađenja nastala procjeđivanjem septičkih i crnih jama iz naselja bez kanalizacije u zaleđu, zagađenja s prometnih površina i ostala zagađenja od gospodarskih djelatnosti koja nastaju na površinskom pokrovu.

Riječko područje

Grad Rijeka sa pratećom industrijom, lučkom zonom i čvorištem cestovnih i željezničkih prometnih pravaca predstavlja najopterećeniji prostor u pogledu zagađenja otpadnim vodama s kopna akvatorija Kvarnerskog zaljeva. Na području grada Rijeke i bližim prigradskim naseljima (Kastav, Rubeši, Čikovići, Srdoči, Drenova, Orehovica, Škurinjska Draga) glavina urbanog onečišćenja i otpadnih voda industrije prihvaća se na središnjem uređaju za pročišćavanje na Delti (kapaciteta 540 000 ES) i disponira dugim ispustom u more.

Najveće riječke industrije - INA rafinerija nafte na Mlaki (dio) INA rafinerija nafte i Termoelektrana na Urinju nisu priključene na javni sustav odvodnje grada Rijeke već imaju samostalne uređaje za pročišćavanje i ispuste u more. Luka Rijeka (Rijeka, Sušak, Mlaka, Bakar) je velikog kapaciteta s nizom dislociranih terminala i priveza te predstavlja potencijalni, a katkad i stalni izvor zagađenja uslijed pretovara i skladištenja raznovrsnih tereta. Brodogradilište "Viktor Lenac" ima izgrađen uređaj za odmašćivanje nakon kojeg se otpadne vode ispuštaju u javnu kanalizaciju. Glavnina onečišćenje akvatorija Martinšćice posljedica je proizvodnih procesa na doku (pjeskarenje i dr.). U brodogradilištima "3.maj" i "Kraljevica" agresivne vode iz acetilenske stanice nakon taloženja ispuštaju se u more. Sanitarna kanalizacija je djelomično spojena na javnu kanalizaciju.

U industrijskoj zoni Škrljevo - Kukuljanovo riješeno je pitanje zagađenih procesnih voda uvođenjem suvremenije tehnologije ("Rikard Benčić", "Industrooprema", "Bimont", Metalografički kombinat). Za sanitarno - tehnološke otpadne vode industrijske zone izgrađen je sustav odvodnje sa središnjim biološkim uređajem. Izgrađen je i zaseban sustav oborinske kanalizacije s odvodom u Bakarski zaljev.

U priobalnom rekreacijskom pojasu zapadnog dijela Rijeke (Kantrida, Kostabela, Preluk) u izgradnji je javna kanalizacija s priključkom na središnji uređaj za pročišćavanje. U Bakarcu i Kraljevici prisutno je uglavnom lokalno zagađenje sanitarno-potrošnim otpadnim vodama, zbog neriješene odvodnje komunalnih otpadnih voda.

Crikveničko - vinodolsko područje

Onečišćenje mora na ovom području uglavnom potječe od otpadnih voda iz kućanstava i turističkih kapaciteta, obzirom da su gospodarski sadržaji vrlo malo zastupljeni.

Glavnina komunalnih voda obalnog pojasa prikuplja se u tri osnovna javna odvodna sustava (Crikvenica, Selce i Novi Vinodolski) i ispušta u more središnjim podmorskim ispustima.

U Jadranovu je izgrađen mali biološki uređaj za pročišćavanje otpadnih voda iz nekoliko stambenih jedinica, dok cijelo naselje i turističko-ugostiteljski objekti imaju septičke jame. Turistički sadržaji na području Grada Novi Vinodolski, od Zagori do Novog Vinodolskog obuhvaćeni su javnom kanalizacijom i spojeni na uređaj i podmorski ispust uz ušće Novljanske Ričine. Povremeno veća onečišćenja donose bujični vodotoci Dubračina i Novljanska Ričina sa svog slivnog područja i iz pogona smještenih uz njihove donje tokove.

Otoci

Sva veća mjesta na Krku (Krk, Njivice, Malinska, Omišalj, Punat i Baška) imaju izgrađene prateće turističke komplekse. Izgrađena stambena naselja izvan starih gradskih jezgri kao i turistički objekti imaju kanalizacijsku mrežu koja gravitira središnjim uređajima za preliminarno pročišćavanje s podmorskim ispustima za svako pojedino mjesto. Manja obalna naselja i naselja u unutrašnjosti otoka imaju septičke jame. Klimno nema izgrađenu kanalizaciju, a spada u posebno osjetljivo područje jer gravitira moru posebne čistoće.

U okolici Omišlja sedamdestih godina izgrađeni su petrokemija i naftni terminal međunarodnog značaja, koji predstavljaju daleko veću opasnost za moguća onečišćenja. U DIOKI d.d. lokacija Omišalj - DINA proizvodi se polietileni vinilklorid monomer. Za sve otpadne vode izgrađen je vlastiti uređaj za biološko pročišćavanje prije ispuštanja u more. Na terminalu JANAF-a u Omišlju postoji stalna potencijalna opasnost od izlivanja nafte u priobalju. U svrhu zaštite mora na ulazu u zaljev postavljena je podmorska zračna brana.

Grad Cres ima za sada zadovoljavajuće riješenu zaštitu mora od zagađivanja otpadnim vodama, izgrađena je kanalizacijska mreža u naselju i obližnjim turističkim objektima, te spojena na privremeni uređaj za mehaničko pročišćavanje i podmorski ispust dubine 40 m. Naselja Mali Lošinj, Nerezine i Veli Lošinj imaju djelimično izgrađenu kanalizacijsku mrežu, s uređajima za preliminarno pročišćavanje u izgradnji. Turističke zone Čikat i Sunčana uvala imaju vlastita rješenja odvodnje s ispustima u more. Ostala naselja (Osor, Miholašćica, Martinšćica, Artatore, Liski, Valun) odvodnju rješavaju septičkim jamama.

Karakteristično je za otoke Cres i Lošinj da imaju veliki broj autokampova: Slatina, Punta Križa, Bijar, Priko mosta, Poljana, Rapoča, Lopari, Kovačine, Gavza. Autokampovi Slatina i Punta Križa imaju izgrađenu kanalizaciju i crpne stanice s podmorskim ispustima, a autokamp Bijar u Osoru biljni uređaj za pročišćavanje. Od industrijske djelatnosti treba istaknuti brodogradilišta u Cresu i Malom Lošinju koji su lokalni zagađivači, jer ispuštaju otpadne vode, male po količini, ali koje sadrže opasne nerazgradljive spojeve (boje, lakove, razređivače, mineralna ulja).

Turistička ponuda otoka Raba zasniva se na prirodnim obilježjima i turističkoj tradiciji. Zbog nedovoljne izgrađenosti kanalizacije i uređaja za pročišćavanje otpadnim vodama ugrožen je morski akvatorij u Rapskoj luci, Dolinskom kanalu, Loparskoj, Supetarskoj, Kamporskoj i uvali Sv.Eufemija. Tijekom proteklih godina izgrađivani su pojedini dijelovi kanalizacijskih sustava (Rab - Palit - Banjol - Barbat, Suha Punta - Sv.Kristofor, Supetarska Draga - Kampor - Mundanije i Lopar) sa privremenim ispustima u more. Na otoku Rabu nema industrije, pa ni onečišćenja koja je prate.

Kakvoća obalnog mora - monitoring i stanje sanitarne kakvoće obalnog mora

Na području Hrvatskog primorja obavlja se sustavno ispitivanje sanitarne kakvoće obalnog mora i niz povremenih istraživanja mora u posebne svrhe (utvrđivanje ekološkog

stanja mora radi određivanja optimalnog položaja podmorskih ispusta, utvrđivanje prijemne moći mora u zaljevima, smještaj nautičko-turističkih kompleksa i sl.) Među sustavne programe vezane za more, ali ne u smislu kakvoće morske vode, već praćenje donosa onečišćenja s kopna u more, spada i Program praćenja onečišćenja Jadrana s kopna - LBA program⁵⁰, koji se provodi od 1994.god.

Ispitivanje kakvoće obalnog mora provodi se kontinuirano od 1986.god. (sa učestalošću 6 - 10 uzoraka po postaji u razdoblju od svibnja do listopada), temeljem Uredbe o standardima kakvoće mora na morskim plažama (NN 33/96). Ispitivanjem su obuhvaćene fizikalne, kemijske i bakteriološke osobine morske vode. Ispitivanja se provode na slijedećim lokacijama:

- od Kantride do Sv.Ivana na 48 točaka,
- od Pećina do Uvale Scott na 17 točaka,
- od Jadranova do Sibirja na 32 točke,
- na otoku Krku područje Omišlja, Njivica i Malinske na 22 točke,
- na otoku Krku područje Krka, Punta, Baške i uvale Klimno na 24 točke,
- na otoku Cresu područje Cresa, Martinšćice, Miholašćice i uvale Slatina na 20 točaka,
- na otoku Lošinju područje Osora, Nerezina, Čikata, Sunčane uvale i Velog Lošinja na 30 točaka,
- na otoku Rabu područje Sv.Eufemije, Barbata, Banjola, Suhe Punte i Lopara na 26 točaka.

Analize provedene u 2001.god. pokazuju:

- na području Primorsko - goranske županije prisutna je velika razlika u čistoći mora na morskim plažama: na obalnom pojasu od Opatije do uvale Martinšćica more je na mnogim plažama nepodobno za kupanje, dok je more na većini plaža obalnog pojasa crikveničko - vinodolske rivijere i otoka izuzetno čisto,
- najzagađenije je bilo more na kupalištu Volosko i plaži Slatina, te na zapadnom rekreacijskom području grada Rijeke,
- more na plažama otoka Krka, Cresa i Lošinja je uglavnom čisto, osim u uvali Omišalj i u Njivicama ispred hotela Beli Kamik na otoku Krku, na otoku Lošinju na plaži Lopar, na izlazu iz uvale Čikat i na plaži hotela Punta u Velom Lošinju, na otoku Cresu u Martinšćici, na otoku Rabu na području Suhe Punte i uvale Sv.Eufemija i Padova III.

Plava zastava

Republika Hrvatska uključena je u projekt Plave zastave, koju dodjeljuje Europska zaklada za odgoj i obrazovanje za okoliš (FEEE). Plava zastava se dodjeljuje na godinu dana plaži koja je zadovoljila 26 propisanih kriterija, s naglaskom na kakvoću mora, ali i sustav prikupljanja i obrade otpadnih voda, te aktivnosti i informacije o njima u zaštiti okoliša.

Kretanje ukupnog broja plaža i marina koje su stekle pravo isticanja plave zastave u Hrvatskoj ukazuje na kontinuirano povećanje brige o uređenju plaža:

- 1997. – početak provedbe
- 1998. – 1

⁵⁰ LBA - Land Based Sources and Activities Protocol. Protokol je dio plana djelovanja (MAP – Mediterranean Action Plan) kojim se provodi Barcelonska konvencija o zaštiti Sredozemnog mora.

- 1999. - 13
- 2000. - 22
- 2001. - 29
- 2002. - 48
- 2003. - 73
- 2004. - 98.

Prema podacima društva "Lijepa naša" za 2004.god je ukupno 15 plaža na području Županije zadovoljilo stroge međunarodne kriterije u pogledu kakvoće mora i drugih elemenata zaštite okoliša, te steklo pravo na isticanje Plave zastave. Osim plaža, tri su marine dobitnice Plave zastave, među kojima je Marina Punat prva kojoj je uopće u našoj zemlji dodijeljen ovaj prestiži znak.

GRAD OPATIJA

1. Plaža "Ičići"
OPĆINA OMIŠALJ
2. Plaža "Pesija" Omišalj
3. Plaža "Jadran Njivice"
OPĆINA MALINSKA
4. Plaža "Rupa"
VECLA d.o.o. KRK
5. Plaža "Porporela - Ježevac", Krk
6. Plaža "Dražica", Krk
"ZLATNI OTOK" d.d. KRK
7. Plaža "Camping Ježevac", Krk
8. Plaža autokampa FKK "Politin", Krk
OPĆINA BAŠKA
9. "Vela plaža" Baška
CRESANKA d.d. CRES
10. Plaža kampa "Kovačine"
JADRANKA d.d. MALI LOŠINJ
11. Plaža "Veli žal – Sunčana uvala", Mali Lošinj
12. Plaža "Punta", Veli Lošinj
IMPERIJAL d.d. RAB
13. Plaža "Rajska plaža - Črnika", Lopar
14. Plaža "Suha Punta - Karolina", Rab
"BOX" DRAMALJ-CRIKVENICA
15. Plaža "Omorika" Dramalj
GKTD "MURVICA" d.o.o. CRIKVENICA
16. Plaža "Gradsko kupalište" Crikvenica
JADRAN d.d. CRIKVENICA
17. Plaža "Bazeni ispred hotela Varaždin" Selce
AKVAGAN SELCE
18. Plaža "Poli mora" Selce
GKTD "IVANJ" d.o.o. NOVI VINODOLSKI
19. Glavna gradska plaža "Lišanj" Novi Vinodolski

Osim plaža, pravo na plavu zastavu u 2004.god. ostvarile su i marine:

MARINA PUNAT d.d. PUNAT

1. Marina Punat

ACI – CLUB d.d. OPATIJA

2. ACI-marina Opatija
3. ACI-marina Cres

Program praćenja onečišćenja Jadrana s kopna – LBA

Program obuhvaća kompleksna ispitivanja otpadnih voda iz komunalnih sustava, ispusta iz industrijskih pogona, te ispitivanje vodotoka na ušću Rječine. Iz rezultata ispitivanja proizlazi da je prisutna velika varijacija količine i kakvoće otpadnih voda koje se komunalnim kanalizacijskim sustavima ispuštaju u more. Uzroci ovim varijacijama su postojeći mješoviti kanalizacijski sustavi te povećano opterećenje tijekom turističke sezone. Obzirom da se radi pretežno o taložnicama (Lovran, Opatija, Rijeka-Kantrida, Cres, Rab) ili postupcima preliminarne obrade (Rijeka - Delta, Crikvenica, Novi Vinodolski), učinci pročišćavanja su niski ili u granicama očekivanih i predviđenih vrijednosti.

Središnjim ispustom otpadnih voda kanalizacijskog sustava Rijeke na Delti unosi se u Kvarnerski zaljev 50% ukupnog unosa organskih tvari, ukupnog dušika i ukupnog fosfora koji u ovaj akvatorij dopijevaju iz komunalnih sustava. Sanacijom kolektora kod ulazne građevine uređaja bitno je smanjen sadržaj klorida. Koncentracije suspendiranih tvari, organskih tvari, spojeva dušika i fosfora, anionskih deterdženata i ukupnih masnoća je znatno niža nego u otpadnim vodama na drugim postajama. Općenito je koncentracija ispitivanih opasnih tvari (fenola, organoklornih pesticida i PCB te teških metala) u komunalnim otpadnim vodama niska.

Ispitivanjem otpadnih voda industrije utvrđeno je da su rafinerije nafte u Rijeci (Mlaka i Urinj) najveći izvor zagađenja mora ugljikovodicima, i pored visokog stupnja pročišćavanja na vlastitim uređajima za pročišćavanje. Svi ispitivani parametri otpadne vode tvornice DIOKI d.d Lokacija Omišalj - DINA koja proizvodi polietilen i vinilklorid monomer, u 2001.god. kretali su se unutar dozvoljenih granica. Kakvoća vode na ušću Rječine u more zadovoljava propisanu (III) vrstu voda u prirodi.

2.3.2.4. Vode⁵¹

Osnovni podaci o površinskim vodama

Na području Primorsko - goranske županije osnovnu hidrografsku mrežu čine vode slivova državnih vodotoka⁵² (Kupa, Čabranka, Dobra, Rječina i Senjska Bujica) te manjih vodotoka i bujica (Kupica, Ličanka, Lepenica, Lokvarka, Dubračina, Novljanska Ričina, bujice Liburnijske obale i dr.). Većina vodotoka (osim Kupe, Čabranke i Dobre) uglavnom su povremene vodne pojave bujičnog karaktera. Iznimka je Dubračina kojoj glavninu protoka daju vode sa slivnog područja visokog goranskog krša koji se koriste u energetske smislu u sustavu HE Tribalj. Vode Rječine koriste se u HE sustavu Rijeka.

Otoci Cres, Lošinj i Krk imaju značajnije stalne površinske vodne pojave koje su ujedno i glavni izvori vode za piće tih otoka. Najznačajnije je Vransko jezero na otoku Cresu volumenom od 220 milijuna m³ vode iznimne kakvoće. Na otoku Krku osim dvaju

⁵¹ *Izvješće o stanju okoliša Primorsko – goranske županije, stanje 2001. god.*

⁵² *Odluka o popisu državnih vodotoka i Odluka o utvrđivanju slivnih područja (NN 20/96)*

jezera - Ponikve i Jezero, nalazi se i najveći otočni površinski vodotok - bujica Suha Ričina Bašćanska.

Osnovni podaci o podzemnim vodama

Područje Županije dijelom pripada Jadranskom, a dijelom Crnomorskom slivu. Jadranskom slivu pripada Hrvatsko primorje (od uvale Plomin do Senja), područje sjeveroistočno od Čićarije do razvodnice prema Tršćanskom zaljevu i planinsko područje Gorskog kotara do razvodnice sa Crnomorskim slivom, te otoci. Slivu Crnog mora pripada dio Gorskog kotara do granice sa Slovenijom.

Na području Primorsko - goranske županije izdvojeni su sljedeći slivovi:

- sliv izvora u gradu Rijeci,
- sliv opatijskog područja,
- sliv izvora u Bakarskom zaljevu,
- sliv Novljanske Žrnovnice,
- slivovi otoka.

Sliv izvora u gradu Rijeci je najveća i najvrednija drenažna cjelina na ovom području. Zona istjecanja sliva je široko obalno područje od Preluke do Kostrene. Posebno značajno mjesto u slivu ima izvor Rječine i sjeverozapadni dio Grobničkog polja koji predstavljaju zone povremenog istjecanja. Izvori u gradu Rijeci (Zvir I, Zvir II, Martinšćica i dr.) su zone stalnog istjecanja sliva.

Sliv šireg opatijskog područja obuhvaća sjeveroistočni dio Čićarije, područje Krasa i Kastavštine i istočnu padinu Učke. Na krškom dijelu sliva nema površinskih tokova osim uz rub područja, gdje površinski tokovi poniru i otječu prema obali mora na potezu od Preluke do Ike. U vrijeme kišnih razdoblja istječu ogromne količine vode, međutim, u sušnim razdobljima te količine se bitno smanjuju i istjecanje se koncentrira na nekoliko lokacija (najznačajnija je Kristal - Admiral).

Sliv izvora u Bakarskom zaljevu zauzima prostor s jugoistočne strane sliva izvora u gradu Rijeci. Prosječne godišnje oborine od 2500 mm daju veliku količinu podzemne vode, koja izvire na kontaktu karbonatnog masiva i fliške barijere smještene uz sjeverozapadnu obalu zaljeva. Od tri kaptirana izvora (Perilo, Dobra i Dobrica) uključenih u vodopskrbu dva su pod utjecajem mora, posebno izraženim tijekom ljetnih sušnih razdoblja.

Sliv izvora Novljanske Žrnovnice ima izduženu zonu izviranja u obalnom području više ili manje otvorenu prema utjecaju mora. Prostire se od Lič polja kod Fužina do ponornih zona rijeke Gacke i Like. Lič polje predstavlja razvodnicu koja dijeli vodu s jedne strane prema Bakarskom zaljevu, a s druge strane prema izvorištu Novljanske Žrnovnice. Izvorište je smješteno u dubokoj uvali na obali mora, a negativni utjecaj mora je saniran injekcijskom zavjesom.

Otoci također pripadaju Jadranskom slivu i imaju građu sličnu kao i obalno područje. Na otocima su slatkovodni sustavi ograničenog kapaciteta (osim Vranskog jezera na Cresu).

Najveći dio sliva rijeke Kupe nalazi se u Hrvatskoj. Tokovi podzemnih voda teku ispod navučenih vodonepropusnih kompleksa naslaga, što dokazuje izviranje izvora Kupice i Zelenog vira. Kupa i njena pritoka Čabranka predstavljaju bazu istjecanja s pojavama vrlo jakih krških izvora na desnoj obali rijeke, jer se u zaleđu na teritoriju Hrvatske nalazi prostrani sliv s brojnim većim i manjim krškim poljima u kojima poniru površinski tokovi (na području Lokava, Mrkoplja, Kupjaka, Ravne Gore, Delnica).

Vodni resursi

Osnovni resurs za potrebe javne vodoopskrbe na području Primorsko - goranske županije su podzemne vode (90%). Zahvaćene količine vode zadovoljavaju u vrijeme povoljnih hidroloških prilika, dok se u ljetnim mjesecima stanje pogoršava na području Gorskog kotara i na otoku Krku. U vodoopskrbne sustave uključeno je 82 izvorišta različite minimalne izdašnosti (od 0 - 1500 l/s), a ukupna maksimalna mogućnost zahvaćanja kreće se oko 6800 l/sec vode, što ovisi o hidrološkim prilikama. Ova raspoloživa količina bitno je manja u vrijeme kada presuši izvor Rječine ili kada u priobalnim zahvatima dođe do ljetnog zaslanjenja (Perilo), pa je u sušnom razdoblju moguće zahvatiti samo oko 3165 l/sec vode.⁵³

Kakvoća podzemnih i površinskih voda

Sustavno i kompleksno praćenje kakvoće podzemnih i površinskih voda (svih značajnijih izvora, vodotoka, jezera i akumulacija) na području primorsko - goranskih slivova provodi se unatrag dvadesetak godina prema programu "Hrvatskih voda". Programom ispitivanja obuhvaćeni su fizikalno-kemijski pokazatelji, režim kisika, hranjive tvari, mikrobiološki pokazatelji, biološki, teški metali i organski spojevi s dinamikom mjerenja 6 - 12 puta godišnje.

Mnogi izvori na području Hrvatskog primorja (izvor Rječine, izvori u Bakarskom zaljevu, u Novljanskoj Žrnovnici) i Gorskog kotara (izvor Kupe i Male Belice) su vode koje pretežni dio vremena imaju karakteristike čistih podzemnih voda, ali se u nekim hidrološkim prilikama (jake kiše nakon sušnih razdoblja) javljaju onečišćenja koja ukazuju na njihovu ugroženost. U pojedinim dijelovima (izvori sliva u Gradu Rijeci, bunari u Martinšćici, izvor Čabranke, Kupice i Ličanke) su vode koje su u kemijskom pogledu uglavnom čiste, ali je konstantno prisutno mikrobiološko onečišćenje fekalnog porijekla. Ispitivanja općenito pokazuju da su prirodne vode koje se koriste za vodoopskrbu na području Županije vrlo kvalitetne te uz dezinfekciju zdravstveno ispravne.

Utjecaj onečišćenja na podzemne i površinske vode, mjere zaštite

Ugroženost onečišćenjem podzemnih voda u primorsko - goranskom području i otocima Kvarnerskog zaljeva specifična je zbog krške strukture terena slivnog područja. U slivovima izvora izdvajaju se prostori koji su s aspekta ugroženosti podzemnih voda izuzetno osjetljivi i zahtijevaju posebnu brigu vezano na korištenje, izgradnju u tom prostoru i mjere zaštite koje treba provoditi. Tu spadaju neposredna zaleđa izvorišta, područja prihranjivanja izvora te područja podzemnih retencija vode koja su proglašena zonama sanitarne zaštite, odnosno vodoopskrbnim rezervatima.⁵⁴ Slijedi prikaz najznačajnijih izvora onečišćenja smještenih u osjetljivom području podzemnih i površinskih voda Gorskog kotara, priobalja i otoka.

Gorski kotar

Naselja bez izgrađene kanalizacije ili s parcijalnim rješenjima odvodnje glavni su izvori onečišćenja voda na području Gorskog kotara. Odvodnja otpadnih voda s

⁵³ Izvor: "Hrvatske vode", VGO Rijeka, 2002.god.

⁵⁴ U skladu s Pravilnikom o utvrđivanju zona sanitarne zaštite ("Narodne novine" br. 55/02), vodozaštitna područja su prema ugroženosti izvorišta (osjetljivosti područja) podijeljena na četiri zone i vodoopskrbni rezervat

pročišćavanjem provodi se samo u Delnicama, Tršću, Crnom Lugu i Severinu na Kupi. Ostala naselja imaju septičke i crne jame, kroz koje se otpadne vode infiltriraju u podzemlje. Treba istaknuti problem zagađenja u naseljima sa izgrađenim vodovodom, čime je povećana potrošnja vode, bez istovremeno izgrađene kanalizacije. Karakteristično je za Gorski kotar da najveći utjecaj imaju fekalna zagađenja koja se pojavljuju na lokalnim izvorima vodopskrbe uključenim u niz malih vodovodnih sustava.

Jedini značajniji industrijski onečišćivač u Gorskom kotaru je tvornica "Drvenjača" u Fužinama. Za pročišćavanje tehnoloških otpadnih voda "Drvenjače" izgrađen je uređaj za mehaničko-kemijsko pročišćavanje. Fekalne vode iz tvornice imaju zasebnu kanalizaciju sa biološkim uređajem, kapacitiranim i za prihvrat otpadnih voda naselja Fužine, Lič i Vrata. Svu ostalu industriju na području Gorskog kotara čine industrijsko-zanatske radionice: servisi, pilane, proizvodnja namještaja, male farme, klaonice, koje otpadne vode zbrinjavaju u septičkim jamama. U pogonima prerade drva nema tehnoloških otpadnih voda, ali se koriste kemijska sredstva (lakovi, organska otapala, ljepila, punila) koja predstavljaju opasnost za kakvoću podzemnih voda ukoliko tamo dospiju.

Vrlo rizičan potencijalni zagađivač je "Jadranski naftovod" koji prolazi područjem zona sanitarne zaštite riječkih i delničkih izvorišta. U slučaju havarije naftovoda na području Lič polja i polja Vrata-Belo selo ugrožene su i vode cijelog sustava HE Vinodol.

Iako su u Gorskom kotaru skromno razvijene poljoprivredna i stočarska djelatnost, one i kao takve doprinose onečišćenju voda. Korištenje kemijskih sredstava za zaštitu bilja i umjetnog gnojiva na poljoprivrednim površinama danas je u količinama koje nisu značajne, ali razvojem poljoprivrede mogu to postati. Najveći dio Gorskog kotara pokriven je šumama, što je vrlo bitno, jer je u takvim slivovima voda najkvalitenija. Šumski nasadi štite izvorišta od zamuljivanja i onečišćenja, a remeti se nekontroliranom sječom šuma i neplanskim građenjem šumskih cesta.

Odlagališta otpada također spadaju među opasne potencijalne i stvarne zagađivače podzemnih voda. Predstavljaju veliki problem zbog njihove mnogobrojnosti i raspršenosti (mnogo malih divljih deponija smeća) jer se nalaze u svim slivovima podzemnih voda i to u vrtućama, jamama, jarugama i bujicama koje u pravilu imaju neposredan utjecaj na izvore voda.

Sve prometnice koje prolaze kroz vodozaštitne zone predstavljaju izvor onečišćenja voda jer se sa njihovih površina ispiru istaloženi produkti sagorijevanja, ostaci goriva i maziva, produkti korozije i trošenja guma i asfalta, te soli i drugo. Na dionicama autoceste Rijeka-Zagreb u vodozaštitnim zonama izveden je zatvoreni sustav odvodnje oborinskih voda s pročišćavanjem (separator, retencija, filterska polja) prije ispuštanja u teren. Ovako kvalitetnim sustavom odvodnje obuhvaćeni su i svi prateći i pomoćni sadržaji (parkirališta, benzinske stanice), a provedene su i mjere zaštite tijekom građenja kod izvođenja zemljanih radova, formiranja pozajmišta materijala, skladišta, servisnih radionica i dr.

Priobalje

Urbanizirano područje zaleđa grada Rijeke od Škurinja do Vežice spada među osnovne nosioce onečišćenja u slivu izvora u Rijeci. Dio izgrađene kanalizacije je u trošnom stanju (zidani kanali ili oštećena, propusna kanalizacija). Tu su i brojna spremišta goriva, te gusta mreža gradskih prometnica s pratećim onečišćenjima od naftnih derivata, od kojih dio njih završava u podzemlju. Prigradska naselja (Grobnik, Dražice, Potkilavac i Jelenje, Pašac, Svilno, Orehovica), u kojima prevladava stambena izgradnja, izravno ugrožavaju kvalitetu voda riječkih vodocrpilišta zbog neriješene odvodnje otpadnih voda. Posebnu opasnost za vode predstavljaju aktivnosti koje se odvijaju ili planiraju na području

Grobničkog polja, jer je to retencijski prostor podzemnih voda s kojeg je nekontroliranim vađenjem šljunka skinut pokrovni sloj.

U vodozaštitnom području Bakarskih izvora smještena je industrijska zona Kukuljanovo. U zoni je postepeno građena raznovrsna industrija s velikim skladištima i servisima. Zbog osjetljivosti ovog područja u svim objektima provedene su vrlo stroge mjere zaštite i zajednički odvodni sustav sa središnjim uređajem za biološko pročišćavanje.

Značajan izvor onečišćenja je i dionica Jadranske magistrale koja prolazi kroz neposredno zaleđe glavnog vodozahvata crikveničkog područja - Novljanske Žrnovnice. Zbog velike frekvencije prometa, naročito u turističkoj sezoni, povećana je opasnost zagađenja ovog izvorišta. U slivu Žrnovnice problem su i postojeća naselja jer nemaju kanalizacijsku mrežu. Odlagalište komunalnog otpada crikveničko - vinodolskog područja - Duplja privremeno je i neodgovarajuće rješenje i mora se što prije sanirati.

Otoci

Otoci Krk, Rab, Cres i Lošinj imaju vlastite izvore vode za piće koje uglavnom ugrožavaju lokalna onečišćenja iz sliva, naročito s glavnih otočkih prometnica, te ekstenzivna poljoprivreda i stočarstvo.

Na otoku Krku izdvojena su 3 slivna područja vodozahvata i to: sliv jezera Njivice, sliv akumulacije Ponikve i sliv područja Dobrinj-Vrbnik-Baška. Opasnost od onečišćenja u ovim slivovima uglavnom potječe od lokalnih prometnica i manjih naselja u slivu.

Jezeru Vrana na otoku Cresu, kao strateškom vodnom resursu, najveća opasnost prijete od incidentnih zagađenja s prometnice Cres - Lošinj. Ona prolazi rubnim dijelom neposrednog sliva u predjelu naselja Vrana, u duljini od cca 4,5 km. Godišnje se tom prometnicom cisternama preveze 6000 - 7000 m³ naftnih derivata za potrebe otoka Cresa i Lošinja. U tijeku je izrada projekta rekonstrukcije ceste u slivu jezera s predviđenim strogim mjerama zaštite.

U slivu postojećih crpilišta na otoku Rabu nema izrazitijih zagađivača.

Iznenadna i izvanredna zagađenja površinskih i podzemnih voda

Državnim planom za zaštitu voda (NN br. 8/99) propisane su mjere zaštite u slučajevima iznenadnih zagađenja⁵⁵ i izvanrednih zagađenja⁵⁶, kao i postupci u slučajevima kada ta zagađenja nastaju na međudržavnim vodotocima (Čabranka i Kupa) ili na državnim vodama unutar granica ali s mogućim prekograničnim posljedicama i obrnuto.

Operativni planovi za provođenje interventnih mjera u slučaju iznenadnog zagađenja izrađeni su i doneseni u svim industrijskim pogonima i drugim objektima u Županiji gdje može doći do akcidenata te u komunalnim društvima i "Hrvatskim vodama" kao institucijama koje sudjeluju u organizaciji što bržeg djelovanja na sanaciji takvog zagađenja. Nedostaje još Županijski plan zaštite voda, čije je donošenje obveza Županijske skupštine.

Potencijalni izvori zagađenja koji mogu biti uzrokom incidentnih situacija većih razmjera na području županije su jadranski naftovod (JANAF); cesta i željeznička pruga Rijeka - Zagreb kroz Gorski kotar, Jadranska magistrala (dionica iznad Bakarskog zaljeva i

⁵⁵ Pod pojmom iznenadnog zagađenja podrazumijeva se iznenadno izlijevanje na površinu zemlje, u prijemnik ili u kanalizacijski sustav opasnih i drugih tvari koje mogu pogoršati utvrđenu vrstu vode odnosno njenu kategoriju ili zagađiti površinske i podzemne vode.

⁵⁶ Izvanredna zagađenja nastaju kada poradi smanjenog protoka ili drugih okolnosti prijete opasnost ili dođe do pogoršanja utvrđene vrste vode u vodotoku ili drugom prijemniku u koji se izlijevaju otpadne vode.

izvorišta Novljanska Žrnovnica), prometnica Porozina - Cres uz jezero Vrana na otoku Cresu, centralne toplane u naseljima, havarije u većim industrijskim pogonima i benzinskim crpkama i dr.

Mjere zaštite

Za sva izvorišta (osim za potencijalni izvor Kristal u Opatiji) definirane su zone sanitarne zaštite, što je osnovni preduvjet njihove sustavne i kvalitetne zaštite. Veličina, granice i sanitarni režim određeni su u skladu s rezultatima hidrogeoloških, hidroloških i drugih istraživanja te Pravilnikom o utvrđivanju zona sanitarne zaštite izvorišta.

Pregled donesenih odluka o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće prikazan je u **Tablici 65**.

Tablica 65. Odluke o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće na području Županije

	Naziv odluke o zonama sanitarne zaštite	Službena objava
1.	Odluka o sanitarnoj zaštiti izvora vode za piće na riječkom području	Službene novine PGŽ br. 6/94, 12/94, 12/95, 24/96, 4/01
2.	Odluka o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće na području Liburnije i zaleđa	Službene novine PGŽ br.19/00
3.	Odluka o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće na crikveničko-vinodolskom području	Službene novine PGŽ br. 1/99 i Županijski glasnik Ličko- senjske županije br. 3/99
4.	Odluka o uspostavljanju i održavanju zona sanitarne zaštite i o mjerama zaštite područja izvorišta pitke vode (otok Krk)	Službene novine PGŽ br.15/91
5.	Odluka o zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće na otoku Rabu	Službene novine PGŽ br. 6/97
6.	Odluka o zaštiti jezera Vrana i njegovog priljevnog područja na otoku Cresu	Službene novine PGŽ br. 5/92
7.	Odluka o zonama i mjerama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće na području Gorskog Kotara	Službene novine PGŽ br. 23/04 Glasnik Karlovačke županije 38/04

2.3.2.5. Buka

Zakon o zaštiti od buke (NN br. 20/03) definirao je buku štetnu po zdravlje kao svaki zvuk koji prekoračuje najviše dopuštene razine utvrđene provedbenim propisom s obzirom na vrijeme i mjesto nastanka u sredini u kojoj ljudi borave i rade. Zaštitu od buke dužni su provoditi i osigurati njezino provođenje tijela državne uprave, jedinice područne (regionalne) samouprave, jedinice lokalne samouprave te pravne i fizičke osobe koje obavljaju djelatnosti i građani. Također, županija i gradovi / općine dužni su izraditi kartu buke i akcijske planove.

Problematici zaštite od buke u Primorsko - goranskoj županiji⁵⁷ do sada nije bila posvećena dostatna pažnja. Do danas nije bilo provođeno sustavno ispitivanje razina buke kao pokazatelja općeg stanja ugroženosti stanovništva bukom. Također, buci se nije posvećivala dostatna pozornost u okviru planiranja i projektiranja novih zahvata u prostoru. Najčešće, korišteni su samo "podaci iz literature" bez ocjene stanja mjerenjem,

⁵⁷ *Izvješće o stanju okoliša Primorsko – goranske županije*

što je rezultiralo neodgovarajućom primjenom potrebnih mjera zaštite, ili je primjena takvih mjera u potpunosti izostala. Karta buke izrađena je jedino za područje općine Kostrena.

Rezultati mjerenja razine buke

Kontinuirana mjerenja razine buke se provode jedino na području općine Kostrena i to u okruženju rafinerije na Urinju i Brodogradilišta "V. Lenac". Rezultati mjerenja ukazuju na prekoračenja razine buke propisane zakonom.

Na području centra grada Rijeke, najviša razina buke izmjerena je u samom centru gdje kao glavni izvor dominira promet (autobusa gradskog prijevoza i osobnih vozila). Visoke razine buke su izmjerene i duž prometnica izvan najužeg centra grada. U stambenim područjima centra grada koja graniče sa industrijskim zonama zabilježene su visoke razine pozadinske buke od postojeće industrije, ali nije isključen i utjecaj cestovnog i željezničkog prometa.

2.3.2.6. Specifična područja flore, faune i vegetacije⁵⁸

Biodiverzitet

Veliko bogatstvo flore i faune svrstava Primorsko - goransku županiju u sam europski vrh po vrijednosti biodiverziteta. Ovdje svoje jedino utočište ili jedno od malobrojnih u Hrvatskoj imaju primjerice velebitska degenija, učkarski zvončić, zmijjinac, alpska tustica, rosika, bjeloglavi sup, dupini i dr. Posebna je značajka obitavanje svih velikih europskih predatora koji su u znatnom dijelu Europe istrijebljeni i iščezli. Vrijednosti flore i faune Primorsko - goranske županije prikazane su u **Tablici 66**.

Tablica 66. Vrijednosti flore i faune Primorsko - goranske županije

Flora/fauna	Broj vrsta u PGŽ	Zaštićeno	Posebne vrijednosti	Značajna staništa
cvjetnice i papratnjače	preko 2.700 vrsta (oko 70% svih vrsta u RH)	29 vrsta od 44 zaštićene vrste u RH	endemične vrste, tercijarni, glacijalni i borealni relikti; velebitska degenija, streličasti i kvarnerski jelenak, učkarski zvončić, zmijjinac, borbaševa modričica i dr.	stijene i točila otoka i priobalja, cretovi, planinske stijene, točila i rudine, travnjaci
sisavci	81 vrsta (oko 80% svih sisavaca RH)	44 vrste od 80 zaštićenih u RH	dupini, šišmiši, endemični krški puh, velike zvijeri	akvatorij cresko-lošinjskog arhipelaga, spilje

⁵⁸ *Izvješće o stanju okoliša Primorsko – goranske županije*

Flora/fauna	Broj vrsta u PGŽ	Zaštićeno	Posebne vrijednosti	Značajna staništa
ptice	oko 300 vrsta (više od 80% svih vrsta zabilježenih u RH); gniježđenje je utvrđeno za 140 vrsta (60 % gnjezdarica RH)	zaštićene su sve vrste osim 5 iz porodice vrana; posebno se izdvajaju 83 vrste od 114 ugroženih na europskoj razini!	bjeloglavi supovi: populacija od 300 jedinki – među najvećim kolonijama u Europi!	litice kvarnerskih otoka i planinskog zaleđa, neke plitke zamočvarene uvale na otocima, Jezero na otoku Krku
gmazovi	32 vrste od ukupno 38 u RH	30 zaštićenih vrsta od ukupno 34 zaštićene u RH	morske kornjače, velebitska gušterica	kamenita staništa, kamenjarski pašnjaci, lokve
vodozemci	16 vrsta od ukupno 20 u RH	13 zaštićenih vrsta od ukupno 17 zaštićenih u RH	čovječja ribica, crni daždevnjak, neotenične populacije vodozemaca	povremene ili stalne površinske vode na kopnu, vode u krškom podzemlju, lokva Bag i Diviska na otoku Krku, sve veće lokve na otocima
vretenca	poznato je 45 vrsta od ukupno 71 vrste u RH	u RH nema zaštićenih vrsta	11 vrsta vretenaca rijetkih u RH, a ranjivih ili ugroženih na europskoj razini	kopnene vode; lokve, primorski vodotoci
leptiri	samo u gornjoj Kupskoj dolini oko 500 vrsta <i>Macrolepidoptera</i>	svih 6 zaštićenih od ukupno 6 zaštićenih u RH	endemične podvrste leptira crnaca, planinski apolon, neki plavci	travnata staništa
kornjaši-trčci	210 svojti od ukupno 600 u RH	zaštićene su spiljske vrste	endemične vrste: <i>Carabus croaticus</i> i <i>C. creutzery</i> , vrste roda <i>Anophtalmus</i>	očuvana šumska staništa, krško podzemlje
slatkovodni rakovi deseteronošci	4 vrste	4 vrste	riječni rak, potočni rak, rak kamenjar, spiljska kozica	mali krški vodotoci
fauna krškog podzemlja	43 svojte	svi predstavnici faune krškog podzemlja su zaštićeni!	16 vrsta i podvrsta opisanih kao nove za znanost iz speleoloških objekata PGŽ	slatkovodni podzemni sustavi

Flora

Flora Primorsko - goranske županije broji preko 2.700 vrsta, odnosno sveukupno oko 3.000 biljnih taksona, te time spada u floristički najbogatije dijelove Republike Hrvatske. Za čitavu našu državu poznato je oko 4.300 biljnih taksona, a na području Županije dolazi 70% svih hrvatskih biljaka. Pojedini otoci (Krk, Cres, Lošinj) brojem od preko 1.300 biljnih vrsta prelaze sveukupan broj vrsta biljaka nekih europskih država. Biljnim je vrstama najbrojniji otok Krk s oko 1.500 vrsta, a relativno, u odnosu na površinu, otok Unije na kojem na 16 km² raste čak 629 biljnih vrsta. Među endemičnim biljnim vrstama dominiraju kvarnersko - liburnijske endemične biljke, a to su one biljne vrste koje rastu samo u primorskom dijelu Županije i nigdje više. Od 226 rijetkih, ugroženih i osjetljivih vrsta biljaka koliko ih navodi Crvena knjiga biljnih vrsta Republike Hrvatske na području Primorsko - goranske županije raste njih 123.⁵⁹

Fauna

Na ovom području obitava 81 vrsta sisavaca, što iznosi gotovo dvije trećine od ukupno poznatog broja vrsta sisavaca u Hrvatskoj, a posebna je značajka obitavanje na relativno malom području svih velikih europskih predatora. U šumama goranskih i primorskih planina još uvijek obitava oko 120 medvjeda, 30 vukova, 35 risova, 10-tak čagljeva, 40 divljih mačaka, veliki broj jazavaca, lisica, kuna zlatica i kuna bjelica, 900 jelena, 1200 srna, 50 - tak divokoza, a uz čiste goranske rijeke 20 - tak vidri.

Od 114 vrsta ptica koje se smatraju ugroženima na europskoj (kontinentalnoj) razini, u Primorsko - goranskoj županiji dolazi njih 83 (73%), a čak 30 su gnjezdarice ovog područja. Tu se gnijezde suri orlovi, sivi sokolovi, bjeloglavi supovi, prugasti orlovi, orlovi zmijari, tetrijebi gluhani, sove ušare, sove jastrebače i dr. Ornitološka vrijednost Županije priznata je na europskoj razini činjenicom da su sva četiri Posebna ornitološka rezervata (dva na otoku Cresu, jedan na Krku i čitav otok Prvić) proglašeni i uvršteni u Popis značajnih ornitoloških područja u Europi (Important Bird Areas in Europe), a uz njih i zaljev Sv. Eufemije na Rabu.

Na području Primorsko - goranske županije obitava 73% vrsta vodozemaca i oko 87% vrsta gmazova Hrvatske. Otok Krk sa 30 autohtonih vrsta vodozemaca i gmazova, otok je s najvećim brojem vrsta tih životinjskih skupina u Mediteranu. Otok Cres je na trećem mjestu, nakon znatno veće Sardinije. Sveukupno je na području Županije zabilježeno 14 vrsta zmija, što ukazuje na još uvijek ekološki očuvana prirodna staništa.

Pojedina područja Županije su posebno bogata beskralješnjacima, iako ova fauna nije još ni izdaleka tako dobro proučena kao ona ostalih skupina. Neke skupine beskralješnjaka su odlični bioindikatori kakvoće prirodnog okoliša, primjerice vretenca, leptiri, trčci, slatkovodni rakovi, jer reagiraju i na najmanje promjene u okolišu. Stoga se prirodna vrijednost pojedinih područja županije odražava i u bogatstvu nekih skupina beskralješnjaka. Tako se, primjerice, prirodna vrijednost doline rijeke Kupe očituje po tome što je samo u njenom gornjem dijelu pronađeno 500 vrsta leptira.

Kao posebna nacionalna vrijednost izdvaja se podzemna krška fauna. Od velikog broja registriranih podzemnih krških objekata, podzemna fauna zabilježena je u njih četrdesetak. Podzemna fauna je posebno značajna zbog nazočnosti endemičnih i reliktnih vrsta. Ukupno je s područja Županije opisano za znanost 16 novih vrsta i podvrsta iz 12 speleoloških objekata.

⁵⁹ Podaci na dan 30.9.2002., Izvor: Statistički ljetopis Primorsko – goranske županije 2002.

Zaštićene biljne i životinjske vrste

Podaci o broju biljnih i životinjskih vrsta u Primorsko - goranskoj županiji temelje se na "Crvenoj knjizi biljnih vrsta Republike Hrvatske" i "Crvenoj knjizi životinjskih svojti Republike Hrvatske - sisavci." Popis posebno zaštićenih biljnih, odnosno životinjskih vrsta na području Županije obuhvaća ukupno 29 biljnih vrsta i 44 životinjske vrste.

Vegetacija

Vegetacija Primorsko - goranske županije sastoji se od razmjerno velikog broja biljnih zajednica koje se međusobno razlikuju izgledom, ali i gospodarskim i drugim značajkama koje daju svojevrsno obilježje izgledu cijelog krajolika.

Vegetacija stijena, vegetacija planinskih rudina, vegetacija morskih obala, cretovi i vegetacija poplavnih i močvarnih staništa te vegetacija vodenjara, tj. područja koja nisu obrasla šumskom vegetacijom imaju znatno manje prostorno značenje nego šumska i travnjačka vegetacija, ali im je biološko značenje izuzetno važno, jer sadrže mnoge endeme i relikte te mnoge rijetke i ugrožene vrste, a i sami često imaju uske areale pa umnogome doprinose biološkoj raznolikosti i krajobraznoj mnogolikosti prostora Županije

Antropogene promjene u biosferi imaju snažan utjecaj na propadanje nekih tipova vegetacije. Nastaju nova antropogenizirana staništa, a neki od osjetljivih tipova vegetacije (npr. cretovi) se povlače. Na mnogim takvim novim staništima može se zapaziti širenje "antropogenih" biocenoza (antropofiti, pridošlice, korovi, ruderalne zajednice), pa i pojava nekih vrsta koje ovdje ranije nisu bile zastupljene. Ove vrste mogu biti uzročnici ili vektori pojedinih bolesti biljaka i životinja, alergijskih teškoća ljudi ili uzrokovati druge štete, a ugrožavaju i prirodnu stabilnost autohtonih, dugom evolucijom prilagođenih biocenoza.

Posljednjih godina učestale su pojave šumskih požara, napose u priobalnom dijelu županije, koji imaju vrlo negativan utjecaj na biljni svijet i njegovu obnovu te predstavljaju stalnu opasnost od erozije tla i pojave goleti, a vrlo nepovoljno djeluju na opću sliku krajolika. Požari su osobito učestali na južnom dijelu Učke te u priobalju. Opožarene površine u razdoblju od 1995. do 2001. godine prikazane su **Tablicom 67**.

Tablica 67. Opožarene šumske površine u razdoblju 1995. do 2001. godine

Opožareno	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.
Ukupno	60	160	256	273	194	333	84
Listače	20	100	133	229	194	184	57
Četinjače	40	60	123	44	-	149	27

Izvor podataka: Statistički ljetopis Primorsko-goranske županije 2002.

2.4. Planski dokumenti

Analizom važećih dokumenata prostornog uređenja, dokumenata praćenja stanja u prostoru i svih drugih dokumenata vezanih za uređivanje prostora, te njihovom ocjenom u odnosu na pozitivne propise ukazuje se na nedostatke i potrebu za doradom ili izmjenom. Programom mjera definira se njihova izrada i time postiže cilj, a to je kontinuirani proces u planiranju i uređivanju prostora.

2.4.1. Izvješće i Program mjera

Zakon o prostornom uređenju iz 2004. godine, obvezuje županije, gradove i općine donositi dokumente praćenja stanja u prostoru za četverogodišnje razdoblje. Nakon svakog Izvješća o stanju u prostoru potrebno je izraditi Program mjera za unapređenje stanja u prostoru.

Na području Primorsko-goranske županije, pojedine općine i gradovi, po isteku dvogodišnjeg razdoblja (Zakon iz 94) ne izrađuju novo Izvješće. Dok je većina gradova/općina izradila u proteklih deset godina pet ili šest Izvješća, njih četiri imaju samo jedno Izvješće. Izvješća se razlikuju i po sadržaju tako da pojedine općine daju kvantificiranu analizu provedbe planova u smislu analize izdanih dozvola i izgrađenih objekata, a pojedine daju pregled utrošenih financijskih sredstava na izradu dokumenata prostornog uređenja, pripremu geodetskih podloga i komunalno opremanje.

Donošenje Programa mjera razlikuje se u tolikoj mjeri da pojedine JLS imaju samo jedno Izvješće, dok su druge objavile čak 19 Programa mjera odnosno njihovih dopuna. Naime, 3 općine i 1 grad (11% JLS), imaju Program «star» 6-7 godina, dok pojedine općine i gradovi (čak njih 40 %), više puta objavljuju ispravke, izmjene ili dopune Programa mjera. Ima slučajeva da se samo u jednoj kalendarskoj godini Program mjera mijenja 3 puta odnosno kroz više godina «Osnovni» Program doživi i do 5 izmjena i dopuna.

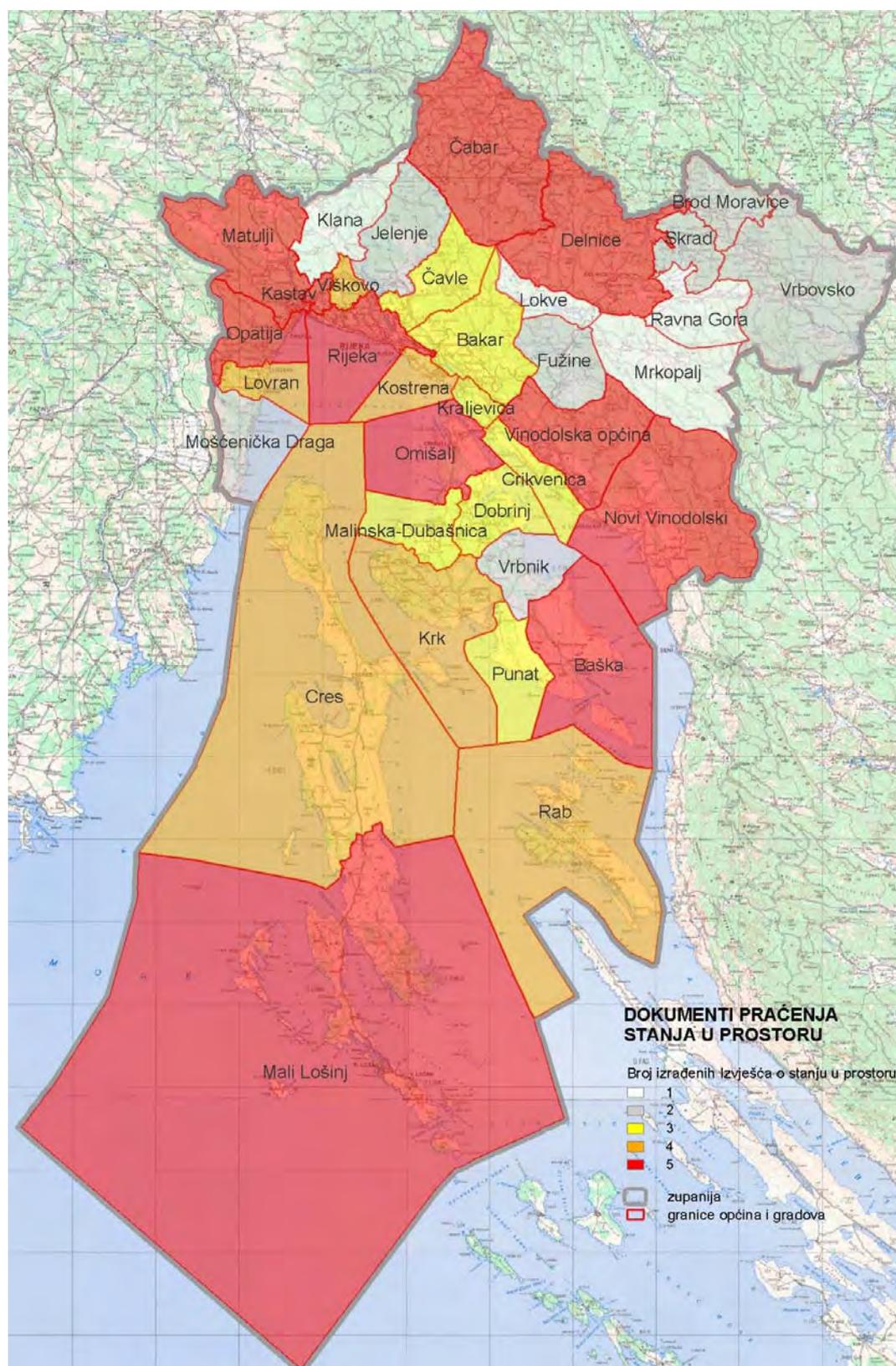
Općenita je ocjena ovih dokumenata da se ne izrađuju redovito kako je to Zakon predvidio, te da nisu obrađeni na jedinstven način.

Evidencija (broj službenih novina) posljednjih dokumenata praćenja stanja u prostoru za područje Primorsko-goranske županije prikazana je u **Tablici 1**. Žuto su označene općine i gradovi koje imaju Izvješća i Programe mjera «stare» 6 do 7 godina. Narančasto su označene općine i gradovi s najvećim brojem izrađenih izmjena i dopuna Programa mjera. Broj izrađenih izvješća unatrag 10 godina po gradovima i općinama prikazan je na **Kartogramu 1**.

Tablica 1. Dokumenti praćenja stanja u prostoru

PODRUČJE	Izvešće o stanju u prostoru (SN)	Program mjera za unapređenje stanja u prostoru (SN)
Primorsko-goranska županija	9/01	9/01, 33/01
Gradovi		
Bakar	17/03	17/03, 33/04
Cres	9/03	9/03, dop.20/03
Crikvenica	13/03	13/03, dop.21/03, 29/03
Čabar	25/03	25/03
Delnice	10/04	10/04
Kastav	10/03	II.izmj.i dop.13/04, III.izmj.i dop. 23/04, IV.izmj.i dop. 26/04
Kraljevica	9/03	9/03, Izmj.34/03
Krk	6/03	19/04 Izmj.i dop.
Mali Lošinj	34/03	34/03
Novi Vinodolski	25/04	25/04
Opatija	33/03	Dop. 15/03, Dop. 28/03, 33/03
Rab	24/03	24/03
Rijeka	7/04	7/04
Vrbovsko	16/98	16/98
Općine		
Baška	32/03	izmj.i dop.30/04
Brod Moravice	26/02	26/02
Čavle	13/03	20/04 Izmj.
Dobrinj	22/02	22/02
Fužine	19/03	19/03
Jelenje	17/02	Dop.6/03
Klana	22/98	29/04
Kostrena	17/03	Izmj. i dop. 12/03, 17/03
Lokve	23/98	23/98
Lovran	26/02	26/02
Malinska -Dubašnica	22/04	22/04, 14/04
Matulji	20/03	20/03
Mošćenička Draga	25/97	24/04
Mrkopalj	13/98	9/98
Omišalj	Izmj. 21/04	Dop. 21/04,
Punat	3/04	3/04
Ravna Gora	9/97	9/97
Skrad	21/98	21/98
Vinodolska (Bribir)	30/04	30/04
Viškovo	20/02	IV. Izmj. i dop.10/04, V. Izmj. i dop. 22/04
Vrbnik	8/01	6/03

Kartogram 1. Broj izrađenih izvješća po općinama i gradovima za razdoblje od 1994.-2004. godine

2.4.2. Dokumenti prostornog uređenja

Dokumenti prostornog uređenja sukladno Zakonu o prostornom uređenju jesu:

- Prostorni plan županije
- Prostorni plan područja posebnih obilježja
- Prostorni plan uređenja općine i grada
- Generalni urbanistički plan
- Urbanistički plan uređenja
- Detaljni plan uređenja

2.4.2.1. Prostorni plan županije

Prostorni plan Primorsko-goranske županije (SN br. 14/00) temeljni je i obvezatni dokument koji određuje i usmjerava zahvate u prostoru Županije za razdoblje od 1995.-2015. godine. Planom su definirana područja za koja se moraju donijeti prostorni planovi područja posebnih obilježja, generalni urbanistički planovi i urbanistički planovi uređenja, a praćenje realizacije provodi se kontinuirano. Trenutno je u izradi izmjena i dopuna odnosno usklađenje plana s Uredbom o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora (NN128/04).

2.4.2.2. Prostorni planovi područja posebnih obilježja

Prostorni planovi područja posebnih obilježja na području Primorsko-goranske županije donose se za:

- nacionalni park Risnjak i park prirode Učka,
- zaštićena područja prirodne baštine i kulturno-povijesnog nasljeđa (Tramuntana na Cresu, Vinodol i dolina Kupe)
- posebna područja (Bakarski zaljev i Trasa željezničke pruge i autoputa Rijeka-Split)

Izrađena su i usvojena tri prostorna plana područja posebnih obilježja: Prostorni plan Nacionalnog parka "Risnjak", PPPPO Tramuntana i PPPPO Vinodolska dolina. PPPPO Park prirode Učka je izrađen u fazi konačnog prijedloga, dok je za PPPPO priobalne dionice autoceste i željezničke pruge izrađen nacrt prijedloga. Županijskim planom predviđena je izrada PPPPO doline Kupe i PPPPO Bakarskog zaljeva, no još nije određen početak njihove izrade.

Pregled važećih planova, planova u izradi i planova predviđenih za izradu prikazan je u **Tablici 2.i 3.**

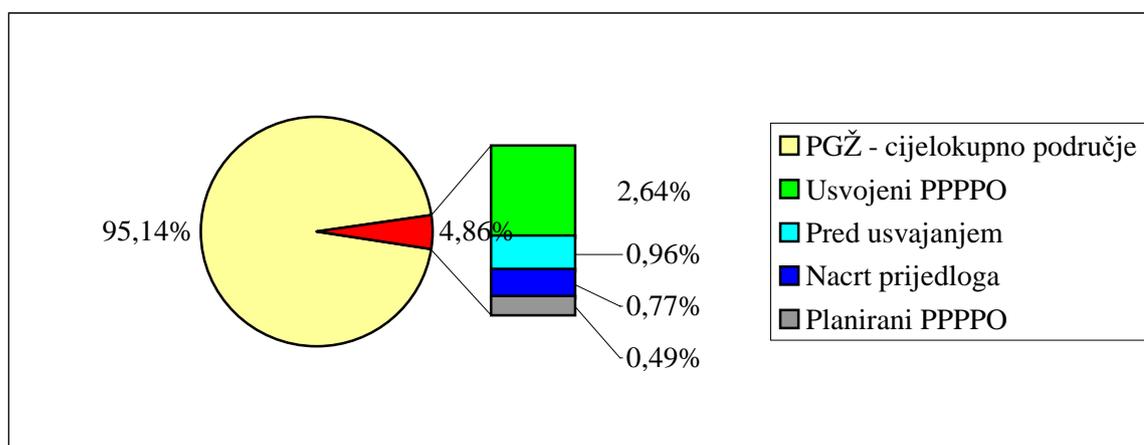
Tablica 2. Važeći prostorni planovi područja posebnih obilježja

Naziv plana	Služb. glasilo	Izrađivač plana	Površina (ha)
Prostorni plan Nacionalnog parka "Risnjak"	NN 23/01	Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje	6253
Prostorni plan područja posebnih obilježja Tramuntana	SN 4/03	Urbanistički institut Hrvatske, Zagreb	11128
Prostorni plan područja posebnih obilježja Vinodolske doline	SN 30/04	Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje	4806

Tablica 3. Prostorni planovi područja posebnih obilježja – u izradi i predviđeni za izradu

Naziv plana	Faza izrade	Izrađivač plana	Površina (ha)
PPPPO Park prirode Učka	konačni prijedlog	Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje	16009 (8093PGŽ 7916+IŽ)
PPPPO priobalne dionice autoceste i željezničke pruge	nacrt prijedloga	Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje	8170 (1723 je preklapanje s PPPPO Vinod. dol.)
PPPPO Dolina Kupe	Nije u izradi		3335
PPPPO Bakarski zaljev	Nije u izradi		763

Prostornim planovima područja posebnih obilježja pokriveno je do sada 22187 ha što iznosi 2,64 % cjelokupne površine PGŽ, a ukupno predviđena površina iznosi 40825 ha odnosno 4,86 % područja PGŽ. Odnos površina pojedinih planova prema ukupnoj površini PGŽ prikazan je na **Grafikonu 1**.

Grafikon 1. Prikaz površina PPPPO u odnosu na ukupnu površinu PGŽ

2.4.2.3. Prostorni planovi uređenja općina i gradova

Donošenje prostornog plana uređenja općine ili grada obaveza je svake jedinice lokalne samouprave. U Primorsko-goranskoj županiji tu obvezu izvršilo je 48,5 % jedinica lokalne samouprave koji pokrivaju površinu od 3259 km² odnosno 41% ukupnog teritorija Županije.

U odnosu na prethodno objavljeno Izvešće kada je postojao samo jedan usvojeni Prostorni plan uređenja (Omišalj), danas, 4 godine nakon toga broj usvojenih planova iznosi 17, a isto toliko iznosi broj planova u izradi. Jedna općina još je u fazi ugovaranja

izrade plana. Grad Opatija objavio je nekoliko izmjena, a trenutno su u izmjenama još i grad Kraljevica, općine Čavle i Kostrena. Gradovi imaju dvostruko veći postotak izrađenosti planova u odnosu na općine.

Pregled stanja planova po općinama i gradovima, prikazan je u **Tablici 4 i 5** te u **Grafikonu 2**.

Tablica 4. Prostorni planovi uređenja gradova/općina

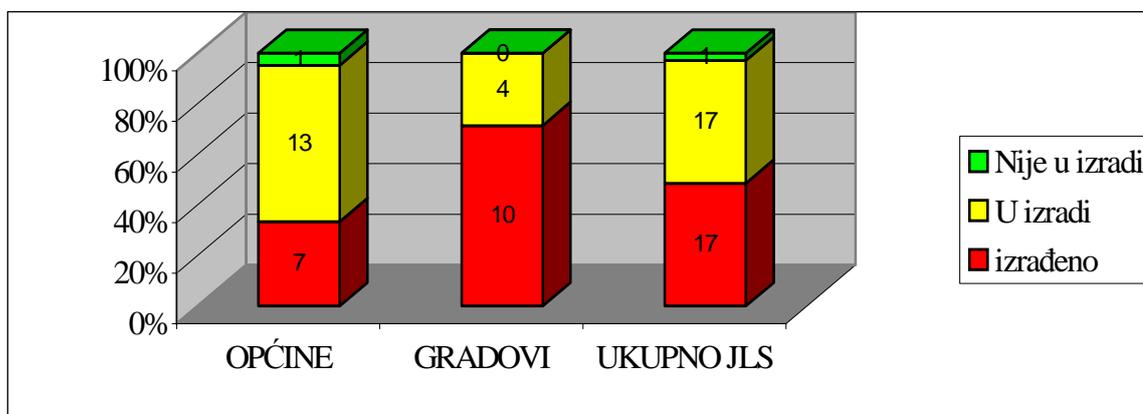
V A Ź E Ć I P L A N O V I				
Gradovi				
	Naziv plana	Služb. Glasilo	faze izrade plana	Izrađivač plana
1	Prostorni plan uređenja Grada Bakra	21/03	donesen	Urbanistički institut Hrvatske
2	Prostorni plan uređenja Grada Cresa	31/02	donesen	Urbanistički institut Hrvatske
3	Prostorni plan uređenja Grada Crikvenice	26/03, 20/04 (isp)	donesen	Urbanistički institut Hrvatske
4	Prostorni plan uređenja Grada Čabra	SN 25/03	donesen	Županijski zavod
5	Prostorni plan uređenja Grada Delnice	24/02	donesen	Studio REMIK
6	Prostorni plan uređenja Grada Kastva	21/03	donesen	Studio REMIK
7	Prostorni plan uređenja Grada Kraljevice	1/03	donesen, u izmjeni	Urbanistički institut Hrvatske
8	Prostorni plan uređenja Grada Opatije	8/01 3/02 4/02 10/02 26/02 14/03 20/03, 25/03, 32/04	donesen, u izmjeni	Opatija projekt group/ Urbanistički institut Hrvatske
9	Prostorni plan uređenja Grada Raba	15/04	donesen	Urbanistički institut Hrvatske
10	Prostorni plan uređenja Grada Rijeke	31/03	donesen	Arhitektonski fakultet Zagreb
Općine				
1	Prostorni plan uređenja Općine Brod Moravice	35/03	donesen	Studio REMIK
2	Prostorni plan uređenja Općine Čavle	22/01	donesen, u izmjeni	Urbanistički institut Hrvatske
3	Prostorni plan uređenja Općine Kostrena	7/01	donesen, u izmjeni	IGH PC Rijeka
4	Plan prostornog uređenja Općine Malinska-Dubašnica	13/04	donesen	Kukin & Kocijan d o o Rijeka
5	Izmjene i dopune prostornog plana Opatije unutar granica općine Matulji	2/99	donesen	Urbanistički studio Rijeka
6	Prostorni plan uređenja Općine Omišalj	8/97	donesen	Randić-Turato
7	Prostorni plan uređenja Općine Vrbnik	16/04	donesen	Urbanistički institut Hrvatske

P L A N O V I U I Z R A D I			
Gradovi			
1	Prostorni plan uređenja Grada Krka	prijedlog	Kukin & Kocijan d o o Rijeka
2	Prostorni plan uređenja Grada Mali Lošinj	nacrt prijedloga	Urbanistički studio Rijeka
3	Prostorni plan uređenja Grada Novi Vinodolski	prijedlog	Urbanistički institut Hrvatske
4	Prostorni plan uređenja Grada Vrbovsko	prijedlog	ADF d.o.o., Karlovac
Općine			
1	Prostorni plan uređenja Općine Baška	prijedlog	Kukin & Kocijan d o o Rijeka
2	Prostorni plan uređenja Općine Dobrinj	konačni prijedlog	Urbanistički studio Rijeka
3	Prostorni plan uređenja Općine Fužine	konačni prijedlog	Urbanistički institut Hrvatske
4	Prostorni plan uređenja Općine Jelenje	prijedlog	Urbanistički institut Hrvatske
5	Prostorni plan uređenja Općine Klana	nacrt prijedloga	Županijski zavod
6	Prostorni plan uređenja Općine Lokve**	konačni prijedlog	Županijski zavod
7	Prostorni plan uređenja Općine Lovran	konačni prijedlog	Urbanistički institut Hrvatske
8	Prostorni plan uređenja Općine Mrkopalj*	konačni prijedlog	Županijski zavod
9	Prostorni plan uređenja Općine Punat	prijedlog	Studio REMIK
10	Prostorni plan uređenja Općine Ravna Gora	nacrt prijedloga	Županijski zavod
11	Prostorni plan uređenja Općine Skrad	prijedlog	ADF d.o.o., Karlovac
12	Prostorni plan uređenja Općine Vinodolske	prijedlog	Urbanistički institut Hrvatske
13	Prostorni plan uređenja Općine Viškovo	konačni prijedlog	Kukin & Kocijan d o o Rijeka
14	Prostorni plan uređenja Općine Mošćenička Draga	nije u izradi	Opatija projekt Abazia?

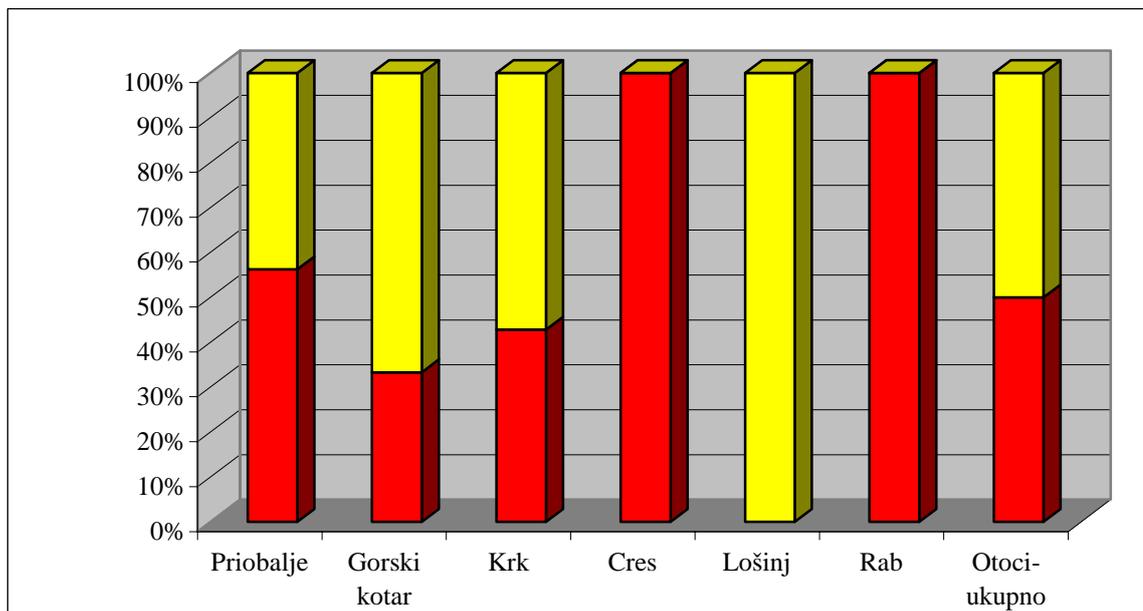
Tablica 6. Prostorni planovi (bivših) općina – na snazi

	Naziv plana	Služb. Glasilo	Područje grada / općine
1	Prostorni plan općine Krk	31/78 16/88 4/93	Krk, Baška, Dobrinj, Punat
2	Prostorni plan općine Cres-Lošinj	8/91	Mali Lošinj
3	Prostorni plan općine Crikvenica	30/88 5/89 34/90 21/91 6/99	Novi Vinodolski, Vinodolska
4	Prostorni plan općine Delnice	15/89 19/92 30/94 12/95	Fužine, Lokve*, Mrkopalj*, Ravna Gora, Skrad
5	Prostorni plan općine Opatija	9/84 51/86 10/87 56/87 36/88 22/91 1/99 25/99	Lovran, Mošćenička Draga
6	Prostorni plan općine Rijeka	8/86 27/88 12/95 19/95 12/98	Jelenje, Klana, Viškovo
7	Odluka o građevinskom području Općine Vrbovsko	7/89	Vrbovsko

* Prostorni plan uređenja općine Lokve - donesen, SN 43/04, Prostorni plan uređenja općine Mrkopalj – donesen SN 46/04

Grafikon 2. Zbirni pregled izrađenih i neizrađenih PPUO/G

	izrađeno	%	U izradi	%	Nije u izradi	%
OPĆINE	7	33	13	62	1	5
GRADOVI	10	71	4	29	0	0
UKUPNO JLS	17	48,5	17	48,5	1	3

Grafikon 3. Broj izrađenih planova po funkcionalnim cjelinama PPŽ

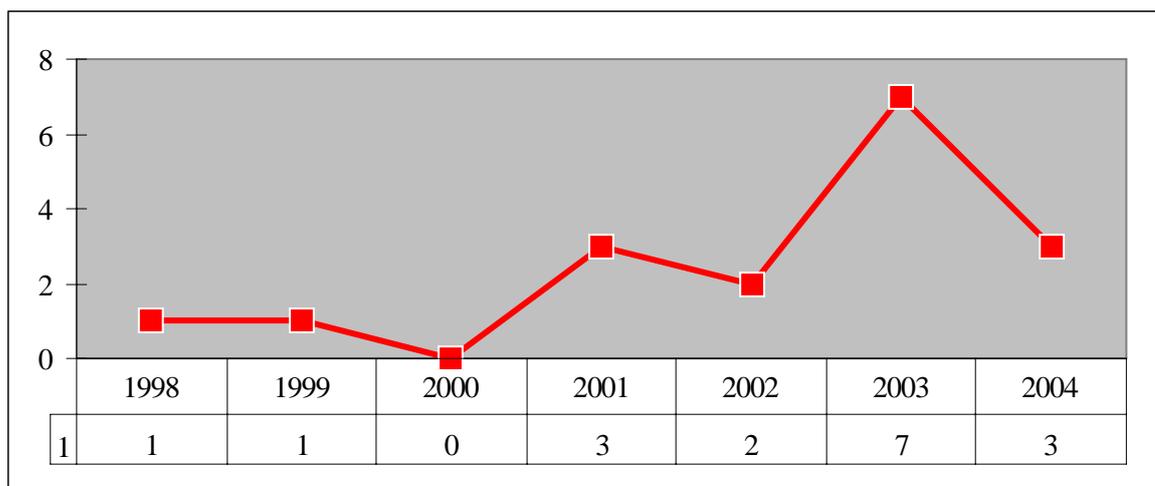
	izrađeno	%	U izradi	%
Priobalje	9	56	7	44
Gorski kotar	3	33*	6	67*
Krk	3	43	4	57
Cres	1	100	0	0
Lošinj	0	0	1	100
Rab	1	100	0	0
Otoci - ukupno	5	50	5	50

Broj gradova i općina koje su donijele planove najveći je u Priobalju (56 %), neznatno manji za područje Otoka (50 %), a najslabiji za područje Gorskog kotara (33%).

Odnos donesenih planova po funkcionalnim cjelinama Županije prikazan je u **Grafikonu 3.**

Najviše planova (41%) doneseno je u 2003., a od donošenja Prostornog plana Županije to iznosi prosječnih 3 do 4 plana godišnje. Trend donošenja prostornih planova uređenja općina i gradova za razdoblje od proteklih 7 godina prikazan je na **Grafikonu 4.**

Grafikon 4. Broj donesenih planova od 1998-2004. godine.

2.4.2.4. Generalni urbanistički plan

Generalni urbanistički plan donosi se za naselje u kojem je sjedište tijela županije, te druga naselja koja imaju više od 15.000 stanovnika. Granice područja za koja se izrađuje GUP utvrđuju se prostornim planom uređenja općine ili grada. (čl.26., Zakon o prostornom uređenju). Prostorni plan Primorsko-goranske županije čl.141. definirao je obvezu donošenja GUP-a za grad Rijeku.

Na području Županije na snazi je 8 generalnih urbanističkih planova izrađenih prije 10-tak i više godina s naknadno donesenim mjerama provedbe (**Tablica 6.**)

Tablica 6. Generalni urbanistički plan

	Naziv plana	Služb. Glasilo (SN)
1	GUP Delnice	SN 15/89, 19/92, 24/95 (p.o.)
2	GUP Mali i Veli Lošinj	SN 8/91
3	GUP Fužine - Vrata - Lič	SN 4/88, 19/92, 9/99 (po)
4	GUP Lovran	SN 23/84, 42/88
5	GUP Matulji	SN 23/84, 10/87, 46/88, 12/92
6	GUP Mošćenička Draga	SN 22/91, 7/00
7	GUP Ravna Gora	SN 30/85, 19/92, 8/99 (p.o.)
8	GUP Skrad	SN 48/87, 19/92, 9/99 (p.o.)

2.4.2.5. Urbanistički plan uređenja

Urbanistički plan uređenja, prema Zakonu o prostornom planiranju i prema Prostornom planu Županije obavezno je izraditi za:

- 37 centralnih naselja: Bakar, Cres, Crikvenica, Čabar, Gerovo, Delnice, Kastav, Kraljevica, Krk, Mali Lošinj, Novi Vinodolski, Opatija, Rab, Vrbovsko, Baška, Brod Moravice, Čavle, Dobrinj, Fužine, Dražice, Klana, Rupa, Kostrena, Lokve, Lovran, Malinska, Matulji, Mošćenička Draga, Mrkopalj, Omišalj, Punat, Ravna Gora, Skrad, Bribir, Viškovo i Vrbnik
- neizgrađeni dio naselja u obalnom području mora
- površine izvan naselja za izdvojene gospodarske namjene
- površine izvan naselja za izdvojene ugostiteljsko-turističke namjene
- površine izvan naselja za izdvojene športsko-rekreacijske namjene
- dijelove naselja registrirane kao povijesne urbanističke cjeline.

Na području Županije na snazi je 17 urbanističkih planova uređenja, u ukupno 10 gradova i općina, izrađenih od 1997.godine do danas. 7 planova odnosi se na područje naselja, a 10 na površine izvan naselja od kojih su 6 za gospodarsku namjenu. Popis urbanističkih planova uređenja po općinama i gradovima prikazan je u **Tablici 7**.

Tablica 7. Urbanistički plan uređenja

	Općina/grad	Naziv plana	Služb. Glasilo (SN)
1	Bakar	UPU radne zone R 27 Kukuljanovo	19/01 21/01
2	Bakar	UPU radne zone R 29/1 Kukuljanovo	5/01
3	Baška	UPU naselja Baška	1/01
4	Čavle	UPU zone poslovne namjene K1	1/03
5	Čavle	UPU uređenja zone proizvodne namjene I2	7/02
6	Čavle	UPU zone ostale namjene-V prostora bivše šljunčare Kikovica	19/03
7	Kastav	UPU sportsko-rekreacione zone SR-2	23/99
8	Kostrena	UPU poslovne zone Šoići K3	2/03
9	Kostrena	UPU GP športsko-rekreacijskog područja R3 i dio GP naselja N9	32/03
10	Krk	UPU naselja Krk	17/00 18/00
11	Malinska-Dubašnica	UPU turističke zone Porat - Vantačići	30/97 10/00
12	Malinska-Dubašnica	UPU turističke zone Rova I i II	30/97 10/00
13	Omišalj	UPU Njivica	12/01
14	Punat	UPU naselja Punat	27/99
15	Rijeka	UPU područja Gornji Zamet	16/98 18/98 12/03
16	Rijeka	UPU područja Bulevard	10/00
17	Rijeka	UPU područja Pehlin	10/00 9/01 31/01- pročišćeni tekst

Točan broj planiranih UPU-a i područje njihova obuhvata definira se u Prostornim planovima uređenja općina i gradova, pa obzirom da je tek 50% planova doneseno još ne možemo znati koliko će biti ukupan broj obaveznih UPU-a za područje PGŽ. U **Tablici 8** prikazuju se planirani UPU za općine i gradove koje imaju usvojene prostorne planove uređenja.

Tablica 8. Planirani urbanistički planovi uređenja

Općina/grad	Naziv urbanističkog plana uređenja
PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA BAKRA ukupno: 12	UPU 1 naselja Bakar - NA11-2 s površinama izvan naselja za izdvojene namjene UPU 2 dio naselja Praputnjak - NA61 UPU 3 dio zone Kukuljanovo - I2 UPU 4 prekrcajna luka naftnih derivata -L3 zajedno s građevinskim područjem zone proizvodne namjene I-1 na području Općine Kostrena UPU 5 zone poslovne namjene Lunga - K8 UPU 6 zone Vojskovo - R1 UPU 7 zone luke Podbok -L1 UPU 8 zone poslovne namjene - K4 (UPU 8), UPU 9 zone luke Goranin - L2 UPU 10 zone vikend naselja Zlobinska Draga - T7 po potrebi izmjene i dopune ili izrada novih urbanističkih planova za sada važeće planove: UPU 11 Urbanistički plan uređenja radne zone R-27 Kukuljanovo – IZRAĐEN PLAN UPU 12 Urbanistički plan uređenja radne zone R-29/I Kukuljanovo – IZRAĐEN PLAN
PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA CRESA ukupno: 5	UPU 1 naselja Cres - NA 7 s površinama izdvojenih namjena UPU 2 naselja Martinšćicu - NA 11 sa zonama smještajnih kapaciteta - T13 i T17 UPU 3 Martinšćica - autokamp "Slatina" - T32 UPU 4 naselja Valun - NA 14 sa zonom sportskog centra - R13 UPU 5 Zaglav - postojeće turističko naselje - T23
PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA CRIKVENICE ukupno: 19	UPU 1 dio naselja Crikvenica - centar - NA 1, zajedno sa zonama - T3, R215, R216 i R217 UPU 2 dio naselja Crikvenica Hrusta - NA31-2 UPU 3 dio naselja Crikvenica Gornji kraj - NA4 UPU 4 dio naselja Jadranovo centar - NA12, zajedno sa zonama - R21, R22 i R23 UPU 5 dio naselja Dramalj centar - NA171-2, zajedno sa zonama - R29 i R210 UPU 6 dio naselja Selce sjever - NA24 UPU 7 dio naselja Jadranovo 2 zajedno sa zonom - K2 UPU 8 dio naselja Crikvenica-Dubračina - zajedno sa zonom - K3 UPU 9 dio naselja Jadranovo-Havišće 1zajedno sa zonama - T11, R25 i R26 UPU 10 dio naselja Dramalj – Kačjak zajedno sa zonama - T14, T22, R27 UPU 11 dio naselja Dramalj - Crikvenica-Omorika zajedno sa zonama - T16, R211 i R212 UPU 12 dio naselja Crikvenica - Crni molo – Miramare zajedno sa zonama - T17 i R214 UPU 13 dio naselja Crikvenica - Selce - šet. V.Nazora - ul. E.Antića zajedno sa zonama - T18, R218 i R219 UPU 14 dio naselja Selce - uvala Slana zajedno sa zonama - T19, T23, i R220 UPU 15 dio naselja Selce – Jasenova zajedno sa zonama - T24, R221 i R222 UPU 16 dio naselja Jadranovo - Havišće zajedno sa zonom - R11 UPU 17 dio naselja Dramalj - Ad Turres: zajedno sa zonom - R12 UPU 18 dio naselja Selce - Matkino: zajedno sa zonom - R14 UPU 19 dio naselja Crikvenica-Thallasoterapija-Mediteran zajedno sa zonom - R213
PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA ČABRA ukupno: 43	UPU 1 naselja Čabar - N65 UPU 2 naselja Gerovo - N24 UPU 3 poslovne zone pretežito uslužne namjene - K13 u Tropetima UPU 4 poslovne zone pretežito uslužne namjene - K14 u Prezidu UPU 5 poslovne zone pretežito trgovačke namjene - K21 u Zamostu UPU 6 poslovne zone pretežito trgovačke namjene - K23 u Tršću UPU 7 poslovne zone pretežito trgovačke namjene - K24 u Prezidu UPU 8 komunalno-servisne zone - K31 u Gerovu UPU 9 zone stacionarnog turizma - T13 u Prezidu UPU 10 zone stacionarnog turizma - T14 u Milanovom Vrh UPU 11 zone stacionarnog turizma - T15 u Lividragi UPU 12 zone apartmanskog naselja - T21 u Mandlima UPU 13 zone apartmanskog naselja - T22 između Plešca i Požarnice UPU 14 zone apartmanskog naselja - T23 u Gerovskom Kraju UPU 15 zone apartmanskog naselja - T24 između Tršća i Laza UPU 16 zone apartmanskog naselja - T25 između Ferbežara i Srednje Drage UPU 17 zone apartmanskog naselja - T26 u Vrhovcima UPU 18 zone apartmanskog naselja - T27 u Kozjem Vrh UPU 19 zone vikend naselja - T321 u Smrečju UPU 20 zone vikend naselja - T328 u Kraljevom Vrh

Općina/grad	Naziv urbanističkog plana uređenja
	UPU 21 zone vikend naselja - T346 u Kranjcima UPU 22 zone vikend naselja - T314 Brezovci UPU 23 zone vikend naselja - T315 Safari UPU 24 zone vikend naselja - T316 Putari UPU 25 zone vikend naselja - T317 Mošun UPU 26 zone vikend naselja - T319 Živci UPU 27 zone vikend naselja - T336 Brinovka UPU 28 zone vikend naselja - T337 Plešci (Plejsci) UPU 29 zone vikend naselja - T338 Tušek (Tuški) UPU 30 zone kampa u prirodi - T4 uz naselje Vode UPU 31 sportsko-rekreacijske zone - R11 između Mandli i Okrivja UPU 32 sportsko-rekreacijske zone - R12 u Plešcima UPU 33 sportsko-rekreacijske zone - R13 u Zamostu UPU 34 sportsko-rekreacijske zone - R16 u Gerovskom Kraju UPU 35 sportsko-rekreacijske zone - R18 u Vodama UPU 36 sportsko-rekreacijske zone - R111 i R112 u Čabru UPU 37 sportsko-rekreacijske zone - R113 u Kozjem Vrhu UPU 38 sportsko-rekreacijske zone - R114 u Prezidu UPU 39 sportsko-rekreacijske zone - R115 u Lividragi UPU 40 zona kupališta, sporta i rekreacije na vodi - R2 uz obalu umjetnog jezera - akumulacije Vode UPU 41 zone skijaškog centra - R3 Rudnik kraj Tršća UPU 42 zone skijališta - R41 kraj Tršća (između naselja Frbežari, Srednja Draga i Crni Lazi) UPU 43 zone skijališta - R42 kraj Prezida (Kovačev Hrib)
PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA DELNICE ukupno: 14	UPU1 GP naselje Delnice i područja poslovne namjene K-1 i K-2 UPU2 Većeg neizgrađenog dijela GP naselja Malo Selo UPU3 Naselje Krivac UPU4 GP poslovne zone K-3 UPU5 GP poslovne zone K-4 UPU6 GP poslovne zone K-6 UPU7 GP turističko-rekreacijskog područja R-2 i T-1 UPU8 GP turističko-rekreacijskog područja R-1 UPU9 GP turističko-ugostiteljske namjene T-2 UPU10 GP turističko-ugostiteljske namjene T-3 UPU11 GP naselja N-1 UPU12 GP naselja N-2 UPU13 GP naselja N-3 UPU14 GP naselja N-4
PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA KASTVA ukupno: 8	UPU1 građevinsko područje naselja N1-a (centar Grada Kastva) UPU2 građevinsko područje poslovne namjene - K1 UPU3 građevinsko područje groblja - G2 UPU4 građevinsko područje infrastrukturnog sustava IS UPU5 građevinsko područje naselja - N2-d UPU6 građevinsko područje naselja - N2-a UPU7 građevinsko područje naselja - N2-b UPU8 građevinsko područje naselja - N2-c
PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA KRALJEVICE ukupno: 8	UPU 1 GP naselja NA5 Kraljevica UPU 2 GP naselja NA8 Kraljevica UPU 3 GP naselja NA13 Šmrika UPU 4 Ugostiteljsko-turistička namjena T2-1 Kraljevica UPU 5 Ugostiteljsko-turistička namjena T2-2 Kraljevica UPU 6 Ugostiteljsko-turistička namjena T2-3 Kraljevica UPU 7 Ugostiteljsko-turistička namjena T2-4 Šmrika UPU 8 Sportsko rekreacijska namjena R1-2 Šmrika
PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA OPATIJE ukupno: 1	UPU naselja Opatija

Općina/grad	Naziv urbanističkog plana uređenja
PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA RABA ukupno: 40	UPU 1 građevinskog područja naselja Rab, Palit, Banjol - NA 11-13 UPU 2 građevinskog područja naselja Banjol - NA 31 UPU 3 građevinskog područja naselja Banjol - NA 32 UPU 4 građevinskog područja naselja Kampor - NA 711 UPU 5 građevinskog područja naselja Banjol - NA 33 UPU 6 građevinskog područja naselja Barbat - NA 21 UPU 7 građevinskog područja naselja Kampor - NA 733 UPU 8 građevinskog područja naselja Supetarska Draga - NA 65 UPU 9 građevinskog područja naselja Supetarska Draga - NA 61 UPU 10 građevinskog područja naselja Lopar - NA 51 UPU 11 građevinskog područja naselja Supetarska Draga - NA 67 UPU 12 građevinskog područja naselja Supetarska Draga - NA 611 UPU 13 građevinskog područja naselja Kampor - NA 71 UPU 14 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - T11 UPU 15 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat – Palit - T12 UPU 16 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - Kamenjak - Mundanije - T13 UPU 17 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - Suha Punta - Kampor - T14 UPU 18 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - Šurline - Kampor - T15 UPU 19 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - uv. Miral – S. Draga - T16 UPU 20 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - poluotok Gonar – S. Draga - T17 UPU 21 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - Livačina - Lopar - T18 UPU 22 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - uvala Crikvena Dražica do rta Zidine - Lopar - T19 UPU 23 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - zona na Golom otoku - T110 UPU 24 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - zona na Golom otoku - T111 UPU 25 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - zona na otoku Sv. Grgur- T112 UPU 26 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - uvaka Padova III -T31 UPU 27 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - Rajska plaža - T32 UPU 28 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - Kampor -T33 UPU 29 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - Sv. Eufemija -T5 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat 1 UPU 30 zona ugostiteljsko-turističke namjene Barbat - San Marino - Lopar -T52 UPU 31 zona sportsko-rekreacijske namjene - tenis centar u Loparu - R4 UPU 32 zona sportsko-rekreacijske namjene - centar za vodene sportove u Banjolu - R51 UPU 33 zona sportsko-rekreacijske namjene - centar za vodene sportove u Solinama - Palit - R52 UPU 34 zona sportsko-rekreacijske namjene - centar za vodene sportove Halović - Kampor - R53 UPU 35 zona sportsko-rekreacijske namjene - sportsko-rekreacijski centar (motokros staza i streljana) u Barbatu - R61 UPU 36 zona sportsko-rekreacijske namjene - sportsko-rekreacijski centar (sportska dvorana s nogometnim i košarkaškim igralištem) u Palitu - R62 UPU 37 zona sportsko-rekreacijske namjene - sportsko-rekreacijski centar u Kamporu - R63 UPU 38 zona sportsko-rekreacijske namjene - sportsko-rekreacijski centar Melak - Lopar - R64 UPU 39 zona gospodarske namjene Barbat - K1 UPU 40 zona gospodarske namjene Lopar - K2
PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA RIJEKE ukupno: 20	UPU 1 građevinskog područja naselja - GP-16 Gornja Drenova UPU 2 građevinskog područja naselja - GP-17 Lukovići-Brašćine-Pulac UPU 3 građevinskog područja naselja - GP-2 Turanj-Kostabela UPU 4 građevinskog područja izdvojene namjene - I1-2 Mihačeva draga UPU 5 građevinskog područja izdvojene namjene - I1-4 Mlaka UPU 6 građevinskog područja izdvojene namjene - I1-7 Svilno UPU 7 građevinskog područja izdvojene namjene - I2-1 Srdoči UPU 8 građevinskog područja izdvojene namjene - K2-6 Pod Jelšun UPU 9 građevinskog područja izdvojene namjene - K2-13 Mihačeva draga UPU 10 građevinska područja izdvojene namjene - K3-1 Srdoči UPU 11 građevinskog područja izdvojene namjene - K3-3 Pod ohrušvom UPU 12 građevinska područja izdvojene namjene - R2-2 Kostabela UPU 13 građevinskog područja izdvojene namjene - R2-3 Kantrida UPU 14 građevinskog područja izdvojene namjene - R2-4 Bivio, UPU 15 građevinskog područja izdvojene namjene - R2-5 Matići

Općina/grad	Naziv urbanističkog plana uređenja
	UPU 16 građevinskog područja izdvojene namjene - R2-7 Grbci UPU 17 građevinskog područja izdvojene namjene - R2-11 Pehlin UPU 18 građevinskog područja izdvojene namjene - R2-12 Skudarevo UPU 19 građevinskog područja izdvojene namjene - R2-14 Lukovići UPU 20 građevinskog područja izdvojene namjene - R2-17 Draga
PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE BROD MORAVICE ukupno: 8	UPU1 građevinskog područja centralnog naselja - N4 UPU2 građevinskog područje poslovne namjene - K1 Matika UPU3 građevinskog područje poslovne namjene - K2 Donja Dobra 1 UPU4 građevinskog područje poslovne namjene - K3 Donja Dobra 2 UPU5 građevinskog područje poslovne namjene - K4 Donji Šehovac UPU6 građevinskog područje ugostiteljsko-turističke namjene - T1 Matika UPU7 sportsko-rekreacijska zona - R Draškovac UPU8 građevinskog područje naselja - N30
PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE ČAVLE ukupno: 12	UPU1 Naselje Čavle UPU2 Gospodarska namjena-proizvodna I-1 istočno od naselja Mavrinci UPU3 Gospodarska namjena-proizvodna I-2 južno od autoceste Ri-Zg – IZRAĐEN PLAN UPU4 Gospodarska namjena-proizvodna I-3 sjeverno od autoceste Ri-Zg UPU5 Gospodarska namjena-poslovna K-1 južno od naselja Buzdohanj – IZRAĐEN PLAN UPU6 Ugostiteljsko-turistička namjena-vikend naselja T4-1 područje Platka UPU7 Ugostiteljsko-turistička namjena-vikend naselja T4-2 područje Platka UPU8 Ugostiteljsko-turistička namjena-vikend naselja T4-3 područje Platka UPU9 Ostala namjena V prostor bivše šljunčare Kikovica – IZRAĐEN PLAN UPU10 Sportsko-rekreacijska namjena R1 golf igralište Dubina UPU11 Sportsko-rekreacijska namjena R6-1 sportski centar Grobnik UPU12 Sportsko-rekreacijska namjena R6-2 sportski centar Platak
PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE DOBRINJ ukupno: 19	UPU 1 centralnog naselja - N-1 Dobrinj UPU 2 obalnog naselja - N-2 Šilo s ugostiteljsko-turističkom zonom T-7 Punta Šilo UPU 3 obalnog naselja - N-3 Klimno s ugostiteljsko-turističkom zonom T-3 i s rekreacijskim centrom - R-4/1 UPU 4 obalnog naselja - N-4 Čičići s rekreacijskim centrom - R-3 Sv. Petar UPU 5 obalnog naselja - N-5 Soline s ugostiteljsko-turističkom zonom - T-5 UPU 6 naselja - N-12 Polje UPU 7 zone poslovne namjene - K-1 Šilo UPU 8 zone poslovne namjene - K-2 Hlapa UPU 9 zone poslovne namjene - K-3 Gostinjac UPU 10 zone poslovne namjene - K-4 Brestovica - Gostinjac UPU 11 zone poslovne namjene - K-5 Rasopasno UPU 12 zone - T-1 Sulinj UPU 13 zone - T-2 Pojana - Klimno s rekreacijskim centrom - R-4/2 UPU 14 zone - T-4 Sv. Petar UPU 15 zone - T-6 Uvala Murvenica - Šilo s rekreacijskim centrom - R-5 Uvala Vodica UPU 16 sportsko rekreacijskog područja - R-1 Sulinj UPU 17 sportsko rekreacijskog područja - R-2 Meline-Veli Jaz-Soline UPU 18 rekreacijskog centra - R-6 Dolovo UPU 19 rekreacijskog centra - R-7 Žestilac
PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE KOSTRENA ukupno: 14	Građevinsko područje naselja N-1 Neizgrađeni dijelovi građevinskih područja naselja N-2 Neizgrađeni dijelovi građevinskih područja naselja N-3 Neizgrađeni dijelovi građevinskih područja naselja N-4 Građevinsko područje za gospodarske namjene - proizvodna I-1 Građevinsko područje za gospodarske namjene - proizvodna I-2 Građevinsko područje za gospodarske namjene - proizvodna I-3 Građevinsko područje za gospodarske namjene - poslovna K-1 Građevinsko područje za gospodarske namjene - poslovna K-3 Građevinsko područje za gospodarske namjene - poslovna K-4 Građevinsko područje za sportsko-rekreacijske namjene R-1 Građevinsko područje za sportsko-rekreacijske namjene R-2 Građevinsko područje za sportsko-rekreacijske namjene R-3 Građevinsko područje za gospodarske namjene - turističko-ugostiteljska T-1

Općina/grad	Naziv urbanističkog plana uređenja
PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE MALINSKA- DUBAŠNICA ukupno: 6	UPU 1 naselja Malinska s pripadajućim zonama UPU 2 naselja Porat, UPU 3 naselja Vantačići UPU 4 neizgrađena područja zona gospodarske namjene – poslovne UPU 5 neizgrađeno područje zone turističko – ugostiteljske namjene Rova UPU 6 neizgrađeno područje zone turističko – ugostiteljske namjene Vantačići
Izmj. i dop. prostornog plana OPATIJE unutar granica OPĆINE MATULJI ukupno: 6	UPU 1 – naselja Rupa i Lipa-dio N-99 UPU 2 – Sportsko rekreacijski centar UPU 3 – Radna zona - RZ 11 UPU 4 – Radna zona - RZ 12 UPU 5 – Radna zona - RZ 13 UPU 6 – Radna zona - RZ 16
PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE OMIŠALJ ukupno: 0	u Odredbama za provođenje nije dat popis planova za izradu.
PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINE VRBNIK ukupno: 12	UPU 1 centralnog naselja Vrbnik - NA 1 s površinama izdvojenih namjena - T11, T12, T14, T21, R23 i dio R33 UPU 2 – Risika - T22A UPU 3 - Uvala Petrina (Risika) R13 zajedno sa R21 UPU 4 vikend i apartmansko naselje - uvala Melska (Risika) T25 zajedno sa R12 i R22, UPU 5 - turističko naselje - uvala Sv. Juraj (Vrbnik) T31 zajedno sa R11 i R25 te dijelom R35 UPU 6 - turističko naselje - uvala Potovošće (Vrbnik) T32 zajedno sa R24. UPU 7 - registrirana ruralna cjelina - NA2_5 UPU 8 - vikend i apartmansko naselje - Risika – istok - T23 UPU 9 - vikend i apartmansko naselje – Risika – zapad - T24 UPU10 - zona poslovne namjene - Mestinjak zapad (Vrbnik) - K11 UPU11 - zona poslovne namjene - Mestinjak istok (Vrbnik) - K12 UPU12 - zona poslovne namjene – Mali Drmuni (Vrbnik) – K22
planirani UPU (prema PPUO/G, za 18 općina / gradova) sveukupno 248 – 5 izrađenih = 243	

Iz tablice je razvidno da je broj planiranih UPU za ovih 18 općina/gradova izuzetno velik - 248. Najveći broj UPU-a otpada na grad Rab i grad Čabar, dok Omišalj nije predvidio izradu UPU-a, a Opatija je predvidjela samo jedan UPU. Oba plana su trenutno u izmjeni.

Ukoliko se tome pridoda još preostalih 17 jedinica lokalne samouprave koji tek trebaju donijeti svoje planove, broj planiranih UPU-a može se popesti i na 500.

Odnos vrsta UPU-a prema namjeni prikazan je u **Tablici 9**.

2.4.2.6. Detaljni plan uređenja

Obveza izrade detaljnog plana uređenja s granicama obuhvata utvrđuje se prostornim planom šireg područja (UPU, GUP, PPUO/G). Obzirom na hijerarhijski slijed donošenja planova, točan broj planiranih DPU-a nije moguće iskazati niti područjem obuhvata niti brojem.

Trenutno, je na području svih općina i gradova u PGŽ na snazi ukupno 175 detaljnih planova uređenja i još 44 provedbena urbanistička plana (od kojih su većina naknadno donosili provedbene odredbe). S najvećim brojem planova ističe se grad Rijeka i grad Novi Vinodolski, a zatim slijede Baška i Viškovo, Krk i Punat, te Kastav, Opatija,

Čavle, Mošćenička Draga i Malinska Dubašnica, za razliku od grada Mali Lošinj koji ima samo jedan DPU (2002.g.), i planove iz 1990-1994 (PPO, 8 PUP-ova i GUP).

Tablica 9. Broj planiranih UPU-a prema namjeni – za općine i gradove koje imaju Prostorni plan uređenja

Vrsta UPU	Oznaka	Broj	
Naselja	N	55	Po namjeni odnosno vrsti, najviše UPU-a će se izraditi za zone turizma i rekreacije -52%, za područja naselja 26%, a za ostale gospodarske zone 22%.
Naselja + turizam	N+T	3	
Naselja + rekreacija	N+R	3	
Naselja + poslovna	N+K	1	
Naselja + turizam + rekreacija	N+T+R	3	
Turizam	T	61	
Rekreacija	R	43	
Turizam + rekreacija	T+R	25	
Poslovna	K	38	
Lučko podr.	L	3	
Proizvodna namjena	I	11	
Površine infrastrukturnog sustava	IS	1	
Ostale namjene		1	
Ukupno:		248	
Izrađeno:		5	

Pregled svih prostornih planova po gradovima i općinama

Na području Županije ukupno ima 269 važećih prostornih planova. Pregled po općinama i gradovima dat je u tablici 10., te **Grafikonu 5** – za gradove i **Grafikonu 6** za općine. Pokrivenost područja dokumentima prostornog uređenja prikazana je na **Kartogramu 2**.

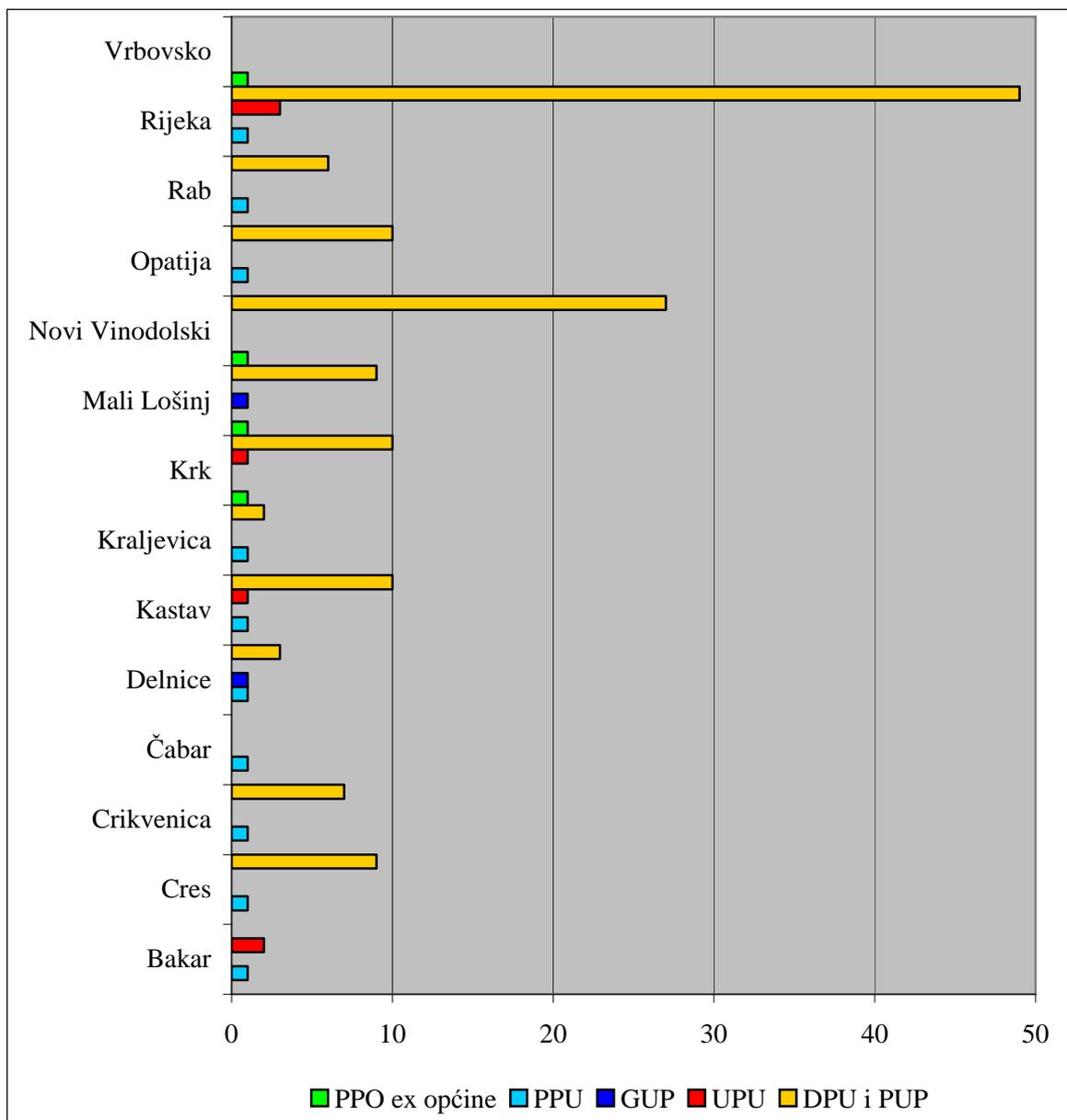
Tablica 10. Ukupan broj svih planova po gradovima i općinama

Br.	Naziv plana	PPO ex općine	PPU	GUP	UPU	DPU	PUP	Ukupno DPU+PUP	sveukupno
	Gradovi								
1	Bakar		1		2			0	3
2	Cres		1			4	5	9	10
3	Crikvenica		1			2	5	7	8
4	Čabar		1					0	1
5	Delnice		1	1		3		3	5
6	Kastav		1		1	9	1	10	12
7	Kraljevica		1			2		2	3
8	Krk	1			1	10		10	12
9	Mali Lošinj	1		1		1	8	9	11
10	Novi Vinodolski	1				26	1	27	28
11	Opatija		1			8	2	10	11
12	Rab		1			1	5	6	7
13	Rijeka		1		3	37	12	49	53
14	Vrbovsko	1						0	1

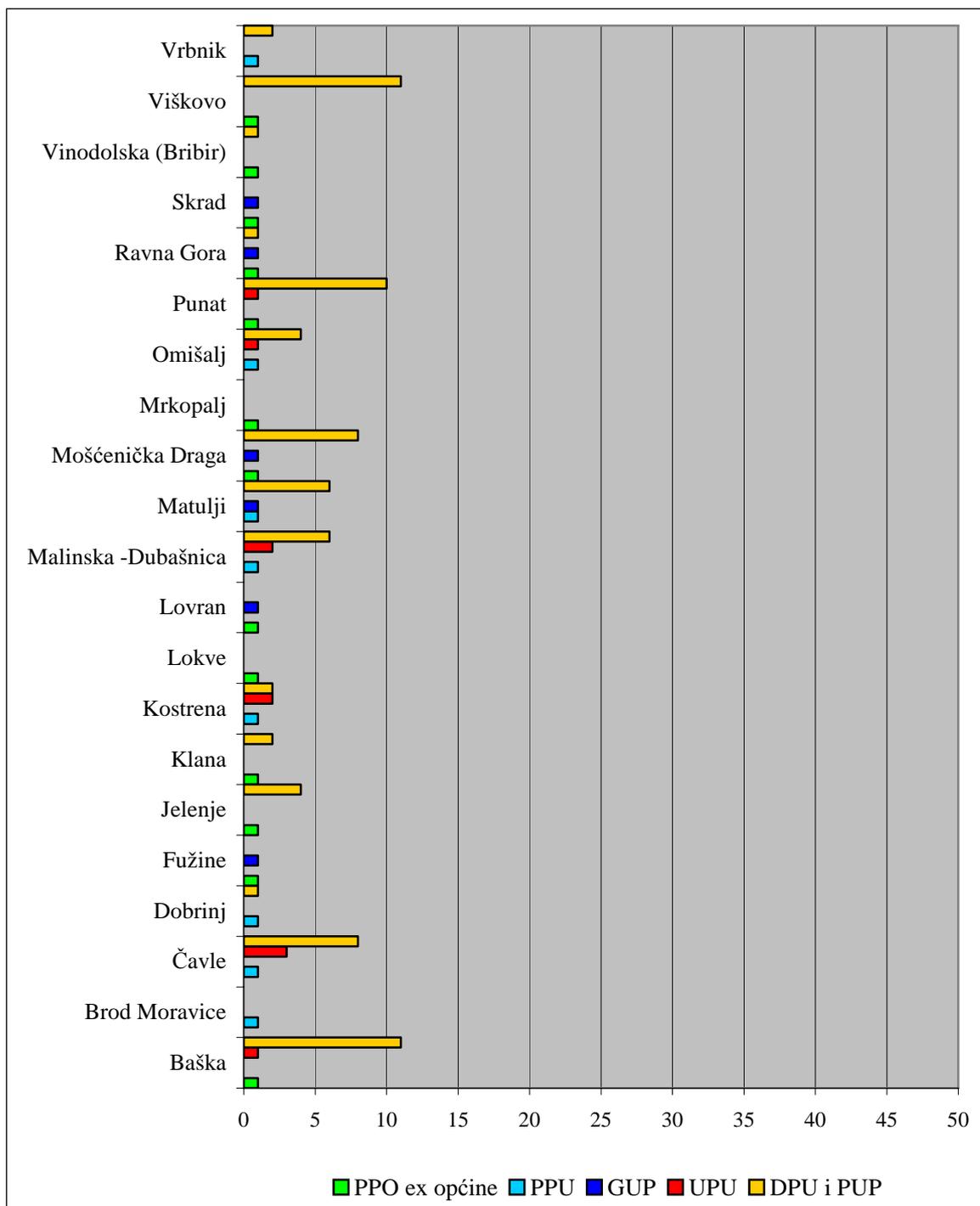
Br.	Naziv plana	PPO ex općine	PPU	GUP	UPU	DPU	PUP	Ukupno DPU+PUP	sveukupno
	Općine								0
1	Baška	1			1	11		11	13
2	Brod Moravice		1					0	1
3	Čavle		1		3	7	1	8	12
4	Dobrinj		1				1	1	2
5	Fužine	1		1				0	2
6	Jelenje	1				4		4	5
7	Klana	1				2		2	3
8	Kostrena		1		2	2		2	5
9	Lokve	1						0	1
10	Lovran	1		1				0	2
11	Malinska - Dubašnica		1		2	6		6	9
12	Matulji		1	1		5	1	6	8
13	Mošćenička Draga	1		1		7	1	8	10
14	Mrkopalj	1						0	1
15	Omišalj		1		1	4		4	6
16	Punat	1			1	10		10	12
17	Ravna Gora	1		1			1	1	3
18	Skrad	1		1				0	2
19	Vinodolska	1				1		1	2
20	Viškovo	1				11		11	12
21	Vrbnik		1			2		2	3
ukupno:		7*	18	8	17	175	44	219	269

*7 planova bivših općina još je na snazi u 17 JLS

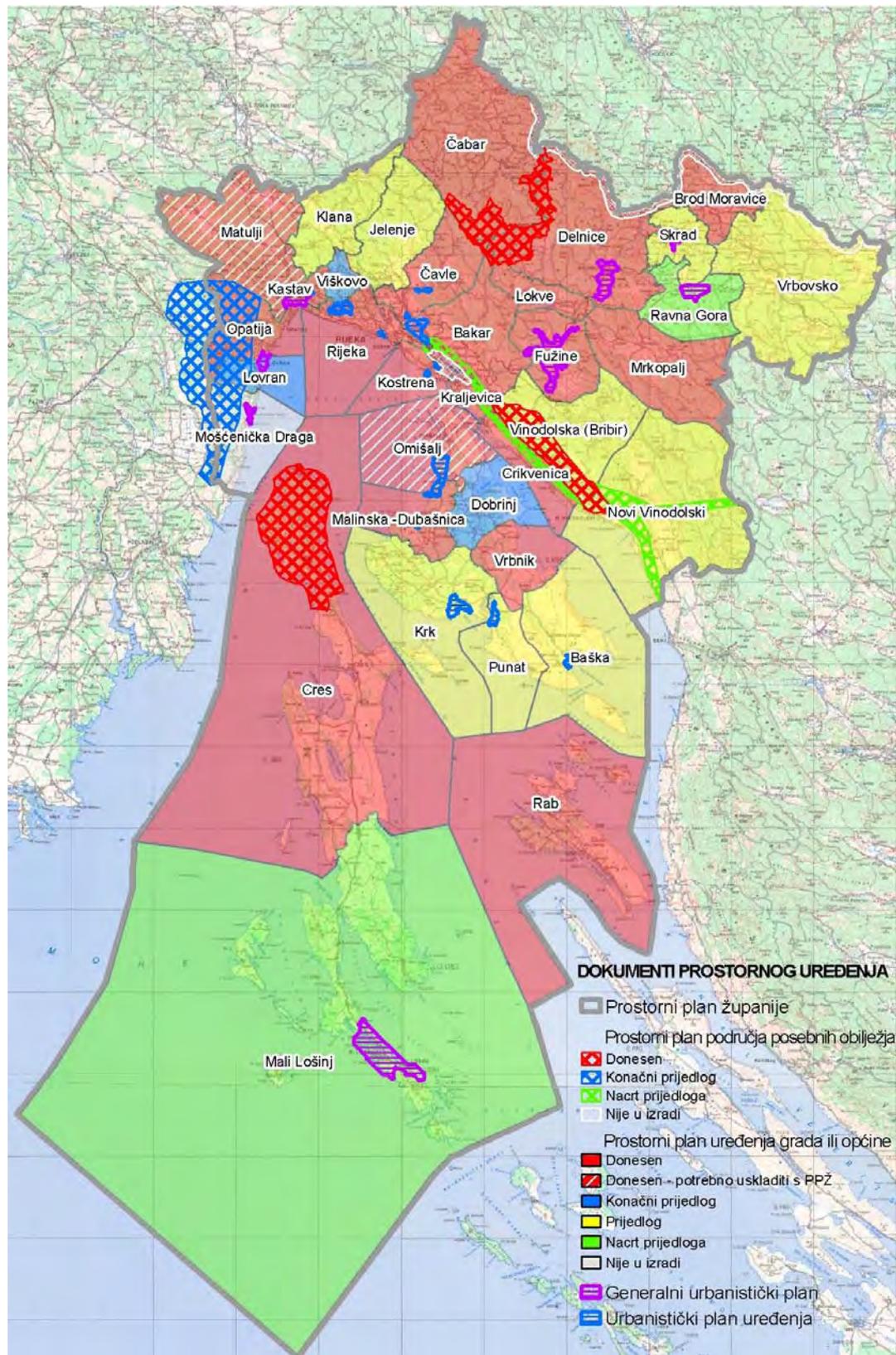
Grafikon 5. Pregled ukupnog broja planova za gradove

Grafikon 6. Pregled ukupnog broja planova za općine

Kartogram 2. Pokrivenost područja PGŽ dokumentima prostornog uređenja

2.4.3. Drugi dokumenti

2.4.3.1. Ostale studije i istraživanja

Za potrebe razvojne infrastrukture, zaštite okoliša, prostornog planiranja i praćenja stanja u prostoru, izrađene su brojne studije, elaborati i istraživanja. Popis izrađenih elaborata u razdoblju od 2001.-2004. godine, prikazan je u **Tablici 11**.

Tablica 11. Ostale studije i istraživanja

NAZIV ELABORATA	IZRAĐIVAČ	GODINA IZRADE
Popis otpadom onečišćenog tla i neuređenih odlagališta na području Primorsko - goranske županije	Fiumex Rijeka i RI 19 Rijeka	2004.
Strategija energetskega razvitka PGŽ	Tehnički fakultet – Rijeka i Energetski institut «Hrvoje Požar» - Zagreb	
Vodoopskrbni plan PGŽ	IGH Rijeka	
Plan plinifikacije PGŽ	Tehnički fakultet – Rijeka i Energetski institut «Hrvoje Požar» - Zagreb	
Odluka o Zonama sanitarne zaštite izvorišta vode za piće na području Gorskog Kotara	Hrvatske vode	2004.
Studije zaštite voda Primorsko-goranske županije	"Hrvatske vode", VGO Rijeka	
Plan intervencija u zaštiti okoliša PGŽ	APO d.o.o.	2004.
Izvješće o stanju okoliša Primorsko-goranske županije	Zavod	2003.
Prirodna baština Primorsko-goranske županije (vrijednost koja nestaje)"	Marko Randić i drugi autori	2003.
"RISNJAK"	Zavod	2003.
Programi razvitka ekoturizma u Gorskom Kotaru	Sveučilište u Rijeci Fakultet za turistički i hoteljerski menadžment u Opatiji	2003.
Studija gospodarskog korištenja uzgajališta Stara Baška	Institut Ruđer Bošković, Zavod za istraživanje mora i okoliša, Laboratorij za istraživanje i razvoj akvakulture	2003
Prijedlog lokacije skloništa nezbrinutih životinja 1. faza: pronalaženje, analiza i odabir prostora za sklonište	Županijski zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje	rujan 2003.
Mogućnost razvoja golfa na području PGŽ	GPZ, Rijeka Đ.Šporera 8. dipl.ing.arh. Vladimir Grubešić	2003.
Geološka podloga i geotehničke značajke za izradu UPU-a naselja CRES	Sveučilište u Rijeci Građevinski fakultet Rijeka, ing. Benac	2003.
Kako štiti prirodu u Primorsko-goranskoj Županiji	Zavod	2002.
Vizualni identitet Nacionalnog parka Risnjak	Fakultet za turistički i hoteljerski menadžment Opatija	2002.
Koncepcija razvoja Općine Mrkopalj	Dr. sc. Miro Šverko	2002
Studija ugroženosti sliva Gornje Kupe	Istitut za geološka istraživanja, Zagreb, Zavod za hidrogeologiju i inženjersku geologiju	2002.

NAZIV ELABORATA	IZRAĐIVAČ	GODINA IZRADE
Modeli financiranja i načina upravljanja sustavom zbrinjavanja otpada područja PGŽ, sa stajališta novog odlagališta – ekspertno mišljenje	Dr. Viktor Simončić, Sisak	2002.
Studija gospodarenja i zaštite Puntarske drage		
Osnove dugoročnog razvitka Grada Mali Lošinj 2001 - 2015.g.	Dr. sc. Ivo Žuvela i dr.sc. Miro Šverko	2002.
Osnove dugoročnog razvitka Općine Vinodolske 2001 - 2015.g.	Dr.sc. Miro Šverko	2002.
Studija o prostorno-prometnim elementima trase autoceste na Jadransko-jonskom koridoru na području PGŽ	Institut prometa i veza, Zagreb	prosinač 2002.
Plava magistrala - Riječki prometni čvor	Rijeka-projekt, Rijeka	prosinač 2002.
Prostorno planiranje i pilot projekti za održivi razvoj Hrvatske	Zavod za održivi razvoj i prostorno planiranje i Unesco-Regional Bureau for Science in Europe	2002.
Studija i idejni projekt opskrbe plinom PGŽ - I faza polazna platforma	Institut «Hrvoje Požar», Zagreb i Tehnički fakultet Rijeka	
Utjecaj krupne infrastrukture na razvitak Gorskog kotara	Ekonomski fakultet Rijeka, UIH Zagreb	
Istraživanje javnog mnijenja PGŽ		
Studija za odabir lokacije akvarija na području Primorsko - goranske županije	GPZ i Zavod	listopad 2001.
Plan obrane od poplava na lokalnim vodama Primorsko-goranske županije	Hrvatske vode VGO Rijeka	ožujak 2001
Katastar nerazvrstanih cesta na području Primorsko-goranske županije	IGH PC Rijeka	2001.
Program dugoročnog razvoja Grada Cresa 2000 – 2015.g.	Urbanistički institut Hrvatske, Zagreb	2001
Osnove razvoja Grada Raba 2000 – 2015.g.	Dr. sc. Miro Šverko	2001
Koncepcija razvoja Općine Brod Moravice	Dr. sc. Miro Šverko	2001
Osnove dugoročnog razvitka Grada Crikvenice 2000 - 2015.g.	Dr. sc. Miro Šverko	2001
Koncepcija razvoja Općine Punat	Dr. sc. Miro Šverko	2001
Program zaštite okoliša Primorsko-goranske županije	Zavod	2001
Mogućnost razvoja gospodarskih djelatnosti u Parku prirode "Učka" i kontaktnim područjima	Fakultet za turistički i hoteljerski menadžment Opatija	2001.
Program dugoročnog razvoja Općine Ravna Gora 2000.-2015	Dr. sc. Miro Šverko	2001.
Upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Cresko-lošinjškog otočja	Eko centar Beli Dr. Goran Sušić	2001.

2.4.3.2 Studije utjecaja na okoliš

Postupak procjene utjecaja na okoliš za namjeravane zahvate u okolišu definiran je Zakonom o zaštiti okoliša (NN 8/94, 128/99). Izrada Studije o utjecaju na okoliš dio je tog postupka, a pribavlja ju nositelj namjeravanog zahvata. Za područje Primorsko-goranske županije od 2001. godine izrađena je ukupno 21 studija o utjecaju na okoliš. Vrste zahvata

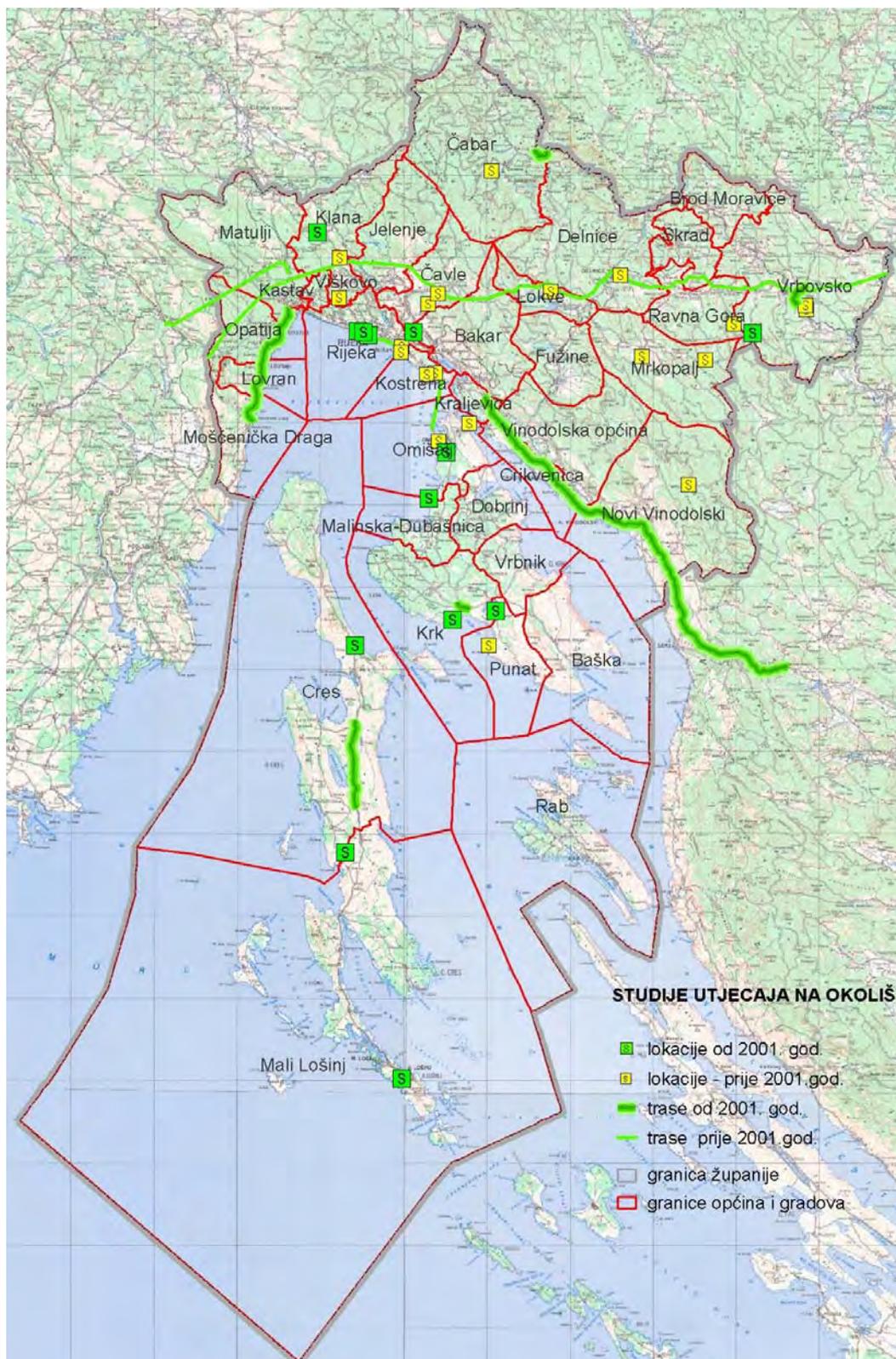
čiji je utjecaj na okoliš analiziran su: ceste, infrastrukturne građevine sustava odvodnje, sanacije odlagališta, kamenolom, lučka postrojenja, marina, betonara i skijalište (**Tablica 12**).

Tablica 12. Studije utjecaja na okoliš

NAZIV STUDIJE UTJECAJA NA OKOLIŠ	NARUČITELJ	IZRAĐIVAČ	GODINA IZRADE
Eksploatacija tehničkog građevinskog kamena u ležištu "BRGUČIĆI" - Klana	"RIJEKAMINERAL" d.o.o. - Klana	"GEOLOŠKI KONZALTING" d.o.o. - Zagreb	siječanj 2001.
Rekonstrukcija terminala za soju i žitarice u riječkoj luci - Rijeka	"LUČKA UPRAVA RIJEKA" - Rijeka	IGH d.d. - Zagreb PC Rijeka	ožujak 2001.
Rekonstrukcija Zagrebačkog pristaništa u Luci Rijeka		Rijakaprojekt - niskogradnja, Rijeka.	kolovoz 2001
Izgradnja dijela ceste Zamost - Hrvatsko	ŽUPANIJSKA UPRAVA ZA CESTE - Rijeka	IGH d.d. - Zagreb PC Rijeka	listopad 2001.
Zaobilaznica grada Krka u pravcu državne ceste D-102 - Krk	HRVATSKE CESTE - Zagreb	HIDROELEKTRA - PROJEKT d.o.o. - Zagreb	listopad 2001.
Državna cesta D100 Porozina -Mali Lošinj – dionica uz Vransko jezero		Rijakaprojekt - niskogradnja, Rijeka	listopad 2001.
Odlagalište komunalnog otpada "Duplje" u gradu Novom Vinodolskom		"IPZ Uniprojekt MCF" d.o.o.,Zagreb	siječanj 2002
Rekonstrukcija - proširenje postojećih kapaciteta izgradnjom dodatnih vezova za privez tranzitnih gostiju u Marini Punat	Marina Punat d.d. - Punat	A.C.T. d.o.o. - Zagreb	travanj 2002.
Kamenolom "Bojnak" - Otok Cres	Autoprevoznik Toić Martin - Cres	"CEMTRA" - Zagreb	travanj 2002.
Spojna cesta od državne ceste D3 do čvora Vrbovsko	Autocesta Rijeka-Zagreb d.d.	"RIJEKAPROJEKT" d.o.o. - Rijeka	veljača 2002.
Sanacija odlagališta otpada 1. kategorije s transfer stanicom i reciklažnim dvorištem "Pržić" - Cres	"VODOVOD I ČISTOĆA CRES MALI LOŠINJ" d.o.o. - Cres	"IPZ Uniprojekt MCF" d.o.o. - Zagreb	kolovoz 2003.
Sanacija odlagališta otpada 1. kategorije s transfer stanicom i reciklažnim dvorištem "Kalvarija" - Lošinj	"VODOVOD I ČISTOĆA CRES MALI LOŠINJ" d.o.o. - Cres	"IPZ Uniprojekt MCF" d.o.o. - Zagreb	kolovoz 2003.
Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda naselja Malinska i Njivice	"PONIKVE" d.o.o. - Krk	"HIDROINŽENJERING" d.o.o. - Zagreb	lipanj 2003.
Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda naselja Omišalj	"PONIKVE" d.o.o. - Krk	"HIDROINŽENJERING" d.o.o. - Zagreb	srpanj 2003.
Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda naselja Krk	"PONIKVE" d.o.o. - Krk	"HIDROINŽENJERING" d.o.o. - Zagreb	svibanj 2003.
Skijalište "Bijela kosa" - Općina Vrbovsko	Grad Vrbovsko i "HRVATSKE ŠUME" d.o.o.	"SPORT-ING" D.D. - Zagreb	prosinac 2003.
Obilaznica Opatijske rivijere	"HRVATSKE CESTE" d.o.o. - Zagreb	IGH d.d. - Zagreb Zavod za studije i projekte	lipanj 2003.

NAZIV STUDIJE UTJECAJA NA OKOLIŠ	NARUČITELJ	IZRAĐIVAČ	GODINA IZRADE
Sportsko-rekreacijskog područja "Dubina" na Grobničkom polju		ECOINA d.o.o. za zaštitu okoliša, Zagreb	travanj 2003.
Jadranska autocesta sektor Križišće - Žuta lokva	"HRVATSKE CESTE" d.o.o. - Zagreb	"RIJEKAPROJEKT" d.o.o. - Rijeka	svibanj 2003.
Uklanjanje građevina u luci Rijeka	"LUČKA UPRAVA RIJEKA" - Rijeka	"HIDROELEKTRA-PROJEKT" - Zagreb	srpanj 2004.
Betonara Kukuljanovo	"HOLCIM" d.o.o. - Koromačno	"GEOPROJEKT" d.d. - Buzet	travanj 2004.

Kartogram 3. Pokrivenost područja županije studijama utjecaja na okoliš

2.4.3.3. Koncesije

a) Državnog i županijskog značaja za lučko i vanlučko područje¹

Koncesije od državnog značaja izdala je Vlada Republike Hrvatske u trajanju od 9-32 godine i to za:

- 6 brodogradilišta (luke posebne namjene), ukupne površine 145,64 ha;
- 4 luke nautičkog turizma (luke posebne namjene), ukupne površine 54,98 ha;
- 4 vanlučka područja.

Pregled izdanih koncesija državnog značaja prikazan je u **Tablici 13**.

Tablica 13. Koncesije državnog značaja

RB.	KONCESIONAR	LOKACIJA	Narodne novine	TRAJANJE KONCESIJE	POVRŠINA (m ²)
RB.	LUKE POSEBNE NAMJENE - BRODOGRADILIŠTA				
1.	3. maj d.d.	Rijeka	95/99	32 godine	512.814,00
2.	Viktor Lenac d.d.	Kostrena	74/99	32 godine	611.251,00
3.	Brodogradilište Punat d.d.	Punat	74/00	32 godine	50.515,00
4.	Brodogradilište Cres d.d.	Cres	52/99	9 godina	11.427,00
5.	LP-brodogradilište d.d.	Mali lošinj	72/02	do 16.08.2030.	84.632,00
6.	Brodogradilište Kraljevica	Kraljevica	105/00	32 godine	185.760,00
RB.	LUKE POSEBNE NAMJENE - LUKE NAUTIČKOG TURIZMA				
1.	ACI d.d. Opatija	Ičići	138/98	32 godine	113.319,63
2.	Marina Punat d.d.	Punat	117/99	32 godine	231.017,55
3.	ACI d.d. Opatija	Cres	138/98	32 godine	135.928,73
4.	ACI d.d. Opatija	Supetarska draga	138/98	32 godine	69.573,37
	VANLUČKO PODRUČJE				
1.	INA d.d.	Mlaka	35/01	10 godina	
		Sršćica		32 godine	
		Bakar		32 godine	
2.	Termoelektrana Rijeka	Kostrena	119/02	32 godine	
3.	Maris d.o.o. Zagreb	Nerezine	5/99	32 godine	
4.	Morus Alba d.o.o.	Mali Lošinj benz. postaja i privezište	77/98	30 godina	

Koncesije županijskog značaja donijela je Županijska skupština i Poglavarstvo i to za:

- 12 brodogradilišta (luke posebne namjene), ukupne površine 9,7 ha;
- 8 luka nautičkog turizma (luke posebne namjene), ukupne površine 3,2 ha;
- 11 sportskih luka (luke posebne namjene), ukupne površine 26,14 ha;
- 32 vanlučka područja.

Pregled izdanih koncesija županijskog značaja prikazan je u **Tablici 14** i na **Kartogramu 4**.

¹ Izvor podataka: Primorsko-goranska županija, Upravni odjel za pomorstvo, promet i veze

Tablica 14: Koncesije županijskog značaja

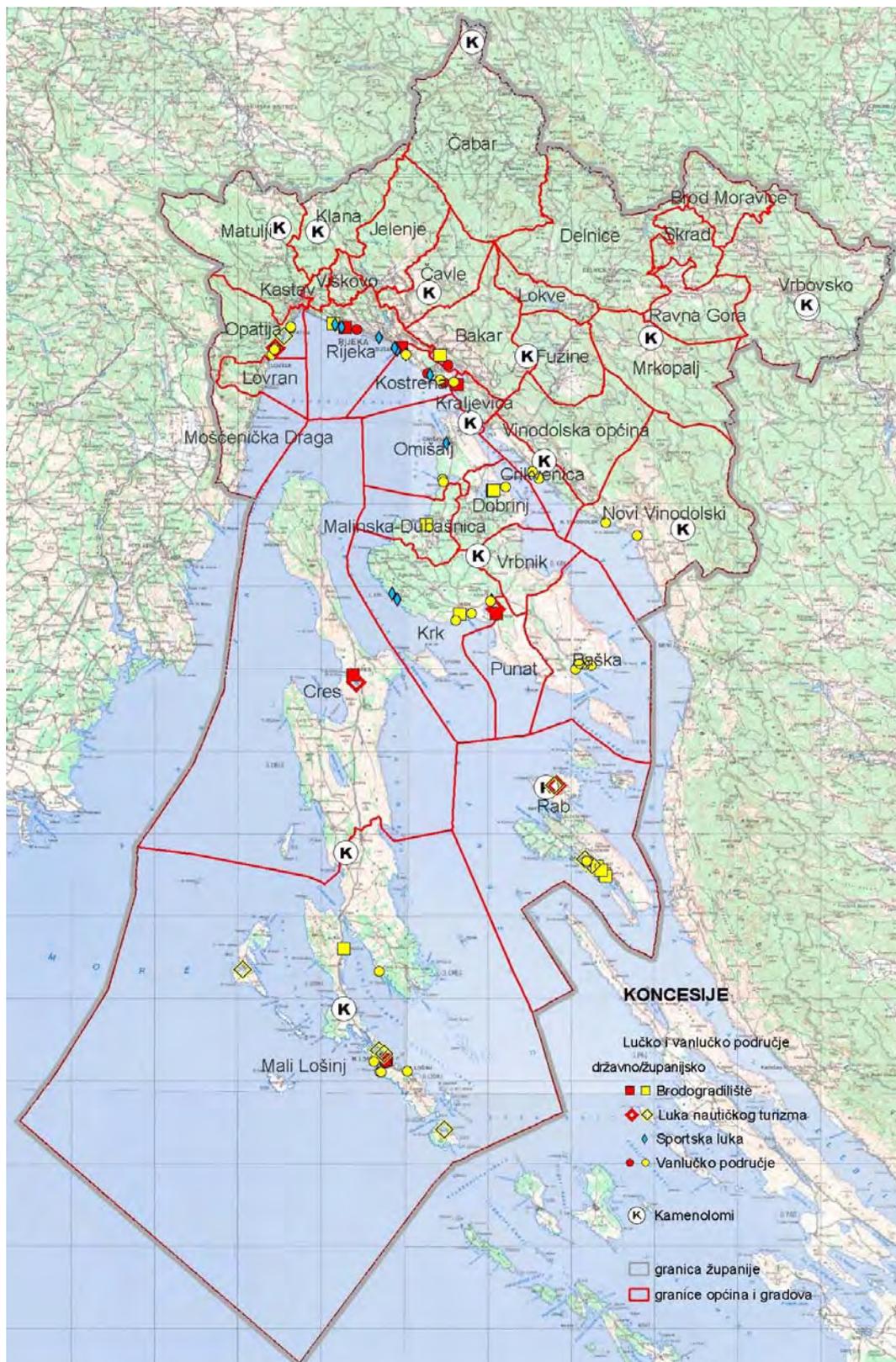
RB	KONCESIONAR	LOKACIJA	Službene novine	TRAJANJE KONCESIJE	POVRŠINA (m ²)
RB	LUKE POSEBNE NAMJENE - BRODOGRADILIŠTA				
1.	Brodog. Kantrida d.o.o.	Rijeka	03/00	do 24.10.2023.	19.267,00
2.	Brodog. Marin-e ing. S.Horvat	Bakar	10/00	8 godina	10.064,00
3.	Brodog. Antona Jurića	Klimno	14/99 i 27/99	4 godine*	2.781,75
4.	Brodog. Smiljane i Đanija Jurića	Klimno	14/99 i 27/99	4 godine*	8.188,51
5.	Brodog. Željka Trubića	Klimno	14/99 i 27/99	4 godine*	3.456,92
6.	Brodog. Franka Kraljića	Malinska	16/00	4 godine	1.885,00
7.	Brodog. Krk	Krk	14/99 i 27/99	4 godine*	5.717,37
8.	Brodog. Marina Nerezine	Nerezine	22/99, 27/99 i 8/00	12 godina	23.240,00
9.	Brodog. Petra Španjola	Banjol	10/00	8 godina	3.643,00
10.	Brodog. Stanislava Matića	Banjol	8/00	8 godina	7.106,00
11.	Brodog. Ivana Pičuljana	Barbat	10/00	8 godina	10.647,00
12.	Brodog. Zdravka Pičuljana	Barbat	10/00	8 godina	955,00
RB.	LUKE POSEBNE NAMJENE - LUKE NAUTIČKOG TURIZMA				
1.	Liburnia Rivijera hoteli	Marina Admiral, Opatija	4/99	4 godine*	32.229,67
2.	LP-turizam d.d.	A/C Poljana, Mali Lošinj	8/00	8 godina	8,147.00
3.	LP-turizam d.d.	Y/C Marina, Mali Lošinj	8/00	8 godina	19,506.00
4.	ACI d.d. Opatija	Marina ACI Rab	14/99	4 godine*	16,925.15
5.	Sridnja d.o.o.	Sidrište Maračol-Unije	20/01	4 godine	15,120.00
6.	Porat Ilovik d.o.o.	Sidrište Ilovik	20/01	4 godine	42,381.00
7.	Vlado Paparić, Lopar	Sidrište Crnika, Lopar	20/01	4 godine	3,000.00
8.	Španjol Pandelo Perica	Uv. III. Padova, Lopar	23/00	4 godina	7,000.00
RB.	LUKE POSEBNE NAMJENE - SPORTSKE LUKE				
1.	Š.R.D. Kantrida	Kantrida	12/99	4 godine*	10,300.00
2.	D.Š.M 3. Maj	Brgudi	12/99	4 godine*	25,317.00
3.	Š.R.D. Luben	Mrtvi kanal	18/00	4 godine	17,041.00
4.	P.Š.D. Pećine	Pećine	12/99	4 godine*	11,452.00
5.	Š.R.K. Viktor Lenac	Grčevo	12/99	4 godine*	13,056.00
6.	S.D. Lučica Podurinj	Kostrena	28/98	4 godine*	28,162.00
7.	S.D. Lučica Stara Voda Žurkovo	Stara voda	28/98	4 godine*	33,383.00
8.	Pesja nautika d.o.o.	Omišalj	22/99	4 godine*	33,958.00
9.	Vecla d.o.o. Krk	Sv. Fuska	23/00	4 godine	54,398.00
10.	Vecla d.o.o. Krk	Vela jana	23/00	4 godine	18,447.00
11.	Vecla d.o.o. Krk	Dunat	23/00	4 godine	16,009.00
	VANLUČKO PODRUČJE				
1.	KPA Kostrena	Kostrena	13/02	istekla 2003.**	
1.	GKTD "Murvica"	Gradsko kupalište - Crikvenica	15/00 i 6/02	4 godine	
2.	Leon d.o.o. Rijeka	Parking na Zertu-	14/02	do 31.07.04.**	

RB	KONCESIONAR	LOKACIJA	Službene novine	TRAJANJE KONCESIJE	POVRŠINA (m ²)
		Opatija			
3.	Grad Opatija	Plaža - Ika	15/00	do 04.08.04.**	
4.	Grad Opatija	Plaža - Ičići	15/00	do 04.08.04.**	
5.	Hoteli Baška d.d.	Plaža Bunculuka-Baška	24/03	do 27.10.04.**	
6.	Općina Baška	Terasa Ribara-Baška	9/01	do 15.05.05.	
7.	Općina Baška	Palada do male rive-Baška	9/01	do 15.05.05.	
8.	Općina Baška	Vela plaža- Baška	9/01	do 15.05.05.	
9.	Općina Baška	A/C Zablaće- Baška	33/01	do 21.01.06.	
10.	Goran Franulović	Ponton - Lošinj	10/02	do 23.06.06.	
11.	Šrk Ičići	Klupske prostorije-Ičići	10/02	do 23.06.06.	
12.	Branko Bevanda	Terasa Lido - Opatija	14/02	do 31.07.06.	
13.	Jadranka d.d.	FKK - Mali Lošinj	14/02	do 31.07.06.	
14.	Bane d.o.o.	Ponton - Rab	14/02	do 01.08.06.	
15.	Josip Ivanić	Ponton - Rab	14/02	do 02.08.06.	
16.	Mario Kovačević	Terasa Hemingway - Opatija	14/02	do 02.08.06.	
17.	Svijet mora d.o.o.	Ski-lift - Krk	14/02	do 27.08.06.	
18.	Jadranka d.d.	Veli žal-FKK - Mali Lošinj	4/03	do 20.03.07.	
19.	Jadranka d.d.	Ispred hotela Punta - Mali Lošinj	4/03	do 20.03.07.	
20.	Zlatni otok d.d.	A/C Ježevac - Mali Lošinj	13/03	do 03.06.07.	
21.	Zlatni otok d.d.	A/C Politin - Mali Lošinj	14/03	do 27.06.07.	
22.	Jadranka d.d.	A/C Čikat - Mali Lošinj	14/03	do 30.06.07.	
23.	Općina Omišalj	A/C i šetalište - Njivice	18/03	do 23.07.07.	
24.	Općina Omišalj	Plaža - Njivice	18/03	do 23.07.07.	
25.	GKTD Ivanj d.o.o.	Plaža Lišanj - Novi Vinodolski	18/03	do 23.07.07.	
26.	Općina Dobrinj	Ronjenje na Pelstaltys - Dobrinj	18/03	4 godine	
27.	JKP "Ponikve" d.o.o.	Kanal. sustav - Baška	14/96	20.06.2008.	
28.	Salmo-Trota d.o.o.	Marikultura u Žrnovnici - Novi Vinodolski	10/99	do 21.05.2011.	
29.	Ante Dragoslavić	Marikultura u Kaldonti - Punta Križa - Mali Lošinj	25/99	do 10.03.12.	
30.	Mladen Novak	Buffet Lučica - Crikvenica	22/01	do 26.10.2013.	
31.	HT TK Centar	Svjetlovodni kabel - Kostrena - Kraljevica	14/02	do 31.07.2014.	
32.	INA d.d.	Podvodni kabel Sršćica-Urinj, Kostrena-Kraljevica	26/04	do 20 godina	

* lokacije za koje je u tijeku je postupak produženja koncesije

** lokacije kojima je istekla koncesija

Kartogram 4. Koncesije na lučkom području, vanlučkom području i na kamenolomima

b) Lovišta²

Zajednička lovišta koja temeljem članka 16. Zakona o lovu (NN 10/94, 29/99 i 14/01) ustanovljuje županijska skupština daju se u zakup sukladno članku 27. i 28. Zakona o lovu za razdoblje valjanosti lovnogospodarske osnove (10 godina). Na području Primorsko-goranske županije u zakupu je 30 lovišta ukupne površine 176.907 ha što iznosi 49 % kopnenog dijela županije. Pregled zajedničkih lovišta s lovozakupnicima prikazan je u **Tablici 15**.

Tablica 15. Zajednička lovišta u Primorsko-goranskoj županiji

R.B R	BROJ I NAZIV LOVIŠTA	POVRŠINA LOVIŠTA HA	LOVOZAKUPNIK	LOVOZAK UPNINA U EUR	VRIJEME TRAJANJA ZAKUPA
1.	Br.1. "Krk"	27.258	L.D. "Orebica", Krk	11.419,70	01.4.1997-31.03.2007.
2.	Br.2. "Rab"	6.570	L.D. "Kunić", Rab	2.625,48	01.4.1997-31.03.2007.
3.	Br.3. "Ilovik"	841	Željko Mršić	287,24	01.4.1997-31.03.2007.
4.	Br.4. "Veli Lošinj"	2.245	Josip Vidas	646,27	01.4.1997-31.03.2007.
5.	Br.5. "Čunski Kurila"	2.188	L.D. "Kamenjarka"-Mali Lošinj	1.436,22	01.4.1997-31.03.2007.
6.	Br.6. "Nerezine"	3.030	L.D. "Halmac"-Nerezine	385	01.4.1997-31.03.2007.
7.	Br.9. "Batajna-Hraste"	7.301	P.Z. Cres	544,53	01.4.1997-31.03.2007.
8.	Br.10. "Cres"	16.418	L.D. "Orebica"-Cres	2.082,49	01.4.1997-31.03.2007.
9.	Br.11. "Unije"	1.683	Sridnja d.o.o. - Unije	3.734,15	01.4.1997-31.03.2007.
10.	Br.12. "Crna gora"	5.925	L.D. "Tetrijeb"- Čabar	4.431,88	01.4.1997-31.03.2007.
11.	Br.13. "Kupič.vrh"	4.636	L.D. "Tetrijeb"- Gerovo	3.676,19	01.4.1997-31.03.2007.
12.	Br.14. "Lič"	3.185	L.D. "Sršnjak"- Fužine	2.223,10	01.4.1997-31.03.2007.
13.	Br.15. "Višnjevica"	3.688	L.D. "Jelen"- Skrad	1.904,56	01.4.1997-31.03.2007.
14.	Br.16. "Mrkopalj"	2.412	L.D. "Vepar"- Mrkopalj	1.517,51	01.4.1997-31.03.2007.
15.	Br.17. "Petehovac"	2.242	L.D. "Tetrijeb"- Delnice	1.788,50	01.4.1997-31.03.2007.
16.	Br.18. "Kupa"	2.232	L.D. "Vidra"- Turke	1.921,44	01.4.1997-31.03.2007.
17.	Br.19. "Rudač II"	4.039	L.D. "Jelen"- Skrad	2.483,35	01.4.1997-31.03.2007.
18.	Br.20. "Jelenski jarak"	2.962	L.D. "Jelenski jarak"- Vrbovsko	3.006,40	01.4.1997-31.03.2007.

² Izvor podataka: Primorsko-goranska županija, Upravni odjel za gospodarski razvoj

R.B R	BROJ I NAZIV LOVIŠTA	POVRŠINA LOVIŠTA HA	LOVOZAKUPNIK	LOVOZAK UPNINA U EUR	VRIJEME TRAJANJA ZAKUPA
19.	Br.21. "Lipov vrh"	6.035	L.D. "Lipov vrh"- Severin n/K	6.201,97	01.4.1997-31.03.2007.
20.	Br.22. "Permani"	10.508	L.D. "Srndać"- Permani	8.300,82	01.4.1997-31.03.2007.
21.	Br.23. "Klana"	2.219	H.L.D. "Zec" - Klana	2.652,58	01.4.1997-31.03.2007.
22.	Br.24. "Matulji"	2.797	LD "Lane"- Opatija	1.577,34	01.4.1997-31.03.2007.
23.	Br.25. "Vinodol"	2.898	L.U. "Vinodol"- Bribir	1.132,51	01.4.1997-31.03.2007.
24.	Br.26. "Grobnik"	12.237	L.D. "Jelen"- Čavle	11.891,63	01.4.1997-31.03.2007.
25.	Br.27. "Krasica"	4.778	L.D. "Tuhobić"- Krasica	2.460,85	01.4.1997-31.03.2007.
26.	Br.28. "Hreljin"	5.731	L.D. "Srndać"- Hreljin	2.101,41	01.4.1997-31.03.2007.
27.	Br.29. "Kastav"	11.713	L.D. "Lisjak"- Kastav	6.136,53	01.4.1997-31.03.2007.
28.	Br.30. "Ponikve-Gradina"	1.645	L.D. "Kamenjarka"- Kukuljan.	564,98	01.4.1997-31.03.2007.
29.	Br.31. "Dubračina"	5.596	L.U. "Dubračina"- Crikvenica	1.940,35	01.4.1997-31.03.2007.
30.	Br.32. "Tramontana"	4.950	nije u zakupu		Ugovor istekao 28.12.2003.
31.	"Punta Križa"	6.945	"Saccardo"d.o.o.,Mali Lošinj	5.944,54	01.4.1997-31.03.2007.
	UKUPNO:	176.907		99.544,75	

Ne postoji grafička baza podataka s prikazom lovišta, već samo pojedine karte u mjerilu M = 1 : 25 000 za pojedino lovište.

c) Kamenolomi

Temeljem odredbi Zakona o rudarstvu (NN 190/93), na području Primorsko - goranske županije dodijeljeno je 8 rudarskih koncesija za eksploataciju tehničko - građevnog kamena i to za slijedeće kamenolome³:

- "Fužinski Benkovac" kod Fužina, Trgovačkom društvu GP Krk d.d. iz Krka,
- "Kikovica - Drenovi Vrh" na području Općine Čavle, Trgovačkom društvu "Kamenolom" d.o.o.Rijeka,
- "Prezid" u Prezidu, Trgovačkom društvu "Finvest - Corp" d.d. Čabar,
- "Mrkovac" na području Općine Mrkopalj, Trgovačkom društvu "MITEH" d.o.o.,
- "Bojnak" na Cresu, obrtniku Martinu Toiću iz Cresa,
- "Garica" na području Općine Vrbnik, Trgovačkom društvu GP Krk d.d. iz Krka,

³ Izvor: Ured državne uprave u Primorsko - goranskoj županiji, Služba za gospodarstvo, lipanj 2004.

- "Voz - Peškera" na području otoka Krka, Trgovačkom društvu "Tiha" d.o.o.iz Šila,
- "Grič - Hambarište" na području Grada Vrbovskog, "Vijadukt" d.d. iz Zagreba.

Također, nakon odobrenih istražnih radova na području Primorsko - goranske županije odobrena su slijedeća eksploatacijska polja:

- "Podbadanj" na području Grada Crikvenice,
- "Lopar" na području Grada Raba,
- "Medveđa Griža" na području Općine Matulji,
- "Brgučići" na području Općine Klana,
- "Hambarište" na području Grada Vrbovsko,
- "Kolevrat" na području Grada Novi Vinodolski,
- "Brdo Kušč" na području Grada Mali Lošinj.

2.4.3. 4. Lokacijske dozvole, građevne dozvole i uporabne dozvole⁴

Izvješće o izdanim lokacijskim, građevnim i uporabnim dozvolama dobiveno je od Ureda državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji, Službe za prostorno uređenje, graditeljstvo, zaštitu okoliša i imovinsko-pravne poslove. Nadležna Služba izdaje lokacijske, građevne i uporabne dozvole kao upravne akte, te uvjerenja o izvodima iz detaljnih planova uređenja te druge vrste potvrda i uvjerenja sukladno Zakonu o prostornom uređenju (Narodne novine br. 30/94, 68/98,61/00,32/02 i 100/04) i Zakonu o gradnji (Nar. nov. 175/03 i 100/04).

Učinjenom analizom izdvojen je podatak samo o izdanim građevnim dozvolama kao stvarni podatak o učestalosti gradnje na području Primorsko-goranske županije. Ostali akti nisu stvarni pokazatelj realiziranih zahvata u prostoru.

Naime, broj izdanih lokacijskih dozvola znatno premašuje broj izdanih građevnih dozvola iz razloga što se lokacijske dozvole za određeno područje često traže u svrhu parcelacije građevinskog zemljišta kao preduvjet prodaje nekretnina ili informacija o mogućnosti određenog zahvata u prostoru. Također promjenom vlasnika građevinske čestice podnosi se ponovni zahtjev za izdavanje lokacijske dozvole prema izmijenjenom idejnom rješenju, te se tako događa da se za istu nekretninu izdaje nekoliko lokacijskih dozvola nakon čega se izdaje jedna građevinska dozvola. S obzirom da se investitor izlaže znatnim troškovima prilikom ishoda građevne dozvole (troškovi izrade glavnog projekta i pribavljanje propisane dokumentacije, plaćanje komunalnog doprinosa) odobrena gradnja u pravilu se realizira.

Izdavanje uporabnih dozvola posljednjih godina je učestalije zbog sređivanja stanja na nekretninama i izmjena u zakonskoj regulativi kojom je određeno da je postojeća i legalna građevina ona za koju je takva dozvola izdana. Iz tog razloga podnose se zahtjevi i za građevine koje su izgrađene prije deset i više godina, stoga broj uporabnih dozvola nije relevantan podatak o učestalosti gradnje.

Analizom je obuhvaćeno područje Primorsko-goranske županije, a brojevi podaci iskazani su za sjedište u Rijeci te ispostave Opatija, Crikvenica, Krk, Mali Lošinj, Rab,

⁴ Izvor podataka: Ured državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji, Služba za prostorno uređenje, graditeljstvo, zaštitu okoliša i imovinsko-pravne poslove

Delnice, Čabar i Vrbovsko. Sjedište i ispostave ove službe (**Tablica 16.**) pokrivaju slijedeća područja jedinica lokalne samouprave:

Tablica 16. Sjedište i ispostave Ureda državne uprave u Primorsko-goranskoj županiji, Službe za prostorno uređenje, graditeljstvo, zaštitu okoliša i imovinsko-pravne poslove.

RIJEKA	Grad Rijeka, Općina Kostrena, Grad Bakar, Grad Kraljevica, Općina Čavle, Općina Jelenje, Općina Viškovo, Grad Kastav i Općina Klana
ISPOSTAVA OPATIJA	Grad Opatija, Općina Matulji, Općina Lovran i Općina Mošćenička Draga
ISPOSTAVA CRIKVENICA	Grad Crikvenica, Općina Vinodolska, Grad Novi Vinodolski
ISPOSTAVA KRK	Grad Krk, Općine Omišalj, Dobrinj, Vrbnik, Punat, Malinska i Baška
ISPOSTAVA MALI LOŠINJ	Grad Cres i Grad Mali Lošinj
ISPOSTAVA RAB	Grad Rab
ISPOSTAVA DELNICE	Grad Delnice, Općine Lokve, Fužine, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad i Brod Moravice
ISPOSTAVA VRBOVSKO	Grad Vrbovsko
ISPOSTAVA ČABAR	Grad Čabar

Analiza je izvršena po vrstama građevina dijeleći ih na slijedeće:

- obiteljske kuće
- stambene građevine
- poslovne
- stambeno-poslovne građevine
- ostale.

OBITELJSKE KUĆE jesu građevine isključivo stambene namjene sa dvije stambene jedinice i građevinske bruto površine do 400m² uključujući pomoćne građevine u okućnici, odnosno posljednjom izmjenom Zakona o gradnji (27.07.2004.) obiteljska kuća je građevina sa tri stana i tri nadzemne etaže. Ovom analizom ubrojene su zgrade sa dva stana s obzirom da je tek nedavno stupila na snagu navedena izmjena.

STAMBENE GRAĐEVINE su građevine stambene namjene sa tri i više stanova.

STAMBENO-POSLOVNE GRAĐEVINE su zgrade sa poslovnim sadržajima, u pravilu u prizemnim etažama te stanovima u ostalom dijelu građevine.

POSLOVNE GRAĐEVINE su zgrade isključivo poslovnih sadržaja raznih namjena (industrijske, trgovačke, gospodarske, skladišne ili mješovite namjene).

OSTALE GRAĐEVINE – pod ovime svrstali smo sve ostale građevine kao što su infrastruktura (vodovodni i kanalizacijski sustavi, plinski, elektro i ostali vodovi s pratećim objektima, te rekonstrukcije takvih objekata), zatim pomoćne građevine (garaže, spremišta i sl.), sve vrste rekonstrukcija postojećih objekata (dogradnje, nadogradnje, adaptacije i sanacije).

Analiza obuhvaća razdoblje od 2001. do 2004. godine

Brojčani podaci o izdanim građevnim dozvolama prikazani su tabelarno i grafički.

Tablica 17. prikazuje numeričke podatke razvrstane po administrativnim područjima (sjedište službe i ispostave), vrstama građevina i po godinama od 2001. do 2004. zaključno sa 31. 10. 2004. godine. **Tablica 18.** prikazuje zbirne podatke za svaku godinu i administrativno područje, te podatak o ukupnom broju izdanih dozvola na području županije. Grafički dio prikazuje međusobne odnose u broju izdanih dozvola i to:

- **grafikon 7.** - odnos izdanih dozvola po vrsti građevina po godinama za područje koje pokriva sjedište službe u Rijeci
- **grafikon 8.** - odnos ukupnog broja izdanih dozvola za područje Primorsko goranske županije
- **grafikon 9.** - prikaz broja izdanih građ. dozvola po vrstama građevina i po godinama za područje Primorsko goranske županije.

Iz priloženih podataka vidljivo je da je učestalost gradnje prisutna na obali dok je na području Gorskog Kotara interes za gradnju znatno manji i to naročito na području Grada Vrbovsko. Ipak valja naglasiti da je na teritoriju koji pokriva Ispostava Delnice broj izdanih dozvola značajan uspoređujući ga sa Ispostavom Rab ili Mali Lošinj koji su uvijek bili interesantna područja za gradnju.

U zadanom periodu od početka 2001. do 31.10.2004. godine broj izdanih dozvola i intenzitet gradnje najveći je tokom 2003. godine. Najznačajnija je **stambena izgradnja** i to na području Crikvenice (140 građ. doz. u 2003.), otoka Krka (179 građ. doz. u 2003.) i na području Opatije (73 građ. doz. u 2003.).

Iako je učestalost gradnje pozitivni pokazatelj razvoja određene regije, ove brojke iskazuju pretjeranu gradnju u vrijednom području, te vrsta objekata koji se grade nisu doprinjeli razvoju turizma i gospodarstva u tim gradovima već se veliki dio prostora izgradio isključivo objektima apartmanskih i stambenih sadržaja. S obzirom da je tokom 2003. godine učinjeno dosta na donošenju prostornih planova gradova i općina, taj se negativni trend zaustavio i gradnja stambenih objekata sa velikim brojem apartmanskih i stambenih jedinica je u opadanju. Tokom 2004. godine izdano je znatno manje građevnih dozvola za takve objekte a dio toga izdan je na temelju ranije odobrenih i važećih lokacijskih dozvola (rok važenja lokacijske dozvole je dvije godine).

U narednoj godini očekujemo daljnje smanjenje broja dozvola za takve objekte, a o izradi kvalitetne prostorno-planske dokumentacije ovisi budući porast broja investicija poslovnih sadržaja i prateće infrastrukture.

Također donošenjem Izmjena i dopuna Zakona o prostornom uređenju u srpnju ove godine i Uredbom o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora kojom je uspostavljen određeni režim gradnje u obalnom području, očekuje se manji broj građevnih dozvola kojima se odobrava gradnja novih objekata, dok će rekonstrukcije postojećih objekata biti zastupljenije.

Valja se osvrnuti na podatke iskazane za područje Rijeke i Malog Lošinja. Za područje Rijeke uočeno je da je veliki broj izdanih dozvola svrstan pod rubriku -ostale građevine-, što znači da se odobrava rekonstrukcija postojećih objekata zbog već izgrađenog područja a također u velikom broju uključene su dozvole za infrastrukturne objekte. Značajan broj izdanih dozvola za obiteljske kuće odnosi se na područja Općine Viškovo, Grada Kastva i Općine Kostrena.

Slična je situacija na području Cresa i Malog Lošinja gdje je izdano više dozvola za rekonstrukciju objekata (revitalizacija i adaptacija starih objekata), dok je gradnja novih objekata manje prisutna, a također nije uočen problem apartmanizacije.

Ovom analizom može se zaključiti da je interes za gradnju u našoj županiji velik te ponovno ističemo važnost pokrivenosti područja kvalitetnim dokumentima prostornog uređenja koji prate potrebe razvoja i usmjeravaju ga na pravilan način, planski, osmišljeno, sa ciljem gospodarskog razvoja uz očuvanje vrijednog prostora kojim Primorsko goranska županija raspolaže.

Tablica 17. Prikaz izdanih građevinskih dozvola po područjima

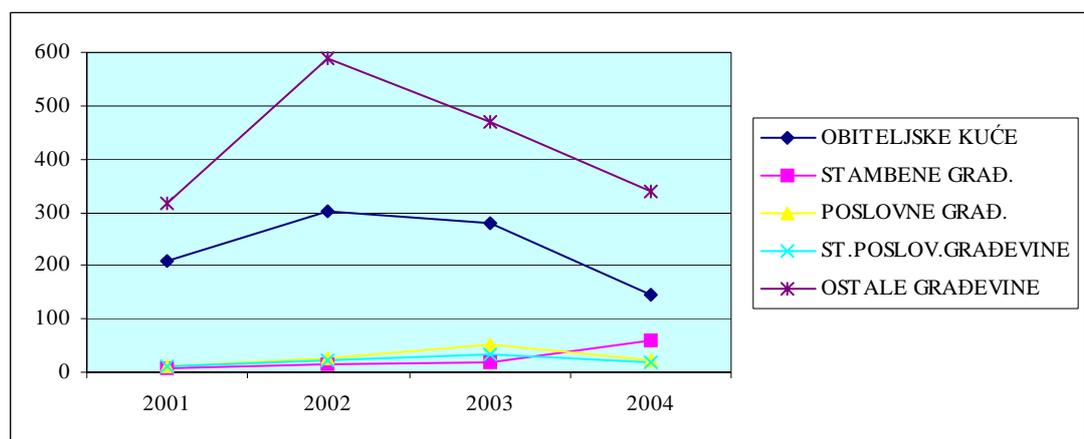
PODRUČJE	VRSTA OBJEKTA	2001	2002	2003	2004
RIJEKA	obiteljske kuće	209	303	278	145
	stambene građ.	6	14	20	59
	poslovne građ.	13	27	53	21
	st.poslov.građ.	13	22	32	17
	ostale građ	317	588	469	338
	ukupno	558	954	852	580
OPATIJA	obiteljske kuće	58	68	111	84
	stambene građ.	52	62	73	23
	poslovne građ.	15	22	17	13
	st.poslov.građ.	11	6	13	5
	ostale građ.	10	12	21	18
	ukupno	146	170	235	143
CRIKVENICA	obiteljske kuće	84	74	57	94
	stambene građ.	49	86	140	98
	poslovne građ.	9	18	11	5
	st.poslov. građ.	7	12	5	8
	ostale građ.	80	39	35	28
	ukupno	229	229	248	233
KRK	obiteljske kuće	159	99	99	70
	stambene građ.	68	128	179	81
	poslovne građ.	28	30	22	20
	st.poslov. građ.	9	11	4	1
	ostale građ.	16	6	11	8
	ukupno	280	274	315	180
RAB	obiteljske kuće	19	47	47	96
	stambene građ.	18	12	17	17
	poslovne građ.	1	0	9	5
	st.poslov. građ.	5	9	4	4
	ostale građ.	33	29	42	56
	ukupno	76	97	119	178
M. LOŠINJ	obiteljske kuće	11	11	18	11
	stambene građ.	9	7	9	5
	poslovne građ.	4	3	9	5
	st.poslov. građ.	1	3	2	2
	ostale građ.	95	120	128	89
	ukupno	120	144	166	112
VRBOVSKO	obiteljske kuće	6	1	7	2
	stambene građ.	1	1	1	0
	poslovne građ.	0	0	0	0
	st.poslov. građ.	1	0	0	1
	ostale građ.	10	14	5	10
	ukupno	18	16	13	13
ČABAR	obiteljske kuće	6	6	12	3
	stambene građ.	0	0	0	0
	poslovne građ.	13	8	8	3
	st.poslov. građ.	0	3	6	4
	ostale građ.	7	25	28	22
	ukupno	26	42	54	32
DELNICE	obiteljske kuće	30	31	31	30
	stambene građ.	1	0	1	0
	poslovne građ.	5	7	6	9
	st.poslov. građ.	7	1	2	0
	ostale građ.	67	69	48	26
	ukupno	110	108	88	65

Tablica 18. Ukupni broj izdanih građevinskih dozvola

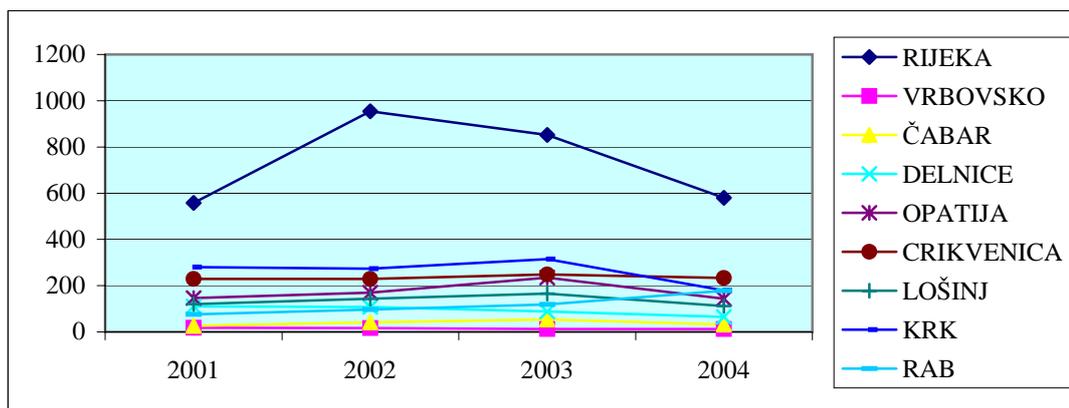
	RIJEKA	OPATIJA	CRIKVENICA	KRK	RAB	MALI LOŠINJ	VRBOVSKO	ČABAR	DELNICE	UKUPNO
2001	558	146	229	280	76	120	18	26	110	1563
2002	954	170	229	274	97	144	16	42	108	2034
2003	852	235	248	315	119	166	13	54	88	2090
2004	580	143	233	180	178	112	13	32	65	1536
UKUPNO	2944	694	939	1049	470	542	60	154	371	7223

Grafikon 7. Odnos izdanih građevinskih dozvola po vrsti građevine po godinama za područje koje pokriva sjedište službe u Rijeci

	2001	2002	2003	2004	UKUPNO
obiteljske kuće	209	303	278	145	935
stambene građ.	6	14	20	59	99
poslovne građ.	13	27	53	21	114
st.poslov.građevine	13	22	32	17	84
ostale građevine	317	588	469	338	1712
UKUPNO	558	954	852	580	2944

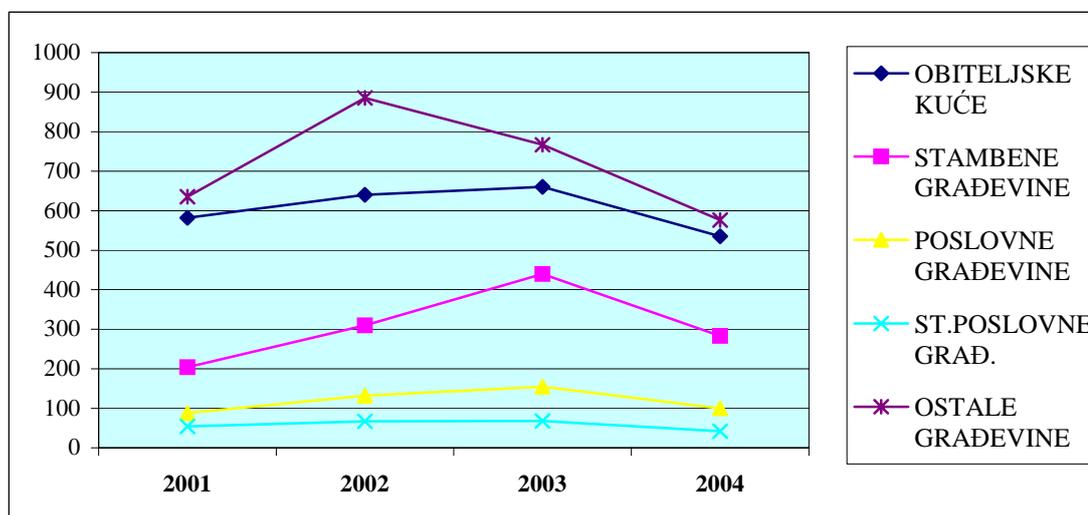
Grafikon 8. Odnos ukupnog broja izdanih građevinskih dozvola po godinama u PGŽ

	2001	2002	2003	2004
Rijeka	558	954	852	580
Vrbovsko	18	16	13	13
Čabar	26	42	54	32
Delnice	110	108	88	65
Opatija	146	170	235	143
Crikvenica	229	229	248	233
Lošinj	120	144	166	112
Krk	280	274	315	180
Rab	76	97	119	178

Grafikon 9. Prikaz broja izdanih građevnih dozvola po vrstama objekata po godinama u PGŽ

	2001	2002	2003	2004
obiteljske kuće	582	640	660	535
stambene građevine	204	310	440	283
poslovne građevine	88	132	155	100
st.poslovne građ.	54	67	68	42
ostale građevine	635	885	767	576

2.4.3.5. Inspekcijski nadzor⁵

Poslove inspekcijskog nadzora nad primjenom zakona i propisa koji uređuju građenje građevina i uporabljivost građevnih proizvoda, obavlja građevinska inspekcija Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja. Od Odjela inspekcijskog nadzora, Područna jedinica u Rijeci prikupljeni su podaci o izvršenim inspekcijskim nadzorima po inspektorima, za **razdoblje od 1. siječnja 2002. do 30. lipnja 2004. godine**. U 2004. godini došlo je do pregrupiranja inspektora na drugačije područje djelovanja i do znatnog smanjenja broja inspektora (**Tablica 19**).

Tablica 19. Područje djelovanja građevinskih inspektora

Područje nadzora	Broj inspektora u 2002. i 2003. godini	Broj inspektora u 2004.
Rijeka, Bakar, Kastav, Kraljevica, Kostrena, Jelenje, Čavle, Viškovo, Klana	8 inspektora	4 inspektora
Opatija, Matulji, Lovran i Mošćenička Draga	2 inspektora	4 inspektora
Gorski kotar	1 inspektor	
Crikvenica, Novi Vinodolski, Vinodolska	2 inspektora	
otok Krk	1 inspektor	
otoci Cres i Mali Lošinj		1
UKUPNO	14 inspektora	9 inspektora

Temeljem dobivenih podataka izrađena je zbirna tablica izvršenih inspekcijskih nadzora po područjima, godinama i vrstama građevina (**Tablica 20**).

Tablica 20. Broj inspekcijskih nadzora po vrstama građevina

Rijeka, Bakar, Kastav, Kraljevica, Kostrena, Jelenje, Čavle, Viškovo, Klana	2002.	2003.	2004.
I. građevine prometa i veza	6	1	1
II. energetske građevine			
III. vodne građevine	1		
IV. građevine za postupanje s otpadom			
V. komunalna infrastruktura		1	1
VI. športsko-rekreacijske građevine	5		
VII. ugostiteljske i turističke građevine	1		
VIII. građevine na zaštićenom području			
IX. ustanove	2	1	
X. kulturna baština	5	3	2
XI. proizvodno-servisne građevine	17	6	
XII. zgrade i ostale građevine	356	169	19
XIII. privremene građevine		1	
ukupno	393	182	23

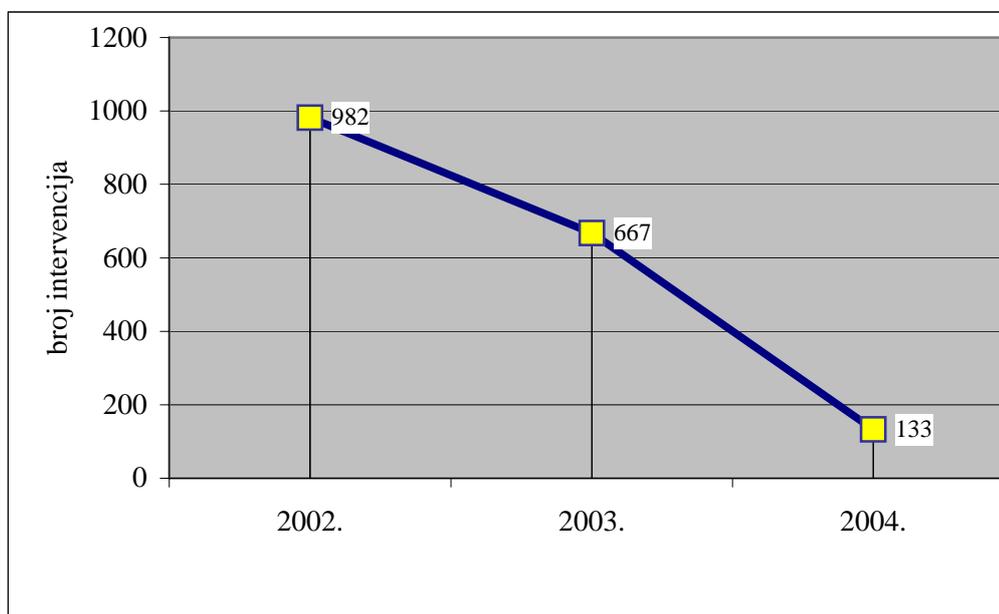
⁵ Izvor podataka: Odjel inspekcijskog nadzora, Područna jedinica u Rijeci

Opatija, Matulji, Lovran I M. Draga *+ Gorski kotar, Crikvenica, Novi Vinodolski, Vinodolska i Otok Krk		2002.	2003.	2004.*
I.	građevine prometa i veza	6	4	4
II.	energetske građevine			
III.	vodne građevine			
IV.	građevine za postupanje s otpadom			
V.	komunalna infrastruktura	6	2	2
VI.	športsko-rekreacijske građevine	1		
VII.	ugostiteljske i turističke građevine			
VIII.	građevine na zaštićenom području			
IX.	ustanove			
X.	kulturna baština		1	1
XI.	proizvodno-servisne građevine	1		
XII.	zgrade i ostale građevine	107	84	84
XIII.	privremene građevine			
	ukupno	121	91	91
Gorski kotar *+ Opatija, Matulji, Lovran, Mošćenička Draga, Crikvenica, Novi Vinodolski i Otok Krk		2002.	2003.	2004.*
I.	građevine prometa i veza	1	3	4
II.	energetske građevine			
III.	vodne građevine			
IV.	građevine za postupanje s otpadom			
V.	komunalna infrastruktura			2
VI.	športsko-rekreacijske građevine			
VII.	ugostiteljske i turističke građevine			
VIII.	građevine na zaštićenom području			
IX.	ustanove	2		
X.	kulturna baština			1
XI.	proizvodno servisne građevine	3		
XII.	zgrade i ostale građevine	76	98	84
XIII.	privremene građevine		1	
	ukupno	82	102	91
Crikvenica, Novi Vinodolski, Vinodolska * + Gorski Kotar, Opatija, Matulji, Lovran, Mošćenička Draga i Otok Krk		2002.	2003.	2004.*
I.	građevine prometa i veza			4
II.	energetske građevine			
III.	vodne građevine			
IV.	građevine za postupanje s otpadom			
V.	komunalna infrastruktura			2
VI.	športsko-rekreacijske građevine	1		
VII.	ugostiteljske i turističke građevine			
VIII.	građevine na zaštićenom području			
IX.	ustanove			
X.	kulturna baština			1
XI.	proizvodno-servisne građevine	1		
XII.	zgrade i ostale građevine	88	97	84
XIII.	privremene građevine			
	ukupno	90	97	91

Otok Krk * + Gorski Kotar, Opatija, Matulji, Lovran, Mošćenička Draga, Crikvenica, Novi Vinodolski		2002.	2003.	2004.*
I.	građevine prometa i veza	8	5	4
II.	energetske građevine			
III.	vodne građevine			
IV.	građevine za postupanje s otpadom			
V.	komunalna infrastruktura			2
VI.	športsko-rekreacijske građevine			
VII.	ugostiteljske i turističke građevine			
VIII.	građevine na zaštićenom području			
IX.	ustanove			
X.	kulturna baština	10	10	1
XI.	proizvodno-servisne građevine	1	4	
XII.	zgrade i ostale građevine	190	149	84
XIII.	privremene građevine			
	ukupno	209	168	91
Otoci Cres I Mali Lošinj		2002.	2003.	2004.
I.	građevine prometa i veza	7	7	
II.	energetske građevine			
III.	vodne građevine	1		
IV.	građevine za postupanje s otpadom			
V.	komunalna infrastruktura	1	1	
VI.	športsko-rekreacijske građevine	1		
VII.	ugostiteljske i turističke građevine			
VIII.	građevine na zaštićenom području		1	1
IX.	ustanove	1		
X.	kulturna baština			5
XI.	proizvodno-servisne građevine			
XII.	zgrade i ostale građevine	76	44	13
XIII.	privremene građevine		1	
	ukupno	87	54	19

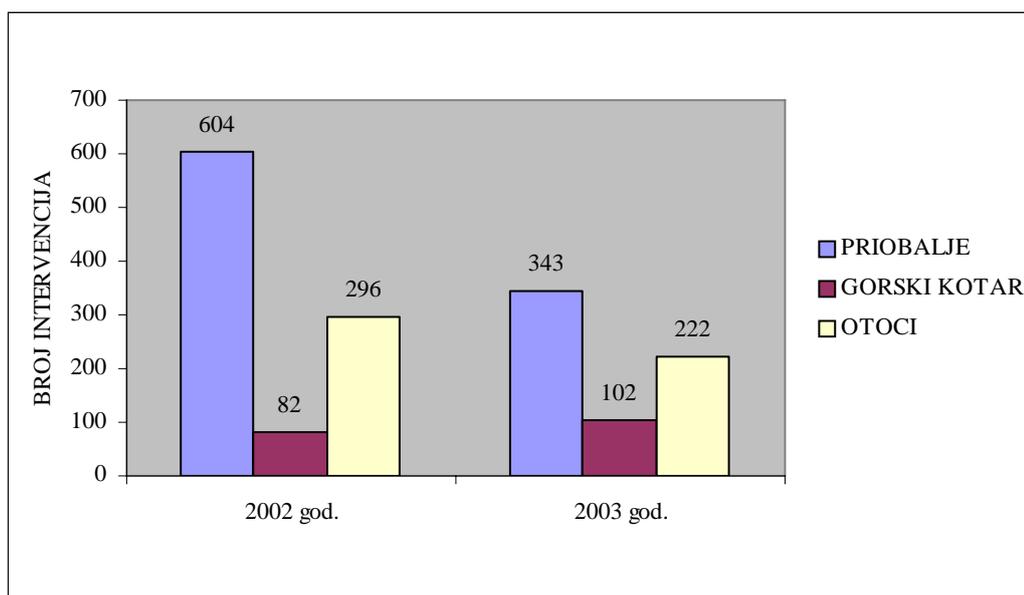
Uprava za inspekcijske poslove izvršila je ukupno 1782 intervencije u razdoblju od 1. siječnja 2002. do 30. lipnja 2004. godine. Gledano vremenski kroz dvije i pol godine, primjećeno je opadanje broja intervencija (**Grafikon 10**). U 2004. godini broj intervencija je znatno smanjen što je direktno povezano sa smanjenjem broja inspektora. Tako su za područje RIJEKE posao obavljala 4 inspektora (od toga 1 na porodiljnom), umjesto prijašnjih 8 inspektora.

Grafikon 10. Ukupan broj inspekcijskih nadzora od 01.01.2002. do 30.06.2004. godine

Obzirom na pregrupiranje inspektora do kojeg je došlo u 2004. godini, usporedni prikaz po područjima može se dati samo za 2002. i 2003. godinu. Na području priobalja izvršeno je dvostruko više intervencija nego na otocima, odnosno peterostruko više nego u Gorskom kotaru. U 2003.u odnosu prema 2002. godini znatno se smanjio broj intervencija u priobalju a neznatno na otocima, dok se u Gorskom kotaru neznatno povećao broj intervencija.

Grafikon 11. Broj inspekcijskih nadzora po područjima u 2002 i 2003. godini. 30.06.2004. godine

Prema vrsti građevina, najviše intervencija izvršeno je za vrstu objekata pod brojem XII. ZGRADE I OSTALE GRAĐEVINE i to 90% intervencija u odnosu na sve ostale vrste. Iza toga u preostalim 10% intervencija slijede: građevine prometa i veza, proizvodno-servisne građevine, kulturna baština, komunalna infrastruktura, športsko-rekreacijske građevine, ustanove, a zatim sve ostale (**Tablica 21**). Od svukupnog trenda smanjenja broja intervencija kroz godine, odudaraju intervencije na objektima kulturne baštine i građevine na zaštićenom području.

Tablica 21. Zbirni pregled izvršenih intervencija u županiji, po vrstama građevina

	VRSTE GRAĐEVINA	2002.	2003.	2004.	UKUPNO
I.	građevine prometa i veza	28	23	5	56
II.	energetske građevine				
III.	vodne građevine	2			2
IV.	građevine za postupanje s otpadom		2		2
V.	komunalna infrastruktura	7	2	3	12
VI.	športsko-rekreacijske građevine	8			8
VII.	ugostiteljske i turističke građevine	1			1
VIII.	građevine na zaštićenom području		3	1	4
IX.	ustanove	5	1		6
X.	kulturna baština	15	15	8	38
XI.	proizvodno-servisne građevine	23	10		33
XII.	zgrade i ostale građevine	893	608	116	1617
XIII.	privremene građevine		3		3
	Ukupno	982	667	133	1782

2.4.4. Geografski infomacijski sustav i geodetske podloge

2.4.4.1. Geografski informacijski sustav

Županijski zavod u okviru svog djelokruga rada uspostavlja i vodi informacijski sustav prostornog uređenja na razini županije te potiče uspostavu sustava na razini općina i gradova. Podaci se prikupljaju iz prostorne i druge dokumentacije. Izrađen je GIS prostornih planova uređenja za općine Kostrena, Čavle, i gradove Delnice i Kraljevica. Redovito se ažurira baza podataka o stanju prostorne dokumentacije, o prirodnoj i kulturnoj baštini, vodozaštitnim područjima, statističkim naseljima i drugim podacima relevantnim za praćenje stanja u prostoru. Izrađena je i baza podataka otpadom onečišćenog tla. GIS podaci su dostupni i na internetu www.zavod.pgz.hr.

Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja povjerilo je Županijskom zavodu za održivi razvoj i prostorno planiranje Primorsko-Goranske županije izradu stručne podloge za uspostavu GIS-a obalnog područja Hrvatskog Jadrana. Sustav će se temeljiti na podacima iz Prostornih planova svih jadranskih županija. Definirane su vrste podataka i kriteriji za obradu podataka, testiran je odabrani model, definirana baza podataka. U izradi je unos podataka, a zatim slijedi formiranje GIS-a za jadranske županije. Prikupljeni pokazatelji koristiti će se za izradu Prostornog plana područja posebnih obilježja Jadran, za izradu Izvješća o stanju u prostoru RH, Programa mjera za unapređenje stanja u prostoru RH te izmjenu i dopunu Strategije RH.

2.4.4.2. Geodetske podloge i dokumentacija

Do 2002. godine je na teret državnog proračuna izrađeno 40 listova topografske karte mjerila 1:25000 koje se odnose na područje Primorsko-goranske županije. 2002. godine Primorsko-goranska županija je potpisala sporazum o sufinanciranju s Državnom geodetskom upravom za izradu preostalih 17 listova. Poslovi su ugovoreni, te bi 2005. godine trebali biti okončani. Time će županija dobiti na korištenje sve listove u vektorskom i rasterskom obliku.

U 2003. godini osmišljena je pregledna karta Primorsko-goranske županije, koja osim topografskih, sadrži i razne elemente iz prostornog plana županije, te druge informacije. Karta je izrađena u Kartografskom laboratoriju Križovan iz Zagreba.

Izrađena je digitalna arhiva ovjerenih primjeraka usvojenih prostornih planova (PDF zapisi) za slijedeće planove:

- Prostorni planovi područja posebnih obilježja (nacionalni park Risnjak, Tramuntana, Vinodolske doline),
- prostorni planovi uređenja gradova: Bakar, Čabar; Cres, Delnice, Kastav; Kraljevica, Rab i Crikvenica
- prostorni planovi uređenja općina: Brod Moravice, Čavle, Malinska-Dubašnica i Vrbnik

3. ANALIZA STANJA U PROSTORU

3.1. Izgrađene osobitosti

3.1.1. Prostorne cjeline

Područje Primorsko - goranske županije objedinjuje različita područja koja se izdvajaju po načelu homogenosti prema specifičnim prirodno - geografskim, društveno - ekonomskim i povijesno - kulturnim osobitostima. To su goransko područje, priobalno područje ili priobalje i otočno područje. Osim ove osnovne podjele postoji i detaljnija podjela unutar samih područja koja je uvjetovana njihovim specifičnostima, tako da možemo govoriti o pet cjelina ili mikroregija (Gorski kotar, Priobalje, Otok Krk, Otoci Cres i Mali Lošinj i Otok Rab).

Prema važećem kriteriju razlikovanja urbanog područja od ruralnog, pri čemu se urbanim područjem smatra područje grada sa pripadajućim naseljima, a ruralnim područjem svako izvangradsko područje, Primorsko - goranska županija ima samo nešto više urbanih područja od ruralnih (57,78% urbanog područja bez morskog dijela i 42,22% ruralnog područja), ali po svim prisutnim parametrima urbana područja su daleko razvijenija od ruralnih.

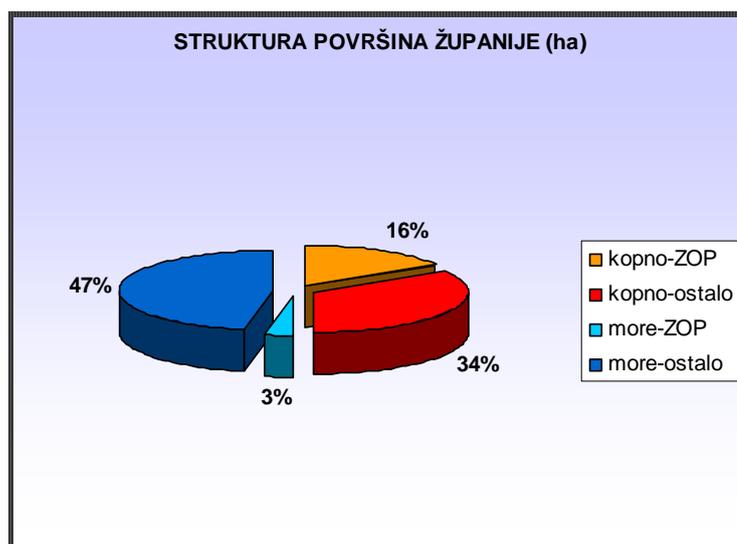
Gledano u cjelini, Primorsko - goranska županija po stupnju urbanizacije (77,78% udjela urbanog stanovništva u ukupnom) osjetno premašuje hrvatski prosjek (68,08%), ali gledano po područjima, visokom stupnju urbanizacije u Županiji najviše doprinosi priobalno područje, pri čemu samo grad Rijeka doprinosi sa 47,15% urbanog stanovništva, dok otočno područje, a posebno goransko u stupnju urbanizacije daleko zaostaje za priobaljem.

Rijeka, kao najjače gradsko središte cijele Primorsko - goranske županije ujedno je i njen najvitalniji dio, tako da su naglašeni urbani procesi, primjerice, riječka aglomeracija, konurbacija Lovran - Opatija - Rijeka – Bakar – Kraljevica - Crikvenica i suburbanizacija naselja neposredno uz Rijeku logični slijed događanja u prostoru.

Obalno područje Primorsko - goranske Županije obuhvaća njena dva područja - priobalno i otočno područje. Dužinom nešto većom od tisuću kilometara (1.065 km) Primorsko - goranska županija na trećem je mjestu po dužini obalne linije u Hrvatskoj (ispred nje su samo Zadarska i Splitsko - dalmatinska županija).

Dosadašnja politika razvoja obalnog područja pokazala se manjkavom i neučinkovitom u pogledu spriječavanja razvojnih pritisaka koji su rezultirali, primjerice, nekontroliranom gradnjom u uskom obalnom pojasu, preizgrađenošću apartmanskih objekata i privatizacijom pomorskog dobra, te narušili vrijedne obalne ekosustave i biološku raznolikost obalnog područja hrvatskog Jadrana.

Kako je obalno područje prostor najvećeg gospodarskog potencijala za Republiku Hrvatsku, ali i jedno od njezinih najugroženijih dijelova, potreba za zakonskom zaštitom obalnog područja pokazala se nužnom i hitnom. Godine 2004. u sklopu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju (NN 100/04) utvrđeno je zaštitno obalno područje, koje obuhvaća sve otoke, zatim pojas kopna u širini od 1.000 m od obalne crte i pojas mora u širini od 300 metara od obalne crte (**Slika 1**). Dodatno su Uredbom o uređenju i zaštiti zaštićenog obalnog područja mora (NN 128/04) određeni uvjeti i mjere za uređenje zaštićenog obalnog područja mora.

Slika 1

Ipak, i pored navedenog negativnog utjecaja turizma na okoliš, može se objektivno zaključiti da je obalni prostor Županije do sada u dobroj mjeri očuvan te da postoji ravnoteža između prirodnih i stvorenih vrijednosti. Stoga je danas prostor Županije idealan okvir i supstanca za "prvi mogući europski - mediteranski eko park". Da bi se ta razvojna šansa mogla ostvariti nužno je usmjeravati ukupni razvoj turizma, osobito u korištenju i uređenju prostora.

3.1.2. Sustav naselja

Odrednice po kojima se naselja kategoriziraju u "**središnja naselja**" su demografski pokazatelji (broj stanovnika) i funkcionalna obilježja naselja u smislu gospodarske razvijenosti. Njihova uloga u sustavu naselja je središnja, kao uostalom i njihovo pojmovno određenje, jer preuzimaju ulogu razvojnih centara pripadajućih područja.

Manjkavosti dosadašnje politike prostornog razvoja imale su za posljedicu neravnomjeran raspored stanovništva, dobara i usluga na čitavom prostoru Primorsko - goranske županije, tako da je došlo do jake polarizacije, s jedne strane na razvijeno područje priobalja, a s druge strane na nerazvijeno i gotovo zanemareno goransko i otočno područje.

Najviše gradova koji su po opremljenosti društvenom i fizičkom infrastrukturom bolje pripremljeni za preuzimanje uloge središnjih naselja koncentrirano je u priobalju, dok se gradovi i gradska naselja na druga dva područja, otočnom i goranskom, zbog nepovoljnih demografskih i gospodarskih prilika, nisu razvili u tip razvojnog naselja za pripadajuće područje. Stoga se ne može govoriti o mreži središnjih naselja na razini Županije u funkcionalnom smislu, već samo o planiranoj ulozi u sustavu središnjih naselja.

Na tragu Strategije prostornog razvoja koja ide za uspostavljanje policentričnog razvoja Županije, preduvjet za ravnomjeran prostorni razvoj je da se određenim mjerama ojača urbana opremljenost gradova na otočnom i goranskom području kako bi i stvarno, a

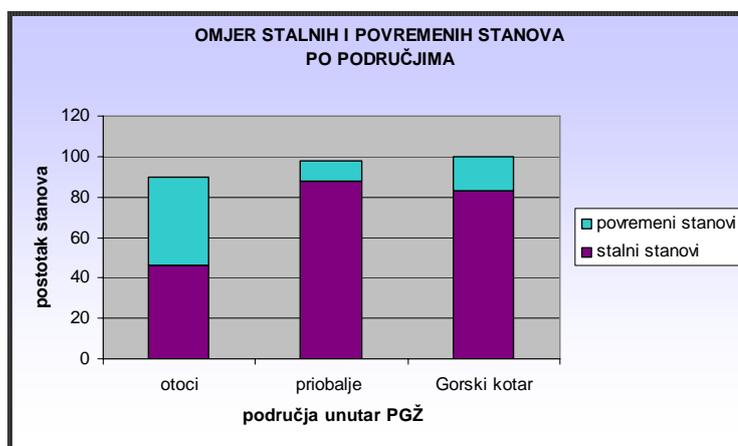
ne samo deklarativno, preuzeli namijenjenu im ulogu središnjih naselja, a urbane procese u priobalju potrebno je preusmjeriti od većih gradova na njihovu suburbiju. Time bi se smanjili postojeći demografski pritisci na veće gradove (Rijeka, Opatija, Crikvenica), a manjim bi se naseljima u njihovoj blizini, primjerice Kastvu, Bakru, Kraljevici i Novom Vinodolskom, omogućio jači razvoj i bolja urbana infrastruktura.

Kako je ruralno područje Županije u pravilu zanemareno i u gospodarskom i socijalnom pogledu, nužne su mjere za revitalizaciju toga područja i ublažavanje procesa depopulacije. Do sada su otoci zahvaćeni depopulacijskim procesima na razini Republike Hrvatske tretirani kao područja od "posebne državne skrbi" ali samo u izgradnji stanova i povratku stanovništva, a ne i u gospodarskoj i infrastrukturnoj opremljenosti, dok je goransko područje ostalo bez stvarnih poticajnih mjera. U tom smjeru idu i preporuke iz Strategije i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske za sustavnu aktivnost ulaganja u životni standard sela, koje osim društveno - gospodarskih uključuju i kulturne i rekreacijske potrebe seoskog stanovništva, čime bi se obogatila veza selo - grad, a ona seoska područja koja realno ostaju bez stanovnika mogu biti u funkciji seoskog turizma i rekreacije.

3.1.3. Struktura naselja

Preraspodjelom stanovništva u prostoru Primorsko - goranske županije došlo je i do preraspodjele dobara i funkcija, a kako se radi o nekontroliranim procesima, neka su područja ostala bez vitalnih struktura za razvoj (uglavnom ruralna područja otočnog i goranskog područja), dok se druga (urbana područja) suočavaju s problemom veće koncentracije stanovnika na relativno malom prostoru (priobalje).

Posljedica takvih procesa je da Županija ima manje gradova (svega 14 gradova), a najviše prijelaznih ili urbaniziranih naselja (281 prijelazno naselje), koja dolaskom seoskog stanovništva demografski jačaju, a sela se prazne i vitalno osiromašuju. U tako nepovoljnoj situaciji teško da će se moći uspostaviti stabilni sustav središnjih naselja, koji se, u osnovi, oslanja na gradove sa jačom društvenom i fizičkom infrastrukturom.

Slika 2

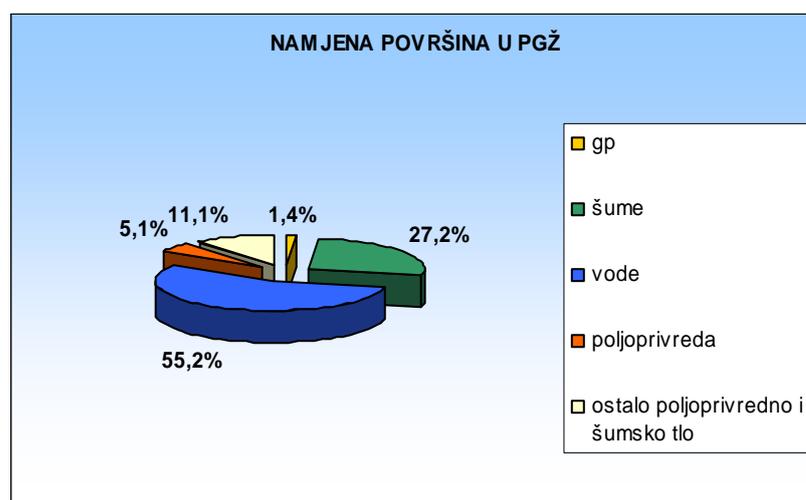
Stanovanje kao primarna funkcija naselja je važna komponenta u organizaciji i uređenju prostora i nezaobilazna u planiranju poboljšanja životnog standarda stanovništva. Kako su objekti za stanovanje najveći korisnici prostora, stanovanje predstavlja osnovu prostornog, odnosno urbanističkog planiranja.

U osnovnoj razdiobi stanova na stanove za stalno stanovanje i stanove koji se povremeno koriste u Primorsko - goranskoj očekivano prevladavaju stanovi za stalno stanovanje sa 78,7% naspram svega 17,8% stanova za povremeno korištenje (**Slika 2**). Od stanova koji se povremeno koriste, generalno prevladavaju stanovi za odmor (vikend – stanovi), dok je broj stanova koji se koriste u vrijeme sezonskih radova u Županiji gotovo zanemariv.

3.1.4. Namjena prostora

Osnovna namjena prostora podrazumijeva podjelu na antropogena područja, u kojima se obavljaju zahvati kojima se trajno mijenja stanje u prirodnom okruženju, i prirodna područja, u kojima se odvijaju aktivnosti kojima se prirodno okruženje koristi bez trajnih promjena stanja.

Antropogena područja predstavljaju prostori za razvoj i uređenje naselja, izdvojene namjene i infrastrukturne površine i građevine. Tipološka struktura korištenja i namjene površina određuje se prostornim planovima uređenja općina/gradova, temeljem smjernica i odredbi Prostornog plana županije, odnosno posredno i Strategije i Programa prostornog uređenja RH. Prostornim planom županije utvrđeni su uvjeti za dimenzioniranje i oblikovanje građevinskih područja (za naselja i izdvojene namjene izvan naselja) u odnosu na već izgrađeni dio naselja i u odnosu na planirani broj stanovnika 2015.god.

Slika 3

Analizom stanja u prostoru na temelju podataka iz prostornih planova uređenja općina/gradova utvrđeno je znatno smanjenje građevinskih područja u odnosu na prostorne planove područja bivših općina- izrađivanih 80 - tih i 90 - tih godina prošlog stoljeća.

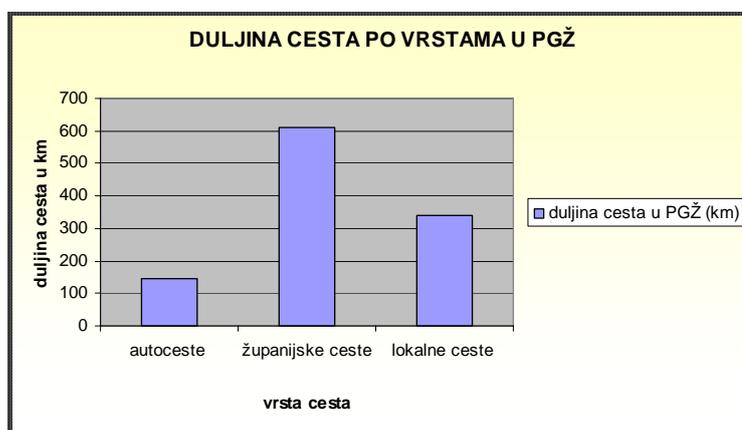
Obzirom da je određen broj planova nove generacije još uvijek u izradi, nije moguće iskazati zbir površina, odnosno ukupno razliku površina građevinskog područja za svaku od prostornih cjelina, kao ni za Županiju u cijelosti (**Slika 3**). Stoga nije moguće nedvosmisleno utvrditi niti prosječnu zauzetost građevinskog područja ($m^2/\text{stanovniku}$), kako bi se mogla usporediti sa smjernicom iz "Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske", koja iznosi $300 m^2/\text{stanovniku}$.

3.1.5. Infrastruktura

Promet i veze čine pomorski promet, kopneni (željeznički, cestovni, poštanski, telekomunikacijski, cjevovodni, te gradski javni promet) i zračni promet. Zemljopisni i geoprometni položaj Rijeke odredio je pomorsku orijentaciju i obilježio gospodarstvo Županije. To je omogućilo da Rijeka postane prometnim i industrijskim središtem, raskrslom morskih i kontinentalnih putova, razdjelnom točkom za razne prometne putove i glavnom tranzitnom lukom Hrvatske.

U djelatnosti **prometa** postoje brojni problemi prvenstveno vezani uz nerješavanje prometnog čvora Rijeka. Ova djelatnost je prema nekim procjenama uza sve probleme ostvarila pozivni prosječni godišnji gospodarski rast od oko 13,8% u 2003.god. u odnosu na 2000. god.

Sa ciljem što kvalitetnijeg sagledavanja Županije izrađena je Strategija prometnog razvitka PGŽ (Institut prometa i veza, Zagreb, 2004.god.), kojoj predstoji izrada prigodnog sažetka i predstavljanje javnosti.

Slika 4

Prostorni plan županije pretpostavlja pravac Rijeka - Zagreb - Budimpešta temeljem prometnog sustava Županije. Za taj sustav nisu adekvatno opremljeni lučki kapaciteti, a potpuno je izostala modernizacija i razvoj željezničkih kapaciteta, naročito prema Zagrebu. To je vidljivo i po tome, što se uz relativno povoljan rast prometa u lukama Županije, prijevoz tog tereta dobrim dijelom odvija cestama. Takav oblik prijevoza robe cestama u značajnoj mjeri poskupljuju troškove prometa, zakrčuju glavne cestovne pravce, a naročito

gradske i lokalne ceste, uz istodobno izazivanje značajnih nepovoljnih ekoloških efekata (**Slika 4**). To stvara značajne probleme Gradu Rijeci jer se glavina prijevoza (od luke Rijeka prema Zagrebu) odvija upravo cestama kojima upravlja Grad i Županija, a da za to nemaju nikakvih prihoda. To ujedno stvara izrazite gužve i dodatno opterećuje prostor i ne omogućuje suživot luke i grada Rijeke.

Stanje **pomorskog prometa** je vrlo nepovoljno, na što su utjecali brojni vanjski faktori, a među njima najznačajniji je nestanak velikog brodara "Croatia line", ali i sporost u prilagođavanju ove djelatnosti novim tehničko - tehnološkim zahtjevima, vlasničkom i organizacijskom prestrukturiranju te političkim i tržišnim promjenama. Preostala županijska broderska tvrtka "Lošinjska plovidba" ima skromne kapacitete prijevoza tereta, stare brodove i doprinosi oživljavanju prometa u luci Rijeka, ali nije dovoljna za snažniji razvoj ove djelatnosti na području Županije. Kapaciteti putničkog prometa, posebno trajekti, se podrškom države postepeno moderniziraju i povećava im se broj, ali su potrebe još uvijek veće od mogućnosti.

Za očekivati je da će Luka Rijeka u relativno bližoj budućnosti ostvariti teretni promet od 7 mln tona, koliko bi uz modernizaciju mogla preuzeti željeznica, te da će ulaskom u Europske integracije Hrvatska morati terete prevoziti prvenstveno željeznicom. No, ona nije pripremljena za tu razinu prometa, a niti se oko toga vode pripreme. Na željeznici i željezničkom kolodvoru Rijeka nije provedena adekvatna sigurnost prometovanja, a niti spremnost prihvata mogućih količina prijevoza (7 mln tona godišnje).

Željeznički promet određen je željezničkim pravicima Rijeka - Zagreb i Rijeka - Ljubljana. Tehničko - tehnološki i eksploatacijski stupanj razvijenosti željezničke infrastrukture i suprastrukture ne zadovoljava niti prosječne potrebe Županije. Osim njih, prisutni su i drugi brojni problemi koji usporavaju veće korištenje ovog oblika prijevoza. Među njima su značajniji: odgađanje modernizacije pruge Rijeka - Zagreb, koja podrazumijeva potpunu elektrifikaciju pruge monofaznim sustavom, opremanje kolodvora suvremenim signalnim uređajima, temeljita sanacija pruge i donjeg stroja te otklanjanje uskih grla i uvođenje suvremenih tehnologija transporta.

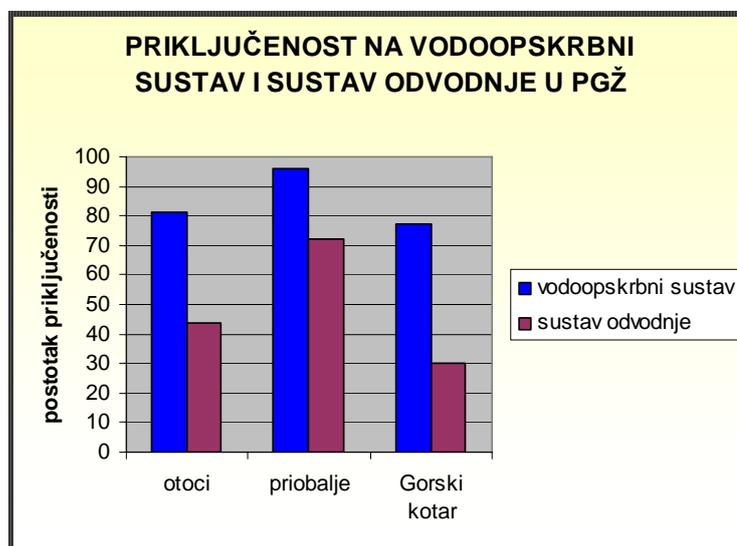
Telekomunikacijski promet dostigao je visoku razinu razvoja zahvaljujući jakom čvorištu u Rijeci, te velikim ulaganjima u infrastrukturu. Telekomunikacijski kapaciteti znatno su se proširili i specijalizirali za digitalnu tehniku, a uključivši se u europsku telekomunikacijsku mrežu vezujući se svjetlosnim kabelima sa susjednim zemljama postali su još snažniji. To je dovelo do znatnog povećanja broja priključaka digitalnih telefonskih centrala, telefonskih i ostalih telekomunikacijskih uređaja, što je omogućilo velik porast telefonskih pretplatnika.

Energetika. Iako energetska sustav Županije zadovoljavajuće pokriva energetske potrebe, karakterizira ga koncentracija proizvodnih kapaciteta na obalnom prostoru, potpuna ovisnost o jednom energentu (nafti), nepovoljna struktura ukupne potrošnje energije (naročito električne), te nedovoljna iskoristivost izgrađenih proizvodnih kapaciteta. Osim toga, energetska sektor je do sada bio pretežito u državnom vlasništvu, a karakterizirao ga je monopolni položaj.

Skorom realizacijom magistralnog plinovoda od Pule do Karlovca i izgradnjom MRS -1 (Rijeka zapad) u Općini Viškovo omogućiti će se priključivanje potrošača grada Rijeke, a iza toga slijedi i izgradnja dionice visokotlačnog plinovoda od MRS - 1 Rijeka zapad do RS Turnić. Takav umreženi sustav opskrbe prirodnim plinom uvelike će smanjiti ovisnost Županije o nafti, a time ujedno i poboljšati ukupnu ekološku sliku područja.

Vodoopskrba i odvodnja (slika 5). Primorsko - goranska županija ima izuzetno povoljnu situaciju vezano na količinu i kvalitetu vode za piće na svom području (cca 22% ukupnih potencijala voda Hrvatske). Priključenost na **mrežu javnog vodovoda** je 93% i iznad je prosjeka Republike Hrvatske koji iznosi oko 70%. Međutim, raspoloživi kapaciteti nisu ravnomjerno rasprostranjeni u odnosu na područje potrošnje, nedovoljna je povezanost sustava i veliki su gubici u mreži. Stanje razvijenosti vodoopskrbne mreže glede prosječnog postotka opskrbljenosti broja stanovnika je dobro, ali taj postotak varira ovisno o područjima (priobalje 96%, otoci 81%, goransko područje 77%).

Radi toga su nužni zahvati rekonstrukcije i izgradnje pojedinih dijelova vodoopskrbnih sustava, jer još postoje područja koja nisu priključena na vodovod, ponegdje i kvaliteta vode varira, a gubici u sustavima nisu zanemarivi. Stoga je potrebno povezivanje postojećih sustava, radi sigurne opskrbe vodom i ravnomjernog razvoja svih dijelova Županije.

Slika 5

Stanje izgrađenosti **sustava javne odvodnje** nije zadovoljavajuće. Sustavima javne odvodnje obuhvaćeno je oko 52% stanovništva, te oko 80 % turističkih kapaciteta u Županiji.

U priobalju su pretežno izgrađeni uređaji s djelomičnim preliminarnim pročišćavanjem i dugim podmorskim ispustima. Stupanj pročišćavanja nije dovoljan te je nužna dogradnja primarnog pročišćavanja.

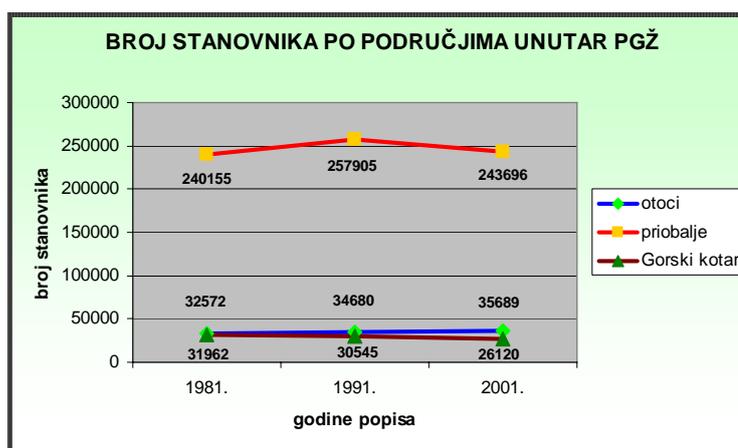
U Gorskom kotaru je slaba izgrađenost kanalizacije, a i postojeći uređaji rade s lošim efektom pročišćavanja.

Najveće industrije na području Županije imaju vlastite sustave za odvodnju i pročišćavanje voda i nalaze se pod stalnim nadzorom, no potrebno je još provesti sanaciju rezervoarskog prostora i trošne kanalizacije svih rafinerijskih instalacija. Lokalna onečišćenja mora izazivaju manje industrije i objekti s obalnim ispustima bez pročišćavanja.

3.2. Gospodarenje prostorom

3.2.1. Stanovništvo

Novije demografske promjene u Primorsko - goranskoj županiji imaju negativna obilježja, kako u promjeni broja stanovnika, tako i u prirodnom priraštaju, dobnoj strukturi, stručnoj spremi, aktivitetu stanovništva, ali i u neujednačenoj gustoći stanovništva po područjima (**Slika 6**).

Slika 6

Izraziti pad broja stanovnika u zadnjih deset godina ima goransko područje i to u svim svojim općinama i gradovima, za čak 4.161 osobu, ili indeks 86,4. Područje priobalja također bilježi pad broja stanovnika u istom razdoblju, ali samo u nekim općinama (primjerice Lovran, Močenička Draga i Klana) i gradovima (Opatija i Rijeka), dok ipak većina općina i gradova priobalja bilježi porast broja stanovnika. Jedini porast stanovništva, premda za svega 381 osobu (indeks 103,7) gledano po područjima ima otočno područje i to otoci Krk i Rab, dok otoci Cres i Mali Lošinj bilježe blagi pad broja stanovnika.

I po gustoći naseljenosti postoje osjetne razlike po područjima. Najgušće naseljeno je područje priobalja, sa prosječnom gustoćom od 186,4 st/km², što je osjetno više od županijskog prosjeka koji iznosi 85,1 st/km², zatim slijedi otočno područje sa svega 35,4 st/km², dok je goransko područje izrazito niske prosječne gustoće od samo 20 st/km². Najveća gustoća naseljenosti je u Rijeci i oko Rijeke, zatim u Kastvu, Viškovu i Crikvenici, koji su uvršteni među dvadeset najgušće naseljenih gradova /općina u Hrvatskoj.

Prateći migracijske procese od 1991. - 2001. god., Primorsko - goranska županija bilježi više doseljenog stanovništva od autohtonog. Najviše ih se doselilo iz inozemstva, i to s područja BiH (čak 58,7%) i iz druge županije, a najmanje iz drugoga mjesta iste županije. Razlog tako visokog udjela doseljenog stanovništva u ukupnom rezultat je, uglavnom, ratnih zbivanja i razvoja turizma u priobalnom dijelu Županije. Osjetno više doseljenog stanovništva od autohtonog ima u priobalju, dok su otočno područje, a posebno goransko sa prevladavajućim udjelom autohtonog stanovništva nad doseljenim.

Kao rezultat prirodnih i društvenih čimbenika nekog područja, osim migracijskog kretanja stanovništva prisutno je i prirodno kretanje stanovništva ili prirodni prirast, o kojem će ovisiti da li će jedno područje biti ili jest emigracijskog ili imigracijskog tipa. U razdoblju od 1993. - 2002. god., u Primorsko - goranskoj županiji prirodni prirast bio je učestalo negativan. Točnije, u tih deset godina bilo je više umrlih od rođenih (- 8.480 osoba), a slične su karakteristike i po područjima, osim kod tri općine (Viškovo, Omišalj i Čavle) i jednog grada (Kastav), koji u cijeloj Županiji jedini imaju pozitivan prirodni prirast.

Prema tipovima općeg kretanja stanovništva u razdoblju od 1993 - 2002. god., područje priobalja i goransko područje imaju karakteristike eksodusnog tipa (negativna migracijska bilanca različitog intenziteta) i izumiranja (smanjivanje stope prirodnog kretanja), a otočno područje jednim svojim dijelom (otoci Cres i Mali Lošinj) ima sličnosti sa prethodna dva područja, dok drugim dijelom (otoci Krk i Rab) ima karakteristike imigracijskog tipa (pozitivna migracijska bilanca različitog intenziteta) i regeneraciju imigracijom.

Zaključno, Primorsko - goranska županija ima karakteristike emigracijske županije (izumiranje), kao i cijela Hrvatska, a po veličini negativnog prirodnog prirasta stanovnika prva je županija u Hrvatskoj.

Potencijalnu vitalnost i biodinamiku stanovništva prezentira dobna i spolna struktura stanovništva. Analiza po spolu ukazuje na prevlast ženskog dijela populacije u odnosu na muški, jednako na razini Županije kao i u svakom pojedinom području i mikroregiji. Što se tiče dobne strukture stanovništva, generalno gledano, Županija ima odlike starosti, odnosno čak duboke starosti stanovništva, i to u veličini koeficijenta starenja od 1,094. Najstariju populaciju očekivano ima goransko područje, zatim slijedi otočno i nešto manje priobalje. Više mladih u populaciji od starih imaju samo naselja u priobalju i to općine Omišalj, Viškovo i Čavle, a od gradova samo Kastav.

Sve više starijeg stanovništva, a sve manje mlađeg, kao i pad broja stanovnika, uvjetuje sve slabiji udio aktivnog stanovništva, a sve veći udio osoba s osobnim prihodom. Takva negativna tendencija već je vidljiva na čitavom području Županije, gdje udio aktivnih u odnosu na osobe s osobnim prihodom i uzdržavane nigdje ne prelazi 50%.

Postotak aktivnih stanovnika ipak je najveći u priobalju, posebno u općini Viškovo (50,0%), dok je približno jednak na ostala dva područja, otočnom i goranskom, gdje je zabilježen i najmanji udio od 34,5%, i to u općini Brod Moravice.

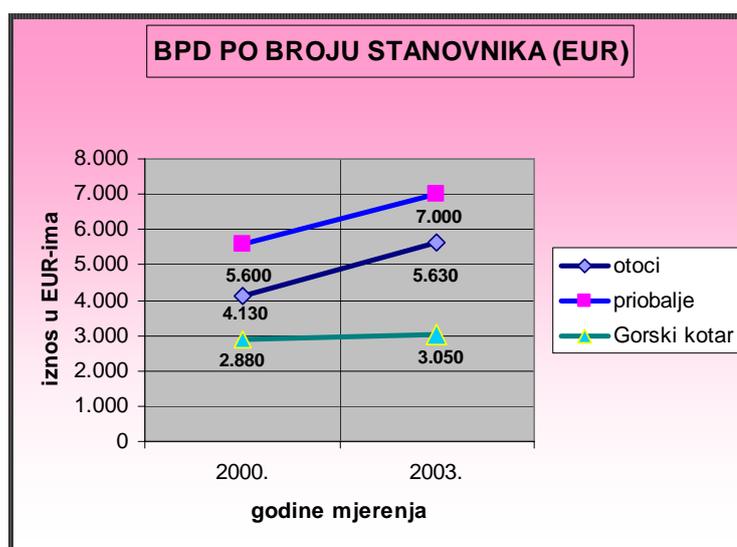
Jači razvoj turizma i usluga i destimulirajuća gospodarska politika razlog su što se sve manje stanovnika bavi poljoprivredom, tako da je njihova aktivnost na cijelom području Županije gotovo minorna.

3.2.2. Gospodarske djelatnosti

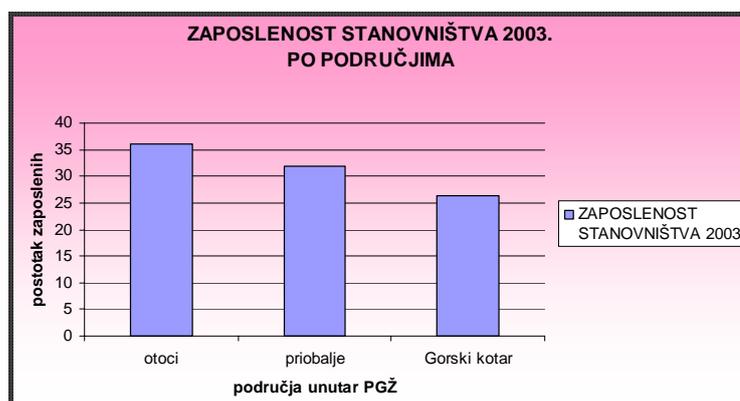
Primorsko - goranska županija ima tri uža područja različitog prirodnog značaja i stupnja razvijenosti - priobalni dio sa gradom Rijekom, otočni i goranski dio. U gradu Rijeci koncentrirano je preko 50% gospodarskih aktivnosti i znatno više društvenih i javnih djelatnosti. U priobalnom dijelu Županije smješteni su najveći gospodarski objekti u industriji, prometu i vezama, trgovini i društvenim djelatnostima. Otočni dio Županije karakterizira neadekvatna povezanost s kopnom (izuzev otoka Krka), jači razvoj turizma i

djelatnosti koje su uz njega povezane, sezonski karakter djelovanja većeg dijela gospodarskih subjekata, nedostatak tvrtki koje bi poslovale cijelu godinu, a u konačnici i određena otočna izoliranost koja ima za posljedicu iseljavanje dijela stanovnika u veće gradske centre. Goranski dio Županije je najnerazvijeniji, jer se njegovo gospodarstvo oslanjalo uglavnom na preradu drva i šumarstvo.

Razlike u razvijenosti najbolje se mogu iskazati veličinom bruto domaćeg proizvoda po stanovniku i udjelom zaposlenih u ukupnom broju stanovnika pojedinih dijelova Županije (**slika 7**).

Slika 7

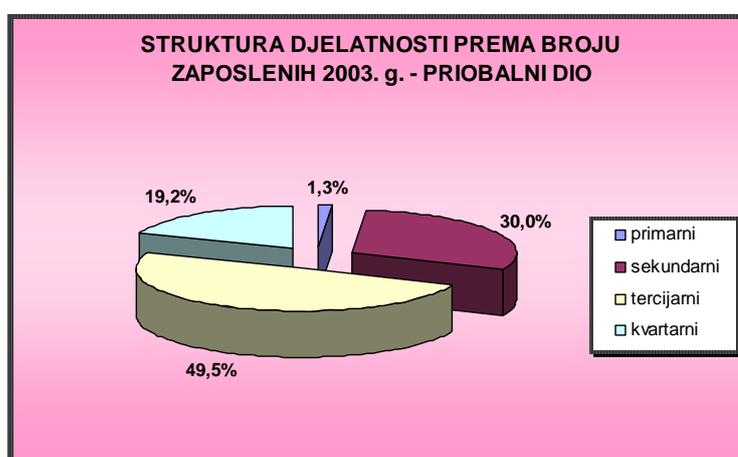
Slika 8

Porast zaposlenosti nakon 2000.god. pokazuje značajno oživljavanje gospodarskih aktivnosti. Najviši porast ostvaren je u tercijarnom sektoru (9%), zatim u primarnom te nešto usporeniji u sekundarnom i kvartarnom setoru. U svim sektorima je povećana zaposlenost, pa čak i u društvenim djelatnostima (**Slika 8**). Po dijelovima Županije najveći porast zaposlenih ostvaren je u otočnom dijelu (oko 10%), zatim u priobalnom (oko 6%),

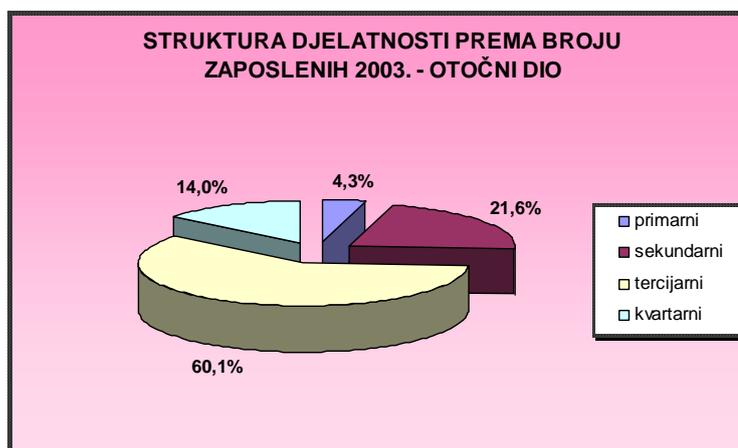
dok je u goranskom ostvareno smanjenje (oko 1%). Porast turizma omogućio je veću aktivnost i ostalih grana, dok se u goranskom dijelu nastavljaju negativne tendencije.

Strukturne promjene u gospodarstvu najčešće se odražavaju u promjenama proizvodnje, zaposlenosti i potrošnje, u promjenama u strukturi vlasništva i u poslovnim odnosima. Kako na sadašnjoj razini istraživanja nije moguće iskazati pravi pokazatelj po djelatnostima, to će se za iskazivanje gospodarske strukture Primorsko - goranske županije koristiti broj zaposlenih.

Stanje gospodarske strukture u sva tri dijela Županije (priobalni, otočni i goranski dio) u 2003.god. u odnosu na 2000. god. vrlo je malo izmjenjeno. Čak i usporedba s 1994.god. ništa bitno ne mijenja u odnosu na strukturu u 2003.god (**Slika 9, 10, 11 i 12**).

Slika 9

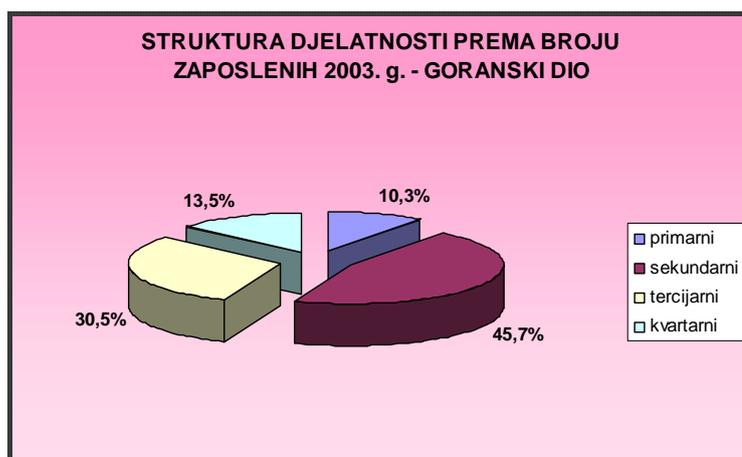
Slika 10

Ključne djelatnosti priobalnog dijela Županije su prerađivačka industrija, trgovina te prijevoz, skladištenje i veze. Najznačajniji je tercijarni - uslužni sektor u kojem dominira trgovina (oko 15%), te prijevoz, skladištenje i veze (oko 12%). Značajnije mjesto s upola manjim udjelom imaju turizam te poslovanje nekretnima i poslovne usluge. U sekundarnom sektoru dominira prerađivačka industrija (s preko 21%) koja je ujedno i najjača djelatnost po broju zaposlenih u priobalnom dijelu Županije, te građevinarstvo (oko

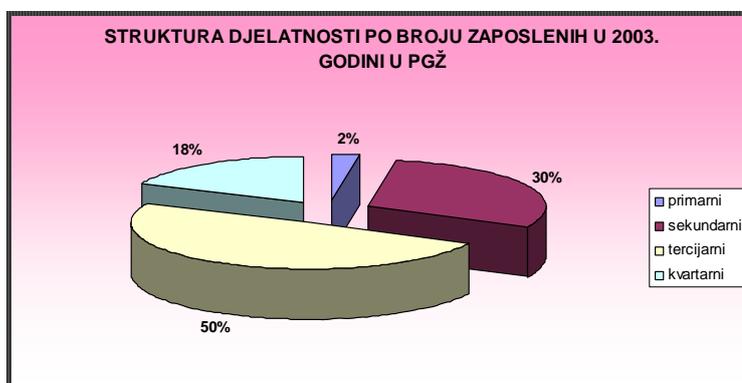
6%). U kvartarnom sektoru najznačajnije je zdravstvo (oko 8%), a potom obrazovanje (preko 7%), a manje je zastupljena javna uprava (preko 4%). Dominatnu ulogu u ovoj djelatnosti ima Grad Rijeka kao regionalno središte u kojem su smještene brojne državne i županijske institucije. Primarni sektor s poljoprivredom, lovom, šumarstvom, ribarstvom i vađenjem kamena ima vrlo mali obujam poslovanja.

U cjelini na otocima ključne su djelatnosti turizam, trgovina, prerađivačka industrija i građevinarstvo. Dominantnu ulogu ima tercijarni sektor u kojem je najjači turizam s udjelom oko 27%, zatim trgovina oko 15%, te prijevoz, skladištenje i veze sa 7%. U sekundarnom sektoru prerađivačka industrija u gospodarskoj strukturi otoka zastupljena je oko s 10%, te građevinarstvo s oko 9%. U primarnom sektoru iskazan je nešto veći udio ribarstva (3,4%). Kvartarni sektor je manje razvijen, jer se mnoge njegove funkcije obavljaju u regionalnom središtu Rijeke.

Na goranskom području temeljne su djelatnosti prerađivačka industrija, šumarstvo te prijevoz, skladištenje i veze. Osim njih veći udio imaju trgovina, građevinarstvo i obrazovanje s udjelima 7,6 - 8,5%. Dominantan je sekundarni sektor s visokim udjelom prerađivačke industrije (preko 35%). Ovaj dio prostora Županije ima najslabije zastupljene društvene djelatnosti. U tercijarnom sektoru glavna je djelatnost prijevoz, skladištenje i veze te trgovina, a u primarnom sektoru šumarstvo s nešto manje od 10%.

Slika 11

Slika 12

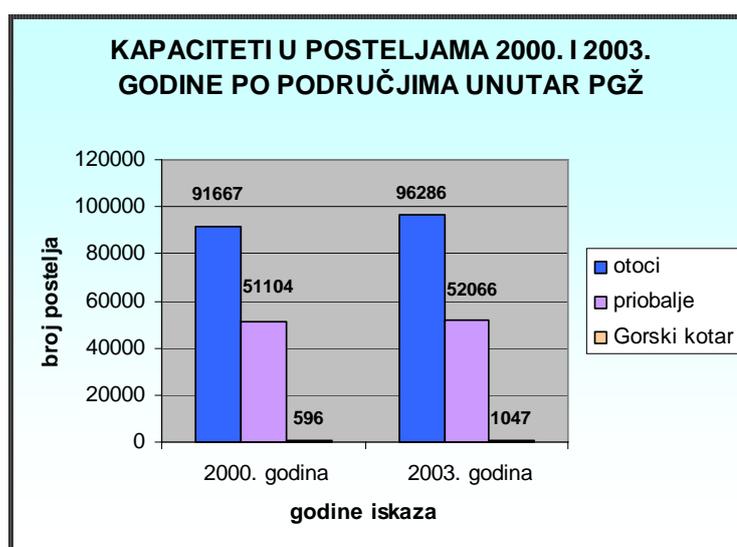
Prerađivačka industrija. Bez obzira na kontinuiranu stagnaciju i pad gospodarskih aktivnosti nakon 80-ih godina prošlog stoljeća prerađivačka industrija je i nadalje najznačajnija gospodarska grana Županije. U posljednjim godinama jača prerađivačko obrtništvo i dolazi do promjena u strukturi industrijskih grana. Tako je ukupan broj zaposlenih u porastu, ali se to odnosi uglavnom na područje bivše općine Rijeka, a pada na otocima i goranskom području. Mjereći veličinu ukupnog prihoda (bez prerade nafte i proizvodnje energije), ta je djelatnost u razdoblju 2000 - 2003.god. ostvarila gospodarski rast od oko 1,2% prosječno godišnje.

Promatrano po mikroregijama Županije, u posljednje četiri godine vidljivo je zaostajanje prerađivačke industrije na svim područjima osim u priobalju, s tim da je ono najmanje izraženo u Gradu Rijeci, a najizraženije na otocima, koji ni ranije nisu bili orijentirani na industriju.

Niz pogona je preseljen iz središta Rijeke u nove proizvodne i poslovne zone u okolini Rijeke, npr. u Industrijsku zonu Škrlijevo - Kukuljanovo (Grad Bakar), u poslovne zone u Viškovu, Kastvu, Matuljima i Klani. U tim zona djeluje i veći broj novih pogona sa suvremenim tehnologijama na principu srednjeg i malog poduzetništva.

Povećanje broja zaposlenih od 20% za četverogodišnje razdoblje govori u prilog ubrzanom trendu razvitka prerađivačke djelatnosti na priobalnom području na "Riječkom prstenu". Obrnuti proces na otocima, gdje smanjenje iznosi gotovo 25%, govori o daljnjoj terciarizaciji županijskih otoka (turizam, trgovina i promet) i svodenju prerađivačke djelatnosti u najnužnije okvire. Ostvarenim smanjenjem poslovanja i zatvaranjem pogona drvne industrije u Gorskom kotaru ugrožava se opstanak tradicionalne privredne grane, a time i egzistencije dijela populacije tog područja.

Turizam. U promatranom razdoblju u Županiji je znatno poboljšana turistička pozicija, povećan broj dolazaka i broj noćenja gostiju, a povećani su i gospodarski efekti. Zbog prekategorizacije i podizanja kvalitete ponude smanjen je broj postelja u osnovnim sadržajima i kampovima, a ujedno povećan u komplementarnim sadržajima. U promatranom razdoblju turizam je povećao svoju aktivnost za 9% prosječno godišnje (slika 13).

Slika 13

Podaci o smještajnim kapacitetima pokazuju vrlo neujednačen raspored po područjima Županije. Čak 97,1% smještajnih kapaciteta Županije nalazi se na njezinom litorarnom području, od toga 32,7% u priobalju, a gotovo 2/3, odnosno 64,4% na otocima. Obzirom na posebne uvjete života i privređivanja navedeni podatak upućuje na opasnost saturacije prostora i mogućeg narušavanja izvornih prirodnih i kulturnih vrijednosti otoka. Navedenu bojazan potvrđuje činjenica da je upravo na otocima došlo do ekspanzije izgradnje komplementarnih kapaciteta apartmanskog tipa. U promatrane četiri godine komplementarni kapaciteti na otocima povećani su za 7.591 postelju odnosno za 16,9%. Postotak povećanja za priobalje je sličan - 16,6% odnosno 4.134 postelja, što zbog ukupno manjeg kapaciteta i manjih prostornih ograničenja za sada nije alarmantno.

Turistička ponuda Gorskog kotara još uvijek ne dolazi do izražaja u Primorsko - goranskoj županiji, drugoj u Hrvatskoj po broju postelja. Također ni Grad Rijeka nije prepoznata turistička destinacija.

Trgovina. Priobalno područje ima razvijenu trgovinu, a naročito grad Rijeka, koji je postao izrazito jak trgovački centar Županije i šireg područja. U Gorskom kotaru je trgovina neujednačena, s nerazvijenom trgovačkom mrežom i skromnom ponudom. U promatranom razdoblju trgovina je na području Županije povećavala obujam poslovanja prosječno godišnje za oko 12%.

Stanje u trgovini Županije odraz je više stihijskog nego planiranog razvoja te djelatnosti. Unatoč povoljnim rezultatima koje ona ostvaruje posljednjih godina u odnosu na druge djelatnosti, karakterizira je određeni nesklad unutar Županije, jer je njezin razvoj tekao bez jasne strategije.

Goransko područje karakterizira neujednačena i nerazvijena trgovinska mreža te skromna ponuda. Veći dio žitelja orijentiran je na trgovine Rijeke i riječkog područja.

Priobalje ima razvijenu trgovinu na veliko, jer pored mreže trgovina na malo postoje i brojna veća skladišta veletrgovine i dvije veletržnice, u okviru kojih su i hladnjače (Kukuljanovo i Matulji). Dinamičan razvitak trgovine u Riječkom prstenu vidljiv je kroz izgradnju više trgovačkih centara (Plodine, Konzum, Billa, Metro). Također se povećava broj manjih specijaliziranih trgovina, kao i asortiman roba koje nude. U promatranom razdoblju Rijeka se afirmirala kao izrazito jak trgovački centar Županije i šireg prostora. Na području grada djeluje više od polovine zaposlenih u trgovini Županije. Ponuda roba zadovoljava gotovo sve potrebe stanovništva grada, Županije i susjednih županija.

Trgovina na otocima u značajnom je dijelu u funkciji turizma i od tuda njezini pozitivni trendovi. Na svakom većem otoku prisutna je jedna jača trgovinska tvrtka, (nekad i u sklopu hotelskog poduzeća) i niz manjih trgovina, od kojih je dio sezonskog karaktera (u turističkim naseljima, kampovima i drugdje).

3.2.3. Komunalna djelatnost

U djelatnosti skupljanja komunalnog **otpada** zadovoljavajućom se može smatrati pokrivenost odvozom (činjenica da je organiziranim skupljanjem otpada obuhvaćeno 94% stanovnika Županije), a nezadovoljavajućim stupanj primarne selekcije komunalnog otpada. U djelatnosti odlaganja komunalnog otpada nezadovoljavajuće je da se otpad odlaže bez prethodne obrade, da se ne vrši detaljna analiza, tj, da nije poznat sastav otpada, te popunjenost kapaciteta odlagališta. Relativno zadovoljavajućom (u odnosu na prijašnje

stanje) može se ocijeniti činjenica da je na 7 od 10 postojećih odlagališta ispunjen minimum propisanih tehničko - tehnoloških uvjeta.

Kod tehnološkog otpada, unatoč velikim naporima tijela zaduženih za vođenje katastra emisija u okoliš (KEO), nezadovoljavajućim se može smatrati praćenje podataka o količinama, vrstama i načinu postupanja s tehnološkim otpadom jer svi proizvođači takvoga otpada nisu uključeni u KEO. Ipak, mora se naglasiti da su uključeni najveći proizvođači i svi glavni skupljači i obrađivači otpada. Najveći je problem nepostojanje građevina za skladištenje, obrađivanje i odlaganje tehnološkog otpada.

Nije poznata količina opasnog otpada u komunalnome otpadu. Poseban je problem otpad koji nastaje u djelatnosti zaštite zdravlja ljudi i životinja. Iako se radi o potencijalno opasnom otpadu, može se reći da je gotovo u potpunosti izvan sustava praćenja.

Primarni zadaci u području otpada su sanacija postojećih odlagališta, posebno Sovjaka, Viševca, Duplje, Cetina i Petrkovog laza, te izgradnja centralne zone za gospodarenje otpadom, reciklažnih dvorišta i transfer stanica.

3.2.4. Javne ustanove

Društvene djelatnosti predstavljaju sadržaje od javnog interesa i prema glavnim svojstvima svrstavaju se u nekoliko osnovnih skupina. To su: upravne funkcije, pravosuđe, udruge građana, političke stranke i druge organizacije, vjerske zajednice, prosvjeta, kultura, zdravstvo, socijalna skrb, sport.

Društvene djelatnosti kao skupina središnjih uslužnih funkcija imaju za cilj pratiti razvoj i razmještaj njihovih korisnika, sa svrhom poboljšanja standarda i kvalitete života stanovništva. Njihov razvitak i struktura ovisi o potrebama korisnika njihovih usluga i o planiranom društveno - gospodarskom razvoju.

Sadržaji državne uprave, pravosuđa, županijske i lokalne samouprave, odnosno opće službe i institucije locirani su u središtima općina ili gradova. Uredi državne uprave i pravosuđa locirani su i Rijeci sa ispostavama u Opatiji, Crikvenici, Krku, Rabu, M. Lošinj, Delnicama, Čabru i Vrbovskom.

Prosvjetne djelatnosti obuhvaćaju cjelokupni sustav odgoja i obrazovanja kojeg čine predškolski odgoj, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje i domski smještaj učenika. Osnovne ustanove u kojima se provodi odgoj i obrazovanje su dječji vrtići, osnovne škole, srednje škole i učenički domovi. U Županiji djeluje ukupno 125 osnovnih škola (123 državne i 2 privatne), 48 srednjih škola (46 državnih, 1 privatna, 1 vjerska), 100 dječjih vrtića (85 državnih, 10 privatnih, 5 vjerskih) i 6 učeničkih domova.

Zdravstvena djelatnost organizirana je putem zdravstvenih ustanova za pružanje zdravstvene zaštite i naprjeđenje, očuvanje i vraćanje zdravlja, a odvija se na tri razine: primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini.

Prema odgovarajućim standardima, svakoj se pojedinoj razini zdravstvene zaštite određuje mjesto u sustavu središnjih naselja, a u svrhu što optimalnijeg prostornog razvoja. Sukladno tomu, Rijeka kao centralno naselje Primorsko - goranske županije i središte makroregije, sjedištem je najvećeg broja zdravstvenih ustanova primarne, sekundarne i tercijarne razine. U sjedištima mikroregija (Delnice, Krk, Cres, Rab i Mali Lošinj) djeluju, uglavnom, ustanove primarne zdravstvene zaštite, te sekundarne - u Malom Lošinj

(Dječja bolnica za alergijske bolesti s odjelom za odrasle Veli Lošinj) i Rabu (Psihijatrijska bolnica Rab).

U središtima prostornih cjelina jačih razvojnih središta (Opatija, Crikvenica - Novi Vinodolski) zastupljene su zdravstvene ustanove primarne i sekundarne zdravstvene zaštite (od sekundarnih ustanova djeluje Specijalna bolnica za rehabilitaciju i liječenje bolesti srca i reumatizma "Thalassotherapia" u Opatiji i njen ogranak u Crikvenici), a u središtima prostornih cjelina slabijih razvojnih središta (Čabar - Gerovo, Vrbovsko, Rupa - Klana) u skladu postojećih standarda djeluju samo ustanove primarne zdravstvene zaštite, kao i u ostalim naseljima Primorsko - goranske županije koja su lokalnog karaktera.

3.2.5. Samouprava

Primorsko - goranska županija je jedinica područne (regionalne samouprave) u čiji su sastav ušle jedinice lokalne samouprave - općine i gradovi, njih ukupno 35.

Županija u samoupravnom djelokrugu obavlja poslove od područnog (regionalnog) značaja, a osobito poslove koji se odnose na: školstvo, zdravstvo, prostorno i urbanističko planiranje, gospodarski razvoj, promet i prometnu infrastrukturu, planiranje i razvoj mreže obrazovnih, zdravstvenih, socijalnih i kulturnih ustanova.

Općine i gradovi obavljaju poslove lokalnog značaja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima i to osobito poslove koji se odnose na: uređenje naselja i stanovanje, prostorno i urbanističko planiranje, komunalne djelatnosti, brigu o djeci, socijalnu skrb, primarnu zdravstvenu zaštitu, odgoj i osnovno obrazovanje, kulturu, tjelesnu kulturu i šport, zaštitu potrošača, zaštitu i unapređenje prirodnog okoliša, protupožarnu i civilnu zaštitu.

3.3. Prirodne osobitosti

3.3.1. Stanje okoliša

Provođenje **zaštite voda**, putem Državnog planu za zaštitu voda, se temelji na zaštiti svih vodnih sustava na kopnu: površinske vode, uključivo tekućice i stajačice (prirodne i umjetne), te podzemne vode, kao i priobalnog mora u koje se ispuštaju otpadne vode s kopna i otoka, izravno putem ispusta otpadnih voda, sustava javne odvodnje i industrije, odnosno neizravno posredstvom voda s kopna.

Izvorišta vode za piće su jedan od najvrjednijih prirodnih resursa Primorsko - goranske županije i njihovoj zaštiti pridaje se veliki značaj. Poseban naglasak je na preventivnoj zaštiti. Za sva izvorišta vodoopskrbe određene su i uspostavljene zone sanitarne zaštite. Cjeloviti programi sanacije zatečenog stanja u zonama još nisu izrađeni. Mjere zaštite se parcijalno utvrđuju za pojedinačne objekte. Briga o zaštiti rezultirala je očuvanjem vrlo dobre kakvoće vode izvorišta. U kemijskom pogledu vode su čiste, a prisutna su uglavnom bakteriološka zagađenja kao posljedica neriješene odvodnje naselja u vodozaštitnom području.

Sustavnim praćenjem **kakvoće podzemnih i površinskih voda** na području Primorsko - goranske županije u okviru programa nacionalnog monitoringa koji provode "Hrvatske vode" stvorena je kvalitetna baza pokazatelja kakvoće voda kao dio informacijskog sustava zaštite voda, ali još uvijek nedostaje osmišljen sustav izvještavanja javnosti o stanju kakvoće voda. U cilju poboljšanja sustava praćenja kakvoće voda bilo bi stoga potrebno monitoring kakvoće površinskih voda povezati sa hidrološkim postajama gdje to još nije učinjeno i osmisliti sustavno informiranje javnosti o stanju kakvoće voda i mora.

Vodotoci se pretežito nalaze u zakonom propisanoj kategoriji kakvoće vode, osim u pogledu bakteriološkog onečišćenja zbog kojeg se svrstavaju u nižu kategoriju.

Kakvoća mora se prati kroz programe praćenja sanitarne kakvoće na morskim plažama i praćenja unosa onečišćenja s kopna u more (LBA Protokol). Nedostaje program praćenja cjelokupnog akvatorija. Kontrola sanitarne kakvoće obalnog mora pokazuje da je na sjevernom dijelu županijske obale, točnije na potezu od Mošćeničke Drage preko Opatije do Rijeke tj. na najgušće naseljenom dijelu, više plaža nepodobno za kupanje, dok je južnije od Rijeke i na otocima more izuzetno čisto.

Rizik od posljedica iznenadnih onečišćenja smanjen je nakon donošenja zakonskih propisa o postupku intervencije u slučajevima incidentnih slučajeva te osnivanjem tvrtki za brzu intervenciju i sanaciju nastalih onečišćenja.

Primaran zadatak u **području zaštite tla** bio bi zaustavljanje trenda gubitka poljoprivrednog zemljišta i sanacija područja oštećenih erozijom i površinskim kopovima. Djelovanje na rješavanju problema onečišćenja tala teškim metalima i zakiseljavanjem treba započeti osmišljenim programom praćenja stanja u okviru kojeg bi prioritetno trebalo ispitati onečišćenje poljoprivrednog zemljišta teškim metalima, a osobito provjeriti sadržaj olova u vrtnim tlima Rijeke i u okruženju rafinerije na Urinju.

Pitanju **erozije**, zajedno sa štetama koje je prate, nije posvećena primjerena pažnja. Nedostaju cjeloviti podaci o trenutnom stanju i ne postoji osmišljen program monitoringa praćenja promjena uzrokovanih erozijom. Pojave erozije vodom uzrokuju velike štete - ispiru plodna zemljišta na nagnutim i nezaštićenim poljoprivrednim površinama brdskih

dijelova slivova (time se izravno smanjuju i prinosi poljoprivredne proizvodnje), a smanjuje se i brzina infiltracije vode u tlo za zadržavanje oborinskih voda, čime se pospješuje stvaranje bujičnih tokova. U procjeni šteta nastalih djelovanjem bujica, osim izravnih treba računati i s neizravnim štetama, kao što su gubitak tala, smanjenje kapaciteta korita za evakuaciju velikih voda, smanjenje volumena akumulacija i retencija i sl. Problemima zaštite od erozije ne pristupa se na odgovarajući način, nedostaje suradnja institucija - osobito u područjima vodnog gospodarstva, šumarstva, poljoprivrede i prostornog uređenja. Posljedica takvog stanja su parcijalne mjere zaštite od erozije koje provode pojedini čimbenici, a koje bi koordiniranim djelovanjem bile mnogo učinkovitije.

Vezano na **zaštitu zraka**, ocjena postojećeg imisijskog monitoringa Primorsko - goranske županije pokazuje da je ostvarena dobra pokrivenost mjernim postajama cijelog područja Županije i da je potrebno dalje razvijati postojeći sustav u skladu s razvojem spoznaja i tehnike. Mjerenja kakvoće zraka klasičnim mjernim postajama koje su dominantna komponenta županijske mreže Primorsko - goranske županije omogućuju kategorizaciju područja prema stupnju onečišćenosti zraka na osnovi 24 - satnih prosjeka mjernih parametara onečišćenosti zraka, što za današnje stanje mjerne tehnike ne daje dovoljno kvalitetne informacije. Županijska (područna) mreža, stoga zahtijeva stalni razvoj, što prvenstveno podrazumijeva modernizaciju imisijskog monitoringa i uključivanje sadašnjih parcijalnih monitoringa pojedinih onečišćivača u jedinstvenu mrežu. Klasične postaje treba postupno zamjenjivati automatskim uređajima.

Problematici **zaštite od buke** u Primorsko - goranskoj županiji do sada nije bila posvećena dostatna pažnja. Do danas nije bilo provođeno sustavno ispitivanje razina buke kao pokazatelja općeg stanja ugroženosti stanovništva bukom. Kontinuirana mjerenja razine buke se provode jedino na području općine Kostrena i to u okruženju rafinerije na Urinju i Brodogradilišta "Vikror Lenac". Jednokratna mjerenja buke su provedena na području centra grada Rijeke i općine Kostrena. Karte buke je izrađena jedino za područje općine Kostrena. Rezultati mjerenja na području centra grada Rijeke i općine Kostrena ukazuju na prekoračenja razine buke propisane zakonom.

Radi utvrđivanja stanja ugroženosti bukom bilo bi potrebno izraditi karte buke, karte konfliktnih zona ugroženih bukom te ustanoviti kritična područja i broj stanovnika ugroženih prevelikom razinom buke. Za ugrožena područja treba predložiti mjere za smanjenje buke. U cilju praćenja stanja bilo bi potrebno osigurati kontinuirano praćenje buke u konfliktnim zonama kao i daljnje provođenje postojećih monitoringa buke.

3.3.2. Zaštićena prirodna i kulturno-povijesna područja

Na području Primorsko - goranske županije velik je broj vrijednih dijelova prirode prepoznat i uvršten u prostorno plansku dokumentaciju, ali je potrebno intenzivirati aktivnosti oko njihove stvarne zakonske zaštite. Još je važnije uložiti dodatne napore kako bi zaživjelo provođenje mjera aktivne zaštite vrijedne prirodne baštine.

Za većinu zaštićenih područja nisu propisane mjere zaštite, pa je na jednom dijelu zaštićenih dijelova prirode primjetno njihovo osiromašenje i degradacija. Degradacija prirodne baštine i krajobraza zabilježena je u široj okolici grada Rijeke, u okolici Bakarskog zaljeva, na obalnim, vodenim i vlažnim staništima otoka Krka (Voz, Omišalj, Soline, Baška, Zarok) i otoka Raba (močvarne obale uvala), na planini Učki i drugdje.

Posebno su ugroženi neki vrijedni mikrolokaliteti: zatrpava se i onečišćuje sve veći broj slatkovodnih lokvi, u ponore i jame ubacuje se svakovrstan, često vrlo štetan otpad, regulacijom vodotoka bez konzultacija sa stručnjacima za zaštitu krajobraza i živog svijeta narušavaju se ekosustavi tih staništa, a brojni su i drugi primjeri narušavanja prirodnih vrijednosti.

Osim zbog općenito neprimjerenog širenja naselja, industrije, infrastrukture i masovnog turizma u očuvane krajolike, među kopnenim tipovima krajolika najviše su ugroženi otvoreni nešumski krajolici nastali djelatnošću čovjeka koji se odlikuju pretezanjem travnjačke vegetacije. Napuštanjem tradicijskih poljoprivrednih djelatnosti opaža se tendencija njihova postepena nestajanja i prelaska u druge tipove krajolika (u šumske krajolike!), što dovodi do jednoličnosti i neatraktivnosti predjela.

Drugi tip osobito ugroženih krajolika su degradirani antropogeni krajolici koji zahtijevaju poduzimanje specifičnih mjera sanacije. Od morskih krajolika najugroženiji su pojedini krajolici uz morsku obalu, osobito niske muljevite obale zatvorenih uvala te pješčana i šljunčana morska žala, osobito zbog širenja i prodiranja turizma, pa je potrebno uskladiti razvitak litoralnih sadržaja sa očuvanjem i zaštitom vrijednih priobalnih krajolika.

Stupanj istraženosti kulturno - povijesnog naslijeđa na području Primorsko-goranske županije vrlo je neujednačen. Priobalni dio županije te otoci Rab, Krk, Cres i Lošinj, poznati po vrijednom graditeljskom naslijeđu, predmet su kontinuiranog interesa i istraživanja, dok je područje Gorskog kotara nedovoljno istraženo u odnosu na ostali dio Županije. Pregled po pojedinim područjima Županije dan je u nastavku.

Goransko područje. Tipološki, gorskokotarska seoska naselja mogu se podijeliti u nekoliko skupina:

- najbrojniji tip su takozvana hrptna naselja, to su zaseoci i sela s tri do deset obiteljskih potkućnica nazvanih često prema prirodnim ili etnografskim obilježjima kraja ili prema lokalitetu. U tu skupinu spadaju npr. Delači kraj Moravičkih sela i Colnari u Završju. Sva su naselja slična po prostornim i funkcijskim obilježjima, a tek su se neka od njih, zbog povoljnijeg prirodnog i privrednog položaja, razvila do jačih karavanskih, trgovinskih ili prometnih središta (Lukovdol, Brod Moravice, Lokve i dr.),
- uzdužna ili nizna naselja predstavljaju drugu tipološku cjelinu goranskih naselja. Takva su uzdužna ili nizna naselja uz obalu rijeke Kupe na hrvatskoj obali, ili su to naselja prirodno izdužena dužinom polja, ili krške udoline, ili dužinom hrpta brda, npr. Plešće, Tršće, Lič, Mrkopalj, Delnice i dr.,
- zaseoci i sela takozvanog neposrednog cestovnog obilježja treća su tipološka skupina. Njihov osnutak ili razvoj potaknuti su neposredno izgradnjom jakih cestovnih prometnica, osobito Karoline i Lujzijane u XVIII. i XIX. stoljeću. U tu skupinu spadaju Fužine, Mrkopalj, Vrbovsko, sela Sušica, Ravna Gora i dr.

Goransko područje općenito je nedovoljno istraženo, tako da je spoznaja o arheološkim nalazištima vrlo skromna. Evidentiranih arheoloških nalazišta je svega nekoliko, od toga je jedno zaštićeno i registrirano kao spomenik kulture (Prezid - kasnoantički limes). Evidentirane arheološke zone i lokaliteti uglavnom su ostaci povijesnih, sakralnih

građevina iz srednjeg vijeka - jedna nekropola te jedan lokalitet iz prapovijesti (spilja Tetinja u Lukovdolu).

Priobalno područje. Na priobalnom području u povijesnom kontinuitetu se razlikuju sljedeće prostorne i graditeljske cjeline:

- graditeljske cjeline (gradska naselja) smještene uz obalnu crtu, gdje se utjecaj gospodarstva na prostorni razvitak nije mogao izbjeći; sačuvale su se samo uže povijesne gradske jezgre (Rijeka, Bakar),
- graditeljske cjeline smještene uz obalnu crtu gdje je zaustavljena ekspanzija nautičkog i klasičnog turizma u prostoru, urbane su cjeline sa sačuvanom povijesnom matricom, i prostornom kompozicijom s karakterističnim dominantama (Opatija, Lovran, Mošćenička Draga, Kraljevica, Crikvenica, Novi Vinodolski),
- graditeljske cjeline smještene na strmim prirodno zaštićenim lokacijama, u pravilu paralelne s linijom morske obale, pretežno vezane uz kontinuitet obitavanja od vremena prapovijesti (Kastav, Veprinac, Mošćenice, Brseč), urbane su cjeline koje imaju sačuvanu povijesnu matricu i srednjovjekovnu strukturu i karakteristične vizure s dominantama u prostoru.

Karakteristična za ovu grupaciju graditeljskih cjelina je tendencija kontinuiranog negativnog demografskog kretanja, koje ima za posljedicu postupno odumiranje svih gradskih funkcija, a s time i propadanje postojećeg graditeljskog fonda.

Graditeljske cjeline smještene u zaleđu priobalnog područja pretežno su ruralna naselja (sela Kastavštine i Grobinštine), koja tijekom ovog stoljeća postepeno gube izvornu strukturu i funkcije te opremljenost gospodarskim i poljoprivrednim objektima (toševi, gospodarski objekti - mlinovi, pilane, te razni detalji u sklopu stambenog objekta npr. konobe, krušne peći i sl.). Neprimjerene intervencije u prostoru, promjena strukture stanovništva kao i negativna demografska kretanja razlog su da je vrlo malo sačuvanih ruralnih cjelina u povijesnim okvirima (Mala Učka, Veli Brgud, Kraj, Zagore).

Graditeljske cjeline smještene u Vinodolskoj dolini čine posebnu grupaciju ruralnih naselja karakterističnog prostornog razvitka, nastalih napuštanjem povijesne jezgre. Postojeća srednjovjekovna naselja, koja su kontinuirano trajala na ovim prostorima od prapovijesti, postepeno gube svoje funkcije (Bribir, Grižane - Belgrad, Ledenice), nova se naselja razvijaju u njihovoj neposrednoj blizini, ali više nemaju ono strateško i kulturno značenje koje su imale njihove povijesne jezgre.

Od velikog broja arheoloških lokaliteta i građevina, od prapovijesti do srednjeg vijeka, malo je toga do kraja istraženo, konzervirano i prezentirano (Rijeka - Stari grad), što je uz evidenciju i registraciju osnovna pretpostavka za njihovu zaštitu.

Mnogi od prapovijesnih lokaliteta koji se nalaze u otvorenom krajoliku vremenom su uništeni izgradnjom naselja (Kostrena - Urinj), raznošenjem građevinskog materijala, izgradnjom građevina, putova i infrastrukturnih koridora i sl. Mnogi su ostali sačuvani u svojoj osnovi, s vidljivim tragovima arhitekture u suhozidu (gradine Klana, Belgrad, Ledenice, Drvenik, Bribir i dr.).

Antički lokaliteti koji se nalaze u priobalnom pojasu, a naročito hidroarheološki lokaliteti bili su izloženi kontinuiranom devastiranju i pljački, tako da je vrlo malo materijalnih ostataka ostalo sačuvano na dostupnim i poznatim nalazištima

Otočno područje. Ocjena stanja graditeljskih cjelina temelji se na analizi funkcije naselja kroz povijest te na gustoći sačuvanih povijesnih elemenata ili njihovih tragova iz svih povijesnih razdoblja:

- većina urbanih naselja je sačuvala povijesnu matricu i prostornu kompoziciju s karakterističnom dominantom. Najraniji elementi (obilježja) sačuvani u strukturi i arhitekturi su iz srednjeg vijeka, iako povijest nekih naselja seže u vrlo rano razdoblje (Osor, Lubenice, Beli, Baška, Omišalj),
- naselja koja su bila središta vlasti, svjetovne, crkvene ili vojne, imaju razvijeniju urbanu strukturu (Osor, Krk, Rab), a o njihovom značenju u prostoru svjedoče reprezentativne zgrade javne i stambene namjene te sakralne arhitekture (Osor, Beli, Lubenice, Cres, Lošinj, Krk, Rab),
- na razvijenost strukture ili nastanak nekih naselja, naročito manjih, utjecao je i razvoj gospodarskih djelatnosti tijekom XIX. st., npr. brodogradnja (Cres, Mali Lošinj, Martinšćica, Nerezine, Valun i Punat na otoku Krku),
- izuzetno mali broj naselja zadržao je svoj status. Viševjekovni centar moći - Osor, posve je izgubio sve vitalne funkcije, a ništa bolja situacija nije ni s ostalim većim naseljima (Cres, Krk, Dobrinj, Omišalj, Vrbnik, Rab).

Ruralna naselja u unutrašnjosti otoka, zbog gubitka osnovnih funkcija, nedefinirane uloge u prostoru, izoliranosti, loše prometne povezanosti i nedostatka osnovne komunalne opremljenosti (struja, voda), postepeno umiru ili su potpuno opustjela. Najveći je broj opustjelih stanova. Jedan broj naselja, stanova napušten je već prije nekoliko stoljeća, a o njihovom postojanju svjedoče ruševine.

Funkcija ruralnih naselja, njihova opremljenost (toševi, gumna, konobe, krušne peći i dr.) od velikog su značaja za otočko područje u cjelini. Stočarska gospodarstva (stanovi), osobito na otoku Cresu, jedan su od funkcionalnih oblika ruralne strukture. Mnogi stanovi s većim brojem kuća, smješteni uz putove i križanje putova, svojom strukturom poprimila su izgled zaselaka (na Tramuntani, Punta Križi), a nekolicina je vremenom dobila status naselja (Porozina).

Od velikog broja arheoloških lokaliteta i objekata, od prapovijesti do srednjeg vijeka, samo je manji broj do kraja istražen, konzerviran i prezentiran. Mnogi od prapovijesnih lokaliteta, gradina, koje se većinom nalaze na otvorenom prostoru, uništeni su od utjecaja vremena ili ljudske nepažnje (većinom građevinskim zahvatima). Mnogi od njih sačuvani su u svojoj osnovi s vidljivim tragovima arhitekture u suhozidu:

- gradine na otoku Cresu i Lošinju: Sis, Bartolomej, Vela Straža, Maslovik; na otoku Krku -Hlam, Gradac, Omišalj, Malinska, Vrbnik i dr.
- gradine na otoku Rabu: Barbat, Lopar, Kampor i dr.

Antičkih lokaliteta koji se nalaze u priobalnom području kako na kopnu tako i u moru ima jako puno, ali su većinom bili izloženi uništavanju i pljački, osobito oni koji se nalaze unutar ili u blizini urbaniziranih i zona izgradnje (antički lokaliteti na otocima Cresu i Lošinju, oko Nerezina, sv. Jakova, u luci ispod Ustrina, Miholašćici).

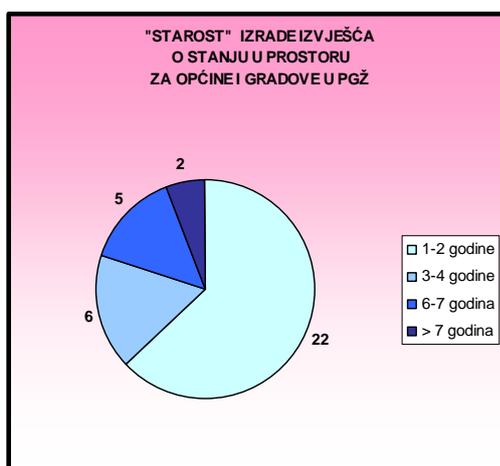
3.4. Planski dokumenti

3.4.1. Izvešće i Program mjera

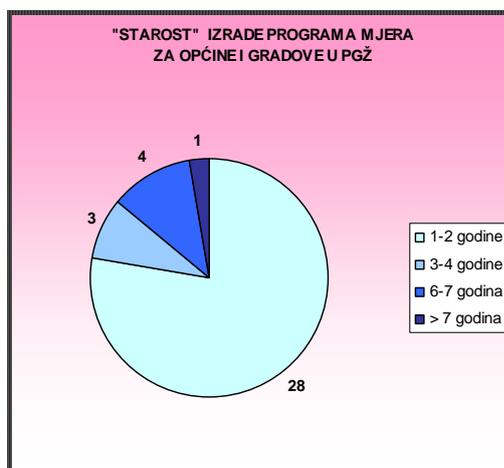
Županije, gradovi i općine imaju obvezu prema Zakonu o prostornom uređenju za svoje područje, donositi Izvešća o stanju u prostoru i Programe mjera za unapređenje stanja u prostoru.

Iz podataka je vidljivo da pojedine općine i gradovi, po isteku dvogodišnjeg razdoblja (Zakon iz 94) ne objavljuju novo Izvešće. Dok je većina (29%) gradova/općina izradila pet ili šest Izvešća, njih 11% ima samo jedno objavljeno Izvešće.

Donošenje Programa mjera za proteklih 10 godina u rasponu je od 1 do 19 objava u Sl. novinama. Naime, 3 općine i 1 grad (11% JLS), imaju Program «star» 6-7 godina, dok pojedine općine i gradovi (čak njih 40 %), više puta objavljuju ispravke, izmjene ili dopune Programa mjera. Ima slučajeva da se samo u jednoj kalendarskoj godini Program mjera mijenja 3 puta odnosno kroz više godina «Osnovni» Program doživi i do 5 izmjena i dopuna.

Slika 14

Slika 15

Općenita je ocjena dokumenata praćenja stanja u prostoru da se ne izrađuju redovito kako je to Zakon predvidio, te da nisu obrađeni na jedinstven način.

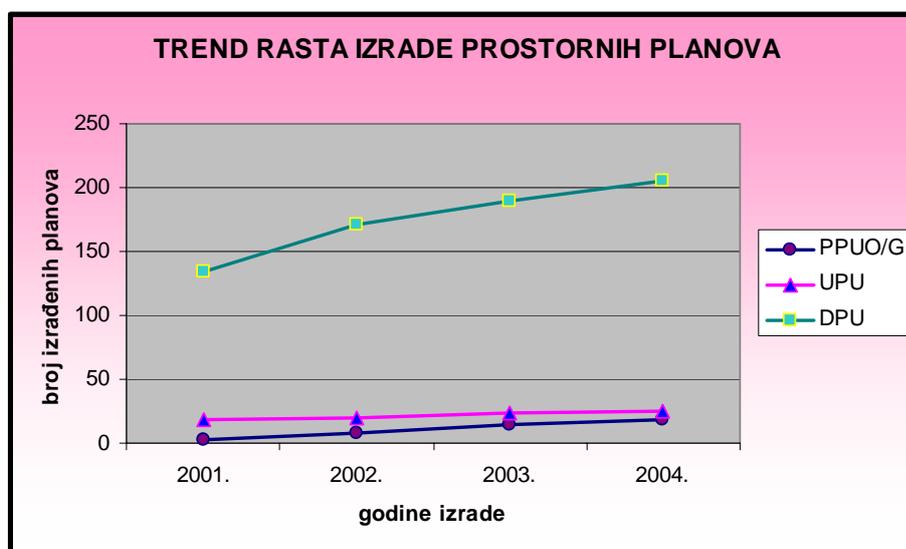
Razlike u neredovitosti izrade Izvješća vide se i u **Slici 14 i 15** gdje su podaci grupirani po funkcionalnim cjelinama PGŽ, za razdoblje od 1994-2004. godine.

3.4.2. Dokumenti prostornog uređenja

Dokumenti prostornog uređenja sukladno Zakonu o prostornom uređenju jesu:

- Prostorni plan županije
- Prostorni plan područja posebnih obilježja
- Prostorni plan uređenja općine i grada
- Generalni urbanistički plan
- Urbanistički plan uređenja
- Detaljni plan uređenja

Izrada prostornih planova vrši se po raznim prioritetima, ovisno o lokalnoj samoupravi. Pregledom dinamike i vrste izrade prostornih planova u proteklih 5 godina uočava se brzi porast provedbenih planova (UPU i DPU), a sporiji porast izrade razvojnih planova (PPU O/G i PPPPO) (**Slika 16**).

Slika 16

3.4.2.1. Prostorni plan županije

Odluka o donošenju Prostornog plana Primorsko-goranske županije (SN br. 14/00.) donijeta je 2000. godine. Plan se provodi iznimno neposredno, a u pravilu putem Prostornih planova područja posebnih obilježja i Prostornih planova uređenja općina i gradova.

3.4.2.2. Prostorni planovi područja posebnih obilježja

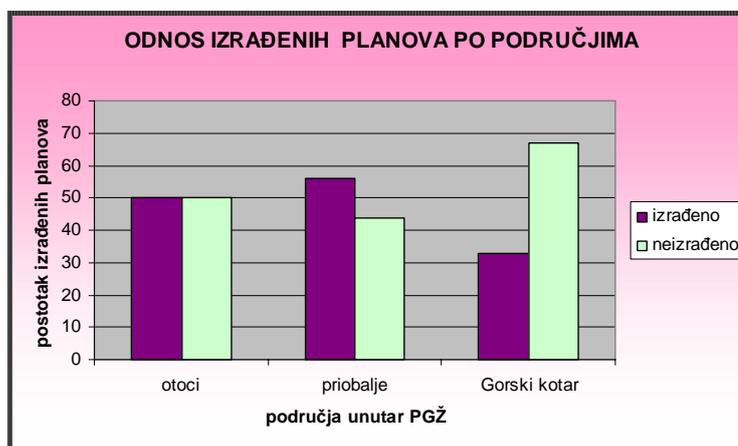
Prostorni planovi područja posebnih obilježja na području Primorsko-goranske županije donose se za:

- nacionalni park Risnjak i park prirode Učka,
- zaštićena područja prirodne baštine i kulturno-povijesnog naslijeđa (Tramuntana na Cresu, Vinodol i dolina Kupe)
- posebna područja (Bakarski zaljev i Trasa željezničke pruge i autoputa Rijeka-Split)

Izrađena su i usvojena tri prostorna plana područja posebnih obilježja: Prostorni plan Nacionalnog parka "Risnjak", PPPPO Tramuntana i PPPPO Vinodolska dolina. PPPPO Park prirode Učka je izrađen u fazi konačnog prijedloga, dok je za PPPPO priobalne dionice autoceste i željezničke pruge izrađen nacrt prijedloga. Županijskim planom predviđena je izrada PPPPO doline Kupe i PPPPO Bakarskog zaljeva, no još nije određen početak njihove izrade.

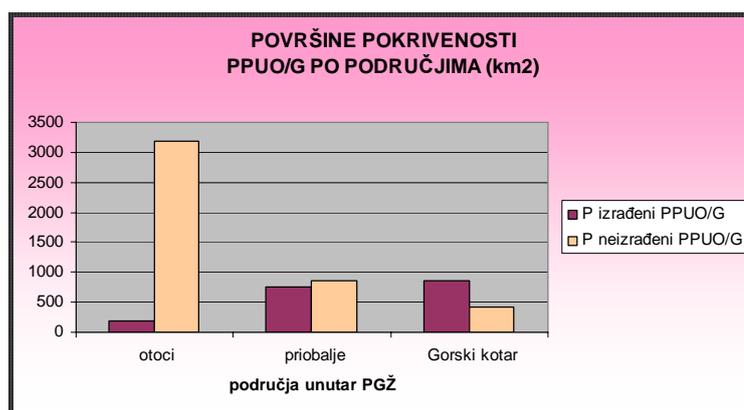
3.4.2.3. Prostorni planovi uređenja općina i gradova

Donošenje prostornog plana uređenja općine ili grada obaveza je svake jedinice lokalne samouprave (općine ili grada). U odnosu na prethodno objavljeno Izvješće kada je postojao samo jedan usvojeni Prostorni plan uređenja (Omišalj), danas, 4 godine nakon toga stanje je potpuno drugačije. Broj usvojenih planova iznosi 17, a isto toliko iznosi broj planova u izradi. Jedna općina još je u fazi ugovaranja izrade plana (**Slika 17**).

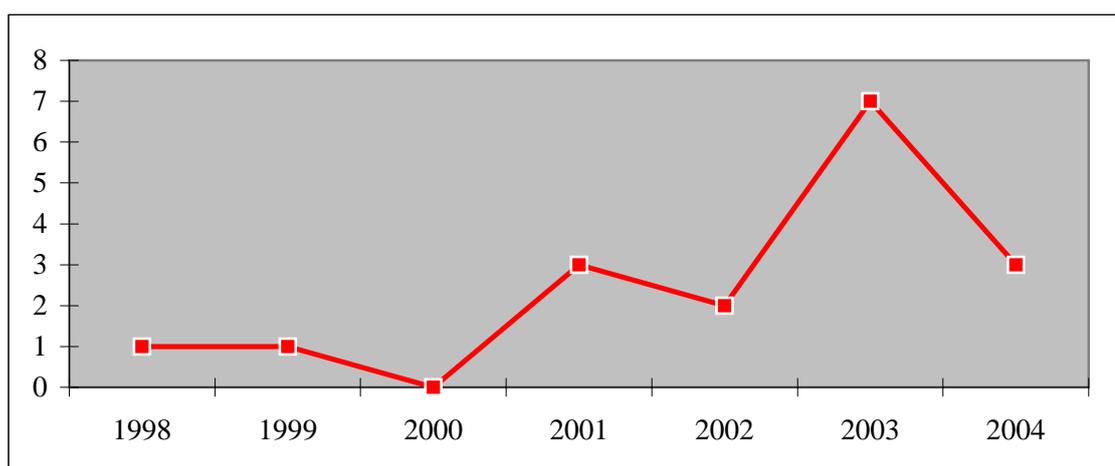
Slika 17

Ukupno gledajući 48,5 % jedinica lokalne samouprave donijelo je svoje planove, koji pokrivaju područje ukupne površine 3259 km² što čini 41% ukupnog teritorija Županije (**Slika 18**). Broj gradova i općina koje su donijele planove najveći je u Priobalju (56 %), neznatno manji za područje Otoka (50 %), a najslabiji za područje Gorskog kotara (33%).

Slika 18

Trend donošenja prostornih planova uređenja općina i gradova za razdoblje od proteklih 7 godina prikazan je na **Slici 19**. Najviše planova (41%) doneseno je u 2003., a od donošenja Prostornog plana Županije to iznosi prosječnih 3 do 4 plana godišnje.

Slika 19

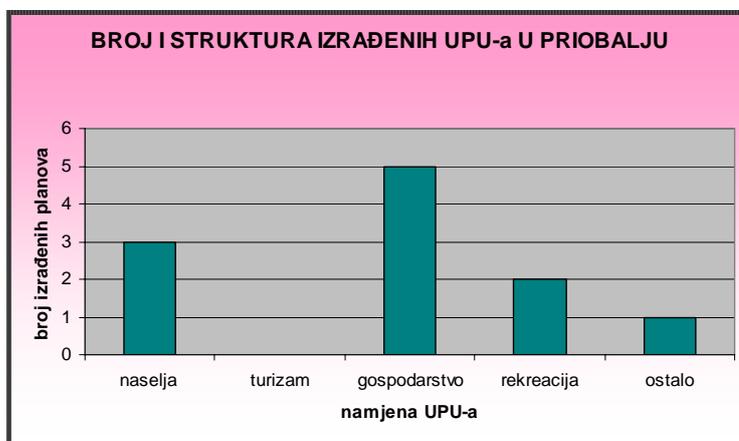
3.4.2.4. Generalni urbanistički plan (GUP)

Generalni urbanistički plan donosi se za naselje u kojem je sjedište tijela županije, te druga naselja koja imaju više od 15.000 stanovnika. Na području Županije na snazi je 8 generalnih urbanističkih planova izrađenih prije 10-tak i više godina s naknadno donesenim mjerama provedbe.

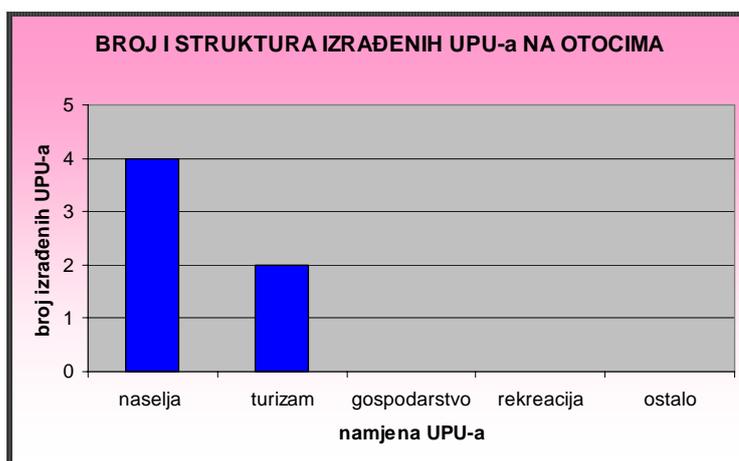
3.4.2.5. Urbanistički plan uređenja

Na području Županije na snazi je 17 urbanističkih planova uređenja, u ukupno 10 gradova i općina, izrađenih od 1997. godine do danas. Sedam planova odnosi se na

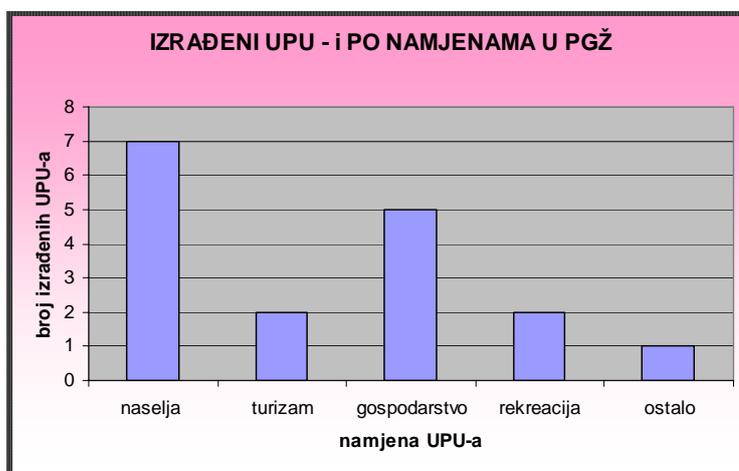
područje naselja, a 10 na površine izvan naselja od kojih su 6 za gospodarsku namjenu (Slika 20, 21 i 22).

Slika 20

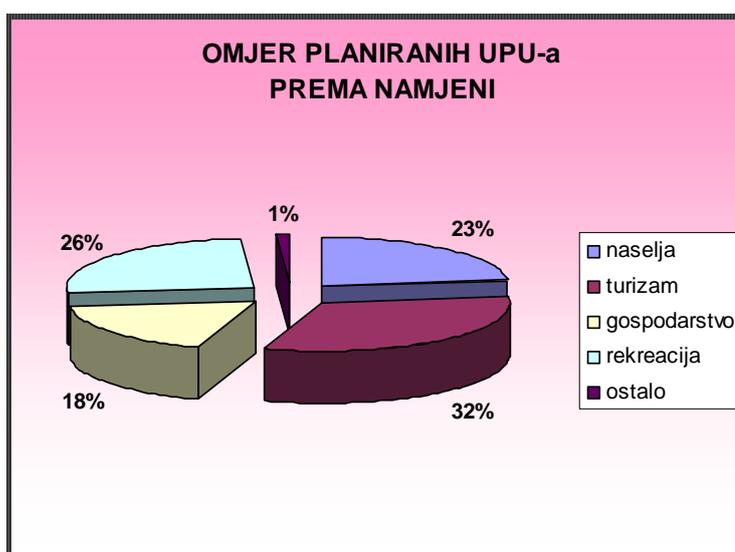

Slika 21

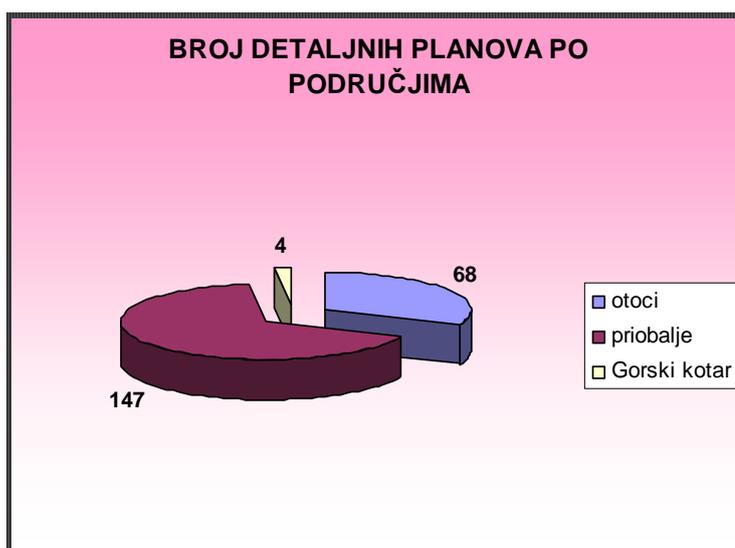
Slika 22

Točan broj planiranih UPU-a i područje njihova obuhvata definira se u Prostornim planovima uređenja općina i gradova, pa obzirom da je tek 50% planova doneseno još ne možemo znati koliko će biti ukupan broj obaveznih UPU-a za područje PGŽ. Procjenjuje se da je potrebno izraditi ukupno oko 500 planova za razne vrste građevnih područja (**Slika 23**).

Slika 23

3.4.2.6. Detaljni plan uređenja

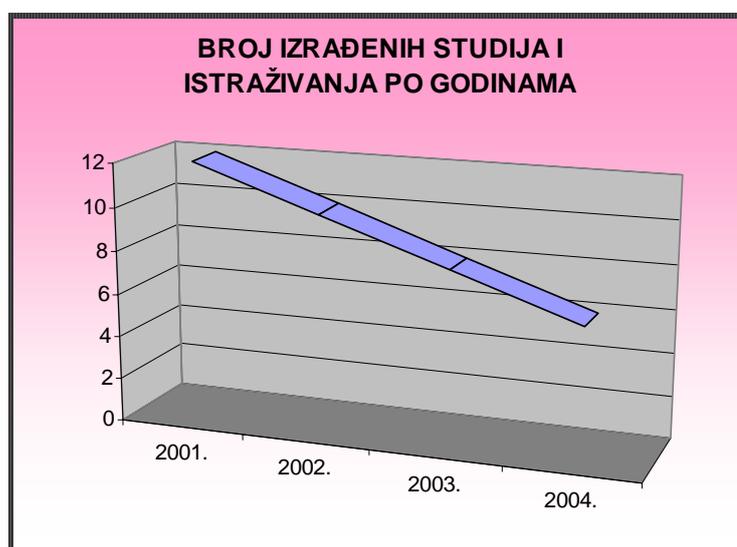
Slika 24

Obveza izrade detaljnog plana uređenja s granicama obuhvata utvrđuje se prostornim planom šireg područja (UPU, GUP, PPUO/G). Obzirom na hijerarhijski slijed donošenja planova, točan broj planiranih DPU-a nije moguće iskazati niti područjem obuhvata niti brojem.

Trenutno, je na području svih općina i gradova u PGŽ na snazi ukupno 175 detaljnih planova uređenja i još 44 provedbena urbanistička plana (od kojih su većina naknadno donosili provedbene odredbe) (**Slika 24**).

3.4.3. Stanje i analiza ostalih studija i istraživanja

Za potrebe razvojne infrastrukture, zaštite okoliša, prostornog planiranja i praćenja stanja u prostoru, izrađene su brojne studije, elaborati i istraživanja. Tokom zadnjih godina njihova izrada opada (**Slika 25**).

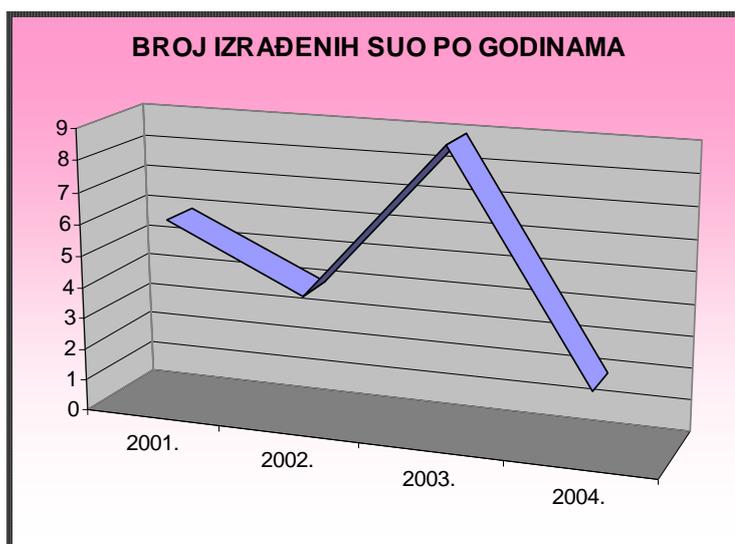

Slika 25

a) Geografski informacijski sustav (GIS)

Geografski informacijski sustav razvija se kontinuirano. Izrađeni su GIS Primorsko-goranske županije, općina i gradova i GIS Prostornih planova 7 jadranskih županija. U navedenom sustavu je i digitalna arhiva usvojenih prostornih planova.

Izrađene su geodetske podloge prema Sporazumu o sufinanciranju izrade TK25 za područje PGŽ i Pregledni zemljovid Primorsko-goranske županije u mjerilu 1:150000.

Slika 26

b) Procjene utjecaja na okoliš (SUO)

Postupak procjene utjecaja na okoliš za namjeravane zahvate u okolišu definiran je Zakonom o zaštiti okoliša (NN 8/94, 128/99). Izrada Studije o utjecaju na okoliš dio je tog postupka, a pribavlja ju nositelj namjeravanog zahvata. Izrađena ukupno 21 studija o utjecaju na okoliš (**Slika 26**). Vrste zahvata čiji je utjecaj na okoliš analiziran su: ceste, infrastrukturne građevine sustava odvodnje, sanacije odlagališta, kamenolom, lučka postrojenja, marina, betonara i skijalište.

3.4.4. Koncesije

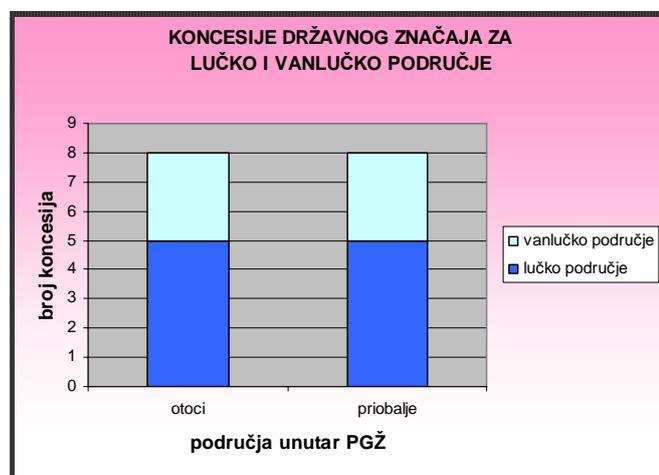
3.4.4.1. Lučko i vanlučko područje

Koncesije od državnog značaja izdala je Vlada Republike Hrvatske u trajanju od 9-32 godine i to za: 6 brodogradilišta (luke posebne namjene), ukupne površine 145,64 ha, 4 luke nautičkog turizma (luke posebne namjene), ukupne površine 54,98 ha i 4 vanlučka područja (**Slika 27 i 28**).

Koncesije županijskog značaja donijela je Županijska skupština i Poglavarstvo i to za: 12 brodogradilišta (luke posebne namjene), ukupne površine 9,7 ha; 8 luka nautičkog turizma (luke posebne namjene), ukupne površine 3,2 ha; 11 sportskih luka (luke posebne namjene), ukupne površine 26,14 ha; 32 vanlučka područja.

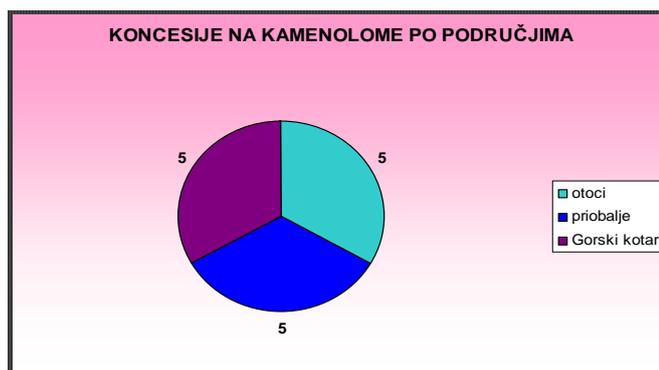

Slika 27

Slika 28

3.4.4.2. Kamenolomi

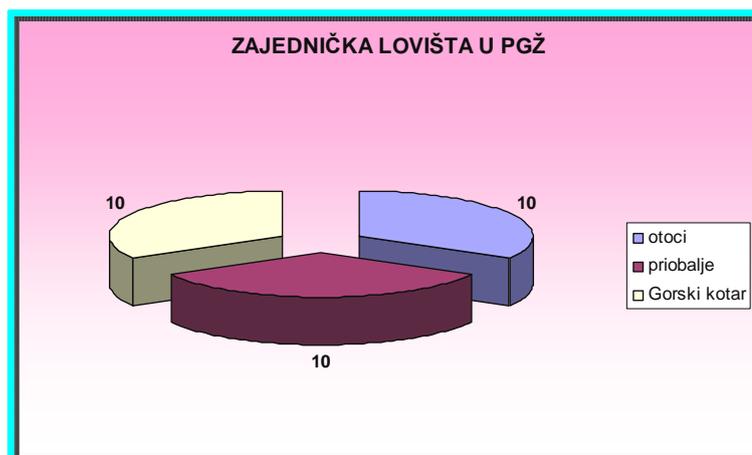

Slika 29

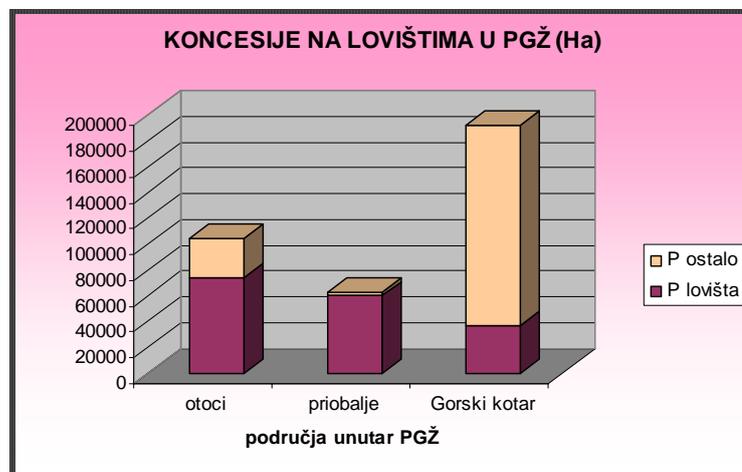
Eksploatacija mineralnih sirovina u pravilu se provodi putem kamenoloma. U Primorsko-goranskoj županiji su dane koncesije za eksploataciju kamena na 17 lokaliteta (Slika 29).

3.4.4.3. Lovišta

Zajednička lovišta koja temeljem članka 16. Zakona o lovu (NN 10/94, 29/99 i 14/01) ustanovljuje županijska skupština daju se u zakup sukladno članku 27. i 28. Zakona o lovu za razdoblje valjanosti lovnogospodarske osnove (10 godina). Na području Primorsko-goranske županije u zakupu je 30 lovišta ukupne površine 176.907 ha što iznosi 49 % kopnenog dijela županije (**Slika 30 i 31**).

Slika 30

Slika 31

3.4.5. Provedba dokumenata prostornog uređenja

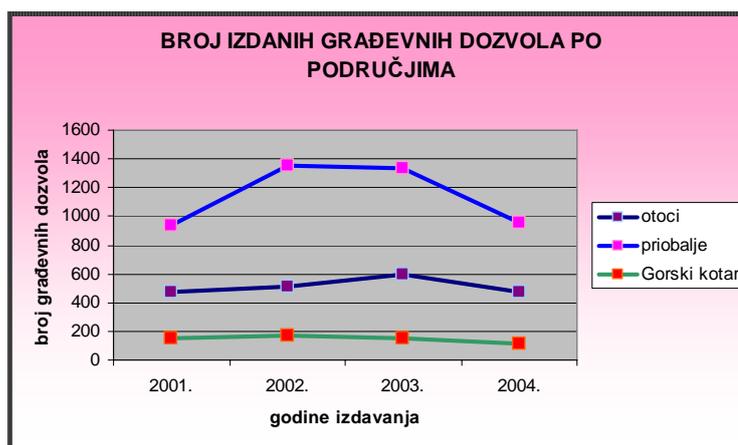
3.4.5.1. Lokacijske dozvole, građevne dozvole i uporabne dozvole

Učinjenom analizom izdvojen je podatak samo o izdanim građevnim dozvolama kao stvarni podatak o učestalosti gradnje na području Primorsko-goranske županije. Ostali akti nisu stvarni pokazatelj realiziranih zahvata u prostoru.

Analiza je izvršena po vrstama građevina dijeleći ih na slijedeće:

- obiteljske kuće (do 2 stana)
- stambene građevine (3 i više stanova)
- poslovne
- stambeno-poslovne građevine
- ostale.

Analiza obuhvaća razdoblje od 2001. do 2004. godine (**Slika 32**).

Slika 32

Iz priloženih podataka vidljivo je da je učestalost gradnje prisutna na obali dok je na području Gorskog Kotara interes za gradnju znatno manji i to naročito na području Grada Vrbovsko.

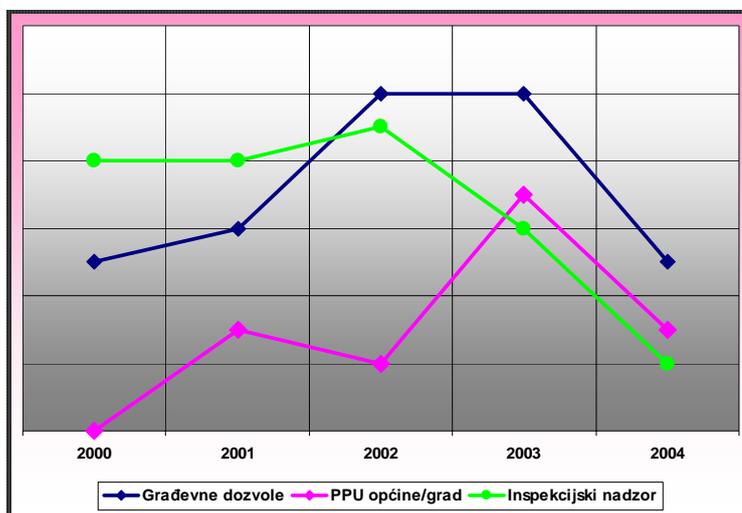
U zadanom periodu od početka 2001. do 31.10.2004. godine broj izdanih dozvola i intenzitet gradnje najveći je tokom 2003. godine. Najznačajnija je stambena izgradnja i to na području Crikvenice (140 građ. doz. u 2003.), otoka Krka (179 građ. doz. u 2003.) i na području Opatije (73 građ. doz. u 2003.).

Iako je učestalost gradnje pozitivni pokazatelj razvoja određene regije, ove brojke iskazuju pretjeranu gradnju u vrijednom području, te vrsta objekata koji se grade nisu doprinijeli razvoju turizma i gospodarstva u tim gradovima već se veliki dio prostora izgradio isključivo objektima apartmanskim i stambenim sadržaja. S obzirom da je tokom 2003. godine učinjeno dosta na donošenju prostornih planova gradova i općina, taj se negativni trend zaustavio i gradnja stambenih objekata sa velikim brojem apartmanskim i stambenim jedinica je u opadanju. Tokom 2004. godine izdano je znatno manje građevnih dozvola za takve objekte, a dio toga izdan je na temelju ranije odobrenih i važećih lokacijskih dozvola (rok važenja lokacijske dozvole je dvije godine).

U narednoj godini očekujemo daljnje smanjenje broja dozvola za takve objekte, a o izradi kvalitetne prostorno-planske dokumentacije ovisi budući porast broja investicija poslovnih sadržaja i prateće infrastrukture. Usporedbom podataka o toku izrade prostornih planova, izdavanja građevnih dozvola i inspekcijaskog nadzora, uočava se uzrok nekontrolirane gradnje (**slika 33**).

Ovom analizom može se zaključiti da je interes za gradnju u županiji velik te se ističe važnost pokrivenosti područja kvalitetnim dokumentima prostornog uređenja koji

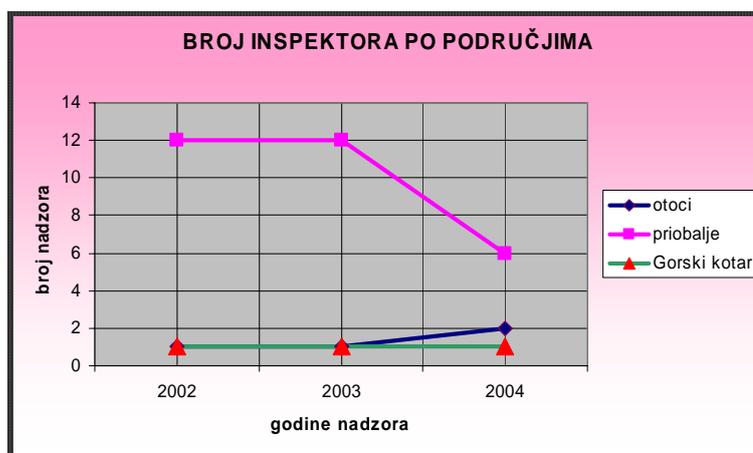
prate potrebe razvoja i usmjeravaju ga na pravilan način, planski, osmišljeno, sa ciljem gospodarskog razvoja uz očuvanje vrijednog prostora kojim Primorsko goranska županija raspolaže.

Slika 33

3.4.5.2. Inspeksijski nadzor

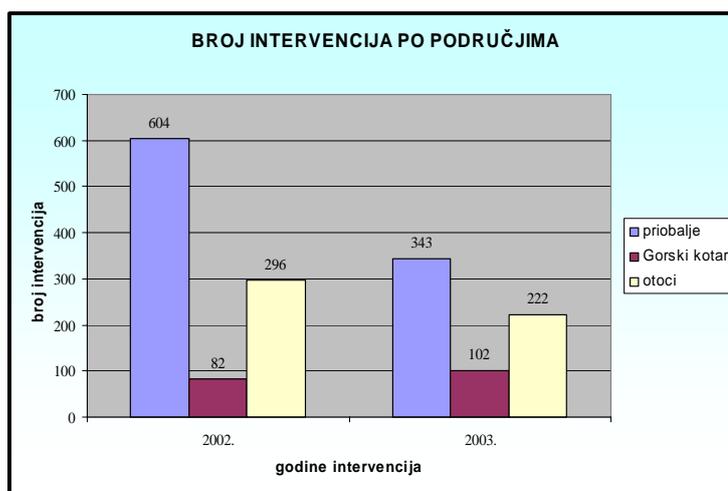
Poslove inspeksijskog nadzora nad primjenom zakona i propisa koji uređuju građenje građevina i uporabljivost građevnih proizvoda, obavlja građevinska inspekcija Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja. U 2004. godini došlo je do pregrupiranja inspektora na drugačije područje djelovanja (Slika 34).

Slika 34

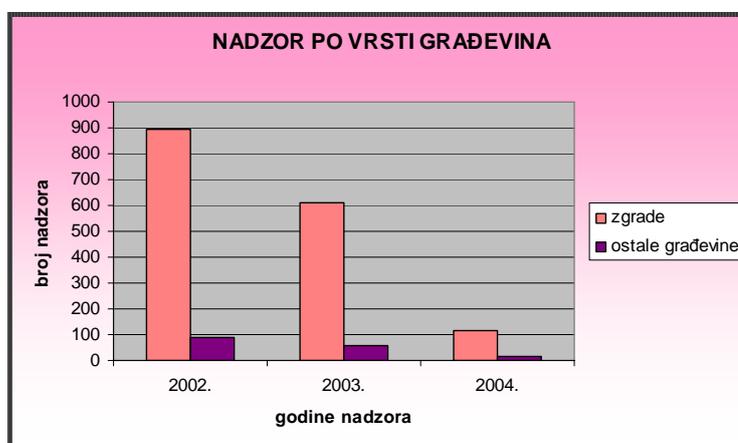
Uprava za inspekcijske poslove izvršila je ukupno 1782 intervencije u razdoblju od 1. siječnja 2002. do 30. lipnja 2004. godine. Kroz dvije i pol godine, evidentno je opadanje broja intervencija. U 2004. godini broj intervencija je znatno smanjen što je direktno povezano sa smanjenjem broja inspektora (**Slika 35**).

Obzirom na pregrupiranje inspektora do kojeg je došlo u 2004. godini, usporedni prikaz po područjima može se dati samo za 2002. i 2003. godinu. Na području priobalja izvršeno je dvostruko više intervencija nego na otocima, odnosno peterostruko više nego u Gorskom kotaru. U 2003. u odnosu prema 2002. godini znatno se smanjio broj intervencija u priobalju a neznatno na otocima, dok se u Gorskom kotaru neznatno povećao broj intervencija.

Slika 35

Uprava za inspekcijske poslove najviše intervencija izvršila je za vrstu objekata pod brojem XII. ZGRADE I OSTALE GRAĐEVINE i to 90% intervencija u odnosu na sve ostale vrste. Iza toga u preostalih 10% intervencija slijede: građevine prometa i veza, proizvodno-servisne građevine, kulturna baština, komunalna infrastruktura, športsko-rekreacijske građevine, ustanove, a zatim sve ostale (**Slika 36**).

Slika 36

4. OCJENA STANJA U PROSTORU

4.1. Sinteza i ocjena stanja u prostoru

Manjkavosti dosadašnje politike prostornog razvoja imale su za posljedicu neravnomjeran raspored stanovništva, dobara i usluga na čitavom prostoru Primorsko-goranske županije, tako da je došlo do jake polarizacije, s jedne strane na razvijeno područje **priobalja**, a s druge strane na nerazvijeno i gotovo zanemareno **goransko i otočno** područje.

Županija ima manje gradova (svega 14 gradova), a najviše prijelaznih ili urbaniziranih naselja (281 prijelazno naselje), koja dolaskom seoskog stanovništva demografski jačaju, a sela se prazne i vitalno osiromašuju. U tako nepovoljnoj situaciji teško da će se moći uspostaviti stabilni sustav središnjih naselja, koji se u osnovi, oslanja na gradove sa jačom društvenom i fizičkom infrastrukturom.

Najviše gradova koji su po opremljenosti društvenom i fizičkom infrastrukturom bolje pripremljeni za preuzimanje uloge središnjih naselja koncentrirano je u priobalju, stoga se ne može govoriti o mreži središnjih naselja na razini Županije u funkcionalnom smislu, već samo o planiranoj ulozi u sustavu središnjih naselja. Preduvjet za ravnomjeran prostorni razvoj je jača urbana opremljenost gradova na otočnom i goranskom području kako bi i stvarno, a ne samo deklarativno, preuzeli namijenjenu im ulogu središnjih naselja.

Ruralno područje Županije u pravilu je zanemareno i u gospodarskom i socijalnom pogledu. Stoga su nužne mjere za revitalizaciju toga područja i ublažavanje procesa depopulacije. Preporuča se sustavna aktivnost ulaganja u životni standard sela, koje osim društveno - gospodarskih uključuju i kulturne i rekreacijske potrebe seoskog stanovništva.

Izgrađenost ne poprima prijeteće oblike, izuzev pojedinih mikrolokaliteta (Malinska, Crikvenica), to prije što je znatno manje građevinskih područja u odnosu na prostorne planove područja bivših općina- izrađivanih 80 - tih i 90 - tih godina prošlog stoljeća.

Infrastruktura je raznoliko zastupljena, ovisno o vrsti i području.

U djelatnosti prometa postoje brojni problemi prvenstveno vezani uz nerješavanje prometnog čvora Rijeka. Stanje pomorskog prometa je vrlo nepovoljno. Kapaciteti putničkog prometa, posebno trajekti, se podrškom države postepeno moderniziraju i povećava im se broj, ali su potrebe još uvijek veće od mogućnosti. Ulaskom u Europske integracije Hrvatska morati terete prevoziti prvenstveno željeznicom. No, ona nije pripremljena za tu razinu prometa, a niti se oko toga vode pripreme. Željeznički promet ne zadovoljava niti prosječne potrebe Županije, te je potrebna kompletna modernizacija pruge Rijeka – Zagreb.

Telekomunikacijski promet dostigao je visoku razinu razvoja.

Energetski sustav Županije zadovoljavajuće pokriva energetske potrebe, no karakterizira ga koncentracija proizvodnih kapaciteta na obalnom prostoru i potpuna ovisnost o jednom energentu (nafti).

Vodoopskrba i odvodnja nisu usklađeno razvijani. Priklučenost na mrežu javnog vodovoda je 93% i iznad je prosjeka Republike Hrvatske koji iznosi oko 70%. Nedostatak je nedovoljna povezanost sustava i veliki gubici u mreži. Stanje razvijenosti vodoopskrbne mreže varira ovisno o područjima (priobalje 96%, otoci 81%, goransko područje 77%). Izgrađenosti sustava javne odvodnje nije zadovoljavajuće. Sustavima javne odvodnje

obuhvaćeno je oko 52% stanovništva, te oko 80 % turističkih kapaciteta u Županiji. Stupanj pročišćavanja nije dovoljan te je nužna dogradnja primarnog pročišćavanja. U Gorskom kotaru je slaba izgrađenost kanalizacije, a i postojeći uređaji rade s lošim efektom pročišćavanja.

4.2. Gospodarenje prostorom

Novije demografske promjene u Primorsko - goranskoj županiji imaju negativna obilježja. Evidentan je pad broja stanovnika u zadnjih deset godina, a izrazito je prisutan u goranskom području. Najgušće naseljeno je područje priobalja (186,4 st/km²), zatim slijedi otočno područje (35,4 st/km²), dok je goransko područje izrazito niske prosječne gustoće (20 st/km²).

Županija bilježi više doseljenog stanovništva od autohtonog. Najviše ih se doselilo iz inozemstva, i to s područja BiH (čak 58,7%), te ima karakteristike emigracijske županije (izumiranje), a po veličini negativnog prirodnog prirasta stanovnika prva je županija u Hrvatskoj.

Sve više starijeg stanovništva, a sve manje mlađeg.

Pad broja stanovnika, uvjetuje sve slabiji udio aktivnog stanovništva. Takva negativna tendencija već je vidljiva na čitavom području Županije, gdje udio aktivnih u odnosu na osobe s osobnim prihodom i uzdržavane nigdje ne prelazi 50%. Postotak aktivnih stanovnika ipak je najveći u priobalju (Viškovo), dok je približno jednak na ostala dva područja, otočnom i goranskom (Brod Moravice),

U gradu Rijeci koncentrirano je preko 50% gospodarskih aktivnosti i znatno više društvenih i javnih djelatnosti. Porast zaposlenih ostvaren je u otočnom dijelu (oko 10%), zatim u priobalnom (oko 6%), dok je u goranskom ostvareno smanjenje (oko 1%). Porast turizma omogućio je veću aktivnost i ostalih grana, dok se u goranskom dijelu nastavljaju negativne tendencije. Jači razvoj turizma i usluga i destimulirajuća gospodarska politika razlog su što se sve manje stanovnika bavi poljoprivredom, tako da je njihova aktivnost na cijelom području Županije gotovo minorna.

Stanje gospodarske strukture u sva tri dijela Županije (priobalni, otočni i goranski dio) u 2003. god. u odnosu na 2000. god. vrlo je malo izmijenjeno. Čak i usporedba s 1994. god. ništa bitno ne mijenja u odnosu na strukturu u 2003. god. Ključne djelatnosti priobalnog dijela Županije su prerađivačka industrija, trgovina te prijevoz, skladištenje i veze. Najznačajniji je tercijarni - uslužni sektor u kojem dominira trgovina (oko 15%), te prijevoz, skladištenje i veze (oko 12%). U posljednje četiri godine vidljivo je zaostajanje prerađivačke industrije na svim područjima osim u priobalju. Ubrzani trend razvitka prerađivačke djelatnosti na priobalnom području na "Riječkom prstenu". Obrnuti proces na otocima, gdje smanjenje iznosi gotovo 25%,

Turizam. Podaci o smještajnim kapacitetima pokazuju vrlo neujednačen raspored po područjima Županije. Čak 97,1% smještajnih kapaciteta Županije nalazi se na njezinom litorarnom području, od toga 32,7% u priobalju, a gotovo 2/3, odnosno 64,4% na otocima. Postoji opasnost saturacije prostora i narušavanja izvornih prirodnih i kulturnih vrijednosti otoka. Turistička ponuda Gorskog kotara još uvijek ne dolazi do izražaja u Primorsko - goranskoj županiji, drugoj u Hrvatskoj po broju postelja. Također ni Grad Rijeka nije prepoznata turistička destinacija.

Odlaganja komunalnog otpada nezadovoljavajuće je, a otpad odlaže bez prethodne obrade. Poseban je problem otpad koji nastaje u djelatnosti zaštite zdravlja ljudi i životinja. Iako se radi o potencijalno opasnom otpadu, može se reći da je gotovo u potpunosti izvan sustava praćenja.

Primarni zadaci u području otpada su sanacija postojećih odlagališta, posebno Sovjaka, Viševca, Duplje, Cetina i Petrkovog laza, te izgradnja centralne zone za gospodarenje otpadom, reciklažnih dvorišta i transfer stanica.

Javne ustanove su ustrojene zadovoljavajuće, ali je nužna dogradnja mreže ustanova u funkciji razvojnih opredjeljenja.

4.3. Prirodne osobitosti

Prirodne osobitosti županije nisu znatnije narušene.

Izvorišta vode za piće su jedan od najvrjednijih prirodnih resursa županije i njihovoj zaštiti pridaje se veliki značaj. Briga o zaštiti rezultirala je očuvanjem vrlo dobre kakvoće vode izvorišta. U kemijskom pogledu vode su čiste, a prisutna su uglavnom bakteriološka zagađenja kao posljedica neriješene odvodnje naselja u vodozaštitnom području.

Kontrola sanitarne kakvoće obalnog mora provodi se kontinuirano i pokazuje na sjevernom dijelu županijske obale, točnije na potezu od Mošćeničke Drage preko Opatije do Rijeke, više plaža nepodobno za kupanje, dok je južnije od Rijeke i na otocima more izuzetno čisto.

Primaran zadatak u području zaštite tla bio bi zaustavljanje trenda gubitka poljoprivrednog zemljišta i sanacija područja oštećenih erozijom i površinskim kopovima. Problemima zaštite od erozije ne pristupa se na odgovarajući način, nedostaje suradnja institucija, osobito u područjima vodnog gospodarstva, šumarstva, poljoprivrede i prostornog uređenja.

Mjerenja kakvoće zraka klasičnim mjernim postajama ne daje dovoljno kvalitetne informacije, stoga treba provesti modernizaciju imisijskog monitoringa i uključivanje sadašnjih parcijalnih monitoringa pojedinih onečišćivača u jedinstvenu mrežu.

Problematici zaštite od buke u Primorsko - goranskoj županiji do sada nije bila posvećena dostatna pažnja. Radi utvrđivanja stanja ugroženosti bukom bilo bi potrebno izraditi karte buke, karte konfliktnih zona ugroženih bukom te ustanoviti kritična područja i broj stanovnika ugroženih prevelikom razinom buke.

Velik je broj vrijednih dijelova prirode prepoznat i uvršten u prostorno plansku dokumentaciju. No za većinu zaštićenih područja nisu propisane mjere zaštite, što onemogućuje njihovo odgovarajuće korištenje. Posebno su ugroženi neki vrijedni mikrolokaliteti. Najviše su ugroženi otvoreni nešumski krajolici nastali djelatnošću čovjeka. Napuštanjem tradicijskih poljoprivrednih djelatnosti opaža se tendencija njihova postepena nestajanja i prelaska u druge tipove krajolika (u šumske krajolike!), što dovodi do jednoličnosti i neatraktivnosti predjela. Od morskih krajolika najugroženiji su pojedini krajolici uz morsku obalu.

Stupanj istraženosti kulturno-povijesnog naslijeđa na području županije vrlo je neujednačen. Priobalni dio županije te otoci Rab, Krk, Cres i Lošinj, poznati po vrijednom

graditeljskom naslijeđu, predmet su kontinuiranog interesa i istraživanja, dok je područje Gorskog kotara nedovoljno istraženo u odnosu na ostali dio Županije.

4.4. Planski dokumenti

Izvješće i program mjera ne izrađuju se redovito. Pojedine općine i gradovi, po isteku dvogodišnjeg razdoblja ne objavljuju novo Izvješće. Dok je većina (29%) gradova/općina izradila pet ili šest Izvješća, njih 11% ima samo jedno objavljeno Izvješće. Donošenje Programa mjera za proteklih 10 godina u rasponu je od 1 do 19 objava po općinama, jer su više puta objavljuju ispravke, izmjene ili dopune.

Izrada prostornih planova vrši se po raznim prioritetima, a u proteklih 5 godina uočava se brzi porast izrade provedbenih planova, naročito DPU, a sporiji porast izrade razvojnih planova (PPU O/G i PPPPO). Izrađena su i usvojena tri prostorna plana područja posebnih obilježja a predviđena je izrada PPPPO doline Kupe i PPPPO Bakarskog zaljeva. Svega 17 jedinica lokalne samouprave donijelo je prostorni plan uređenja općine ili grada.

Pored navedenog na snazi je 8 generalnih urbanističkih planova izrađenih prije 10-tak i više godina, 17 urbanističkih planova uređenja, u ukupno 10 gradova i općina. No procjenjuje se da je potrebno izraditi ukupno oko 500 UPU-a za razne vrste građevnih područja. Najbrojniji su detaljni planovi uređenja, kojih je na snazi ukupno 219 (175 DPU i 44 PUP).

Za potrebe razvojne infrastrukture, zaštite okoliša, prostornog planiranja i praćenja stanja u prostoru, izrađene su brojne studije, elaborati i istraživanja. Izrađeno je ukupno 21 studija o utjecaju na okoliš razne vrste: ceste, infrastrukturne građevine sustava odvodnje, sanacije odlagališta, kamenolom, lučka postrojenja, marina, betonara i skijalište.

Tokom zadnjih godina izrada studija i istraživanja opada.

Geografski informacijski sustav razvija se kontinuirano u uzlaznom trendu. Izrađeni su GIS Primorsko-goranske županije, općina i gradova i GIS Prostornih planova 7 jadranskih županija.

Koncesije od državnog značaja izdala je Vlada Republike Hrvatske Koncesije županijskog značaja donijela je Županijska skupština i Poglavarstvo. Po zahtjev dane su koncesije za lučko, vanlučko područje, kamenolome i lovišta.

Gradnja se vrši putem lokacijskih dozvola i građevnih dozvola. Učestalost gradnje prisutnija je na otocima i priobalju, obali dok je na području Gorskog Kotara interes za gradnju znatno manji. Intenzitet gradnje najveći je tokom 2003. godine. Najznačajnija je stambena izgradnja i to na području Crikvenice (140 građ. doz. u 2003.), otoka Krka (179 građ. doz. u 2003.) i na području Opatije (73 građ. doz. u 2003.). S obzirom da je tokom 2003. godine učinjeno dosta na donošenju prostornih planova gradova i općina, taj se negativni trend zaustavio i gradnja stambenih objekata sa velikim brojem apartmanskih i stambenih jedinica je u opadanju. Tokom 2004. godine izdano je znatno manje građevnih dozvola za takve objekte.

U narednoj godini očekuje se daljnje smanjenje broja dozvola za takve objekte, a o izradi kvalitetne prostorno-planske dokumentacije ovisi budući porast broja investicija poslovnih sadržaja i prateće infrastrukture. Usporedbom podataka o toku izrade prostornih planova, izdavanja građevnih dozvola i inspeksijskog nadzora, uočava se uzrok nekontrolirane gradnje.

Ovom analizom može se zaključiti da je interes za gradnju u županiji velik te se ističe važnost pokrivenosti područja kvalitetnim dokumentima prostornog uređenja koji prate potrebe razvoja i usmjeravaju ga na pravilan način, planski, osmišljeno, sa ciljem gospodarskog razvoja uz očuvanje vrijednog prostora kojim Primorsko goranska županija raspolaže.

Jedan od važnih sudionika zaštite prostora je inspekcija. Uprava za inspekcijske poslove u zadnjih nekoliko godina smanjuje broj inspektora i intervencija. Ta okolnost pogoduje bespravnoj gradnji i potiče ju.

4.5. Ocjena provedbe Programa mjera 2001. – 2002.

Program mjera Primorsko-goranske županije izvršen je u većem dijelu. Nisu izvršeni poslovi i zadaci koji su vezani za plan rada nadležnog ministarstva ili upravnih organa. Od ukupno 200 zadataka (mjere) i izvršeno je 31, u postupku izvršenja je 6, a neizvršeno je 28.

Izvršeni su slijedeći poslovi i zadaci:

1. Park prirode Učka - prostorni plan posebne namjene.
2. Izmjene i dopune prostornih planova bivših općina, a za potrebe novonastalih općina i gradova,
3. Sudjelovanje u pripremi prijedloga Zakona o brdsko-planinskim područjima,
4. Suradnja s Gradom Rijekom pri izradi potrebnih studija, osnova i ostale prostorno-planske dokumentacije,
5. Suradnja Županije pri izradi nacionalnog programa uređenja područja uz državnu granicu.
6. Osigurano djelovanje osnovnih škola u središtima općina i gradova Gorskog kotara: Delnice, Fužine, Lokve, Mrkopalj, Ravna Gora, Skrad, Čabar, Brod Moravice i Vrbovsko,
7. Na otoku Krku, istražena je potreba otvaranja nove škole na sjevernom dijelu otoka Krka
8. Osigurano je djelovanje primarne zdravstvene zaštite u središtima općina i gradova,
9. Uspostavljeni su registri nesaniranih i napuštenih površinskih kopova
10. Osiguranje cjelovite sustavne provedbe kontrole zdravstvene ispravnosti vode za piće na području Županije
11. Izrada izmjene Odluke o zaštiti izvorišta Otoka Krka
12. Izrada izmjene Odluke o zaštiti izvorišta Delničkog područja
13. Provođenje postupka proglašenja zaštite; donošenje odluke o zaštiti i mjera zaštite za područje Kamačnik i Lisina
14. Istraživanje creta i provođenje postupka zaštite i trajne zaštite
15. Za zaštićene biljke utvrđeno je stanje na terenu, spriječena nelegalna trgovina, provode se akcije zaštite
16. Vrednovanje preostalih cretova,
17. Pripremanje izgradnje nove državne ceste (D21) tzv. Liburnijske ceste

18. Priprema gradnje nove Jadranske autoceste, odnosno njezin odsječak Rupa – Rijeka – Senj – Otočac
19. Prostorni plan uređenja grada Vrbovsko,
20. Prostorni plan uređenja općine Mošćenička Draga
21. Prostorni plan uređenja općine Klana.
22. Izrada stručne podloge za lokacijsku dozvolu za CZGO
23. Izrada programa prenamjene Vojarne Trsat
24. Program zaštite okoliša
25. Vodoopskrbni plan Primorsko-goranske županije
26. Projekt plinifikacije županije
27. Prostorni plan uređenja grada Čabar
28. Prostorni plan uređenja općine Lokve
29. Prostorni plan uređenja općine Mrkopalj
30. Prostorni plan područja posebnih obilježja Vinodol
31. Prostorni plan područja posebnih obilježja Tramuntana na Cresu

U toku izrade su slijedeći poslovi i zadaci:

1. Intenzivne aktivnosti na uvođenju novog sustava zbrinjavanja otpada i izgradnji nove Zone za gospodarenje otpadom, odnosno građevine za skladištenje i obradu komunalnog i neopasnog tehnološkog otpada.
2. Prostorni plan uređenja općine Ravna Gora
3. Priprema i početak sanacije odlagališta tehnološkog otpada "Sovjak"
4. Postojeće studija sanacije odlagalište opasnog otpada Sovjak i odlagališta komunalnog otpada Viševac, podloga je za izradu konkretnih programa i pripremu natječaja te izvođenje sanacije.
5. Nastavak uređenja i tehnološko poboljšanje odlagališta komunalnog otpada Treskavac, Sović Laz, Kalvarija i Pržić.
6. Razvoj Geografskog informacijskog sustava (GIS) Primorsko-goranske županije, i dogradnja baze podataka.

Nisu izvršeni slijedeći poslovi i zadaci:

1. Uređenje športsko-rekreacijskog kompleksa Platak,
2. Rekonstrukcija i dogradnja postojećeg automotodroma na Grobničkom polju,
3. Priprema za izgradnju akvarija i preseljenje Prirodoslovnog muzeja Rijeka,
4. Izrada katastra najvrjednijeg poljoprivrednog zemljišta i programa zaštite tala
5. Izrada karte erozije u Primorsko-goranskoj županiji
6. Izrada programa mjera za smanjenje emisija u zrak
7. Izrada Odluke o graničnim vrijednostima opasnih i drugih tvari za otpadne vode i tvari koje se ispuštaju u septičke i sabirne jame
8. Izrada programa revitalizacije gradskih naselja: Krk i Osor
9. Izrada programa revitalizacije etnološke baštine doline Kupe
10. Formiranje javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode

11. Provođenje postupka proglašenja zaštite endemske velebitske degenije uz provođenje mjera upravljanja i trajne zaštite
12. inventarizacija cretova i znanstvena obrada, provođenje postupka i mjera zaštite, te trajno održavanje uz monitoring staništa
13. izgradnja do 2003.g. cestovnog čvora Rijeka u cijelosti kao nedjeljivu cjelovitost pravca Goričan – Zagreb – Rijeka – Luka Rijeka
14. usvajanje nove koncepcije željezničkog čvora Rijeka i iniciranje njegovog predprojektiranja radi hitne obnove, dogradnje i osuvremenjivanja danas već tehnološki i tehnički zastarjelih željezničkih postrojenja, te provođenje javne rasprave u jedinicama lokalne samouprave za usvajanje nove koncepcije
15. u suradnji s Gradom Rijekom i Lukom Rijeka iniciranje i vođenje aktivnosti za stavljanje u funkciju zemaljsko-pomorskog putničkog terminala u Rijeci.
16. temeljem programa zaštite okoliša iniciranje sanacije onih dionica prometnica iz prioriteta: cesta D100 u zoni utjecaja na vode Jezera Vrana na otoku Cresu i ceste D8 u zoni utjecaja na izvorište Žrnovnica u Gradu Novi Vinodolski
17. pripremanje izgradnje županijske ceste (Ž5025) Rujevica – Marčelji
18. izrada programa razvoja županijskog prijevoza putnika uključujući sve prisutne kapacitete na kopnu i moru, a u cilju smanjenja pritiska individualnog prijevoza na veća naselja
19. kontinuirano djelovanje u stvaranju pretpostavki za veću sigurnost u prometu.
20. Urbanistički plan uređenja Mrzle vodice
21. Urbanistički plan uređenja Lovran
22. Prostorni plan područja posebnih obilježja nove željezničke pruge i autoceste
23. Dorada studije "Osnove dugoročnog razvoja Primorsko-goranske županije 1995-2015."
24. Priprema za gradnju nove ceste na pravcu (D21) Mošćenička Draga – Lovran – Opatija – Matulji, i nove ceste (Ž5025) na pravcu Rujevica - Marčelji
25. Redizajniranje projekata željezničkog čvora Rijeka
26. Izrada stručne podloge županijske mreže vodoopskrbe (po usvajanju vodoopskrbnog plana Županije)
27. Izrada stručne podloge županijske plinske mreže (po usvajanju projekta plinifikacije Županije)
28. Izrada planova i programa upravljanja zaštićenom predjelima

5. SMJERNICE PROGRAMA MJERA

Program mjera za unapređenje stanja u prostoru Primorsko-goranske županije za 2006. i 2007. godinu izrađuje se prema Zakonu o prostornom uređenju (NN 30/94, 68/98, 61/00, 32/02 i 100/04). Njime je određen slijedeći okvirni sadržaj:

a) Program mjera **određuje**:

- izradu novih, odnosno izmjenu i dopunu postojećih dokumenata prostornog uređenja,
- potrebu pribavljanja podataka i stručnih podloga za njihovu izradu, te
- druge mjere od značaja za izradu i donošenje tih dokumenata.

b) Programom mjera **utvrđuje se**:

- potreba uređenja zemljišta,
- razina uređenja zemljišta,
- izvori za financiranje njegovog uređenja te
- roku u kojem je određeno zemljište potrebno urediti za planiranu namjenu i
- druge mjere za provođenje politike uređenja prostora i dokumenata prostornog uređenja.

Slijedom navedenog sadržaja mogu se postaviti osnovne smjernice izrade Programa mjera iz važećeg Programa mjera i iz Ocjene stanja u prostoru

5.1. Smjernice iz važećeg Programa

Iz važećeg Programa preuzeti su svi neizvršeni zadaci:

1. Uređenje športsko-rekreacijskog kompleksa Platak,
2. Rekonstrukcija i dogradnja postojećeg automotodroma na Grobničkom polju,
3. Priprema za izgradnju akvarija i preseljenje Prirodoslovnog muzeja Rijeka,
4. Izrada katastra najvrjednijeg poljoprivrednog zemljišta i programa zaštite tala
5. Izrada karte erozije u Primorsko-goranskoj županiji
6. Izrada programa mjera za smanjenje emisija u zrak
7. Izrada Odluke o graničnim vrijednostima opasnih i drugih tvari za otpadne vode i tvari koje se ispuštaju u septičke i sabirne jame
8. Izrada programa revitalizacije gradskih naselja: Krk i Osor
9. Izrada programa revitalizacije etnološke baštine doline Kupe
10. Formiranje javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode
11. Provođenje postupka proglašenja zaštite endemske velebitske degenije uz provođenje mjera upravljanja i trajne zaštite
12. Inventarizacija cretova i znanstvena obrada, provođenje postupka i mjera zaštite, te trajno održavanje uz monitoring staništa
13. Izgradnja do 2003.g. cestovnog čvora Rijeka u cijelosti kao nedjeljivu cjelovitost pravca Goričan – Zagreb – Rijeka – Luka Rijeka

14. Usvajanje nove koncepcije željezničkog čvora Rijeka i iniciranje njegovog predprojektiranja radi hitne obnove, dogradnje i osuvremenjivanja danas već tehnološki i tehnički zastarjelih željezničkih postrojenja, te provođenje javne rasprave u jedinicama lokalne samouprave za usvajanje nove koncepcije
15. U suradnji s Gradom Rijekom i Lukom Rijeka iniciranje i vođenje aktivnosti za stavljanje u funkciju zemaljsko-pomorskog putničkog terminala u Rijeci.
16. Temeljem programa zaštite okoliša iniciranje sanacije onih dionica prometnica iz prioriteta: cesta D100 u zoni utjecaja na vode Jezera Vrana na otoku Cresu i ceste D8 u zoni utjecaja na izvorište Žrnovnica u Gradu Novi Vinodolski
17. Pripremanje izgradnje županijske ceste (Ž5025) Rujevica – Marčelji
18. Izrada programa razvoja županijskog prijevoza putnika uključujući sve prisutne kapacitete na kopnu i moru, a u cilju smanjenja pritiska individualnog prijevoza na veća naselja
19. Kontinuirano djelovanje u stvaranju pretpostavki za veću sigurnost u prometu.
20. Urbanistički plan uređenja Mrzle vodice
21. Urbanistički plan uređenja Lovran

5.2. Smjernice iz ocjene stanja u prostoru

Iz Ocjena stanja iznijeti su prijedlozi za unapređenje stanja u prostoru. Navedene mjere su okvirne i ciljane, te će se u programu detaljno specificirati.

5.2.1. Namjena prostora

1. Smanjiti polarizaciju, s jedne strane na razvijeno područje **priobalja**, a s druge strane na nerazvijeno i gotovo zanemareno **goransko i otočno** područje.
2. Uspostaviti stabilni sustav središnjih naselja, koji se u osnovi, oslanja na gradove sa jačom društvenom i fizičkom infrastrukturom.
3. Provesti mjere za revitalizaciju ruralnog područja Županije i ublažavanje procesa depopulacije. Preporuča se sustavna aktivnost ulaganja u životni standard sela, koje osim društveno - gospodarskih uključuju i kulturne i rekreacijske potrebe seoskog stanovništva.
4. Prići rješavanju prometnog čvora Rijeka.
5. Postepeno modernizirati i povećati pomorski promet uz podršku države
6. Željeznički promet ne zadovoljava niti prosječne potrebe Županije, te je potrebna kompletna modernizacija pruge Rijeka – Zagreb.
7. Energetski sustav osloboditi od ovisnost o jednom energentu (nafti).
8. Vodoopskrbu i odvodnju usklađeno razvijati. Unaprijediti sustav javne odvodnje.

5.2.2. Gospodarenje prostorom

1. Zaustaviti demografske promjene koja imaju negativna obilježja.
2. Povećati udio aktivnog stanovništva.
3. Izvršiti disperziju koncentriranih gospodarskih aktivnosti i društvenih i javnih djelatnosti.
4. Povećati broj stanovnika koji se bavi poljoprivredom,
5. Zadržati stabilnu dugogodišnju gospodarsku strukturu
6. Turističke smještajne kapacitete ujednačeno rasporediti po područjima Županije. Otkloniti opasnost saturacije prostora i narušavanja izvornih prirodnih i kulturnih vrijednosti otoka.
7. Unaprijediti turističku ponudu Gorskog kotara i Grada Rijeke
8. Odlaganja komunalnog otpada ustrojiti po prihvaćenom sustavu zbrinjavanja otpada
9. Primarni zadaci u području otpada su sanacija postojećih odlagališta, posebno Sovjaka, Viševca, Duplje, Cetina i Petrkovog Laza, te izgradnja centralne zone za gospodarenje otpadom, reciklažnih dvorišta i transfer stanica.
10. Javne ustanove nisu ustrojene zadovoljavajuće, te je nužna dogradnja mreže ustanova u funkciji razvojnih opredjeljenja.

5.2.3. Prirodne osobitosti

1. Prirodne osobitosti županije nisu znatnije narušene.
2. Provoditi mjere zaštite izvorišta vode za piće i mora.
3. urediti plaže nepodobne za kupanje,

4. provesti zaustavljanje trenda gubitka poljoprivrednog zemljišta i sanacija područja oštećenih erozijom i površinskim kopovima.
5. U mjerenju kakvoće zraka provesti modernizaciju imisijskog monitoringa.
6. Potrebno je izraditi karte buke, karte konfliktnih zona ugroženih bukom te ustanoviti kritična područja i broj stanovnika ugroženih prevelikom razinom buke.
7. Za zaštićenih područja propisati mjere zaštite, što onemogućuje njihovo odgovarajuće korištenje. Spriječiti tendencija postepena nestajanja livada i prelaska u druge tipove krajolika (u šumske krajolike!), što dovodi do jednoličnosti i neatraktivnosti predjela. Od morskih krajolika najugroženiji su pojedini krajolici uz morsku obalu.
8. Povećati stupanj istraženosti kulturno-povijesnog naslijeđa područja Gorskog kotara, koje je nedovoljno istraženo u odnosu na ostali dio Županije.

5.2.4. Planski dokumenti

1. Izvješće i program mjera izraditi redovito.
2. Smanjiti disproporciju u izradi prostornih planova (PPU, UPU i DPU).
3. Sve jedinice lokalne samouprave donijeti prostorni plan uređenja općine ili grada.
4. Ostvariti kadrovske uvjete za izradu obaveznih prostornih planova.
5. Pojednostaviti i uskladiti propise.
6. Intenzivirati izradu studija i istraživačkog rada.
7. Ustrojiti i omasoviti korištenje Geografskog informacijskog sustava
8. Formirati županijsku inspekciju.

